

היכל הקודש ברסלב

הלימוד היומי

בי"ת נצחי,
שנים מקרא ואחד תרגום,
נ"ך, רמב"ם

לעתיד בעולם הבא
מזכירין אותו כל מה שלמד
בעולם הזה
(שיחת הר"ן כח)

עַל יְהוָה
לִי מוֹד
שִׁיעוּרִים אֱלוֹ
אֲנִי נוֹתֵן
אֶת הַחֹמֶשׁ
וְאֶת הַזְּמֵשׁ
לְהַקְדִישׁ
בְּרוּךְ הוּא
(עצתו אמונה)

היכל הקודש ברסלב

181 Huschke Road, Liberty NY 12747

היכל הקודש

כארא פארק

**4801 11th Ave,
Brooklyn NY 11219
347.760.5924**

היכל הקודש

קרית יואל

**8 Premishlan Way.
Monroe NY 10950
845.243.0563**

היכל הקודש

מאנסי

**32 Dolson Road
Monsey NY 10952
347.733.7551**

היכל הקודש

כני ברק

**רחוב ירושלים 2
052.760.5715**

היכל הקודש

וויליאמסבורג

**27 Skillman Street
Brooklyn NY 11205
718.384.1652**

היכל הקודש

קרית יואל

**8 Hayes Ct.
Monroe NY 10950
845.467.5299**

היכל הקודש

בלומינגראוו

**24 Merriewold LN S
Monroe NY 10950
845.238.0804**

היכל הקודש

ירושלים

**רחוב רבי נחמן מברסלב 15
054.845.6150**

צו הערן די

הערליכע שיעורים
פונעם ראש ישיבה שליט"א
רופט:

קול ברסלב

212.444.9191

חיזוק פאר די אידישע שטוב

212.444.9169

ג'רפס ע"י

**קון הדפסה
היכל הקודש**

**2623 State Route 52
Liberty, NY 12754**

718.387.2691

www.BreslevCenter.com

ואפאה (וריים) והפרשיש ממנה חלה. משעת לגולו מתחייב בחלה אלא רבותא קמיל דאע"פ ששעה כל השינויים חללו אין אלא מנאץ אינ' משום דחיקא דאין תחילתו עישה אין מתחייב בחלה עד אחר אפיהו נקטה הכי

לא הפריש מן הקמה יפריש מן העומרים. אמרי' לשטעני' דאמר בריש תמורה הו' ר' ושם דיה אבוי' כל דאמר התקני' אלא הנהי' אי עביד דימני ומפרש ה'הם דטעמא דפריש מן העומרים משום תעובוב יתיא' דבאל תעובוב יתיא' לא היה מייחייב דכיון דעבר על לא תכלה יהוה אמניא דאיהי פטור ולהכי אצטריך אבוי' בשמעתין ע"כ לר' ישמעאל למימר שינוי במקומה עומדת אבל לרבא דאמר ה'הם כל דאמר התקניא לא תעביד כי עביד לא מהני בלא תעובוב יתיא' מפרשיש מן העומרים ולא מקנה ליה תעובוב יתיא' אלא למפקיר ברמו או לרבי ישמעאל אי שינוי קונה דאצטריך תעובוב יתיא' לחייב מן העומרים מפקיר ר'טמו מקלה דתייב בפאה וי"ל דתרמי שי"מ וכן צ"ל לרבא אליבא דרבי ישמעאל אי כבר רבי ישמעאל דשינוי קונה וירדשי תעובוב יתיא' לחייב מן העישה אם כן המפקיר ברמו מקלה דמשעת דהיהא דירשה חזקא כביע' מדייק בפרק בא סימן (נדה"ד נא. ושם ד"ה מין) דהא דתמן ה'הם כל שתייב בפאה חייב במעשר דהיינו כל מין שתייב בפאה חייב במעשר דאי לא חייב לא חייב בתעובוב יתיא' לחייב מן העישה ולא מיייתי למדרש שיתחייב בפאה אלא דאי ליבא דפליגי אההוא תנא דמפקיר ברמו ותרמי ולא בררה היה הכל שלו ותחייב הכל במעשר ואשר לא יפטר ואם תאמר התרומה נמי לתני שחרם ונתן לו ואין לומר דהתרומה בלאו הכי יפריש העני וכל פאה חייבת בתרומה קדא דאיכ' מקדיש מעשר לתרומה גודלה ועוד דתנן במסכת תרומות פ"ק (מ"ח) אין תורמין מן הלקט וכן הישכח כו' ונראה לפרש משום דהתרומה דרב קל לתרום לא חש להוכיח ורש מקריש' דלהכי אין תרום משום דבגורין ג'ילין לתרום בדתנן במסכת מעשר פ"ב (ק"ב) פירות ממחרדין בשהה מנתנין אסורי' משום ג'ול מפורדין מותרין משום ג'ול בין כך ובין כך חייבין במעשר ופטורין מן התרומה לפי שאי אפשר ג'ולן שתעקר אלא אם כן פירשו בתרומה גדולה

ותנן (וריים) והפרשיש ממנה חלה. משעת לגולו מתחייב בחלה אלא רבותא קמיל דאע"פ ששעה כל השינויים חללו אין אלא מנאץ אינ' משום דחיקא דאין תחילתו עישה אין מתחייב בחלה עד אחר אפיהו נקטה הכי

לא הפריש מן הקמה יפריש מן העומרים. אמרי' לשטעני' דאמר בריש תמורה הו' ר' ושם דיה אבוי' כל דאמר התקני' אלא הנהי' אי עביד דימני ומפרש ה'הם דטעמא דפריש מן העומרים משום תעובוב יתיא' דבאל תעובוב יתיא' לא היה מייחייב דכיון דעבר על לא תכלה יהוה אמניא דאיהי פטור ולהכי אצטריך אבוי' בשמעתין ע"כ לר' ישמעאל למימר שינוי במקומה עומדת אבל לרבא דאמר ה'הם כל דאמר התקניא לא תעביד כי עביד לא מהני בלא תעובוב יתיא' מפרשיש מן העומרים ולא מקנה ליה תעובוב יתיא' אלא למפקיר ברמו או לרבי ישמעאל אי שינוי קונה דאצטריך תעובוב יתיא' לחייב מן העומרים מפקיר ר'טמו מקלה דתייב בפאה וי"ל דתרמי שי"מ וכן צ"ל לרבא אליבא דרבי ישמעאל אי כבר רבי ישמעאל דשינוי קונה וירדשי תעובוב יתיא' לחייב מן העישה אם כן המפקיר ברמו מקלה דמשעת דהיהא דירשה חזקא כביע' מדייק בפרק בא סימן (נדה"ד נא. ושם ד"ה מין) דהא דתמן ה'הם כל שתייב בפאה חייב במעשר דהיינו כל מין שתייב בפאה חייב במעשר דאי לא חייב לא חייב בתעובוב יתיא' לחייב מן העישה ולא מיייתי למדרש שיתחייב בפאה אלא דאי ליבא דפליגי אההוא תנא דמפקיר ברמו ותרמי ולא בררה היה הכל שלו ותחייב הכל במעשר ואשר לא יפטר ואם תאמר התרומה נמי לתני שחרם ונתן לו ואין לומר דהתרומה בלאו הכי יפריש העני וכל פאה חייבת בתרומה קדא דאיכ' מקדיש מעשר לתרומה גודלה ועוד דתנן במסכת תרומות פ"ק (מ"ח) אין תורמין מן הלקט וכן הישכח כו' ונראה לפרש משום דהתרומה דרב קל לתרום לא חש להוכיח ורש מקריש' דלהכי אין תרום משום דבגורין ג'ילין לתרום בדתנן במסכת מעשר פ"ב (ק"ב) פירות ממחרדין בשהה מנתנין אסורי' משום ג'ול מפורדין מותרין משום ג'ול בין כך ובין כך חייבין במעשר ופטורין מן התרומה לפי שאי אפשר ג'ולן שתעקר אלא אם כן פירשו בתרומה גדולה

ותנן (וריים) והפרשיש ממנה חלה. משעת לגולו מתחייב בחלה אלא רבותא קמיל דאע"פ ששעה כל השינויים חללו אין אלא מנאץ אינ' משום דחיקא דאין תחילתו עישה אין מתחייב בחלה עד אחר אפיהו נקטה הכי

מאפריק. שם מקום: בוצע כמו כל בוצע בצע (משלי א: א) **מאי קאמר**. איירי בשבחה וקנהי' הרי שלף לפניה והאי לישנא לא שייך למימר אלא דברך שבכח מקומותו שאמר לו טלנו כמות שהוא כדושי: מצות פאה לתפריש מן הקמה. דכתיב לא תכלה פאת שרף לקצור (ויקרא יט: טו). מרחו. מחליק את הקנהי' ברחת ומירוח הרי גמר מלאכה למעשר והלך במעשר כל

דמאפריק בית שמאי אוסרין וב"ה מתירין **מאי מעמיה דבית שמאי** אמר קרא **גם שניהם לרבות שניניהם** ובית הלל אמר קרא **הם ולא שניניהם** ובית שמאי **הא כתיב הם ההוא מיבעי** ליה **הם ולא ודלתיהם** ובית הלל **תרתיה שמעת מיניה** הם **ולא שניניהם** הם **ולא ודלתיהם** ובית הלל **נמי הכתיב גם גם לב"ה קשיא רבי אלעזר** **בן יעקב מאי** היה **דתניא ר' אלעזר** **בן יעקב אומר** **הרי שגול סאה של הטוין טחנה לשה ואפאה והפריש ממנה חלה ביצה** **מבדק אין יה מברך אלא מנאץ ועל יה נאמר בוצע ברה נאץ ה' ר' שמעון** **בן אלעזר** **מאי היה דתניא בלל זה אמר ר' שמעון** **בן אלעזר** **כל שבה שהשביח** **קרא ירו על העלויה רצה נוטל שבהו אלא אומר** **לו הרי שלף לפניך** **מאי קאמר** **אמר רב ששת ה"ק** **השביחה נוטל שבהו** **כחש אומר** **לו הרי שלף לפניך** **דשינוי במקומו עומד אי הכי אפילו השביח נמי אמרי** **מפני תקנת השבים** **ר' ישמעאל** **מאי היה דתניא מצות פאה לתפריש מן הקמה** **לא הפריש מן הקמה מפרשיש מן העומרים** **לא הפריש מן העומרים מפרשיש מן תפרי עד שלא מרחו מרחו מעשר ונתן לו משום ר' ישמעאל אמרו אף מפרשיש מן העישה ונתן לו** **א"ל רב פא לאבוי** **איכפל כל הני תנאי לאשמועין** **כב"ש א"ל הכי קאמרי** **לא נחלקו בית שמאי וב"ה בדרב יהו אמר רבא** **ממאי דלמא** **עד פאן לא קאמר רבי שמעון** **בן יהודה** **ה'הם אלא בצבע הואיל ויכול להעבירו על ידי צפון ועד פאן לא קאמרי** **ב"ש ה'הם אלא לגבוה משום דאימאיים ועד פאן לא קאמרי ר' אלעזר** **בן יעקב ה'הם אלא לענין ברכה משום דהיה ליה** **מצוה הבאה בעבירה ועד פאן לא קאמר ר"ש** **בן אלעזר** **ה'הם אלא בהפקשה דהדר ועד פאן לא קאמר ר' ישמעאל ה'הם אלא לענין פאה משום דכתיב תעובוב יתיא' וכי תימא** **ליגמר מיניה** **מתנות עניים שאני בדרבנן** **ר' ויתנן דבני ר' ויתנן** **מאי טעמא דר' ישמעאל** **משום דפקבר שינוי אינו קונה או דלמא בעלמא קסבר שינוי קונה והכא משום דכתיב תעובוב יתיא' ואם תמצו' לומר טעמא דר' ישמעאל משום דפקבר שינוי אינו קונה תעובוב יתיא' דכתב רחמנא למה לו ותו לרבנן תעובוב יתיא' דכתב רחמנא וכפאה ופטור לכדתנאי המפקיר ברמו והפשים לבקר ויבצרו חזיב פפרט ובעוללות ובשכחה ובכפאה ופטור מן המעשר אמר רב יהודה אמר רב **היהא אמר** **לגזול אלא לגזולן בשלמא לרבא דאמר כי קאמר ר' שמעון** **בן אלעזר** **ה'הם בהפקשה דהדר לא קשיא** **כי קאמר הלכך כרבי שמעון** **בן אלעזר** **דשינוי במקומו עומד בהפקשה דהדר וכי קאמר שמואל ה'הם אין שמוי לא לגנב ולא לגזולן אלא קאמר רש"א בהפקשה דלא תרר קאמר מאי איכא למימר אבוי' מתני הכי אמר רב יהודה אמר שמואל אמר****

מעשרותיו תחלה ואחר כך נתן לו פאה כדי שלא יפסיד עני אישילו היה נוטלו קודם מירוח אע"פ שעני מצרף לקט שבחה ופאה הרבה ועשה מתן כרי סטרן מן המעשה שהרי הפקר הוא אכל עבשיו שנתמרה ביד בעל הבית תחייב במעשר דהכי אמרינן במסכת ברכות דף (טז) לקט שבחה ופאה שישאון בגזולן הוקבעה אה מקמי מן העישה. פטור מן התנה מבי ראוילו לת"ק מן העישה לא דקניה בשינוי והוי ממון שאין לו תובעים ועד השתא ידעיה לאו שינוי הוא דאכול הוא כמו שהיה איכפל תנאי. טרוו וימלו ותתקצו לכה; בהתעשה הדין. מפטמ וחוור לקדמותה: תעובוב יתיא'. בקדושים תהוי כתיב לא תכלה פאת שרף לקצור ובשר או כשב כתיב לא תכלה פאת שרף בקצורך הרי קרא ותתקצו אותו למה לו שעת מבי לאחוי שינוי דלא קני הכא: תעובוב יתיא' למה לי. הא בעלמא נמי לא קני שינוי ה"ג ותו לרבנן תעובוב יתיא' למה לי: המפקיר והשבים לבקר. אידם שריא ענייה: אחרית פורת השבים המפקר אם קודמין: פרט בכרם ולקט בקמה חייב פקדש בו' דאע"ג דהפקר פטור מכולם דכתיב ארצך שרף וברמך מהני תעובוב יתיא' למעוטי פי האי ונאין דלא הוי הפקר לפטור ואע"ג שפטור מן המעשר ובכל הני כתיב תעובוב יתיא' בקדושים כתיב כרמך לא תעול ופרט בו' ובמשנה תורה (כד) כתיב כי תבוצר כרמך לא תעול וכן לא תפאר אחריו דהיינו פורת תפאר אחריו"ר ופאה נמי מהכא מימע דתנא דבי ר' ישמעאל (תולין דף ל"א) שלא תטול תפארתו ממנו שבחה כתיב במשנה תורה (שם) לא תשוב לקחתו וגו' ויבאין כתיב כי תפאר אחריו ואמר מי בפרק"י דחולין (שם) אחריו: זו שבחה ולא כפי למיחרר ומכתיב באילן לנו ליתום אלא לא תפאר אחריו ואנא דענא דלעניים הוא בראשכון בעימרים אבל במעשר לא כתיב תעובוב יתיא': איז שמי' פקד ארשון דף (יא. א) בעלים משולין מבניה לא אמר שמואל דלנוקין הוא דשמין את הבניה לניק ומסוסי עליה מילך עד שפייס לו נוק אכל גנב וגזול שנטלו בהקמה ומתהו או בהקשה אין שמוי את הבניה אלא שפייס התא והני' ושלמו בהקמה מעלמא אלמא שינוי קני פלוגתא דאבוי ורבא לעיל בשמעתין: בהתעשה דלא תרר. כגון מתה או שנקרה גזלה

ותנן לא הספיק ליטתו לו כו'. תימה דלא מיייתי מתני' דבהמה דוקא ודברים שהיוקו דמשלם בשעת הגזילה לקמן (דף טז) ואפי' ר"מ לא פליג אלא בעבדים דליכא למימר לדבריהם דרנן קאמר להו בדביעא למימר לקמן (דף טז) דהא ר"מ אינו ליה דשינוי קונה גבי נותן קודם לצביע לקמן (דף יג) ועוד דהא קטני גזול מטבע ונסדק משלם בשעת

הגזילה (לקמן טז) וי"ל דכל דהו נמי קמי' למימר דהנה סתם ואח"כ מפרקת דפליגי לקמן (ק) ר"מ ור"י וצביעו לו אדם וצביע שחור ואפי' ר' עסקא דר' יודנה לא משום דר' עסקא אינו קונה כהו שאפשר לקמן מ"מ היינו יכולים לדחוק פן אבל הדיא ולא הספיק ליטתו אין לדחות דאפי' הוי סתם איתא משכח ומחולקת במשכח אחריתי 1 איתא דהו ר' יודנה וכל הלכה בסתם אחריתי 2 **ב"י** רבי נשנית משנה זו: אחרית דלא לפניו 1 ועל לאסרוי אלא ליהווי דוקא תמן 1 משום מהשתא שיהיה ולא לדחות הקאין דהא 1 מעשים בכל יום שמקבלים את הגזלנים ורנן דיני 1 גזילות כי ההוא דגזול פדא דתריא לקמן (דף טז) 1 והואו נרשאה דגב סיקרא לקמן (דף טט) 1 והואו רביא דבפי' דב"מ (דף ט) ונספק דרבי 1 אבא (כ"ד דף ל') ויזמן רביא הגזלנים נשך (כ"מ דף 1 סא) דרבית קצוצה יוצאה בדוינן ולכך לא פריך 2 לקמן אלא מבדיחות דהנה שונה ר' תיא שיהיה 2 למידין ש' רבי לא קשה ממניתי' דקתני 2 משלם בשעת הגזילה לפי שהשנים היו קודם 2 רבי אלא שרבי סדרם אבל בריותיה היה שונה ר' 2 תיא מה שיהיה מושפי רבי על המשניות ור"י 2 אומר במתני' לא ד"מ למפרך דלא תמן רבי 2 דאין מקבלים אלא מאותן בני אדם שרוב עסקם 2 ומתיחסם בכך והיו ידועים בגזול ורבית 2 ומתפרנסים בכך כל ימיהם בדקתני הגזלנין 2 ומלוי ברבית דמשמע שאמנותם בכך וכן רועים 2 וכל הנהו דמיייתי' אבל אמנותיה לא פריך שלא 2 עשו תקנה למקבל ממה שגזול ומלוח ברבית 2 באקראי בעלמא אבל אין לפרש דלכא לא פריך 3 ממניתי' משום דרבי לא תיקן אלא באותם שעשו 3 תשובה ברייתא דמוכח משה מירי' בעבד 3 תשובה מדקתני ותייביל' מיניה מיהו כבוד 3 אביהם מכ"מ ההיא דגזלנים ומלוי ברבית לא 3 משמע דאירי' בעבדי תשובה ועוד שקל אדם 3 יכול להקדים שעשה תשובה והחזיר משעמו 3 ולא יתערב ממנו וכן ההיא דגזלנים (שבת ז) 3 כגו) דאמר ר' הנינאי בימי נחמיה בן חפליה 3 נשנית משנה זו והתייא דסוף אלו מציאות (כ"מ 3 דף לג) דקאמר בימי רבי נשנית משנה זו הכל 3 מפרש ר"ת דלא נשנית אלא לההוא דתא וכן 4 ההיא דחורנין (דף יג) ואין לתאריף.

אמריו הלכה כרבי שמעון בן אלקעזר. כלומר הכי אמר שמואל יש שאומר הלכה כרבי שמעון בן אלקעזר וליה לא סבירא ליה: הנשתנית. א"ע"פ ששנתנה חזרת בעיניה כמות שהיא עכשו ואפי' השיבחה דשינוי לא קני וא"ת משנתנו. דקתני דלא משלם כלים אלא דמי עצים אלמא קני בשינוי: עד שצבעו פסוור. לגמרי והכא תקנת השבים אינה אפי' הכי קני בשינוי: מהנינון מלוי ר' רבי יוחנן בגזול עצים משופים כו'. משום הכי קאמר רבי יוחנן דטעמא משום תקנת השבים הוא דשינוי כי התיי לאו שינוי הוא: אין רוח חכמים נוהג היכנו. אין רוח חכמה וחסידות בקרבו: אין חייבין לתהויר. דבתיבי והשיב את הגזילה אשר גזל ורנן דלא גזול מדי דקנינהו בשינוי רשות וקסבר רשות יורש ברשות לוקח את המכניס. דבר היציר לרבים זו היא שגזול פלוני והתיחא לירושלמי בענישה מעשה עשה. וזה לא עשה מעשה עמו ואינן חייבין כבודו: רב פנחס. ברומון קודש ומינהו הוא: ואי לא גזול לא גזול. ואמאי קרי להו גזולני: א"ע"פ שגבו. וכל שבו לא גבו דמקריענא שטרקא תרועים. גזלנים הם לרעות בהמות בשדות אחרים: נבאים. של מלך לנתנו כסף וקבלתא ארנונא ושקלי טפי' תשובתם קשה. שגזלו דרבים ואין יודעים למי לתהויר: ומחזירין למפירי. למי שמכור שלו שגולותה בורות שיחין ומעורות. להכניס בתן מימי לשלות דתי' דכך התייר' לול' ונתנו מתן הגזלנים אלמא אחרורי בעי קודם תקנה. שבינו רבי נשנית משנה זו דמחייב למתור: גזילה

הוא דלא הא אביהם חייב לתהויר בדין הוא דאביהם נמי אינו חייב לתהויר והא דקתני בדידהו משום דקא פנוי למתני סיפא הניתי להם אביהם פרה וטלית וכל דבר המסוים חייבין לתהויר מפני כבוד אביהם תנא רישא נמי בדידהו ומפני כבוד אביהם חייבין לתהויר אקרי כאן ונשיא בעמדי לא תהויר מעשה עמך כדאמר רב פנחס בשעשה תשובה כא נמי בשעשה תשובה אי עשה תשובה מאי בעי גביה איבעי ליה לאהירו שלא הספיק לתהויר עד שמת' תא שמע הגזלנים ומלוי ברבית אע"פ שגבו מחזירין וגזלנין מאי שגבו איפא אי גזול גזול ואי לא גזול לא גזול אלא אימא הגזלנין ומאי גיהו מלוי ברבית אע"פ שגבו מחזירין אמרי מחזירין ואין מקבלין מהם אלא לפיה מחזירין לצאת ידי שמים ת"ש הרועים והנכפאין והמוכסין תשובתן קשה ומחזירין למפירין אמרי מחזירין ואין מקבלין מהם ואלא לפיה מחזירין לצאת ידי שמים אי הכי אמאי תשובתן קשה ועוד אימא סיפא ושאין מכירין יעשה בתן צרכי ציפור ואמר רב הושיע בורות שיחין ומעורות אלא לא קשיא פאן קודם תקנה פאן לתנה תקנה והשתא דאמר רב נתנן בשאין גזילה קניימת אפילו תאמא אורי יודי' לתנה תקנה ולא קשיא כאן

אביהם חייב לתהויר. ואם התאמר לצאת ידי שמים ונא' וליקא בגון שלא קיבלו ממנו דאין מקבלין ההם וי"ל דאם תהויר ולא קיבלו ממנו לא מחייבין גנוי לתהויר מפני כבוד אביהן דתו ליכא גנאי אפי' דבכך היתוסת ומתקבל מתן מפני כבודו משום כשלא הספיק לתהויר עד שמת' לפיכך חייבין גנים לתהויר מפני כבוד אביהם ומקובלין מתן דלא קשיא תקנה גבי גנים ועי"ל מאי אפי' גביה דאיבעי ליה למכור או להוציא מתחת ידו ומרלא חשש לכבודו א"כ אמאי חייבין גנים לתהויר וכן צ"ל פאידהו נשך (כ"מ דף סב. וסס ד"ה תנא) דשים לא יתכן לפרש בע"א דפריך מתיא ברייתא למדי' רבית קצוצה אין יוצאה בדוינן דמשמע תא אביהן חייב לתהויר ומשני כי הכא פריך אי עבד תשובה מאי בעי גביה ומאי קשיא אי רבית קצוצה אין יוצאה בדוינן אין חייב לתהויר אפילו לצאת ידי שמים כדמוכח הנהם דפריך מההיא דמיייתי בסמוך הגזלנים ומלוי ברבית אע"פ שגבו מחזירין ומשני תנאי היא ולא משני ניתן תהיא את' ה' והתירד מיקרא' ולא להשבו' על פי ב"ד אלא צ"ל דהכי פריך מאי בעי גביה דכיון דלא חשש למכרה ולהוציאה או לתהויר מפני כבודו תו לא מחייבין גנים משום כבוד אביהן: **בבא מצירי**: ידי שמים. פריך איהו נשך לא ד"מ לשנויי הכי למדי' רבית קצוצה אינה יוצאה בדוינתי ולדידיה אפי' לצאת ידי שמים לא מחייב דפרפרישת וסוגיא דקבא כמדי' רבית קצוצה יוצאה בדוינן אלא דתיקנו דאין מקבלין מדרבנן ולא שייך לשנויי הכא תנאי היא דמשני הנהם דהנהו תנאי דהנהם קדמו:

גזילה קיימת. חייב להחזירה והיא אבנט הגזילה קיימת הוא. ועליו נשנית תקנה שבמי רבי שלא להחזירה ועל המריש. מסכת גיטין מריש קורה משום פסידא דבידה שויהו רבנן כדליתא. ומיהו דמי בעי ללאחורי הואיל וגזילה קיימת בבירה משלם אותה ואת גזוהיה. כל מה שנטל ממנה ומה שהשביחה: גזילה חוזרת בענינה. כמות שהיא עקשיו ורקינת יתרוהא והדר משלם דמי גזוהא ועובר כמו

שהיה בשעת הגזילה ולא שבח הגזיה 1
שהשביחה אצלו ולא שבח הקהל ולא קניס רבי 2
והודה אבל דמיים בשבטת הגזילה משלם 3
לדיבא למזון דאמר כל הגזולנים בצני גזוהא משנת 4
הגזילה ישלמה רואים אותה כאילו היא שומא 5
אצלו כקפס. משנת הגזילה ומשלם דמיים 6
בשעת הגזילה ודלקמן מפרש במאי פליגי ר' 7
יהודה ר"ש: דאמר כל הגזולנים בצני גזוהא נשכר 8
בגזילה לטול את השבת: ונפקא מיהא. להדיא 9
דלא השביחה אלא כחשה אי אמרת טעמא 10
משום דשינוי במקומו עומד כחשה נמי הדר 11
כדאיתא השתא ואי טעמא משום קניס הוא 12
וישנוי קני משלם כדמעיף. (הדיא דליבא קנסא 13
ה"נ איבא שינוי ומשלם כדמעיף): והזקנה. 14
דאשתי לגרועותא היינו כחשה בעבדים אמר 15
לו הרי שלף להדי. דעתא כדמקרא: וזקנה 16
דקרעע הדיא בעניה ואינה נגזלת לקנות לגזולן 17
בשינוי ולהיות ברשותה דמי צמרו. כדמעיף 18
ואע"פ דהשתא שרי טפי לזריעים צמר אדום: 19
והבא קנסא קא קניס. מנתיב וצבעו דלאו גזולן 20
הוא ולא חוטא הוא לא קניס דהא שונג הוא: 21
מדאפי' רב. לקמן בפרקין (דף צ"ג) בשונג. כגון 22
לוקח שלקח מן גזולן והשביחה ולא ידע שהיא 23
גזולה: מן המחזירין לקוחות: מנכסי בני חורין ולא 24
מנכסים משועבדים: פירות ושבח פירות. הן 25
במסכת גיטין דף מחא אין מוציאין לאביילת 26
פירות ולשבח קרקעות מנכסים משועבדים מפני 27
תקון העולם הפסיד לקוחות אביילת פירות ושבח 28
קרקע' מפרש לזה בשנים אוחזין (כ"מ ד"ה): נש 29
חוב. שטר חוב שאין בו אחריות. שלא שיעבר 30
לו לזה בשעת הקלוהא את נכסיו ולא כתב לו כל 31
נכסי דקסא אולוין בתר שטר: רבי אחי. בשנים 32
אוחזין ושא דקסא אולוין בתר שטר חוב אין כתן 33
אחריות נכסים יחזיר לפני שאין ביד נגרעין מהן: 34
כשהיו נוטה. הלווקח חוזר על הגזולן שהגזול כא 35
ונטל שדהו כמות שהיא והלווקח חוזר על הגזולן 36
שמקרה לו אחריות: 37
גובה

באן בגזילה קיימת. תימה רועים מאי גזילה קיימת איבא וי'ל דאיידי ברועה בהמה של אחרים וגבב מהן גזיה והכלב ולא משום דחשוד להרעות בשדות של אחרים רבין שאין התבמה שלו אין אדם חוטא ולא ל' כדאמר בפרק קמא דבבא מציעא (דף ה'): משלם דמי פרה העומדת לילד. וכל שבח משועבת גזילה עד שתלד לגזולן.

המשכה גובין מן המחזירים. אע"י דהתא קנאנא תנא ושירי הניך דהנן בהניקין (גיטין דף מח: ושם ג) אין מוציאין למזון האשה והבנות מנכסים משועבדים מפני תיקון העולם והתם נמי שירי המקבל עליו לזון בן אשתו ובת האבא משנת חוב שאין בו אחריות ומקבא קשה לשמואל דאמר פ"ק דב"מ (דף ע"ג.) אומר היה ר"מ שטר חוב שאין בו אחריות נכסים אין גובה אל מנכסים משועבדים ולא מבני חורין והבא משמע דגבי מבני חורין ומיהו בלאו הכי איתותב שמואל והתם במרייתא אחריתי ויש לדחות דשמואל דהך מפרש שאין בו אחריות היינו שפופרש שלם אלא עליו אחריות ותא דמוקי לה תבא בר"מ משום דלכאורה כותיהא אתא.

מאן משעת ליה דאמר אחריות לא טענת סופר כו. וא"ת בלאו האי טעמא ה"מ למפרך מאן משעת ליה דקניס ר"מ וש"מ דבשונג קניס וז' לא תהא צריך לאתניי כרייתא אלא מתניי דהניקין (גיטין דף מח: ושם) דאין מוציאין לאביילת פירות וי"ל דמכח לא ה"מ לאוכוחי דאתאי דהך קניס ר"מ והודה נמי בשונג למימר דקניס לרב וביד דאמר דלרבי יהודה שבח שעל גבי הגזילה הוי דנגול אע"י דנשתנית ע"י כגון טענה או נתעברה אצל גזולן והיא שבח שהשביח הלווקח היינו נש שבח שעל גבי הגזילה וקניס בו ר' יהודה כמו בהתייא דלקמן (ע"ב) לרב וביד ואע"י דכ"י נוקף לה נמי כרבי יהודה אפתי מצי לאוכוחי דהשתא ר' יהודה דלא קניס ליה כולי האי קניס בשבח ר' שעי' דקרקע ר"מ דקניס טפי לא כ"ש מכל מקום טפי ניתא ליה לאוכוחי מ' מאיר גופיה ר"י.

דאיתא בעל ארעא ושקול ארעא ושחא שמ בשונג נמי קניס. האי מ' לשניי דבשבח היתר על היציאה מיירי דקניס לא תהא קנס רבין דקרעע אין נגזלת ברשותיה דמריה אשבתיה ולא דמי למסלולי ואפילו לשמואל דאמר פ"ק דב"מ לאוקמי (ושם) דלוקח מן גזולן ליה שבתא איבא דה"ה ר"מ שבעו מידו שבחא דהתם אלא דבלאו הכי משני שפיר אביל ליבא למימר דסתם שבח משמע דכל בין כנגד היציאה בין מה שיתר על היציאה דהיא התם גבי פלוגתא דרב ושמואל מביח שדה ליתברו ונמצאת שאינה שלו דפליגי אם יש לו שבח אם לא היינו ע"כ בשבח היתר על היציאה דיציאה להט לא יטול מן הגזול מן גרע מיוחד בשדה חבריו שלא ברשות ועוד דעדיפא מיניה משניין ח"פ מי שמת (כ"ב) ד' קנו) מאי שבח חצי שבח ומיהו המקשה ודאי ס"ד דקניס כל השבח אף שבגנז היציאה ולפי כבודתה תא דהתא פ"ק דב"מ (דף טו.) את השבח יותר על היציאה נוטל היציאה מהקשה והיציאה מביח' ואוקמינן בגזול ונגזל לא אתאי בר' מאיר דל"מ אפי' יציאה מנגזל לית לא משום דקניס אי' יש לחלק דהתם איירי בלא ידע שהיא גזולה דבשונג ב' היא לא קניס דלילמא

משום דקניס אי' יש לחלק דהתם איירי בלא ידע שהיא גזולה דבשונג ב' היא לא קניס דלילמא

בלוקח ת"ח ידע. וא"ת ואמאי גובה שבח מנכסים בני חורין דבפ"ק דבי"מ (טו טז) איפילו בהידידה שאין שלו ולקחה אם מעות מתנה או שפירן אצל לבי"ע אין לו שבח וי"ל דתקם שלא באחריות והכא אחריות בדאחריות לא שפירן למימר לא מתנה

בשבח ששל גבי גזילה קמפליג דרבי יהודה:

1 סבר דנגזל יהו. אכל שבח שלא ע"ג
 2 גזילה הוי גזולין או משום דהוי יושבין גמור או
 3 משום תפלת הגבול ואם גזול בעצמ' עשאו כלים
 4 או אפי' נסרים ועשאו כלים דהוי שינוי דהדר
 5 שנקא מודה ר' יהודה דמשלם כשנת הגזילה אף
 6 על גב דהוי שבה ש"ג גזילה דבין דקרה כהני
 7 שינוי שפיר ביח תפנת הגזילה ואף על גב דגבי נתן
 8 לצבוע לו ארום וצבוע שחור קאמר רבי יהודה
 9 דאם השבח יתר על הציאה כי תקם דלא נתת
 10 בתורת גזילה לא שפיר תתנת השבחים וכן צ"ל לרב
 11 פפא ע"כ דאמר לרבי יהודה דבעי גבי גזילה
 12 דגזול הוי דהיינו משום תפנת השבחים דקא סיל
 13 בהדיא דצבוע לו ארום שינוי לא קני ובהדיא לא
 14 שפיר תפנת השבחים דכ"י השתא הוי סבירא
 15 התפנה דר' יהודה מריר"מ דבצבוע וכן סבירא
 16 קונה ובגזול אין קונה משום דקניס ולרבי יהודה
 17 בצבוע שינוי לא קני ובגזול קני משום תפנת
 18 השבחים ור"ת מפרש דאין אנו צריכים לר' יהודה
 19 טעמא דתפנת השבחים אלא כקרא דר"מ שינוי קונה
 20 ולרב ובדד שבח שלא ע"ג גזילה דלא הדרא הוי
 21 דגזול אכל שבח ש"ג גזילה דשינוי דהדר הוא
 22 ולא קני הוי דנגזל ולרב פפא אפי' ע"ג גזילה
 23 דשינוי דהדר הוא קני והוי גזול דלא ע"ג גזילה
 24 בצבוע לפי שאין מתכווין לקנותו וכן נראה דלא
 25 צריכי השתא לאוקמא ר"ב כביש וא"ש גבי דלא
 26 חשיב ר' יהודה לעיל (טז עג) כהדי הני תנאי
 27 דסביר שינוי אין קונה בו היכי דחשיב ריש
 28 דבבבא:

30 **מני** א"ר ל' יהודה ולא ריש. וא"ת לעולם ריש
 31 היא לרב פפא וינחא הכי ילך אין לא
 32 ילך לא אלא הוי למחצה לשליש ולרביע וי"ל
 33 דל"ש אפילו ילך דאמר למחצה לשליש ורביע
 34 קשיל גזול דקאי ארי"מ דאיני ברך.
 35 **ל"ש** כ"י מסלק בו. לא בעי לר' יהודה בין
 36 דמתקנת השבחים מוקמי' לר' בוקה
 37 שבחא אבי גזול פשיטא מנפיה שקיל:
 38 **שלישה** שמין לתו השבח. אע"ג דקמי' ג' תנאי
 39 ושיר גזול ושיר נמי אריס שאם בא
 40 לסלק מאריסתו מסלקו מן השבח בדמים.
 41 **שבח** המגיע לתפסים. כאן פ"ח דהבואה
 42 שגזלה כל צדקה ושאינ מגיע לתפסים
 43 שצריכה לקרקע וקשה שיהא לר' לפירושו גבי ב"ח
 44 אפי' מתבואה שאין צריכה לקרקע כדמארת ובה
 45 מעשים בכל יום וקמניו שמואל אפי' שבת
 46 המגיע לתפסים ובפרק נעדר שנתפתחה (כתובות
 47 דף ג) משמע דלא גבי ב"ח אלא ממידד דצריכא
 48 לקרקע גבי הא דקאמר דיל חב ליה מתמירי דעל
 49 בודאי דפריך לא יתא אלא ב"ח וקוג' מ' הוי
 50 שקיל אלא דחוו לבדאי קאמאי סוף סוף כל
 51 העומר ליזב כגזוז דמי דצריכי לדיקלא קאמאי
 52 וי"ל דשבח המגיע לתפסים קורא דבי שסוף

גובה מנכסים משועבדים. שהוא קודם והוא כמלוה בשטר שפיר כתב לו בשטר המכירה שאם יטרפה ממנו יחזור ויגבה מנכסיו קלים. דלדור שבח לנגזל: צבעו. שנגזל חשיב ליה דאיכא איניש טובא דלא ידעו דאסור לשנות בדבור של בעל הבית: שבח שגבי צע"ל גזילה. כגון שהשיחה אצלו ועדיין לא נטלה הימנו כגון ריבית ותעברת או שנתנה גיזת: דרבי

יהודה סבר דנגזל הוי. והכי קאמר רבי יהודה
 גזלה חזרת בעיניה לבעליה בין לשבח בין
 לגריעתא כמו שהיא בשנת הדיעה כב"ד שלא
 חזרת והיא דרבעה כגון גזול והלך משלם
 פחתה ודאי דהדר קתבע ליה נגזל דמי גזיה
 ועובר שפול ממנו ופליגא אדר' מאי דאמר
 כוליה שבחא יתיב ליה ואע"ג דקנה גזיה חזל
 בשינוי חזיקא ליה כמאן דכוליה שבחא אפתי
 עלה כמי שלא נגזזה ומשלם כולה משום קנסא
 וקאמר ליה רבי יהודה כדאיכא השתא הדרא
 ואי הדר תבע נמי מיניה גזיה חזל דייב דמי
 חזרת והיא דרבעה כגון גזול והלך דעיינ
 כל השבח עליה חזרת כמות שהיא ואתא ר"ש
 למימר אפילו שקחא עליה ונטלו גזול דשינוי
 קונה ולא ישלם אלא דמים ראשונים כאילו היה
 שומא אצלו בכסף ד"ב צבוע גזילה דגזול הוי.
 ובעיניה דקאמר ר' יהודה כדמעיקרא קאמר
 למחצה לשליש בו'. כדרך מנהג המדינה
 למקבלי דמנות להשביחן לזמן דזול פזח: לא ר' יהודה
 דקתני רישא גזל פרה מעורבין וילך רחל
 לטענה וזוהו משלם דמי פרה העומדת לילד וכו'
 ולר"מ משלם גיזות וזולות כדשתא: אידי
 דנכסי רישא ילך. לאשמועינן דלא משלם גיזות
 וזולות כדשתא אלא דמי פרה העומדת לילד
 נקט נמי סיפא ילך: כבוד לפשוט. שהשיבוח
 את הנכסים קודם הלוקח ובשעת הלוקח נוטל
 הכסור פי שנים כמקצועת צריך להחזיר אפוקט
 רביעי השבח של חלק כבודה במעות שאין לו
 ליטול פי שנים כמה שהשיבוח זה ואם השיבוח
 יבי' זה כשנטל זה פי שנים כפרקע נוטל מן
 השבח ח' וזים צריך להחזיר לו ב' וזים ומשלה
 לו בדמים אין ונתן לו של חקרע אלא אם רצה
 מסלקו בדמים ונתן לו שני וזים ואין יכול לובר
 לו הפשות תן לו חקרע כזה שיה' ב' וזים: ובעל
 חוב ללוקח. ב"ח הטורף לקוחות בשביל חוב
 שיש לו על המכור אין לו חב כמה שהשיבוח
 לוקח ומסלקו ב"ח בדמים ונתן לו דמי שבוח
 ואין נתן לו חקרע בשיעור שבוח: וב"ש
 ליתומים. ב"ח שיודר לנכסי יתומים בשביל חוב
 אביהו אין לו כמה שהשיבוח נכסים אלו
 מיתה אביהו כלום ומעלה לתן לשבחן בדמים
 ונתן מעות אם ירצה: גובה את השבח. ואינו
 מחזיר ללוקח כלום: הפעני לתפסים. כגון
 תבואה שגזלה כל צדקה ותנתה ללוקח או

א"ל לא קשיא פאן בשבח המגיע לתפסים וכאן בשבח שאין מגיע לתפסים אמר ליה והא מעשים בכל יום וקא מגבי שמואל אפי' שבח המגיע לתפסים אמר ליה לא קשיא

הא

דמיה:

הא דמסיק ביה שיעור ארעא ושקבא. פירש הא דקאמר שמואל ב"ח גובה את השבח דכין דמסיק ביה שיעור ארעא ושקבא גובה את השבח בחנם מן הלקוחות ונראה דגם מתמי גבי ב"ח השבח בחנם ואין נתון תמים כמזו מן הלקוחות ואע"ג דאין להם על מי לחזור וזויו כמזו מתנה דלא גבי מיהא ב"ח שבחא כדמשמע ב"ח דב"מ דרף ט"ו ורש ב"ח דדוקא מלקוחות וזויו אלא ושבחא גובה פ"ק שכתב לו ומכר ללוקח אגא

איסקס ואשפי ואדפי ואמרק וזבני אלין אינן ועלמיהון ושקבאון אגל מתנה דלא קבט ליה דהי ואין לו על מי לחזור לא מפל סמך גובה מן היתומים משום דכרעיהו דאבדוהו נידוהו כדמבטח בפרק יש בו שור (בכורות דף רב) את תנן אין הכבוד נוטל כרואי ולא בשבח ולא האשה בכתובה ולא הבעות ממזונותיהם ופרך בגמרא והאמר שמואל ב"ח גובה את השבח ומשני שקוליה בתובה שנו באן ומוזנות בנות נמי תנאי בתובה ככתובה דמי והתם משבח ותומים מיירי דאי משבח לקוחות א"כ מאי איקיא דלא טרפי בנות משבח וזויו גנוף הקרקע נמי לא טרפי דאין מוציאין להון האשה והגנות מנכסים משועבדים אלא בשבח ותומים מיירי ודוק בתובה אשה ומוזנות דקוליה לא גבי משבח אבל שאר ב"ח גבי ובקטורס פירש התם מוזן הגנות גנון גשאו ופסק לזון בתה ד' שנים ולפירושו אין ראיה דמצי מיירי שפור בשבח לקוחות אגל לא התיירא דאי"ב ד"ל למיתני ולא בת אשתו למוזנות ועוד דלא שיקר בזה תנאי בתובה והא דאמרן האשקבל והגנות מן שנים אומרים אגו השבחנו ואין השבח שלק משמע דלא גבי משבח ותומים התם מיירי בשעשא אפתיק ואמרי אגו השבחנו ותן לנו ויצאה כרין התייר דאין כמירי שאלא בריתא דהו"ל לה במסקנא בעשאו אפתיק וגם בתחילה משמע דמיירי בעשאו אפתיק דקאמר על היתומים להביא ראיה מיט ארעא פון דלוביקא קיימא כמאן דגבאי דמקא ואי לא

הא דמסיק ביה בשיעור ארעא ושקבא הא דלא מסיק ביה אלא בשיעור ארעא אמר ליה הנהא למאן דאמר אי אית ליה וזויו ללוקח לא מצי מסלק ליה לבעל חוב שפיר אלא למ"ד אי אית ליה וזויו ללוקח מצי מסלק ליה לבעל חוב לימא ליה אי הו לי וזויו הוה מסלקנא לך מכוותיה ארעא השתא הב לי גרויא דארעא שיעור שבחאי אמר ליה הכא כמאי

- 1 לא קני. לשלומי דמי אלא הדיב ליה דיקלא
- 2 גופיה הליקא משני השם למקריה גופי. בלע"ז
- 3 טרינטי"ש: קוצניתיא. חרשים: הוצי. שנתכן
- 4 גלה עלה מן השקרה חופיא. אשקוביא שבו
- 5 לא הדיא: שרשוא. חבל: התייפות. כף תומר
- 6 האמצעי העליון תימות היא
- 7 מאי

עסקינו כגון דשניה גיהליה אפתיק דאמר ליה לא יהא לך פרעון אלא מזה: אמר רבא גול והשבים וכמר וגול והשבים והוריש מה שהשבים מכר מה שהשבים הוריש: בעי רבא השבים לוקח מהו פתר דבעיא תדר פשטה מה פכר ראשון לשני כל זכות שתבא לזו: בעי רבא השבים עובד פוכבים מהו א"ל רב אחא מדפתי לרבינא תפנתא לעובד פוכבים יניקו ונעבוד אמר ליה לא צריכא כגון דזבניה לישאל סוף סוף הכא מחמת עובד פוכבים הרי הוא פועבד פוכבים לא צריכא כגון דגול ישראל וזבניה גיהליה והשביחה עובד פוכבים והדר עובד פוכבים וזבניה לישאל מאי מי אמרונן פון דמעיקרא ישאל והדר ישאל עברי אמרן תפנתא או דלאן פון דאיכא עובד פוכבים אמצע לא עבדי ליה רבנן תפנתא תיקו: רבא רב פפא האי מאן דגול לישאל ומכריה וקבליה אע"ג דשפירא מארעא לארעא הדיה לא קני פפא מעיקרא דיקלא מיקרי והשתא נמי דיקלא מיקרי דיקלא ועבדי גופי לא קני השתא מיתה גופי דדיקלא מיקרי גופי ועבדינהו פשוירי גופי פשוירי רבירבי ועבדינהו פשוירי וזמרי לא קני עבדינהו קוצניתיא קני אמר רבא האי מאן דגול לולבא ועבדינהו הוצי קני דמעיקרא לולבא מיקרי והשתא הוצי ועבדינהו חופיא קני מעיקרא הוצי והשתא חופיא חופיא ועבדיה שרשורא לא קני מאי טעמא הדר סתר ליה והווי חופיא בעי רב פפא נחלקה התיימות מהו תא שמע דאמר רבי מתוך אמר רבי יהושע בן לוי נישלה התיימות פסול

מיירי דשוקא אפתיק אמאי הויא בחוקת ב"ח ויתמי נייחו ראיה אדרבא ארעא בחוקת יתמי קיימא דאי בעי מסלקי ליה בוזיו ועל ב"ח לתיבא ראיה אלא ודאי בעשאהו אפתיק איירי וזרע כחו של בעל חוב טפי במה שעשה לו הלוה אפתיק דהויא כאחת משדותיה דמשלם יציאה למי שמשביח ואילו לא עשאו אפתיק היה גובה הכל מן היתומים בלא פריעת יציאה כמו מלקוחות כדפירשתי והשתא מיצינו למימר דבלקוחות נמי אם עשאה אפתיק יש לו לשלם ללוקח היציאה אפי' מסיק ביה שיעור ארעא ושקבא ולמסקנא דמוקף לה הכא בעשאה אפתיק לא נחלק עוד בין מסיק ביה שיעור ארעא ולא מסיק וקטל במסקנא אותו חילוק דכין שעשאו אפתיקי משלם יציאה אע"ג דמסיק שיעור ארעא ושקבא ומיהו יש לחלק דבלקוחות כיון שיש להם על מי לחזור הויא דמסיק שיעור ארעא ושקבא אפתיקי לא יזרע כח ב"ח בכר כיון שיש ללוקח על מי לחזור דדיוק לומר דבמסקנא דמוקף לה בעשאה אפתיקי לא צריך למה שהיה מחלק בין מסיק ביה שיעור ארעא ללא מסיק שהרי כל אלו דברי רב איש שהיה משיב לרבינא דבבב הספרים כתוב אמר ליה הא דמסיק ביה שיעור ארעא כ"א א"ל הכא כמאי עסקינו דשוקא גיהליה אפתיקי ואין דומה שהיה חוזר מדבריו הראשונים ומיהו אורי' לפי הספרים שכתוב בן אמר ליה כאן בשבח המגיע לכתפיים כ"א אותו התייר ודאי לא קאי ומיהו ברוב הספרים גרסינן כי יתיא כאן בשבח המגיע לכתפיים כ"א: **הנהא** למאן דאמר כ"ו. פולגתא הוי בפרק מי שהיה נשוי (כתובות דף צא: ושם) גבי ההוא גברא דהווי מסיק ביה אלפא וזויו ומאן דאית ליה דלא מצי מסלק ליה היינו רמי רב חמא דסבר התם למימר דהיינו מתניתין:

כל זכות שתבא לזו. אע"ג דבפ"ק דב"מ דף טו ושם משמע דאפי' רבא דאמר יש לו שבח בשלל הדיר הוה שאינו שלו ולקחה היינו מגולן אגל נגולל אל: הויב שבח היינו פקיעת אע"ג דגולת דגולן גופיה לית ליה שבח אבל הכא במטלטלין שיש שבח לגולן מפני תקנת השבים אם ללוקח ממנו יש לו: **הנהא** דיקלא וקטליה. אע"ג דגולל במקוה וקטלה קני התם הוי שיעור ומינכר טפי:

נחלקה התימות כ"ו. מציא ר"י בתשובת הגאונים נישלה התימות אותו הוצא העליון בראש הלולב שאין הוציא למעלה הימנה והוא כשני הוצין דבוקין זה בזה ונקראין תימות וכן משמע מתוך ה"ג שזרעיה לפרש בן ורדבריהם לא ימצא לנו לולב כשר ב"י בטורח נמצאין אותן שיש להם תימות כזה אפי' אחד בה' מאות והש לומר שאף לרביהם אין פסול אלא שהיה מתחילה כעגון זה ונחלק בשנתה מבריתו ובקטורס פירש נחלקה תימות שני גלים עליונים אמצעיים ששם כלה השדרה נחלקה זה מזה ונסדקה השדרה עד העליון של משה מזה ומתוך פירושו משמע שנסדק השדרה כל כך שגרא העליון העליונים חלוקין ומפורין זה מזה ועוד אורי' דיש מפרשים שקבל גלי הלולב כפולין כל אחד לשנים ויש בראש הלולב בסוף השדרה ב' גליון ויצאין מפנה שכל אחד כפול לשנים כשאר עלי הלולב ואותם שנים גליון הוציאין מראש השדרה נקראין תימות ואבהו בעי נחלקה התימות מהו אם נחלקו זה מזה היינו קצת מן השדרה ומיהו אין רוב הלולב נמצאין כעגון זה ומכל מקום יש לומר דבעי דאי משתכח הו"ג תימות ונחלקה מהו: **הנהא** התימות פסול. נראה לר"י דהא דאמר נקטם ראשו פסול היינו שנקטמו הרבה מן העליון מרע דאין לך נקטם יותר מנשלה התימות ומשמע דוקא נישלה אבל נקטם כשר ועוד אורי' דמצי למימר דנישלה אצטריכא ליה ס"ד דהו הדר טפי כשנישלה מרעה יותר מנקטם:

ועבדיה

והו' לא קני. דוקא עבדיה וזוי אבל געשה מן הנכסא כלי בגון כוס על כסף קני אע"ג דהדר עבדי ליה נסבא דלא גרע מנקיטין ועשאן כלים אבל זוי ולבינה אין תורת עבדות עליהן כי"ב. **המחליף** פרה בתמור. אורחא דמילתא נקט שדרך להחליף פרה בתמור ולמכור שפחה ברמים אכל אין לפרש דלא מצי למנקיט המוכר פרה וילדה לפי שאין פרה נקנית בכסף אלא מבישבה ובשעת

משיכה וראה אם ילקח אם לאו אבל שפחה נקנית בכסף ועבדים ודקשי לפרקעית דהא רבי מאיר קנהי לה ורבי מאיר לא מקשי דהא קאמר ר' יוחנן דהא ר' יוחנן קנהי לה ורבי מאיר לא מקשי דהא קאמר דאין נשבעין כדמוכח בשבועות דף מג. (ושם) בני ישראל נשבעין שיהיו כקרקע ואינו כקרקע וכו' דלא מקשי לענין שבועה ה"ה לענין קנן דהא מיידי ר' יוחנן קנהי כקרקע אגזל ומיהו קנח את הלחלוח דלענין גזל ושבועה נראה למקרא להשוות דהר"ה דהא נפקי על ידי בבל ופירט גזל לקנן בב' בתרא (דף קה) ושבועות דהא נשבעת דהיינו: (שבועות דף מבא) **והלה** שותק וזה קנה. למיד דברי ושקא ברי עדיף ניהא ולמאן דאמר לא ברי עדיף אורי' שהוא מפרש דשתקא כהודא דמאי ולא באומר איני יודע: ומי

מאי לאתנוי הא דאמר ר' אלעא גנב מלה ונגעשה איל עגל ונגעשה שור נגעשה שינוי בידו וקנאו טבח ומכר שלו הוא מוכר שלו הוא מוכר והוא גברא דגזול פדנא דתורי מתכריה אול קרב בהו פדנא ורע בהו ורעא לסוף אהדרינהו למריה אתא לקמיה דרב נחמן אמר להו זילו שומו שבהא דאשבח אמר ליה רבא תורי אשבח ארעא לא אשבח אמר מי קאמינא נשימו כולה פלגא קאמינא א"ל סוף סוף גזילה הוא וקא הדרה בעינא דתנן כל הגזילין משלמין בשעת הגזלה אמר ליה לא אמינא ק"ך כי תיבנא פדינא לא תיבא לי מידו דאמר הונא תכרין עלאי אנא ושבור מלכא אחי בדינא האי אינש גזילנא עתיקא הוא ובעינא דאינקסיה: **מתני'** גזל בהמה והוקינה עבדים והוקינו משלם בשעת הגזלה רבי מאיר אמר גזל בהמה והוקינה עבדים אמר לו הרי שלף לפניו גזל מטבע ונפסק פירות והקיבו וין והחמיץ משלם בשעת הגזלה מטבע ונפסק תרימיה ונטמאת חמין ועבר עליו הפסח בהמה ונתעברה בה עבירה או שנפסקה מעל גבי המזבח או שהיתה ויצאה ליפקל אמר לו הרי שלף לפניו: **גמ'** אמר רב פפא לא הוקינה הוקינה ממש אלא אפי' כחשה והא אנו הוקינה תנן כחשה כגון הוקינה דלא הדר בריא אמר ליה מר קשישא בריה דרב חסדא לרב אשי הכי קאמרי משמיה דרבי ויחנן אפילו גנב מלה ונגעשה איל עגל ונגעשה שור נגעשה שינוי בידו וקנאו טבח ומכר שלו הוא מוכר שלו הוא מוכר אמר ליה לאו אמינא ק"ך לא תחליף גברי ההוא משמיה דרבי אלעא איתמר: רבי מאיר אמר בעבדים אמר לו הרי שלף לפניו: אמר רב עינא בר אבדימי אמר רב הלכה פרבי מאיר ורב שביק רבנן ועבד פרבי מאיר אמרי משום דברייתא איפכא תניא ורב שביק מתניתין ועבד כברייתא רב מתניתין נמי איפכא תני ומאי מעמיה דרב איפכא מתני' מקמי דברייתא אדרבה ניהוד כברייתא מקמי מתניתין אמרי רב נמי מתניתין איפכא תניא ואי בעית אמר כי לא אפי' דאם תנא מקמי תורה אפי' דתניא המחליף פרה בתמור וילדה וכן המוכר שפחתו וילדה זה אמר ברשותי ילדה והלה שותק וזה אמר איני יודע וזה אמר איני יודע ותלוק זה אמר ברשותי וזה אמר ברשותי ישבע המוכר שברשותו ילדה לפי שכל הנשבעין שבתורה נשבעין ולא משלמין דברי ר' מאיר ונחכים ואומרים אין נשבעין לא על העבדים ולא על הקרקעות האי הלכה בר' מאיר הלכה ברבנן מיבעי ליה הכי קאמר למאי דאפקיתו ויתניתו הלכה פרבי מאיר ומי

מאי לאו ה"ה להחליף. וכו' דלענין פסול מפקלא לענין מקנה נמי שינוי הוא קנני פנים חדשות באו לכאן. לא זו היא לבינה הראשונה אלא זו לבינה אחרת שהדריק תיקון וגיבול בפני עצמה ומשונה היא מהראשונה אלא אפשר לזמנא אז גזילה אז קטורה נכסא. פלטיט בא כסף הדר עבדי לחו נכסא. אם ירצה הוסיף החורר לביתו הוא והקא ליכא למימר גנים ירשתי החורר ואין אדם מקפיד על

רבועה ותקונה אלא שתהא חתיכה בעלמא: שינוי. שחורין ענין שינוי: ועבדיה תרתי. שליכנה. לא קני. שסוף לחזור ולקנני ענינה שינוי בידו וקנאו. לכך דאם טבח ומכר שלו הוא טוחב וישלו זהה מוכר ואין משלם אלא כפל פדנא. תרגום על גזול בקר ופון ארם על שם ששני ארמים היו ארם תרתיים וארם עובדה נראה. ראשיה: ראשי הונא תרתיים עלאי דאנא ושבור מלכא. שמואל אחי בדינא: **מתני'** בעבדים אופי לו הרי שלף לפניו. ובקרקע דמי וברשותיה דמריה קיימי גזל כפסע ונפקדי. שינוי תיביר הוא: ונגזרה בה עבדיה ברבועת לא נעבדה פסולה לקרן כדתנא בשור שגנב ארבעה וחמשה (לעיל דף מג: שנפסקה מעל גבי הפסח. כגום שאין ניביר כדוקין שבעין: פטורין. דכל בהמות לאו למוכח קיימי **גמ'** אלא אפילו קחשה. דלא הוי שינוי כולי האי דלא אישתיב כולי גזוה: **איפכא** תניא: רבי מאיר אומר כשעת הגזלה ונכסים אומרים בעבדים אמר לו הרי שלף לפניו ואמר ר' יוחנן רבי מאיר דמתניתין דהיינו רבנן דברייתא: **איפכא** תניא: ברותיה ו**אבאי** כי לא נכסינא. מתני' מקמי ברייתא: תדא פספוי תדא. אבל תדא משנה מקמי ברייתא פספוי תדא ונכסא תרתי איכא תדא דאמרו לעיל ברייתא איפכא תניא ואידך תא דתנא בו: **המחליף** בו'. להכי נקט מחליף גבי בהמה ולא תנא מוכר כדנקט בשפחה דבתמור איהו נקיטא פספוי והכא תרתי איכא משך דבר הנראה לעינים הוא אם ילקח אם לאו ואין כאן פסק אבל בחליפין מתוקמא כגון שלא משך בעל התמור את הפרה אלא בעל הפרה משך את התמור ונקיטא פספוי אף בעל התמור במשיבת התמור בכל מקום שהיא כדתנן קודשין (ע' חג) כל הנעשה דמים באחר כיון שחכם זה נתחייב זה בחליפין ולא ידעין השקא אי כבר ילקח פרה בשעת משיבת התמור וברשות מוכר וילדה: ואין המוכר שפחתו. עבד כפניו נקנה בכסף ואינו לפניו בשעת מתן מעות והלה שותק. ברי ושקא ברי עדיף ישבע המוכר. איכא הודא דאם נמקצת ואיכא שבועה דאורייתא דקטע ליתיה דאם קתבע ליה האי לוקח שפחה שלימה יש לי קנה עבד וזה אמר אין שפחה וזה אמר אין קנה עבד וזה אמר אין שפחה ליה במקצת ומשום הילך לא מפטר דהא קטע דהו' ולא הילך הוא והכי מוקי ליה בהשואל: נשבעין ולא משלמין. מי שתובעים אותו ישבעין ופסטר דכתיב (שמות כב) ולקח מעליו ולא ישלם מי שעליו לשלם הוא נשבע ולא נשבע התובע ויטול: אין נשבעין. וברשות מוכר תעמוד עד שיביא לוקח ראייה אלמא לרבנן

עבדא במקרקעי דמי: אין נשבעין על התרקעות. כפרך הוהב (כימז ד' טו.) א' הכי. דמתניתין נמי בעינן למיתנא הלכה ברבנן מקני ליה:

פסור. מלשם לבגלעיו שקרו. שלא בשעת מלאכה. בשעה ושאינו גרילו לעשות מלאכה או שאין נכשיו לבגלעיו מלאכה לעשות דוח נזקה וזה אין חסר הוא ופסור: פרש"ש ליה כי הדר בחצר חבירו. ומוקמינא לה בפ"ב (דף כ"א). בחצר דלא קיימא לאגרא: ביתא שותף יתיב. זה הדר בתוכה התנהו לבית זה שהוא מיושב בדירתו. יתיב. אין הרב לפי שיהיה נתקבץ שם ומשפיע סדיקה תמיד. ושאינה יובת שער. שר הוא שטח שארה מכותה שערים וכותי' בית שאין אדם דר בתוכה: דלא נסתרי. שלא ילמד רחבי הנקלה פתחה. אם נשברה או נתקלקלה דמי פתחה ימירין על שברה נוטל דמי פתחה: עבדי לאגרא. מסתמא כי נחית לה אדעתא דאגרא נחית לה: לאו בתורת גזלן. דיינינן ליה ונתנו שכרה על כירוה לא רבין תן על דמי פתחה: הא דעבדא לאגרא. לא יתיב ליה אלא פתחה: נתת לה אדעתא דאגרא. רצה שברה נוטל ואם פתחה יתר על שברה נוטל דמי פתחה דתא ע"ב שקלה וגזל הוא: נחית לה אדעתא דגולנטא. אפי' שברה גדול מפתחה לא יתיב אלא פתחה דכל הגולנן משלמין כשעת הגולה: פסלתו מלכות. המלך צוה שלא יצא לא במדינה זו ולא במדינה אחרת: תיניו נדק. דכיון דלא נסדק לגמרי הוון גמור הוא ומשלים כשעת הגולה: אלא תיב. לא נסדק מפתחו משלמין כשעת הרי שלף לפניו כגון שפסלתו מדינה זו בני מדינה פסלתו מעצמן: ויוצא פפריתא אחרת. שיכול לומר לו לך לחוציאנו שם: תרופא לא מניבר הידיקה. לא נשתנה מרייתא שאמר חסיו: הקא מינברא הידיקה. שאין צורה זו דומה לצורה של כל היוצאים עכשיו וכשגולה הימנו היו כל צורות המדינות שוות לה: המלוה את חבירו. שום פרוגמטיא על המטבע שקצין לו

ומי אומר רב עבדא פמקרקעי דמי והאמר רב דניאל רב דניאל בר רב קטינא כו. ואם היה במקרקעי דמי אפי' נתת ליה בתורת גולנתו לא נפק מרשותיה דחבירה דביר פקרקע דאין גולנת ומשלם אגרא היכא דקאי לאגרא כמו פסיקה דלמקן היכא דלא נתת ליה בתורת גולנתו: הללוהו

ומי אומר רב עבדא פמקרקעי דמי והאמר רב דניאל בר רב קטינא אומר רב התוקף בעבדו של חבירו ועשה בו מלאכה פסור ואי ס"ד עבדא פמקרקעי דמי אמאי פסור פרש"ש דמריה קאי הקא במאי עסקינן שלא בשעת מלאכה כי הא דשלח ליה רבי אפא למרי בר מר פני מניה מרב הוונא הדר בחצר חבירו שלא מדעתו צריך להעלות לו שכר או אין צריך להעלות לו שכר ושלוהו ליה אינו צריך להעלות לו שכר הכי השתא בשלמא התם בין למ"ד ביתא מיתבא יתיב ניהא ליה בין למ"ד ושאינה יובת שער ניהא ליה אלא הקא מי ניהא ליה דנפקחש עבדיה אמרי ה"נ ניהא ליה דלא ליסתרי עבדיה בי רב יוסף בר קמא הווי תקיף עבדי דאיניש דמסיק בהו זוו ובעבדי בהו מלאכה א"ל רבה בריה מ"ט עבד מר הכי א"ל דאמר רב נחמן עבדא הנום בריסיה לא שני אמר ליה אימא דאמר רב נחמן פגון דארע עבדיה מרקודי בי כוכבי פלוהו עבדי מעבד עבדי א"ל אנא פרב דניאל סבירא לי דאמר רב דניאל בר רב קטינא אומר רב התוקף בעבדו של חבירו ועשה בו מלאכה פסור אלקמא ניהא ליה דלא ליסתרי עבדיה אמר ליה הני מילי היכא דלא מסיק בהו זוו כי ביון דמסיק בהו זוו מיתו חרובי דאמר רב יוסף בר מניומי אומר רב חבירו הדר בחצר חבירו שלא מדעתו א"צ להעלות לו שכר הלוחו רב בחצר חבירו צריך להעלות לו שכר א"ל הדין בי: אימרת התוקף ספינתו של חבירו ועשה בה מלאכה אומר רב רצה שברה נוטל רצה פתחה נוטל ושמואל אומר אינו נוטל אלא פתחה אומר רב פפא לא פליגי הא דעבדא לאגרא הא דלא עבדא לאגרא ואיבעית אימא הא והא דעבדא לאגרא הא הנחית ליה אדעתא דאגרא והא דנחית ליה אדעתא דגולנתא: גול מטבע ונסדק [וכו]: אומר רב הונא נסדק נסדק ממש נפסל פסלתו מלכות ורב יהודה אומר פסלתו מלכות נמי היינו נסדק אלא ה"ד נפסל שפסלתו מדינה זו ויוצאה במדינה אחרת א"ל רב חסדא לרב הונא לדידך דאמרת נפסל פסלתו מלכות הרי פירות והרקובו וין והחמוין דכי פסלתו מלכות דמי וקתני משלם בשעת הגולה א"ל התם נשתנה מעמו וריהו הקא לא נשתנה א"ל רבא לרב יהודה לדידך דאמרת פסלתו מלכות נמי היינו נסדק הרי תרומה ונטמאת דכי פסלתו מלכות דמי וקתני ואומר לו הרי שלף לפניו א"ל התם לא מינבר היודיקה הקא מינבר היודיקה אימרת המלוה את חבירו על המטבע והנסקה המטבע רב אומר נתון

מטבע היוצא באותה נשעל דמעות שנפסלו לאו מטבע נהירו ולא נקט כקונטרס פרקמטיא אלא משום דכשמלוה אדם מעותיו אין גרילו לחיובי דבר אבל בשמור פרקמטיא אפי' אומר סתם כך וכך מעות תתן צריך לשלם לו מטבע היוצא וקשה לפירושו דה"ל למימר המוכר לחבירו על המטבע או ה"ל למינקט הקוף ועוד כיון דמעות פרקמטיא וזקף גילוי במלוה אין סבירא לכל לחלק בין הלוחו מעות פרקמטיא שמכר במעות וזראה לפרש דאין חילוק בין מכר לו פרקמטיא בין הלוחו מעות ממדי' כשהתנה עמו ע"מ שישלם לו מעות וכיון שפירש לו כך תקמא דמילתא לכך פירש שאם יפסל יתן לו מטבע היוצא דאיתו שנפסל אין שמו מטבע ושמואל סבר דכיון שיצא במינשן שום מטבע גילוי ועוד אורי' דר"ל כגון שהלוחו סאה ותיין אומר לו או חסור לי סאה או כך וכך מעות ואילו בעעות לחסוריו קצב הדין משלם לו מטבע שפסל אכל הקא שלא זקף גילוי במלוה גמורה שיכול לפרוע לו חסין אם ירצה נתון לו מטבע היוצא באותה שעה ולכל הפירושים אם הלוחו מעות סתם מעות שהלוחו לו יפרע

המלוה את חבירו על המטבע. פ"ה הלוחו לחבירו שום פרקמטיא על המטבע שקצב לו במעות נתון לו מעות שיוצא בשעת פירושו והיא בקל גילוי לתת מטבע ודוקא הלוח פרקמטיא אכל הלוחו מעות מה שהלוחו משלם לו ע"כ הקונטרס ולפירושו נראה דאם הלוחו מעות וזקצב לו מעות דמשלם מטבע היוצא באותה נשעל דמעות שנפסלו לאו מטבע נהירו ולא נקט כקונטרס פרקמטיא אלא משום דכשמלוה אדם מעותיו אין גרילו לחיובי דבר אבל בשמור פרקמטיא אפי' אומר סתם כך וכך מעות תתן צריך לשלם לו מטבע היוצא וקשה לפירושו דה"ל למימר המוכר לחבירו על המטבע או ה"ל למינקט הקוף ועוד כיון דמעות פרקמטיא וזקף גילוי במלוה אין סבירא לכל לחלק בין הלוחו מעות פרקמטיא שמכר במעות וזראה לפרש דאין חילוק בין מכר לו פרקמטיא בין הלוחו מעות ממדי' כשהתנה עמו ע"מ שישלם לו מעות וכיון שפירש לו כך תקמא דמילתא לכך פירש שאם יפסל יתן לו מטבע היוצא דאיתו שנפסל אין שמו מטבע ושמואל סבר דכיון שיצא במינשן שום מטבע גילוי ועוד אורי' דר"ל כגון שהלוחו סאה ותיין אומר לו או חסור לי סאה או כך וכך מעות ואילו בעעות לחסוריו קצב הדין משלם לו מטבע שפסל אכל הקא שלא זקף גילוי במלוה גמורה שיכול לפרוע לו חסין אם ירצה נתון לו מטבע היוצא באותה שעה ולכל הפירושים אם הלוחו מעות סתם מעות שהלוחו לו יפרע

יפרע לו אפי' שנפסל ואם תאמר ומי' שמוגז' דהנאי גזול מטבע ונפסל אומר לו הרי שלך לפניך משמע משום דישנו בעין אבל ליתנהו בעין משלם כשעת הגזילה תהא גבי הלואה אפי' איתנהו בעין כי ליתנהו דמי ומקלה לא יתחזקא ניתנה וי' דיש לחלק בין הלואה לגזילה דמטבע שנפסל חשיב כהולא ובמעצמה שוין ד' ולבסוף שוין וזאת גבי גזול אמרינן דכי ליתנהו בעין דמשלם כדמעצמה אבל גבי הלואה תהא

1 הדחיל משלם כי וזלא דהשתא כדאמרינן באיזהו
2 נשך (כי מ' דף עה) מלוא אדם כור חשיל חזלו נותן
3 חשיל הוקרו נותן מטבע שנפסל ודאי ורי
4 כהדול ונראה דרב ושמואל סברי כרב הוצא
5 לדלעיל דלרב ויזנהו דחשיב מטבע שנפסל
6 כנסדק גבי הלואה הא מצי פשיה כנסדק
7 שנפסל על לרב הוצא דלא חשבי ליה מטבע
8 מצי פטר ליה נפשיה הנפסל אינ' דרב הוצא
9 מדינה מטבע ונפסל לתרוקא ונטמא ותמן
10 שעבר עליו הפסח ונפסל פשיטא איהו לזה וכול
11 לשלם תרוקא מנאה תחת תרוקא כדאמרינן
12 אסור בתשלומין היטור לא דמי לגמרי דמטבע
13 שנפסל דמי לחולל והנהו לא נומד לחולל ומכל
14 מקום כשהוא בעין וכול לומר הרי שלך לפניך
15 ובשעת גזול גבי אפי' בחולל משלם כדמעצמה:
16 א"ל הכי של בגל והו' בגבל למאי חזי. קצת שמע
17 דלא פריך אלא לרב נחמן ואזקי מילתא
18 דשמואל דוקא בריתא לרב אורחא לא מישן
19 מפרקי א"ל של בגבל כי משמע דאי לא
20 דאוקמא בשמלכות מקפידות לא הוה קשה ולא
21 מדי וקשה לר"י דבלאו רב נחמן פריך ע"כ
22 לאוקמי ברייתא כדברייתא דשמלכות מקפידות
23 דלא תפיקא מיהא להשמיא דחשיב ליה מטבע
24 אפילו לית ליה אורחא למישן אי ליתא לדרב
25 נחמן ותבא קמרי דאין מחללין על מעות של כאן
26 והו' בגבל ואע"ג דאין ליה אורחא לירושלים
27 ותקשי שני עשה דברייתא כדברייתא מהאי
28 דלעיל דשל מלכים ארזונים מחללין אע"ג דאין
29 יוצאות שם במקום שעומד לפי שיצואת במקום
30 אחר והבא קמרי דעל מעות של כאן והו' בגבל אין
31 מחללין אלא יוצאות בירושלים אלא הוה
32 איירי בשאינן מלכות מקפידות אם נראות מטבע
33 של מלך האתא במדינתו של זה הלך ובאים בני
34 מלכות אחרת כאן ומזכיר בהמתם במטבע
35 שלהם והכול זה והוצא בעלמא בירושלים לבני שאר
36 מדינות הבאות לכאן והבא איירי במקפידות
37 ונראה לר"י דודאי אי לא מילתיה דרב נחמן הוה
38 אי של הכל הוה פריך לאוקמא ברייתא כדברייתא כשהמלכות מקפידות דלא קשה מדיה
39 לשמואל לא להדיא ברייתא דלעיל דשל לחלק בין מעות של כאן והו' בגבל להדיא דלעיל
40 דאיירי במטבע שנפסל במקום אחד ויצא במקום אחר ודיקא ודאי חשיב מטבע וקודם
41 שנפסקה הדין שם חשבו מטבע ועדיין מטבע קיים לגבי אותו מקום עצמו שנפסל שם שיכולין
42 להוציאו במקום אחר אבל של כאן והו' בגבל לא היה עליו שם מטבע בגבל מעולם ולכך אין מחללין אע"ג דאית ליה אורחא לירושלים אבל נחמן דאית ליה אורחא למילתא דוקא כדאית
43 ליה אורחא למישן אבל כי לית ליה אורחא למישן לא חשיב מטבע שיהא כר מטבע באותו מקום ועדיין וכול להוציא במישן ולא תלי אלא נחמן דאית ליה אורחא למילתא דוקא אי כ"י שר לו
44 ממשע שהיה רב במקום זה או כר מטבע של מקום אחר שלא בא מעולם כאן אי כ"י של כאן והו' בגבל נמי לשימה ליה מטבע דהא אית ליה אורחא למילתא דוקא

נותן לו מטבע היצוא. בשעת פירעון דהא קיבל עליו לתת לו מטבע והאי לא מטבע הוא ודוקא הלכהו פרגמטאי אבל הלכהו מעות את שחלחהו משלם לו: על מעות שאין יוצאות. כול בירושלים דלאו כסף גזרע קרנא ביה: בוכיות. מטבע של בן חוביא וירושלמית הוו דה"ג כחוביות ירושלמיות או של מלכים ירושלמיות או של מלכים ירושלמיות לא נפקי כלל ל"א

1 נותן לו מטבע היצוא באותה שעה ושמואל אומר וכול
2 לומר לו לך הוציאו במישן אמר רב נחמן מסתברא
3 מילתיה דשמואל דאית ליה אורחא למיזל למישן אבל
4 לית ליה אורחא לא איתוביה רבא לרב נחמן אין
5 מחללין על המעות שאינ' יוצאות מיצד היו לו מעות
6 כחוביות ירושלמיות או של מלכים ארזונים אין
7 מחללין הא של ארזונים דינמא דיראשונים מחללין
8 א"ל הוה במאי עסקינן פשאין מלכות מקפידות זו
9 על זו אלא כי אמר שמואל פשמלכות מקפידות זו
10 על זו הכי מצי מכמי להו' דמכמי להו' ע"י דהתק
11 דלא בחשי ואי משכחי קפדי ת"ש אין מחללין על
12 מעות של כאן והו' בגבל ושל בגבל והו' כאן של
13 בגבל והו' בגבל מחללין קמני מיהת אין מחללין על
14 מעות של כאן והו' בגבל אע"ג דסופו למיסק להתם
15 הוה במאי עסקינן פשמלכות מקפידות זו על זו אי
16 הכי של בגבל והו' בגבל למאי הוה חזו דזבין בהו
17 בהמה ומסיק לירושלים והתניא התקינו שהיו המעות
18 יוצאות בירושלים מפני כך א"ר וזרא לא קשיא כאן
19 בזמן שיד ישראל תקיפה על אומות העולם כאן
20 בזמן שיד אומות העולם תקיפה על עצמן ת"ר איתו
21 מביע של ירושלים דרו' ושלמה מצד אחר וירושלים
22 עיר הקודש מצד אחר ואיתו מטבע של אכרם
23 אבינו וכן וזקניה מצד אחר ובחולה מצד אחר
24 בעא מיניה רבא מרב חסדא תפלוה את הכירו על
25 המטבע והוסיפו עליו מהו אמר לו נותן לו מטבע
26 היצוא באותה שעה א"ל ואפילו כי נפאי א"ל אין
27 אמר לא אפי' כי תרמיא א"ל אין והא קא וילין פירי
28 אמר רב אשי חיזוין אי מחמת טביעא זיל מניבין ליה
29 ואי

שעה. סלע ברביא. סלע גדול במדה מתוקת רובע: והא קונוילין פירות. לגבי מטבע זו נמצא שמשחרר זה בתוספת ואיזה דומה לארזונים והו' רביית.

מחמת

1 הוה בהמה ומסיק לירושלים. ואם תאמר והתניא בפרק האיש מקדש (קדושין דף נה) אין לוקחין בהמה במעות מעשר שני ויש לומר דפלוהתא היא בפרק לולב הגזול (סוכה דף מה)
2 דתניא אחד שבעית ואחד מעשר שני מתחללין על בהמה חיה דברי ר' ו' וכתבם אומרים על שחוטין מחללין על חיון אין מחללין וז"ל אפי' לכתחילה שרי בדומיה בתוספתא
3 דהתם דקמני בהדיא מחללין והא דקמני בסוכה מתחללין משום רבנן דאפי' דביעביד אין מתחללין ועד י"ל דבשעתהוין כיון דאי אפשר בעצן אחר שאין יכול להעלות המעות בירושלים (ירוש' מה)
4 שרי למיזן בהו' בהמה כול'י' עלמא וטמא דאין לוקחין בהמה במעות מעשר שני פירש בקונטרס בקדושין (דף נה) משום חשאי אית חשט טביעין לוי אלא בדפרש בסוכה (דף מה)
5 דאמר התם מחלוקת בקורים אבל בגבחות דברי הכל בשחוטין מתחללין ועל חיון אין מתחללין שמא יגדל מהם עדרים וקורים פלגי אי גרזין וקורים אטו נקבות אי לא רבן מקרש
6 בירושלמי דנסכת מעשר שני דטעמא דאסור לקנות וקורים גזירה אטו נקבות: ש"ה' הו' על המעות יוצאות בירושלים. טעמא מפרש בנסכת שקלים (דף טו) דתקנו משום שקלים שהיו מביאין
7 לירושלים מכל המקומות:

מטבע על אברהם אבינו וכן וזקניה מצד אחר. כבראשית רבה דריש ואגדלה שמך שאין מוניטין' וכן וזקניה מביאן בחרור ובחורה מכאן ונראה לא שהיה בר צורת

הקודש שפר ה'היה כחוב במטבע:

עד ב' בתמניא. פי' בקונטרס ונתנו לו שמונה ולפירושו חשיב ממעלה למטה כלומר י"ב או י"א בתמניא עד ב' בתמניא יחיד ליה תמניא אבל הא תשעה מן הראשונים בתמניא בשנים יחיד ליה ט' מן השניים תחת ט' של ראשונים או ב' ירו"ח פי' עד ב' בתמניא ויחיד ליה י' ולפירושו הוי מלמטה למעלה.

עבדיון וצולתיו ליה לא דוקא אלא אפי' עבדיון אי מצי בר אמוקרא למשקליתו הוי חביב ויהא דנקט צולתיו ועבדיון משום דסתם צולתיו מצי שקול להו בר אמוקרא סתם עבדיון לא מצי שקול בר אמוקרא.

וה"מ דאיהיה אדתיי משמע עבא דלא חשיב בקנהיה בין אדתייה אדתיי בלא נטילה בידו אע"פ שעומד וצולתו מצי שקול כדמצי פישול לגמרי וכן בהתקוץ (גיטין דף נט) עבי הנמקס בראש ויהיה קשה דבפי' רובי"מ דר"ט. ושם אמר גבי טלית שראשו אחד על העמוד וראשו אחד מתוך ע"ג קראע שם הגביה ארס ראשו המתוך ע"ג קראע ותק ראש שע"ג העמוד להביאו אצלו שהוא קונה מטעם הנקבה ואי משיבא קאמר התם אמאי נקט ראשו אחד ע"ג העמוד אלמא חשיב הנקבה והגביל ומביאו על הארץ למעלה מג' י"ל דהתם חשיבא הנקבה טפי לפי שראשו אחד אוחז בידו א"כ התם מירי בנח בידו כב' גובות שנתקנו לא יפול ראשו לארץ אלא ע"ג אמוקרא י"ב דה"מ דאיהיה אדתיי שילוח תקן (חולין דף קמא) משמע דכי טריף אפן ומתקבצי יוניס דחשיבא הנקבה לנתות אע"פ שאין תופסם בידו י"ל דדוקא איהא ונתקבצין לא חשיבא הנקבה איהא חייבא תרתי בלגישתיהו דלא תפסס וגם אין מגביה אלא משפיל אבל יוניס ומתקבצי חשיבא הנקבה אבל אם ויהי נופלין למטה ע"ג טריפת תקן לא יהיה קונה בידו שאין תפסס בידו כגלי' ויהי דה"מ דאיהיה איהא באדתייה אדתיי בין דרך ויחידה לדרך עלייה אלא דניחא ליה לפלוגי' בדרך ויחידה נופיה בין אדתייה אדתיי בין שקליה בדיה אי נמי אין חילוק בין דרך ויחידה לדרך אלא דאפילו דרך עלייה לא קני יהיה באדתייה אדתיי לפי שאין דרך הנקבה בזה הענין אבל ביונים שהו בעלי חיים דרך הנקבה בכך כמו קורא לה ויהי באה או הפישה בנגל ורצהו לקניו דחשיב משיבא אף על פי

מחמת תרעא. שבאי גשמים ונמצאו רוב תבואות בעולם ודחלו הפירות לענין נסבא. אם בא להתקין ולעשות מתן גרוסאות יש יותר מן הראשונים והוי רביה עבדי עובדי. באדם שהלך את חברו על המשבע והוסיפו עליו והלכו אצל אנדרדמוס סוחר ושמעאל וניהי לו מן הראשונה חביב שהקנה ונמצאו בח' על מטבע שניה י' מן הראשונה ונתן לו שמונה אמר רבה ררסין וכו' בלוחה ויורק מטבע י'

ואי מחמת תרעא ויל לא מנפינן ליה והא קא שבח לענין נסבא אלא פי' הא דרב פפא ורב הגנא בריה דרב יהושע עבדי עובדי בוויה דאדנרמיס מיעא עד ב' בתמניא אמר רבה הוורק ממטבע של חברו לים הגדול פטור מאי טעמא אמר הא מנח קפוד אי בעית שקליה והני מיילי בצולתיו דקא חזי ליה אבל עבדיון דלא קחוי ליה לא והני מיילי דאדתייה אדתיי אבל שקליה בדיה מיילי גוליה השבחה בעי מעבד מתיב רבא אין מחללין על מעות שאינון פרשותו ביצד היו לו מעות בקסמטרא או בהר המלך או שנפול ביסו לים הגדול אין מחללין אמר רבה שאני לענין מעשה דבעינו מצי בידך דררמקא אמר וצרת הכסף בידך וליכא ואמר רבה הוורק ממטבע של חברו פטור מאי טעמא דהא לא עבד הוורק וה"מ דמתחיהו פטור קאמרא ומרשיה אבל שייפא בשופטא חסורי חסריה מתיב רבא הכהו על עינו וסמאף על אזנו וחרשו עבד יוצא תקן לחירות כנגד עינו ואינו רואה כנגד אזנו ואינו שומע אין עבד יוצא תקן לחירות רבה למעמיה דאמר רבה חרשו לאביו נהרג שאי אפשר לחרשה בלא חבורה דטפתא דרמא נפלת ליה באוניה ואמר רבה הצורם אוזן פרתו של חברו פטור מאי טעמא פרה בדיקוימא קיימא דלא עבד ולא מידו וכולהו שוורים לאו לגבי מוזהב קיימי מתיב רבא העושה מלאכה במו חטאת וכפרת חטאת פטור מדיני אדם ותייב בדיני שמונים מלאכה הוא דלא מינבר הוייקה אבל צורם דמינבר הוייקה הכי נמי דמתייב בדיני אדם אמר ריהו דאפילו צורם פטור והא קא משמע לן דאפילו מלאכה דלא מינבר הוייקה חייב בדיני שמונים ואמר רבה השורף שטורו של חברו פטור דאמר ליה ניריא קלאי מינף מתקופי לה רמי בר חמא היכי דמי א

השורה מטבע של חברו פטור. נראה דרבה סבר פסולתו מלכות לא הוי פנסדס דאי הוי פנסדס אפן כן כ"ש דיש מטבע הוי פנסדס תרתי חסריה טובא ואמאי פטור. **מת**יב רבא הכהו על עינו וסמאף על אזנו ותשה עבד יוצא תקן לחירות. ואמאי והא לא חסריה דאין בו פנס חסרון אלא אין שום פנס חסרון ודחילו וכן הו"ל ליתבי ומשני רבה לטעמיה בו ע"ש חסרון טיפתא דקא דנפלה באוניה וכו' דלא חסרון באותו קלקול חייב על כל הקלקול כמו בשפיה דחייב בכל הקלקול דלחריביה על מה שהחריה לא היה צריך רבה לרעה דחייב ואת אמאי עבד יוצא תקן לחירות הוא בעינו מומין שבלוי קלקול דיש וכן ויתרשו ויש וכן בגלי' ויל רמי ביה שיש בלא כלום משפיל ויש או עומד במקום אחד ושומק מכ"מ כיון דלפי מנהגו שמתנהג והולך ניכר שהוא חרש חשיב מום שבלוי וע"ל דאין צריך שיהא קלקול בגלוי אלא שהאבר שיש בו קלקול יהא בגלוי. **הצורם** אוזן פרתו של חברו פטור. והא דהנן לעיל (ה"ח) גזל בהמה ותעבדה בה עבדיה או שנפסלה מעל בני המנוח אומר לו חרי שך לפניך ונפסלה הינוי שפלה בה מום דאי נרבעה הינוי שנעבדה בה עבדיה ומשמע דוקא שנפסלה מאליה אבל השיל בה מום בידים חייב ו"ל דתמני' איירי בבקמה קודשיה ודאי לגבי מומב חסריה וי"ל קמ"ל דאפי' מלאכה דלא מינבר הנקבה דמקום (גיטין דף נג. ושם) פריך מוקבא למ"ד דיוק שאין ניכר שמיה היזק דעושה מלאכה במו חטאת ונפלה חטאת סתם ואי שמיה היזק אמאי פטור ומאי קושיא הא אפי' בצורם אוון דמינבר פטור משום דסתם שוורים לאו לגבי מוזהב קיימי וא"ל דהתם פריך מפרת חטאת דפרה אדומה דרמיה; קרי' פשיטא דלגבי מוזהב קיימא והכא משמעתיין וקרא לרבה ממי חטאת דסתם מים לאו למי חטאת קיימי דקודם קודשיה דוקא פסלה בהן מלאכה בהרתן מנוסכת פרה (פי' מיד) ומים המלאכה פוסלת בהן עד שישטלו את אפר לתוכן ונקטא נמי בספרי; יבול אף משקידשו בכל תלמודו לומר למי נדה וכו' הם מן נדה דע"כ בגיטין (דף נג. ושם) ממי חטאת נמי פריך מרמשיה התם מן חטאת ששקל בהן משקולות ו"ל דכיון דהוא חביב לרבותא כדאמר רבה דאפי' מלאכה דלא מינבר הוייקה חייב בדיני שמונים איכ' דייק שפיר התם דהיוק שאין ניכר לא שמיה היזק דאי שמיה היזק אין כפאן שום רבותא במאי דנקט מלאכה כיון דבכל מקום חשיב שאינו ניכר בניכר ועוד יש לומר דרבה סבר דהיוק שאין ניכר לא שמיה היזק אבל כ"ש דמתייב בצורם דמינבר טפי ורבא דפריך בשמעתיין לרבה סבר בצורם הוי מינבר הוייקה ותייב אפי' למ"ד דיוק שאין ניכר לא שמיה היזק כדאמר מלאכה דלא מינבר הוייקה אבל צורם דמינבר דהיוק הכי נמי דמתייב ואת"ל ויהיק; יבול אדם לפסול פרתו של חברו ויהיק עובד דומיא דעבד דניחא ליה ויש לומר בני מיילי בעשיית המלאכה מביא אלא שהיא ניחא ליה לעושה בה בהשכר דבעינון יוחז דומיא דתנין; בעיית

נכתוב

ליה שטרף. לא שידך הקא מפיקם ולא מפי כתבם ולא בההיא דתנן בגט פשוט (כ"ב דף קסה) מי שנתחם שטר חובו דעדים התתומים על השטר נעשה כמי שנתקרה עדותו בב"ד והו' אילו אמרי הני עדים ראינום שנתקרה עדותו בב"ד ובפ"ב דכתובות (דף כ) ה"א רבתי:

פרושי

- 1 הכי חזיקין תרי זמני למיל כדפרין אי
- 2 בפרק קמא וסנהדרין (דף טו ושס) אי חבי שלשה
- 3 שלשה לקח לי ובכמה מקומות דייק ובכמה
- 4 מקומות לא דייק: הקא
- 5 הכא

אי דאיכא סתרי דידיעי מאי תוה בשטרף ליכתבו
 ליה שטרף מעליא ואי דליכא סתרי אנו מאנ דיעינו
 אמר רבא תהא במאמינו אמר רב דימי בר הנינא
 הא דרבה מחלוקת ר"ש ורבנן היא לר"ש דאמר דבר
 הגורם לממוזן פקמוזן דמי מתייב לרבנן דאמרי דבר

מנא דיעינו: מאי הוי כתיב ביה ומאי בעי למיתבי ולא אצטרך ליה למימר דפסור
 במאמינו: בעל השטר לשורף בכל מה שאומר שפרך היה כתוב ביה ואפי"ה פסור: ד"ש.
 בפרק מרובה (לעיל דף ער) גבי קדשים שתיב באחריותו כו' בפועל: בזמן ביעורו רבי
 שעת דהקנותה בפסוחם (דף טו) לא ברך בתור המועד: ראינום לאחר המועד: לר"ש תיב:
 האי שטרפו לשלם לגולן המועד: דבר הגורם
 לממוזן הוא שאם היה בעין היה מחזור גולן
 לבקעלו ופסור דתנו לעיל (דף צח) גול תמיז ועבר
 עליו הפסח ואמר לו הרי שלך לפניך ובפסח
 שאין בעין חזיר דמיז לבקעלו ובתמיז נעשה
 הוא דאמרנו הכי משום דעיקרו כלומר
 בתחלתו ממוז הוי ועכשיו אע"פ שאינו שוה
 לכלום גורם בשטרף הוא אכל בשטרף המעולם
 לא היה גופו ממוז מי שמעט ליני: תמו: דדאי
 דינא דגמרי: ר"מ היא (בהגזול בתרא) ולקמן (דף
 קא: סנפי' ליה: מן השטרף כל השטר שהרי שטר
 להפסיד: ואב"היה רפסם לרב אשי: שטרף שטר
 בתירו בלדלות: ואב"י מיתה: ובינאי מעליא כל
 מה שכתוב בשטר: כ"י פשוטא לצלמא: פרעון
 גסור מן העדות כולרה זו הנכרת משאר
 קורות לתמן בה צורה דיוקנאות: שור שהמית
 את האדם ומכרו עד שלא נגמר דינה כבוד: ולא
 יסקל דבעין מיתה ותעמדה בדין שיחא שוין
 אכחד בפרק שור שנגח ד' הו': החזירו שומר
 לבקעלו מוחזר: ופסור שומר: דבע' אומרים
 באיסורי: תנאה בו: ומתניתין דמיז רפסם אפי'
 לרבנן: דאם כן: דלרבנן אין אומרים אדםספגי
 בשור לגבי שומר לפקלו נמי לגבי גול תמיז
 ועבר עליו הפסח אבל הקא בשור שהמית הוא
 דאמר אין מוחזר משום דאמר רבי תמיז איסור
 תנאה לאו איסור דאתי: עליה ממילא הוא כגון
 תמיז פסח אלף את קטלמיה קדימם שהבאתו
 לב"ד דאי הוה נהא אנו מעריקנא ליה לאננא
 כו' אבל סיפא דמתניתין דדאי רבי יעקב היא ולא
 רבנן דתקני וא שהתה יוצאה לסקל אומר לו
 הרי שלך לפניך: אשכחיה רב הסדא בו: רב
 סדא מהדר אמתני' דתייהו בה פלוגתא אחמץ
 בפסח לאוקמוז למילתיה דטעמא דרבנן משום
 דאין אומרים באיסורי תנאה הרי שלך לפניך: אי
 משפחת להו: לבני הישיבה: לא תיקא להו ולא
 מיד: משום דדוו דמשכחי תיובתא למילתיה
 שדה: ארזו שן עגלה התשה למרוב גשימ:
 והקדירו

הגורם לממוזן לאו פקמוזן דמי לא מתייב מתקופ לה רב הווא גריה דרב הוישע אימר
 דשמעת ליה לרבי שמעון דבר הגורם לממוזן פקמוזן דמי ברבך שעיקרו ממוז פדרבה דאמר
 רבה גול תמיז לפני הפסח ובא אחר ושרפו בפועל פטור שהכל מצויים עליו לבקרו לאחר
 הפסח מחלוקת ר' שמעון ורבנן לרבי שמעון דאמר דבר הגורם לממוזן פקמוזן דמי תיב
 דאמר דאמרי מאן דדאי דינא דגרמי מנבי ביה דמי שטרף מעליא ומאן דלא דאי דינא
 דגרמי מנבי ביה דמי ניירא בעלמא אהו ועובדא וכפיה רפסם לרב אשי ואב"י ביה כ"י
 פשוטא לצלמא: תמיז ועבר עליו הפסח הוה עובדא לרבי שלף לפניך: מאן תנא אומרין באיסורי
 הנאה הרי שלף לפניך אמר רב הסדא ר' יעקב היא דתנאי שור שהמית עד שלא נגמר
 דינו מכור מכור הקדישו מוקדש שחטו בשרו מותר החזירו שומר לבקעלו מוחזר משונגמר
 דינו מכור אינו מכור הקדישו אינו מוקדש שחטו בשרו אסור החזירו שומר לבקעלו אינו
 מוחזר רבי יעקב אומר אף משונגמר דינו החזירו שומר לבקעלו מוחזר מאי לאו בהא קמיפלגי
 דרבי יעקב סבר אומרין באיסורי הנאה הרי שלף לפניך ורבנן סברי אין אומרין באיסורי
 הנאה הרי שלף לפניך א"ל רבה לא דכולי עלמא אומרין באיסורי הנאה הרי שלף לפניך
 דאם כן נפלגו בתמיז בפסח אלא אמר רבה הכא בגומרין דינו של שור שלא בפניו קא
 מופלגי רבנן סברי אין גומרין דינו של שור שלא בפניו דאמר ליה אי איתיתיה ניהליה תוה
 מעריקנא ליה לאננא השתא מסרתיה ביד מאן דלא מציעא לאישתעווי דינא בהריה ור'
 יעקב סבר גומרין דינו של שור שלא בפניו דאמר ליה מאי עבדי ליה סוף סוף תוה גמרי
 ליה דינא שלא בפניו אשכחיה רב הסדא לרבה בר שמואל א"ל תנית מדי באיסורי הנאה
 אמר ליה אין תנינא והשיב את הגולה מה תלמוד לומר אשר גול חזיר בעין שגול מכאן
 אמרו גול ממבע ונפסל פירות והרקיבו ויו והתמיז תרומה ונטמאת תמיז ועבר עליו הפסח
 בהקא ונעברה בה עבירה ושור עד שלא נגמר דינו אומר לו הרי שלף לפניך מאן שמעת
 ליה דאמר עד שלא נגמר דינו אין משונגמר דינו אין רבנן וקתני תמיז ועבר עליו הפסח
 אומר לו הרי שלף לפניך א"ל אי משפחת להו לא תימא להו ולא מיד: פירות והרקיבו
 אומר לו הרי שלף לפניך: והתנן פירות והרקיבו מושלם בשעת הגולה אמר רב פפא פאן
 שהרקיבו פולן פאן שהרקיבו מקצתן: מתנאי' נתן לאומינו לתמן וקלקלו תיבינן לשלם נתן לחרש שידה תיבה ומגדל לתמן וקלקל
 תיב לשלם ותבנאי שקיבל עליו לסתור את הכותל וישבר האבנים או שהזיקן תיב לשלם היה סותר מצד זה ונפל מצד אחר
 פטור ואם מחמת הפכה תיב: גמ' אמר רב אפי לא שנו אלא שנתן שידה תיבה ומגדל לנעין בקו מסמך ונעין בקו
 פסמך וישברן אבל לתן לחרש עצים לעשות שידה תיבה ומגדל ועשה מהן שידה תיבה ומגדל וישברן פטור מאי שטרף אופין
 קונה בשבח ביה לתן לאומינו וקלקלו תיבינן לשלם מאי לאו דיהיב להו עצים לא שידה תיבה ומגדל הא פטור מן סיפא שידה
 תיבה ומגדל מכלל דרישא עצים אפרי פרושי קא מפרש לה ביצד נתן לאומינו לתמן וקלקלו תיבינן לשלם כגון שנתן לחרש שידה
 תיבה ומגדל ותכי נמי מסתברא דביצד קתני דאי סלקא דעתך רישא עצים השתא אשמעינן עצים תיבינן לשלם ולא אומרין אופין
 קונה בשבח כלום שידה תיבה ומגדל מקצתא אי משום הא לא איריא תנא סיפא לגלו רישא שלא תאמר רישא שידה תיבה
 ומגדל אבל עצים לא תנא סיפא שידה תיבה ומגדל מכלל דרישא עצים ואפ"ה תיב לשלם לימא כפייע ליה הנתון צמר לצבע
 והקדירו

הגורם לממוזן לאו פקמוזן דמי לא מתייב מתקופ לה רב הווא גריה דרב הוישע אימר
 דשמעת ליה לרבי שמעון דבר הגורם לממוזן פקמוזן דמי ברבך שעיקרו ממוז פדרבה דאמר
 רבה גול תמיז לפני הפסח ובא אחר ושרפו בפועל פטור שהכל מצויים עליו לבקרו לאחר
 הפסח מחלוקת ר' שמעון ורבנן לרבי שמעון דאמר דבר הגורם לממוזן פקמוזן דמי תיב
 דאמר דאמרי מאן דדאי דינא דגרמי מנבי ביה דמי שטרף מעליא ומאן דלא דאי דינא
 דגרמי מנבי ביה דמי ניירא בעלמא אהו ועובדא וכפיה רפסם לרב אשי ואב"י ביה כ"י
 פשוטא לצלמא: תמיז ועבר עליו הפסח הוה עובדא לרבי שלף לפניך: מאן תנא אומרין באיסורי
 הנאה הרי שלף לפניך אמר רב הסדא ר' יעקב היא דתנאי שור שהמית עד שלא נגמר
 דינו מכור מכור הקדישו מוקדש שחטו בשרו מותר החזירו שומר לבקעלו מוחזר משונגמר
 דינו מכור אינו מכור הקדישו אינו מוקדש שחטו בשרו אסור החזירו שומר לבקעלו אינו
 מוחזר רבי יעקב אומר אף משונגמר דינו החזירו שומר לבקעלו מוחזר מאי לאו בהא קמיפלגי
 דרבי יעקב סבר אומרין באיסורי הנאה הרי שלף לפניך ורבנן סברי אין אומרין באיסורי
 הנאה הרי שלף לפניך א"ל רבה לא דכולי עלמא אומרין באיסורי הנאה הרי שלף לפניך
 דאם כן נפלגו בתמיז בפסח אלא אמר רבה הכא בגומרין דינו של שור שלא בפניו קא
 מופלגי רבנן סברי אין גומרין דינו של שור שלא בפניו דאמר ליה אי איתיתיה ניהליה תוה
 מעריקנא ליה לאננא השתא מסרתיה ביד מאן דלא מציעא לאישתעווי דינא בהריה ור'
 יעקב סבר גומרין דינו של שור שלא בפניו דאמר ליה מאי עבדי ליה סוף סוף תוה גמרי
 ליה דינא שלא בפניו אשכחיה רב הסדא לרבה בר שמואל א"ל תנית מדי באיסורי הנאה
 אמר ליה אין תנינא והשיב את הגולה מה תלמוד לומר אשר גול חזיר בעין שגול מכאן
 אמרו גול ממבע ונפסל פירות והרקיבו ויו והתמיז תרומה ונטמאת תמיז ועבר עליו הפסח
 בהקא ונעברה בה עבירה ושור עד שלא נגמר דינו אומר לו הרי שלף לפניך מאן שמעת
 ליה דאמר עד שלא נגמר דינו אין משונגמר דינו אין רבנן וקתני תמיז ועבר עליו הפסח
 אומר לו הרי שלף לפניך א"ל אי משפחת להו לא תימא להו ולא מיד: פירות והרקיבו
 אומר לו הרי שלף לפניך: והתנן פירות והרקיבו מושלם בשעת הגולה אמר רב פפא פאן
 שהרקיבו פולן פאן שהרקיבו מקצתן: מתנאי' נתן לאומינו לתמן וקלקלו תיבינן לשלם נתן לחרש שידה תיבה ומגדל לתמן וקלקל
 תיב לשלם ותבנאי שקיבל עליו לסתור את הכותל וישבר האבנים או שהזיקן תיב לשלם היה סותר מצד זה ונפל מצד אחר
 פטור ואם מחמת הפכה תיב: גמ' אמר רב אפי לא שנו אלא שנתן שידה תיבה ומגדל לנעין בקו מסמך ונעין בקו
 פסמך וישברן אבל לתן לחרש עצים לעשות שידה תיבה ומגדל ועשה מהן שידה תיבה ומגדל וישברן פטור מאי שטרף אופין
 קונה בשבח ביה לתן לאומינו וקלקלו תיבינן לשלם מאי לאו דיהיב להו עצים לא שידה תיבה ומגדל הא פטור מן סיפא שידה
 תיבה ומגדל מכלל דרישא עצים אפרי פרושי קא מפרש לה ביצד נתן לאומינו לתמן וקלקלו תיבינן לשלם כגון שנתן לחרש שידה
 תיבה ומגדל ותכי נמי מסתברא דביצד קתני דאי סלקא דעתך רישא עצים השתא אשמעינן עצים תיבינן לשלם ולא אומרין אופין
 קונה בשבח כלום שידה תיבה ומגדל מקצתא אי משום הא לא איריא תנא סיפא לגלו רישא שלא תאמר רישא שידה תיבה
 ומגדל אבל עצים לא תנא סיפא שידה תיבה ומגדל מכלל דרישא עצים ואפ"ה תיב לשלם לימא כפייע ליה הנתון צמר לצבע
 והקדירו

הגורם לממוזן לאו פקמוזן דמי לא מתייב מתקופ לה רב הווא גריה דרב הוישע אימר
 דשמעת ליה לרבי שמעון דבר הגורם לממוזן פקמוזן דמי ברבך שעיקרו ממוז פדרבה דאמר
 רבה גול תמיז לפני הפסח ובא אחר ושרפו בפועל פטור שהכל מצויים עליו לבקרו לאחר
 הפסח מחלוקת ר' שמעון ורבנן לרבי שמעון דאמר דבר הגורם לממוזן פקמוזן דמי תיב
 דאמר דאמרי מאן דדאי דינא דגרמי מנבי ביה דמי שטרף מעליא ומאן דלא דאי דינא
 דגרמי מנבי ביה דמי ניירא בעלמא אהו ועובדא וכפיה רפסם לרב אשי ואב"י ביה כ"י
 פשוטא לצלמא: תמיז ועבר עליו הפסח הוה עובדא לרבי שלף לפניך: מאן תנא אומרין באיסורי
 הנאה הרי שלף לפניך אמר רב הסדא ר' יעקב היא דתנאי שור שהמית עד שלא נגמר
 דינו מכור מכור הקדישו מוקדש שחטו בשרו מותר החזירו שומר לבקעלו מוחזר משונגמר
 דינו מכור אינו מכור הקדישו אינו מוקדש שחטו בשרו אסור החזירו שומר לבקעלו אינו
 מוחזר רבי יעקב אומר אף משונגמר דינו החזירו שומר לבקעלו מוחזר מאי לאו בהא קמיפלגי
 דרבי יעקב סבר אומרין באיסורי הנאה הרי שלף לפניך ורבנן סברי אין אומרין באיסורי
 הנאה הרי שלף לפניך א"ל רבה לא דכולי עלמא אומרין באיסורי הנאה הרי שלף לפניך
 דאם כן נפלגו בתמיז בפסח אלא אמר רבה הכא בגומרין דינו של שור שלא בפניו קא
 מופלגי רבנן סברי אין גומרין דינו של שור שלא בפניו דאמר ליה אי איתיתיה ניהליה תוה
 מעריקנא ליה לאננא השתא מסרתיה ביד מאן דלא מציעא לאישתעווי דינא בהריה ור'
 יעקב סבר גומרין דינו של שור שלא בפניו דאמר ליה מאי עבדי ליה סוף סוף תוה גמרי
 ליה דינא שלא בפניו אשכחיה רב הסדא לרבה בר שמואל א"ל תנית מדי באיסורי הנאה
 אמר ליה אין תנינא והשיב את הגולה מה תלמוד לומר אשר גול חזיר בעין שגול מכאן
 אמרו גול ממבע ונפסל פירות והרקיבו ויו והתמיז תרומה ונטמאת תמיז ועבר עליו הפסח
 בהקא ונעברה בה עבירה ושור עד שלא נגמר דינו אומר לו הרי שלף לפניך מאן שמעת
 ליה דאמר עד שלא נגמר דינו אין משונגמר דינו אין רבנן וקתני תמיז ועבר עליו הפסח
 אומר לו הרי שלף לפניך א"ל אי משפחת להו לא תימא להו ולא מיד: פירות והרקיבו
 אומר לו הרי שלף לפניך: והתנן פירות והרקיבו מושלם בשעת הגולה אמר רב פפא פאן
 שהרקיבו פולן פאן שהרקיבו מקצתן: מתנאי' נתן לאומינו לתמן וקלקלו תיבינן לשלם נתן לחרש שידה תיבה ומגדל לתמן וקלקל
 תיב לשלם ותבנאי שקיבל עליו לסתור את הכותל וישבר האבנים או שהזיקן תיב לשלם היה סותר מצד זה ונפל מצד אחר
 פטור ואם מחמת הפכה תיב: גמ' אמר רב אפי לא שנו אלא שנתן שידה תיבה ומגדל לנעין בקו מסמך ונעין בקו
 פסמך וישברן אבל לתן לחרש עצים לעשות שידה תיבה ומגדל ועשה מהן שידה תיבה ומגדל וישברן פטור מאי שטרף אופין
 קונה בשבח ביה לתן לאומינו וקלקלו תיבינן לשלם מאי לאו דיהיב להו עצים לא שידה תיבה ומגדל הא פטור מן סיפא שידה
 תיבה ומגדל מכלל דרישא עצים אפרי פרושי קא מפרש לה ביצד נתן לאומינו לתמן וקלקלו תיבינן לשלם כגון שנתן לחרש שידה
 תיבה ומגדל ותכי נמי מסתברא דביצד קתני דאי סלקא דעתך רישא עצים השתא אשמעינן עצים תיבינן לשלם ולא אומרין אופין
 קונה בשבח כלום שידה תיבה ומגדל מקצתא אי משום הא לא איריא תנא סיפא לגלו רישא שלא תאמר רישא שידה תיבה
 ומגדל אבל עצים לא תנא סיפא שידה תיבה ומגדל מכלל דרישא עצים ואפ"ה תיב לשלם לימא כפייע ליה הנתון צמר לצבע
 והקדירו

והקידיו יורה. נתקלקל הצבע מעצמו; לאחר נפילה. לאחר שקלט הצבע ועגשה שבת בצמור; לימא שמואל לית ליה דרב אפי. הואיל ומהדר לאוקמי בחכי מתניתין ומהשתא לא עבדין כרב אפי דהא קיימא לן כשמואל בדריגא אפרי לה. הא מתניתין דמשמע דאי הקידיו לאחר נפילה; היב ליה נמי דמי שבחיה בגון שצמר וסמנין דבעל הבית דהא ליכא

הבא במאי עסקין בצמור וסמנין דבעל הבית. הרימ למפרך מאי דחוקיה לאוקמי בצמור וסמנין דבעל הבית ודוקא בשעת נפילה לוקמה בסמנין דפועל ואפילו לאחר נפילה אלא משום דאית ליה עדיפות למפרך.

האגריה לביטשי. פי' כקונטרס שהתנה עמו כסות הדיכיתא כל דריכא במקעה דשכיר יום הוא ואת קבלן וליקני בשבטא מתימה קה ר"ל דמי' דרי קבלן הוא לאי שכיר יום ובהבדל'א כבי' דף קיב. ושם פירשה בע"א דאגריה לבטשי שבטא לבית הנגרי' בוטשי' ברגיל'א בתוך הבלי' במי' ומיחו' לא בקבלנות עסקין אלא בשכירות ושבטא פלי' לא בשבתי' שבו'ו לפי' מנן גביש'ו פך וכך גביש'ו בכך וכך מעות עב"ל וי"מ דכי אגריה לבטשי עובר משום כל תלין אביטשו קמייקתא דבהדיא ליכא שבטא ואת' אמאי לא תירי' דבשכיר יום עסקין ויש לומר משום דאקני וגמר והדריעו ובעשיר יום מאי הדרעה שייקא:

בשליחא דאגרנתא. הווא דלעיל אל מצי לאוקמי בשליחא דאגרנתא דהא בהד"א קתני דהותן טליתו אכל בעגן דרב ששת דהבא דימ לאוקמי דאגריה לביטשא ואת' הויכי מוקי לה בשליחא דאגרנתא ואת' בהד"א בהמקבל (שם) פירש ג' עייתו דמספקא ליה אי אוק קונה שבטא בלי ואן דאקמר רב מנייה מרב ששת קבלן עובר בכל תלין או אין עובר אוק קונה שבטא בלי ואין עובר אי אין אוק קונה שבטא בלי ועובר וי"ל שהם שאילו סתם וקנה הוא שופרש ונתתן בדין שפברו שבטא ומספקו בן אורחיה דאקרא לעיל בריש פ"ב (ר"ט) ובכמה מקומות לאין התיריך.

אלא במאי מקדשא. אורי דסברא הוא שאין מקדשת במה ועוד מלך לה שכרו אפי' לא יחא אוק קונה שבטא בלי אלא מלך יש לו עליה והוא מחול לה אין מקדשת שאין דעתה להתקדש עד שיבאו השיראים הנקומים אף ועוד אורי ורנאה לו עיקר שאפי' שנייה רוצים שיהיו קודם הגעת ממון לדהא אינה מקדשת אע"פ שמתחילת לו ראשון ראשון לפי שישנה לשכירות מתחילה ועד סוף פון שאין יכול לתובע בדין שכרו עד שישנע הקמון לוקד ואן חשוב כנותן לה כלום בתחילה עד שתבא שיעה שיקבל לתובעה בדין.

ואיבעית אימא דבי'ע ישנה לשכירות מתחילה ועד סוף. דאי איהא אלא בסוף (ב) פון שנגמרה כל המלאכה שאין מתחייב שכרו אלא הכל יחד ואז מוחל לה בתורת דרושין לא חשיב מלך ואין לוקד כמאז דכן חלקה דישנה לשכירות מתחילה ועד סוף פון דלא מצי למימר בע"א אבל יש להביא ראיה מפי' דע"ז (ר"י ט) ושם גבי הניע לכיפה שמעמידה בין ע"ז אסור לבנותה וקאמר בגמרא אם כהן שכרו מותר ומפרש טעמא משום דישנה

והקידיו יורה נותן לו דמי צמור דמי צמור אין דמי צמור ושבוהו לא לאו שהקידיו לאחר נפילה דאיכא שבטא ושמע מנייה אוקנו קונה בשבט פלי אמר שמואל הכא במאי עסקין בגון שהקידיו בשעת נפילה דליכא שבטא אבל הקידיו לאחר נפילה מאי נותן לו דמי צמור ושבוהו לימא שמואל לית ליה דרב אפי אמר לה שמואל הכא במאי עסקין בגון דצמר וסמנין דבעל הבית וצבע אגרי ידוה הוא דשקיל אי הכי נותן לו דמי צמור וסמנין מביעי ליה אלא שמואל דהוי קא מרחי ליה תא שמע הותמן טליתו לאוקמי גמרו והדריעו אפילו מפאן ועד עשרה ימים אינו עובר עליו משום לא תלין נתנה לו פחצי היום פון ששקעה עליו התפוח עובר עליו משום כל תלין ואי ס"ד אוקנו קונה בשבט פלי אמאי עובר משום כל תלין אמר רב מרי בריה דרב פהנא בגררא דסרבלא דליכא שבטא סוף סוף לא יתבה ונתיה לרפוכי פון דרפכיה חיינו שבטא אצרכא דאגריה לביטשי בביטשא ביטשא כמעתא דחיינו שכירות דליכא אדעיתו מעיקריה דלא אגריה לביטשי מביעי ליה לרב ששת דבעו מנייה מרב ששת קבלנות עובר עליו משום כל תלין או אינו עובר אמר להו רב ששת עובר לימא דרב ששת פלינא אדרב אפי אמר שמואל בר אהא בשליחא דאגריה לימא פתנאי עשה לי שירים נמיון וטבעות ואקדש לך פון ששעאן מקודשת דברי רבי מאיר והכמום אומרים אינה מקודשת עד שישנע ממון לדהא מאי ממון אלימא אותו ממון מפלל דר"מ סבר אותו ממון לא אלא במאי מקדשא אלא פשיטא מאי ממון ממון אחר וסבריה דכולי עלמא ישנה לשכירות מתחילה ועד סוף ודכולי עלמא מקדשת מאי לאו באוקנו קונה בשבט פלי לא דכולי עלמא אין אוקנו קונה בשבט פלי אלא הכא בישנה לשכירות מתחילה ועד סוף קא מפיכלי רבי מאיר סבר אין לשכירות אלא לבסוף ורבנן סברי ויא בעית אימא דכולי עלמא ישנה לשכירות מתחילה ועד סוף והכא במקדש במלך קמפיכלי דרבי מאיר סבר המקדש במלך מקודשת ורבנן סברי המקדש במלך אינה מקודשת אלא משום דקסבר אוקנו קונה בשבט פלי וכי יהיב לה ניהלה מקדשת בשבטא (ממו) איהא קמניה אף על פי שלא נתן לה ממון אחר ורבנן סברי לא קני אינה מקודשת עד שישנע ממון אחר לודה אינה לשכירות אלא לבסוף. פי' מהדר להו ניהלה וליקב לאו מלך הוא:

רבא

ועד סוף ודכולי עלמא המקדש במלך אינה מקודשת מאי לאו באוקנו קונה בשבט פלי קמפיכלי דר"מ סבר אוקנו קונה בשבט פלי ורבנן סברי אין אוקנו קונה בשבט פלי לא דכולי עלמא אין אוקנו קונה בשבט פלי אלא הכא בישנה לשכירות מתחילה ועד סוף קא מפיכלי רבי מאיר סבר אין לשכירות אלא לבסוף ורבנן סברי יש לשכירות מתחילה ועד סוף ויא בעית אימא דכולי עלמא ישנה לשכירות מתחילה ועד סוף והכא במקדש במלך קמפיכלי דרבי מאיר סבר המקדש במלך מקודשת ורבנן סברי המקדש במלך אינה מקודשת

רבא

לשכירות מתחילה ועד סוף אימת מיתסרא במכוש אחרון מכוש אחרון לית בה שוה פרוטה וליכא דפליגיה התם משמע דהכי הלכתא ואע"י דקידיו' דשכירות אין משתלמת אלא לבסוף אפי' למד' ישנה מודה דאין משתלמת אלא לבסוף כדנפקא לן באירוהו נשך (כ"מ ד"ו סה. ושם) מדכתבי כשכיר שנה בשנה שכירות של שנה זו אין משתלמת אלא לשנה אחרת והא דאמר נמי דפועל יכול לחזור בו אפי' בחצי היום הו"מ אפי' למד' אינה אלא לבסוף דכשתור בו ואין רוצה לפעול יותר אז הוא הסוף ולא נ"מ בפלוגתא דישנה לשכירות ואין לשכירות אלא לעגן דף דשמעתא אי הויא מלך אי לאו ולעגן התיא דע"ז:

רבי מאיר סבר המקדש במלך מקודשת. ותימה בפרקי ב דקדושין (ר"מ) אמר רבי שמעון בן אלעזר משום רבי מאיר מלך הרי היא כפקדון ואם לא נשתייר הימנו כלום אינה מקדשת משום דאין בעין ואין סקרא לומר דמה שהחזיק לה הנקומים חשיב כמלך בעין פון דאין אוקנו קונה בשבט כלי ועוד דאם בן אמאי אין מקדשת לרבי מאיר ללשנא דלעיל. אימא

אימא מפני שהוא נושא שפר. אבל בחנם פטור אף על גב דאדם מוגד לעולם באונס כי דאי לא מתווב אדם המוגד בדפרישת בריש הפנית (לעיל דף כז. וטס)

מנעך מספק איסורא. אורח' דמשום הכי קרי ליה ספק איסורא משום דרב פסיק בפי' דחולין (דף יח) כברי יוסי בר' יהודה בטבעת הגדולה והיה רב מחמיר עליו לפי

שהיה עם הארץ שלא יבא להקל בשאר טבעות כדאשבחן בפרק קמא דחולין (דף טו.) גבי במשל בשבט כי מורי ורבאי לתלמידי מורי להו בר"מ וכו' דריש להו בפיקא דריש בר' יהודה משום עמי הארץ ולחכי קרי ליה ספק גזלה ולא דאי גזלה דאדוות האיש ששחט לעם הארץ היל' לאסוקי ארעתיא שיחמירו עליו ור"י מפרש להדיא עובדא בשאר טבעות דהו רב דקאמר בפרק קמא דחולין (דף יח) ואין הלכה כמותו בשאר טבעות משום דמספקא ליה אי הלכה כמותו אי לא.

ותניא איך בין אומן בין הדיוס חייב. לא שייך דהא לשוני' גמא בביב פאן בחנם כדמשני גבי שחיטה דבהברת מטבע צריך בקאות גדול ולית ליה למיתוי' אם אסן בקי כדבבא ואיסור' לפנים

רבא אמר דב"ע ישנה לשכירות מתחילה ועד סוף ורבובי עלקמא המקדש במלוה אינה מקודשת ורבובי עלקמא אין אומן קונה בשבב כלי אלא הכא במאי עסקינן כגון שהוסיף לה נזקף מושלו רבי מאיר סבר מלוה ופרוטה דעתה אפרוטה ורבנן סברי מלוה ופרוטה דעתה אמלוה ובפלוגתא דהני תנאי דתניא בשכר שעשיתי עמך אינה מקודשת בשכר שאעשה עמך מקודשת רבי נתן אומר בשכר שאעשה עמך אינה מקודשת וכל שבן בשכר שעשיתי עמך ורבי יהודה הנשיא אומר באמת אמרו בין בשכר שעשיתי עמך ובין בשכר שאעשה עמך אינה מקודשת ואם עסקינן לה נזקף מושלו מקודשת (מאי ארבי) בין ת"ק לרבי נתן אופא בנייהו שכירות בין רבא נתן לר' יהודה הנשיא אפא בנייהו מלוה ופרוטה אמר שמואל טבח אומן שקלל חייב לשלם מו"ק הוא פושע הוא נעשה פאומר לו שחוט לי מפאן ושתט לו מפאן למה ליה למימר מו"ק הוא פושע הוא אי אמר מו"ק הוא הנה אמינא הני מילי היכא דקא עביד בשכר אבל היכא דקא עביד בחנם לא קמ"ל פושע הוא איתביה רב חמא בר גוריא לשמואל הנותן בהמה לטבח וניפלה אומן פטור הדיוס חייב ואם נותן שפר בין הדיוס בין אומן חייב אמר ליה לעבר מוחך אתא ההוא מרבנן קא מויתבי ליה א"ל השתא שקלת מאי דשקל כהך קאמינא לכו אנא רבי מאיר וקאמרתו לי רבנן אמאי לא דייקת מילי שאני אומר מו"ק הוא פושע הוא נעשה פאומר לו שחוט לי מפאן ושתט לו מפאן מאן אית ליה האי סברא רבי מאיר דאמר מבעי ליה למורמי אנפשיה הי רבי מאיר אילמא [הא] רבי מאיר (קל"ז סימן) דתנן קשרו בעליו כמסורה ונעל בפניו כראוי ויצא והויק בין תם בין מוגד חייב דברי רבי מאיר התיב ספקא פלוגי אלא הא רבי מאיר דתנן לצבוע לו אודם וצבעו שחור שחור וצבעו אודם רבי מאיר אומר נותן לו דמי צמרו התיב בדינים קלא מיעיה אלא הא רבי מאיר דתנן נשברה פדו ולא סילקה נפלה גמלו ולא העמידה רבי מאיר אומר חייב כגוןן ותכמים אומרים פטור מדיני אדם ותניב דריגי שמים וקיימא לן דבנתקל פושע הוא פלוגי אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן טבח אומן שקלל חייב ואפילו הוא אומן כפטיחי ציפורי ומי אמר רבי יוחנן הכי והאמר רבה בר בר חנה עובדא הוה קמיה דרבי יוחנן כגנישתא דמעון ואמר ליה זיל איתיי ראה דמפחותי לתרגולים ואפטרך לא קשיא פאן בחנם פאן בשכר כי הא דאמר רבי זירא הרוצה שיתחייב לו טבח וקדים לו דינר מיתבי המוליד חפיים למחון ולא לחתן ועשאן סובין או מורסן קמח לנחתום ועשאו פת ניפולין בהמה לטבח וניפלה חייב מפני שהוא כנושא שפר אימא מפני שהוא נושא שפר ההוא מנרמיתא דאתאי לקמיה דרב טרפיה ופטריה לטבח מלשולמי' דמי פגעו ביה רב פהתא ורב אסי בההוא גברא אמרו

רבא אמר דב"ע כו' ודב"ע אין אומן קונה בשבב כלי ה"ל מלוה ופרוטה. כי ודבי לה פרוטה מדדידה דעתה אפרוטה. ומקדשא להכי נקט פרוטה דקדושי אשה דיו להו כבה בשכר שעשיתי עמך. התקדש לה אינה מקודשת. הואיל וכבר החזירו לה והוא מלוה גבה בשכר שאעשה עמך מקודשת. דאינה לשכירות אבלא כבסוחו בין ממזרי ליה ניהלה מקדשתא ליה בשכירות בשכר שאעשה עמך איה מקודשת. דקסבר ר' נתן ישנה לשכירות מתחילה ועד סוף וכל פרוטה ופרוטה הוה ליה מלוה וכל שבן שעשיתי. דמוסן מקדושי ורבובי נזקף שפר עליה במלוה ואם הוסיף בה מקדשת. דקסבר מלוה ופרוטה דעתה אפרוטה ואילו לרבי נתן א"ל דהוסיף לה אינה מקודשת ודעתה אמלוה. טבח אומן שקלל חייב. וכיש הדיוס ולא היה לו לשוחטת הואיל וקמי בקי דקנבדי בשכר. דמוזיק חייב באונסין דאדם מוגד לעולם בין שוגג בין מוזי מוקרי ליה מוזיק להיבנו באונס ש"מ כאותו שכן קאמר וקמיל דפשיע הוא דלא חייב ליה אונס אבל פשיעה דהוה ליה למירמיה אנפשיה שמא תפרסם בהקמה וינזר בה: אומן פטור. דאנוס הוא לעבר מוחך. כמו מים עבדורם: קא מויתבי ליה. הא מילתא: איהו בפראי פליגי. וגזרת הכרוב הוא כפי שור שנגח ארבעה וחמשה: כ' בדיים קלא מיעיה. שנהבון לשנות. למחון. אדם הממונה על כך ועליו לזאתהו במים ובתושן פשיעה הוא ולא איהו חשיליפ החיובת כלי הטהא סולת נקדה: סובין. גסין ממורסן: ניפול. נשכר ונפול כשאוחזן אותו: כנושא שפר. אף זה חייב כנושא שפר ואף על פי שאין נושא אלמא פשיעה הוא ולא איהו חשיליפ חייב חנם בפני חייבי מנרמיתא. שחט מתוך אחת השכבות והגרים חוץ בין טבעת לטבעת ושיירי מלא החוט על פני רובה ורבי יוסי יהודה כמשל ליה במלא החוט על פני רובה ורבנן בעו על פני כבלה בהבל שחוטין (חולין דף יח.) בהוא גברא. בעל ההמה: לכניצא כו'. בדיון קמיידי כסנתרדין: דלא אכלך ספק איסורא. דמספקא ליה הלכתא מנאן אי כרבנן דאמרי אי כרבי יוסי ברבי יהודה דמכשר: ומנעך מספק גזילה. דאי בשרה היא הוי טבח פטור: תפראה דיני. לדעת אם טוב הוא וקבלנו מחבירה: דנבי ואיסור. שחולטין אומנין יהי: מעו כסיבתא דרתין. שנפסל המטבע והעמידו צורה אחרת ועדיין לא היו בקיאין בה סיבתא. כווייץ בלע"ז: רב שומר נגזו של רבי חייא דדורו דהו: דין עסק ביש' שחורה רעה היא ששלל עסקי חנם חנם מסדיל שלא היה לו לראותה:

רבא אמר דב"ע ישנה לשכירות מתחילה ועד סוף ורבובי עלקמא המקדש במלוה אינה מקודשת ורבובי עלקמא אין אומן קונה בשבב כלי אלא הכא במאי עסקינן כגון שהוסיף לה נזקף מושלו רבי מאיר סבר מלוה ופרוטה דעתה אפרוטה ורבנן סברי מלוה ופרוטה דעתה אמלוה ובפלוגתא דהני תנאי דתניא בשכר שעשיתי עמך אינה מקודשת בשכר שאעשה עמך מקודשת רבי נתן אומר בשכר שאעשה עמך אינה מקודשת וכל שבן בשכר שעשיתי עמך ורבי יהודה הנשיא אומר באמת אמרו בין בשכר שעשיתי עמך ובין בשכר שאעשה עמך אינה מקודשת ואם עסקינן לה נזקף מושלו מקודשת (מאי ארבי) בין ת"ק לרבי נתן אופא בנייהו שכירות בין רבא נתן לר' יהודה הנשיא אפא בנייהו מלוה ופרוטה אמר שמואל טבח אומן שקלל חייב לשלם מו"ק הוא פושע הוא נעשה פאומר לו שחוט לי מפאן ושתט לו מפאן למה ליה למימר מו"ק הוא פושע הוא אי אמר מו"ק הוא הנה אמינא הני מילי היכא דקא עביד בשכר אבל היכא דקא עביד בחנם לא קמ"ל פושע הוא איתביה רב חמא בר גוריא לשמואל הנותן בהמה לטבח וניפלה אומן פטור הדיוס חייב ואם נותן שפר בין הדיוס בין אומן חייב אמר ליה לעבר מוחך אתא ההוא מרבנן קא מויתבי ליה א"ל השתא שקלת מאי דשקל כהך קאמינא לכו אנא רבי מאיר וקאמרתו לי רבנן אמאי לא דייקת מילי שאני אומר מו"ק הוא פושע הוא נעשה פאומר לו שחוט לי מפאן ושתט לו מפאן מאן אית ליה האי סברא רבי מאיר דאמר מבעי ליה למורמי אנפשיה הי רבי מאיר אילמא [הא] רבי מאיר (קל"ז סימן) דתנן קשרו בעליו כמסורה ונעל בפניו כראוי ויצא והויק בין תם בין מוגד חייב דברי רבי מאיר התיב ספקא פלוגי אלא הא רבי מאיר דתנן לצבוע לו אודם וצבעו שחור שחור וצבעו אודם רבי מאיר אומר נותן לו דמי צמרו התיב בדינים קלא מיעיה אלא הא רבי מאיר דתנן נשברה פדו ולא סילקה נפלה גמלו ולא העמידה רבי מאיר אומר חייב כגוןן ותכמים אומרים פטור מדיני אדם ותניב דריגי שמים וקיימא לן דבנתקל פושע הוא פלוגי אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן טבח אומן שקלל חייב ואפילו הוא אומן כפטיחי ציפורי ומי אמר רבי יוחנן הכי והאמר רבה בר בר חנה עובדא הוה קמיה דרבי יוחנן כגנישתא דמעון ואמר ליה זיל איתיי ראה דמפחותי לתרגולים ואפטרך לא קשיא פאן בחנם פאן בשכר כי הא דאמר רבי זירא הרוצה שיתחייב לו טבח וקדים לו דינר מיתבי המוליד חפיים למחון ולא לחתן ועשאן סובין או מורסן קמח לנחתום ועשאו פת ניפולין בהמה לטבח וניפלה חייב מפני שהוא כנושא שפר אימא מפני שהוא נושא שפר ההוא מנרמיתא דאתאי לקמיה דרב טרפיה ופטריה לטבח מלשולמי' דמי פגעו ביה רב פהתא ורב אסי בההוא גברא אמרו ליה עביד כך דה תרתאי מאי תרתאי לגיריותא דאיעבי ליה לכשארין כו' יוסי בר' יהודה וקרפה כרבנן ואי נמי כרבנן דאיעבי ליה חיובא לטבחא ומי שרי למימר כי האי גונא ותתניא לכשארין לא יאמר אני מוזהב ותבירי מחיובין אבל מה אעשה שחבירי רבו עלי ועל זה נאמר הולך רכיל כגלה עוד אלא תרתאי למעלייתא דלא אוכלך ספק איסורא ומנעך מספק גזילה איתמר תפראה דינר לשולחני ומנעא רע תני תרא אומן פטור הדיוס חייב ותניא איך בין אומן בין הדיוס חייב אמר רב פפא כי תניא אומן פטור כגון דבכו ואיסור דלא צריכי למיגמר קלל אלא במאי טעו מעו כסיבתא דרתא דהיהו שענתא דנפק מתותי סיבתא ההיא איתתא דאחויא דינרא לרבי חייא אמר לה מעליא הוא למחר אתאי לקמיה ואמרה ליה אחותייה ואמרו לי בישא הוא ולא קא נפיק לי אמר ליה לרב זיל חלפיה ניהלה וכתוב אפנסקי דין עסק ביש' זמאי שנא דנכו ואיסור דפטירי משום דלא צריכי למיגמר רבי חייא נמי לאו למיגמר קא בעי רבי חייא לפנים משורת הדין הוא דעבר פדתה דין וספק והודעת להם זה

וְלָמָּה לֹא תִּנְיָנִין הוֹשְׁטָה עִמְהוֹן? רַבִּי סִימוֹן בְּשֵׁם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֹוִי: מִפְּנֵי מַחְלַקַּת רַבִּי עֲקִיבָה וְהַכֹּמִיּוֹם. רַבִּי הֲזַקִּיחַ רַבִּי יְהוּדָה בֶּן לֹוִי, רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֹוִי בְּשֵׁם רַבִּי:

[דף נ"ג ע"א]

יֵתֵר עֲלֵיהֶן הוֹשְׁטָה. וְלָמָּה לֹא תִּנְיָנִתָּה עִמְהוֹן? כָּל הַמְּלֹאכֹוֹת בְּאַחַת, וְזוֹ בְּשֵׁתַיִם. כָּל הַמְּלֹאכֹוֹת יֵשׁ לָהֶן תּוֹלְדוֹת, וְזוֹ אֵין לָהּ תּוֹלְדוֹת:

הַלְּכָה ג' מִתְּנִי' וְעוֹד כָּלֵל אַחֵר אָמְרוּ, כָּל הַכָּשֶׁר לְהַצְנִיעוֹ וּמִצְנִיעֵין כְּמוֹהוּ, וְהוֹצִיאֹו בְּשַׁבַּת – חֵיִיב הַטָּאת עָלָיו. וְכָל שְׂאִינוֹ כָּשֶׁר לְהַצְנִיעוֹ וְאֵין מִצְנִיעֵין כְּמוֹהוּ, וְהוֹצִיאֹו בְּשַׁבַּת – אֵינוֹ חֵיִיב אֶלָּא הַמִּצְנִיעֵ:

גַּמְרָא רַבִּי הוֹנָה בְּשֵׁם רַבִּי אֶלְעָזָר: לְעַבְדֵי אֶתְאֲמַרְתָּ. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: לְאַסְוֵי הַנְּיִיחַ אֶתְאֲמַרְתָּ. רַב הַסְּדָא אָמַר: לְשַׁעוֹרֵי אֶתְאֲמַרְתָּ. אֵית תְּנִי תְּנִי: כָּל שֶׁהוּא. מֵאֵן דְּאָמַר חֵיִיב הַטָּאת – מְסִיעַ לְרַב הַסְּדָא. מֵאֵן דְּאָמַר כָּל שֶׁהוּא – מְסִיעַ לְרַבִּי אֶלְעָזָר וּלְרַבִּי יוֹחָנָן.

רַבִּנּוּ דְקִיסְרִין בְּשֵׁם רַבִּי יוֹסִי ב"ר הַנִּינְא: כְּגוֹן הַמוֹף שֶׁהִתְקִינָה לְנִדְתָּה:

הַלְּכָה ד' מִתְּנִי' הַמוֹצִיא תֵּבֶן – כְּמֵלֵא פִי פֶרֶה. עֵצָה – כְּמֵלֵא פִי גְמֵל. עֲמִיר – כְּמֵלֵא פִי טֶלַח. עֲשָׂבִים – כְּמֵלֵא פִי גְדִי. עֲלֵי שׁוֹם וְעֲלֵי בְּצָלִים, לַחִים – כְּגֵרוֹגְרָתָה, יְבֻשִׁים – כְּמֵלֵא פִי גְדִי, וְאֵין מִצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה, מִפְּנֵי שְׂלֵא שׁוּוֹ בְּשִׁיעוֹרֵיהֶן.

הַמוֹצִיא אוֹכְלִים כְּגֵרוֹגְרָתָה – חֵיִיב, וּמִצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה מִפְּנֵי שְׂשׁוּוֹ בְּשִׁיעוֹרֵיהֶן, חוּץ מְקַלִּיפֵיהֶן וְנִרְעִינֵיהֶן וְעוֹקְצִינֵיהֶן וְסוּבֵן וּמוֹרְסָנָן, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמַר: חוּץ מְקַלִּיפֵי עֲדָשִׁים שְׂמֹתַבְּשָׁלוֹת עִמְהוֹן:

גַּמְרָא רַבִּי יוֹנָה, רַבִּי יוֹסִי גְלִילָא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹסִי בֶּן הַנִּינְא: חֲמוּר מִשְׁלִים לְקַל, אֵין חֲקַל מִשְׁלִים לְחֲמוּר. עֲשָׂבִים מִשְׁלִימִים לְתֵבֶן. אֵין הַתֵּבֶן מִשְׁלִים לְעֲשָׂבִים.

תֵּמֶן תְּנִינִין: הַבְּגָד וְהַשֶּׁק, הַשֶּׁק וְהָעוֹר, הָעוֹר וְהַמִּפָּץ – מִצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמַר מִפְּנֵי שֶׁהֵן רְאוּוּיִן לְטָמֵא מוֹשֵׁב.

[דף נ"ג ע"ב]

רַבִּי יִרְמְיָהּ בְּעֵי: נִיחָא וְצִטְרָפוֹ לְמוֹשֵׁב שֶׁבֶן שׁוּוֹ לְמוֹשֵׁב בְּטַפְחָה, בְּהִיֶּסַק מִנִּין? אָמַר רַבִּי זְעִירָא קוּמִי רַבִּי מְנָא: שֶׁבֶן שׁוּוֹ בְּהִיֶּסַק. אָמַר לִיה: אֲנִן בְּעֵי הוֹצֵאָה וְאֶתְּ אָמַר הִיֶּסַק! אָמַר רַבִּי לְעוֹר כֶּרֶן יוֹסִי קוּמִי רַבִּי יוֹסִי: שֶׁבֶן שׁוּוֹ בְּהִיֶּסַק. אָמַר לִיה: נִיתְנִי בְּהוֹצֵאָת כּוֹס קָטָן. אָמַר רַבִּי הַנְּיָיחַ: קוֹפְדָה מִשְׁלִים לְפִיֶּסְתָּה. וּפִיֶּסְתָּה לֹא מִשְׁלָמָה לְקוֹפְדָה. עֲשָׂבִים מִשְׁלִימִים לְתֵבֶן. אֵין הַתֵּבֶן מִשְׁלִים לְעֲשָׂבִים.

תְּנִי רַבִּי הוֹשְׁעִיָה: הוֹצִיא תֵּבֶן לְפָרָה כְּמֵלֵא פִי פֶרֶה. הוֹצִיא תֵּבֶן לְגְדִי כְּמֵלֵא גְדִי – חֵיִיב. רַבִּי אֵילָא

אמר, רבי יוחנן בעי: מעתה הוציא אוכלין לחולקה במלא פי חולקה – יהא תיב? מודה רבי הושעיה שאם הוציא תבן לפרה במלא פי גדי – שהוא פטור. דלא תיסבור במה דאית לה לחומרא אית לה לקולא.

רבי בון בר הנה בעי: הנע עצמו שאין בתכשיל בגרונרת. ובגרונרת מכבול בגרונרת.

ועירא בר הנניה בשם רבי הנניא: הדיא דאת אמר באדומות, אכל בשחורות פורשות הן:

הדרן עלה פירק כלל גדול

פִּירְק שְׁמִינִי

הלכה א' מתני' המוציא יין – גדי מזיגת הבוס. חלב – גדי גמיעה. דבש – גדי לתן על הכתית. שמן – גדי לסוד אבר קטן. מים – גדי לשוף את הקילורית. ושאר כל המושקין –

[דף נ"ד ע"א]

ברביעית. וכל השופכין – ברביעית. רבי שמעון אומר: בלן ברביעית. לא נאמרו כל השיעורין הללו, אלא למצניעיהן:

גמרא רבי ועירא שאל לרבי יאשיה: במה שעורן של בוסות? אמר ליה: נלמד סתום מן המפרש. דתני רבי הנה: ארבעה בוסות שאמרו, ישנן רביעית יין באיטלקי.

תמן תנינן: מפנין ארבע וחמש קפות. רבי ועירא שאל לרבי יאשיה: במה הוא שעורה של קפה? אמר ליה: נלמד סתום מן המפרש. דתנינן תמן בשלש קפות של שלש סאין תורמין את הלשבה.

רבי יוסה ב"ר בון בשם רבי יוחנן: דרבי יהודה היא! דתני: מים – גדי גמיעה. רבי יהודה אומר: גדי מזיגת הבוס. יין – גדי גמיעה. רבי יהודה אומר: גדי מזיגת הבוס.

מזוג בכמה? נשמעינה מן הדיא: מים – גדי גמיעה. רבי יהודה אומר: גדי מזיגת הבוס. יין – גדי גמיעה. רבי יהודה אומר: גדי מזיגת הבוס. הדיא אמרה, מזוג, אפלו בכמה בוסות.

במה הוא שעורן של בוסות? רבי אבין אומר: מיטרטון ורביע.

מהו לשותתן בכרך אחד? מן מה דאמר רבי יוחנן, בהלל, אם שמעה בבית הכנסת – יצא, הדיא אמרה: אפילו שתין בכרך אחד – יצא.

מהו לשותתן מפוסקין? כלום אמרו שישתנה, לא שישתפר. אם הוא שותה אותן מפוסקין, אף הוא אינו משתפר.

מהו לצאת בינו של שביעית? תני רבי הושעיה: יוצאין בינו של שביעית.

מהו לצאת בקונדיטון? מן מה דתני בר קפרא: קונדיטון – גיין, תדא אמרה: יוצאין בקונדיטון.

מהו לצאת מווגין? מן מה דתני רבי חייה: ארבעה פוסות שאמרו, יוצאין בהן בין חיון בין מווגין,

והוא שיהא בהן טעם ומראה וין. אמר רבי ירמיה: מצוה לצאת בינו אדם. מה טעמא? (משלי כג) אל

תרא וין כי יתאדם. תני: מבשל כדי תבל.

[דף נ"ד ע"ב]

מהו לצאת בינו מבשול? רבי יונה אמר: יוצאין בינו מבשול. רבי יונה – גדעתיה. דרבי יונה שתי

ארבעתי פסי דלילי פסקא וחוץ רישיה עד עצרתא. ורבי יודא פי רבי אלעאי שתי ארבעתי פסוי

דלילי פסקא, וחוץ רישיה עד חגא. וחקתיה תדא מטרוונה אפוי גהורין. אמרה ליה: סבא סבא, תדא

מן תלת מילין אית בך, אישתיי חמר את. או מלוה ברבית את. או מגדל חזירין את. אמר לה:

תפח רוחה דההיא איתתא! תדא מן תלת מיליאי לית בי, אלא אוילפני שכיח לי דכתוב (קהלת ח)

חקמת אדם תאיר פניו.

רבי אבהו גהת לטבריא, חמוניה תלמידוי דרבי יוחנן אפוי גהירין, אמרון קומי רבי יוחנן: אשבח

רבי אבהו סימה. אמר לון: למה? אמרין לה: אפוי גהירין. אמר לון: דילמא אורייתא תדתא שמעתה

סליק לגביה. אמר ליה: מאי אורייתא תדתא שמעתה? אמר ליה: תוספתא עתיקתא, וקרא עליו

חקמת אדם תאיר פניו.

אמר רבי חנינא: לונא דאורייתא תומנתא עתיקתא דמורינא דציפרין. אמר רבי יונה: חכים אנא

לה. בית רבי ינאי חוון מכילין בה דבש. תני: חצי שמינית טברנית הישנה. אמר רבי יוחנן תדא

דידן תוות.

ולמה לא אמר עתיקתא בגין דתוות ביומוי. אית דאמרי דתוות זעירא ורבת זערת ולא זערת פמה

דתוות.

כמה הוא שעורו של כוס? רבי יוסה בשם רבי יודה בר פזי, רבי יוסי פי רבי בון בשם שמואל:

אצבעים על אצבעים על רום אצבע ומחצה ושליש אצבע.

תני: יבש גזית; דברי רבי נתן. רבנן דקיסרין בשם רבי יוסה פי רבי בון בשם רבי יוחנן: אתיא

דרבי נתן ברבי שמעון, כמה דרבי שמעון אומר ברביעית, בן רבי נתן אומר ברביעית, לבשיקראש

יהא בו גזית.

רבי סימון בשם רבי יהושע בן לוי: מעשה בפרדה של בית רבי שמתה, ומהרו דמה משום גבלה.

רבי אלעזר שאל לרבי סימון: עד כמה? ולא אגיביה. שאל לרבי יהושע בן לוי, ואמר לה: עד

רביעית - טהור, יותר מכן - טמא. ובאש לרבי אלעזר דלא תזר ליה רבי שמעון שמועתא.

רב ביבי הוה יתיב מתני תדין עובדא, אמר ליה רבי יצחק בר פהנא: עד רביעית טהור, יותר מכן טמא, ובעיט ביה. אמר ליה רבי זריקו: בגין דשאל לך את בעט ביה? אמר ליה: הא דלא תנות דעתי עלי, כדמר רבי חנין (דברים כח) והיו חייך תלואים לך מנגד - זה הלוקח הפסים לשנה. ופחדת לילה ויוםם - זה הלוקח מן הסידקין. ולא תאמין בחייד - זה הלוקח מן הפלטר. ואנא סמייד לפלטירא.

מיי גדון? העיד רבי יהושע בן בתיירה על דם נבלות - שהוא טהור. מהו טהור? טהור מלקחשיר. הא לטמאות - מטמא. תמן תנינן: דם השרץ - כבשרו, מטמא ואינו מכשיר,

[דף נ"ה ע"א]

ואין לנו פויצא בו. ואין לנו פויצא בו בשעור טמאתו. אבל דמו מטמא כבשרו. אמר רב יוסף: מאן דמר טמא כרבי יהודה. טהור כרבי יהושע בן בתיירה. אמר ליה: רב אבדומה נהוהה, ויאות רבי יהודה מורינא דנשיא הוה.

תני: דם - כדי לכהול עין אחת. רבי יוסי בי רבי בון בשם רבי יוחנן: בדם עטלף שנו:

חלב. תדא דאת אמר בחלב בהמה טהורה. אבל בחלב בהמה טמאה - כדי לכהול עין אחת:

דבש. תדא דאת אמר בהן עתיקי. כרם בהן דיין - כדי לבשל ביצה קלה:

שמן - כדי לסוד אבר קטן. ובלבד אבר קטן של קטן בן יומו:

מים - כדי לשוף את הקילורית. אמר רבי לעזר: תדא דאת אמר באילין מיא דטלא. וכרם באילין דיין - כדי להדיח פני מדוכה:

ושאר כל המשקין ברביעית, וכל השופכין ברביעית. רבי בא בשם רב הסדא: במפנה מבית לבית היא מתניתא.

רבי שמעון אומר: כולם ברביעית. משיבין חכמים לרבי שמעון, אפשר לומר דבש ברביעית. וחומץ ברביעית. והוא מתיב לון במה דאית לכון כל האוכלין מצטרפין בככותבת, בן אוף אגן אית לן כל המשקין מצטרפין ברביעית.

לא נאמרו כל השיעורין האלו אלא למצניעיהון. אמר רבי מנאף למצניעיהון כל שהו. ותני בן על דרבי שמעון, לא נאמרו כל השיעורין האלו אלא למוציאיהון. הא למצניעיהון - כל שהו. ותני בן על דרבנן, לא נאמרו כל השיעורין האלו אלא למצניעיהון. הא למוציאיהון - ברביעית:

הלכה ב' מתני' המוציא חבל - כדי לעשות מפונו אגן לקפה. גמי - כדי לעשות תלמי לנפח

וּלְכַבְּרָהּ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בְּדֵי לַעֲשׂוֹת מִפְּנֵי מִדַּת מִנְעַל לְקַטֵּן.

נֵייר - בְּדֵי לְכַתֵּב עָלָיו קָשֶׁר מוֹכְסִין. הַמוֹצִיא קָשֶׁר מוֹכְסִין - חַיִּיב. נֵייר מְחוּק - בְּדֵי לְכַרֵּז עַל פִּי צְלוּחִית קַטְנָה שֶׁל פְּלִיטִין:

גמרא הֲדָא דְאֵתָּא אָמַר בְּהִין רְכִיכָה. בְּרַם בְּהִין קִשְׂיָא - בְּדֵי לְבַשֵּׁל בִּיצָה קִלְחָ:

גְּמֵי - בְּדֵי לַעֲשׂוֹת תְּלוּי לְנִפְחָ וּלְכַבְּרָהּ. הֲדָא דְאֵתָּא אָמַר

[דף נ"ה ע"ב]

בְּהִין גְּוִיָּא. בְּרַם בְּהִין בְּרִיָּא - בְּדֵי לַעֲשׂוֹת שְׁנֵי בְּתִים לְנִפְחָ וּלְכַבְּרָהּ.

תַּנְי: הוֹצִין - בְּדֵי לַעֲשׂוֹת אֶזֶן לְקַפִּיפָה מִצְרִית. הֲדָא דְאֵתָּא אָמַר בְּאֵילִין רְכִיכָא. בְּרַם בְּאֵילִין קִשְׂיָא - בְּדֵי לַעֲשׂוֹת צְפִירָה. הוֹצִיא כְּלֵי נְצָרִים - חַיִּיב. תּוֹרֵי דְקַל - שְׁנַיִם. זְמוּרוֹת לְנִטְיָעָה - שְׁתֵּים. אִם לְבַהֲמָה - כְּמֵלֵא פִי גְּדִי. אִם לְעֻצִים - כְּשַׁעוֹר הַעֻצִים.

הוֹצִיא שְׁתֵּי נִימִין מִזְנַב הַסּוּם מִזְנַב הַפֶּרֶה - חַיִּיב. שְׁפָן מִתְּקִינִין אוֹתָן לְנִשְׁבִּין. זִיפֵי חוּזַר, אֵית תַּנְי תַּנְי: שְׁתֵּים. אֵית תַּנְי תַּנְי: אַחַת. מֵאֵן דְּאָמַר שְׁתֵּים - בְּאֵילִין רְכִיכָתָא. מֵאֵן דְּאָמַר אַחַת - בְּאֵילִין קִשְׂיָתָא.

לְעֻצִים לְנִטְיָעָה שְׁתֵּים. אִם לְבַהֲמָה - כְּמֵלֵא פִי חוּזַר. כְּמָה הוּא מְלֵא פִי? אַחַת. אַחֲרִים אוֹמְרִים: חֲשַׁבּוֹן חֲמֵשׁ.

הוֹצִיא סָאָה אֶזֶב וְקוֹרְנִית, אִם לְאוֹכְלִין - בְּגְרוּגְרָתָא. אִם לְבַהֲמָה - כְּמֵלֵא פִי גְּדִי. אִם לְעֻצִים - כְּשַׁעוֹר הַעֻצִים. אִם לְהוֹיָה - כְּשַׁעוֹר הוֹיָה.

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בְּדֵי לְטוֹל מִפְּנֵי מִדַּת מִנְעַל לְקַטֵּן. וּבְלֶבֶד קָטֵן שֶׁהוּא יוֹדֵעַ לְנַעַל:

הַמוֹצִיא קָשֶׁר מוֹכְסִין. תַּנְי: הוֹצִיא קָשֶׁר מוֹכְסִין עַד שֶׁלֹּא הִרְאָהוּ לְמוֹכְסִים - חַיִּיב. מִשְׁהֲרָאוֹ לְמוֹכְסִים - פְּטוּר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִף מִשְׁהֲרָאָהוּ לְמוֹכְסִים - חַיִּיב, שֶׁהוּא רָאוּי לְהִרְאוֹתוֹ לְמוֹכְסִים אַחֵר. הוֹצִיא שְׁטַר חוֹב, עַד שֶׁלֹּא הִרְאָהוּ לְבַעַל חוֹב - חַיִּיב. מִשְׁהֲרָאָהוּ לְבַעַל חוֹב - פְּטוּר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִף מִשְׁהֲרָאָהוּ לְבַעַל חוֹב - חַיִּיב, שֶׁהוּא רָאוּי לְהִרְאוֹת לְבַעַל חוֹב אַחֵר:

נֵייר מְחוּק. תַּנְי: אִם יֵשׁ בּוֹ חֶלֶק בְּדֵי לְכַתֵּב שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת - חַיִּיב:

ה'לקכה ג' מתני' עוֹר - בְּדֵי לַעֲשׂוֹת קְמִיעַ, דוּכְסוּסְמוּם - בְּדֵי לְכַתֵּב עָלָיו מְזוּזָה.

קִלְחָ - בְּדֵי לְכַתֵּב עָלָיו פְּרִשָּׁה קַטְנָה שֶׁל תְּפִלִּין שֶׁהִיא שְׁמַע יִשְׂרָאֵל.

דִּיּו - בְּדֵי לְכַתֵּב עָלָיו שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת. כְּחוֹל - בְּדֵי לְכַחֵּל עֵין אַחַת. זְפַת וְנִפְרִית - בְּדֵי לַעֲשׂוֹת נֶקֶב.

שעוה – גְּדִי לַתֵּן עַל פִּי נֶקֶב קָמֹז:

גמרא אֵיךְ תַּנְיֵי תַּנְיֵי גְּדִי לַתֵּן עַל הַקָּמֹז. מֵאַחַר דְּאָמַר גְּדִי לַעֲשׂוֹת קָמֹז – בְּהֵן רִכִּיכָה. וּמֵאַחַר דְּאָמַר גְּדִי לַתֵּן עַל הַקָּמֹז – בְּהֵן מְשִׁיא.

קָלַף גְּדִי לְכַתֵּב עָלָיו פְּרָשָׁה קְטַנָּה שְׁבַת־פְּלִינָה שְׁמוֹעַ יִשְׂרָאֵל. הִדְא דְאֵתְּ אָמַר בְּקוֹלָף פְּנֵי הָעוֹר, בְּרַם בְּהֵינן דּוּכְסִימָזִין – גְּדִי לְכַתֵּב שְׁתֵּי פְּרָשִׁיּוֹת שְׁבַת־מִזְוָה:

דִּין. הוֹצִיא דִּין, אִם בְּקָלְמוֹס – גְּדִי לְכַתֵּב שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת. אִם בְּכָלִי צְרִידָה יוֹתֵר. תַּמָּן תַּנְיֵנָן: כַּמָּה יֵהָא בְּמִים וְיֵהָא בְּהֵם גְּדִי תַנְיֵיה. רַבִּי יִרְמְיָה בְּעֵי: לֹא מִסְתַּבְּרָא, אִם בְּכָלִי צְרִידָה יוֹתֵר:

כַּחֲלוֹל גְּדִי לְכַחֲלוֹ עֵין אַחַת. אָמַר רַבִּי בּוֹן בַּר הֵיחָה: שְׁבֵן אִשָּׁה כּוֹחֶלֶת אַחַת מְעִינֵיהָ וְיוֹצֵאתָ לְשׁוּק. אָמַר רַבִּי אֲבוּן:

[דף נ"ו ע"א]

אֲפִילוּ זֹנָה שְׁבַת־זֹנָת אֵינָה עוֹשָׂה בָּן! אֵלָּא שְׁבֵן אִשָּׁה חוֹשֶׁשֶׁת אַחַת מְעִינָה, וּבּוֹחֶלֶת חֲבֵרְתָּהּ וְיוֹצֵאתָ לְשׁוּק. אָמַר רַבִּי מְנַא: מַה תַּנָּא חוֹשֶׁשֶׁת. אֵלָּא שְׁבֵן אִשָּׁה בּוֹחֶלֶת אַחַת מְעִינֵיהָ וּמְסַמְנַת חֲבֵרְתָּהּ וְיוֹצֵאתָ לְשׁוּק. (שיר השירים ד) **לְבַבְתִּי בְּאַחַת מְעִינָהּ**. רַבִּנּוּ דְקִיכְרִין בְּשֵׁם רַבִּי בּוֹן בַּר הֵיחָה: שְׁבֵן אִשָּׁה סוּמָא בְּאַחַת מְעִינֵיהָ וּבּוֹחֶלֶת חֲבֵרְתָּהּ וְיוֹצֵאתָ לְשׁוּק:

זָפַת וְנִפְרִית גְּדִי לַעֲשׂוֹת נֶקֶב. רַבִּי יוֹסִי בַר הֲנִינָא אָמַר: בְּמִזְנִיק שָׁנוּ:

שְׁעוּה גְּדִי לַתֵּן עַל פִּי נֶקֶב קָמֹז. תַּנְיֵי רַבִּי הֵיחָה: גְּדִי לַתֵּן עַל פִּי סְדָק קָמֹז:

הַלְכָה ד' מִתְנֵי דְבַק – גְּדִי לַתֵּן בְּרֹאשׁ הַשֶּׁבֶשֶׁבֶת. חֲרָסִית – גְּדִי לַעֲשׂוֹת פִּי בּוֹר שֶׁל צוֹרְפֵי זָהָב. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמַר: גְּדִי לַעֲשׂוֹת פְּטוּמָה. סְבִינ – גְּדִי לַתֵּן עַל פִּי בּוֹר שֶׁל צוֹרְפֵי זָהָב. סִיד – גְּדִי לְסוּד קְטַנָּה שְׁבַת־פְּלִינָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמַר: גְּדִי לַעֲשׂוֹת כְּלָבִיל. רַבִּי נְחֵמְיָה אוֹמַר: גְּדִי לַעֲשׂוֹת אֲנָדִיפִי:

גמרא מַהוּ חֲרָסִית? חוֹרְרָה. שְׁמוּאֵל אָמַר: עֶפֶר – גְּדִי לְכַסּוֹת בּוֹ דָם צְפוֹר קְטַנָּה. תַּנְיֵי שְׁמוּאֵל: עֶפֶר וְאַפֶּר – גְּדִי לְכַסּוֹת בּוֹ דָם צְפוֹר קְטַנָּה.

תַּנְיֵי חֲרָשׁ כֹּל שְׁהוּא, גְּמִי כֹל שְׁהוּא – מִתֵּר לְמַלְטָלָן בְּתוֹדָה חֲבִית. רַבִּי זְעִירָא בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל: וּבְלֶבֶד מִן הַמּוֹכֵן. וְתַנְיֵי בִּן: מְגוּפַת חֲבִית וְחֲרָסִיָּה – מִתֵּר לְמַלְטָלָן בְּתוֹדָה חֲבִית. הַשְּׁלִיכֵן לְאַשְׁפָּה – אֲסוּר לִיגַע בְּהֵן. אָמַר רַבִּי: נִרְאִין דְבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה בְּעֵשׂוּי כְּבִיצָה, וְדְבָרֵי רַבִּי נְחֵמְיָה בְּחִיטָּה:

הַלְכָה ה' מִתְנֵי אֲדָמָה – בְּחוֹתֵם הַמְרַצּוֹפִין; דְבָרֵי רַבִּי עֲקִיבָה. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים: בְּחוֹתֵם הָאֲגָרוֹת. זָבַל וְחוּל דֶּק – גְּדִי לְזַבֵּל קֶלַח שֶׁל כְּרוּב; דְבָרֵי רַבִּי עֲקִיבָה. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים: גְּדִי לְזַבֵּל כְּרִישָׁה. חוּל גַּם – גְּדִי לַתֵּן עַל מִלָּא בַּף סִיד. קָנָה – גְּדִי לַעֲשׂוֹת קְלָמוּס. אִם הָיָה עֵב אוֹ מְרוּסָם – גְּדִי לְבַשֵּׁל

ביצה קלה שבביצים טרופה ונתונה באילפס:

גמרא רבי היה בשם רבי יוחנן: והוא שיהא מוגיע לקשרי אצבעותיו. רבי זעירא בעי: ניהא עד הכא. דילמא עד הכא. תמן תנינן: מכתב שנפל הכותב – טמא מפני המוחק. נפל המוחק – טמא מפני הכותב. רבי זעירא בעי: ניהא עד הכא. דילמא עד הכא.

אמר רבי יוסי: כל ביצה דתנינן בכלים – כביצה ממש. בשבת – בגזירת מפביצה:

[דף נ"ו ע"ב]

הלכה ו' מתני' עצם – גדי לעשות תרוד. רבי יהודה אומר: גדי לעשות חף. זכוכית – גדי לגרוד בה ראש הפרפר. צרור או אבן – גדי לזרק בעוף. רבי אליעזר בן יעקב אומר: גדי לזרק בבהמה:

גמרא מהו חף? סרגיד. תמן תנינן: נטלו חפן – טמא מפני נקבים. נסתתמו נקבים – טמא מפני חפים. מחלפה שיטתיה דרבי יהודה! תמן היא עבד חף בלוט, והכא היא עבד חף סרגיד:

זכוכית – גדי לגרוד בה ראש הפרפר. תמן תני: ושל זכוכית גדי לצק בתוכה שמן. והכא את אמר תבין. רבי אחא, רבי מיישא, רבי בהון בשם רבנן דקיסרין: פאן בעבה, פאן בחדה. אית דבעי מימר: פאן במטלמל, פאן במוצא:

צרור או אבן גדי לזרק בעוף. שמעון בר בא בשם רבי יוחנן: גדי שיזרק לאחורי העוף וירגיש ודכותה גדי שיזרק לאחורי בהמה ותרגיש.

תני: צרור מקרול פנית וכאגוז וכביצה – נטלו ומקנח בו את רגליו. רבי ישמעאל ברבי יוסה אומר משום אביו: עד מלא הניד. רב יהודה אומר: בייתום בן זונין היה יושב ושונה לפני רבי, אומר בך אנו אומרים: צריך שיהא יושב ומשקל ביד. אומר ליה הכל מתר חוץ מן העשוי בהפיסת.

רבי אילא בשם רבי ינאי שנו כמלא רגל מדוכה קטנה של בשם. אומר רבי יוסה: לא אמרו אלא של בשם, הא של בשמים – לא.

רבי אילא בשם רבי שמעון בן לקיש: צרור שעלו בו עשבים – נטלו ומקניח בו את רגליו. והתולש ממנו בשבת – חייב הפאות.

תני רבי היא: תרם כל שהוא – אסור לקנח בו. אומר רבי יוסה בי רבי בון: לא סוף דבר תרש, אלא אפלו אזני חביות. וכל דבר הנכנס לאור ויוצא.

רבי יוסי בן יוסי אומר: צרור שקנח בו חברו, ומים שאין בהם ארבעים סאה – אסור לקנח בהן. רבי חנניא בשם רבי מנא: מים שליקלק בהן הכלב – אסור לקנח בהן. ותני בן: אין מקנחין לא בפי הכלב, ולא בפני הכלב, ולא במים שליקלק בהן כלב, ולא במים שאין בהן ארבעים סאה. וההון

דְּמִשְׁוּזַג גּוּ בּוּכְנֵי, וְהֵחֵן דְּמִשְׁוּזַג אִמְבִּטִיתָהּ – רַע לְמַטְבְּעוֹת.

רַבִּי יוֹסִי בִּי רַבִּי בּוֹן בְּשֵׁם רַב הוֹנָא: הַמִּשְׁעָה דְּכָרִים נְאֻמְרוּ בְּקַלּוּמִית שָׁל קְנָה. אֵינן שׁוֹחֲטִין בֵּהּ. וְאֵינן מוֹחֲלִין בֵּהּ. וְאֵינן מְחַצְצִין בֵּהּ אֶת הַשִּׁינָיִים. וְאֵינן מְחַתְּכִין בֵּהּ אֶת הַבָּשָׂר עַל גְּבִי הַשְּׁלֶחֶן. וְאֵינן מְקַנְחִין בֵּהּ, מִפְּנֵי שְׂרוּחַ רַעְהָ שׁוֹרָה עָלֶיהָ:

הַלְּבָה ז' מִתְנִי' תָּרַם – גְּדִי לִתְנֵן בֵּין פְּצִים לְחִבְרוֹ; דְּכָרִי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי מֵאִיר אָמַר: גְּדִי לְחֵתוֹת בּוֹ אֶת הָאוּר. רַבִּי יוֹסִי אָמַר: גְּדִי לְקַבֵּל רְבִיעִית. אָמַר רַבִּי מֵאִיר: אַף עַל פִּי שְׂאִין רְאִיָּה לְדַבֵּר זָכַר לְדַבֵּר (ישעיהו ז') **לֹא יִמְצָא בְּמִכְתָּתוֹ חֶרֶשׁ לְחֵתוֹת אִשׁ מִקּוֹד.** אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסִי: מִשָּׁם רְאִיָּה? (שם) **לְחֶשֶׁף מִים מִגְּבָא:**

[דף ג"ז ע"א]

גְּמֵרָא רַבִּי יוֹחֲנָן אָמַר: מְקַדְשִׁין בּוֹ. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לִקְיֹשׁ אָמַר: אֵינן מְקַדְשִׁין בּוֹ. רַבִּי לְעֶזֶר שָׂאֵל: עַל דַּעֲתִיָּה דְּרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לִקְיֹשׁ לָמָּה אֵינן מְקַדְשִׁין בּוֹ? מִפְּנֵי שְׂאִינוֹ מְקַבֵּל טְמֵאָה. הֲרֵי כְּלֵי גְּלָלִים וְכְלֵי אֲבָנִים וְכְלֵי אֲדָמָה הֲרֵי אֵינן מְקַבְּלִין טְמֵאָה וּמְקַדְשִׁין בְּהֵן! אֲלֵא מִשּׁוּם שְׂאִינוֹ מְקַבֵּל רְבִיעִית. וְלֹא מוֹדָה רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לִקְיֹשׁ בְּכְלֵי חֶרֶשׁ קָטָן שְׁלֵם כֹּל שֶׁהוּא שְׁמַקְדְּשִׁין בּוֹ! הֲוֵי לִית טַעְמָא אֲלֵא מִשּׁוּם שְׂאִין עָלוּ תֵּאֵר כְּלֵי.

וְקִשְׁיָא עַל דְּרַבִּי יוֹחֲנָן. לְפָסֵל אֶת הַנְּוִיָּה אֵינן פּוֹסֵל. וְלִקְדֵּשׁ מְקַדְשִׁין בּוֹ! אֲלֵא כְּרַבִּי יוֹסֵה דְּרַבִּי יוֹסֵה אָמַר: אַף שָׁל חֶרֶשׁ כֹּל שֶׁהוּא. כְּלוּם אָמַר רַבִּי יוֹסֵה לֹא בְּשִׁלְם, דִּילְמָא בְּשִׁבּוֹר אֲנִן קְיָמִין. תְּנִי רַבִּי הֵיךְ מְסִיעַ לְרַבִּי יוֹחֲנָן. תְּנִי רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּר יוֹחֲאִי מְסִיעַ לְרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לִקְיֹשׁ:

הֲדָרֵן עָלֶיהָ הַמּוֹצִיא יַיִן

פֶּרֶק תְּשִׁיעִי

הַלְּבָה א' מִתְנִי' אָמַר רַבִּי עֲקִיבָה: מִנְּזֵן לְעַבְדֵי שֶׁהֵיָא מְטַמְּא בְּמִשְׁאָה בְּנִדְחָה? שְׁנַאֲמַר (ישעיהו ז') **תִּזְרַם כְּמוֹ דְּוָה יָצָא תֵּאֵמַר לוֹ, מַה נִּדְחָה מְטַמְּא בְּמִשְׁאָה אַף עַבְדֵי מְטַמְּא בְּמִשְׁאָה:**

גְּמֵרָא כְּתִיב תּוֹעֵבָה בְּנִדְחָה. וְכִתִּיב תּוֹעֵבָה בְּעַבְדֵי. וְכִתִּיב תּוֹעֵבָה בְּשָׂרָצִים. כְּתִיב תּוֹעֵבָה בְּנִדְחָה (ויקרא יח) **כִּי כֹל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מִכָּל הַתּוֹעֵבוֹת הָאֵלֶּה וְגו'. תּוֹעֵבָה בְּעַבְדֵי (דברים ז) וְלֹא תִבְיָא תּוֹעֵבָה אֶל בֵּיתְךָ וְגו'. תּוֹעֵבָה בְּשָׂרָצִים (ויקרא יד) לֹא תֹאכַל כֹּל תּוֹעֵבָה. אֲכַל אֵינן אֲנִי יוֹדַע לְאִיזָה מִהֵן הוֹקְשָׁה.**

רַבִּי עֲקִיבָא אָמַר: לְתוֹעֵבָה שֶׁבְּנִדְחָה הוֹקְשָׁה, מַה הַנִּדְחָה מְטַמְּא בְּמִשְׁאָה אַף עַבְדֵי מְטַמְּא בְּמִשְׁאָה. אֵי מַה הַנִּדְחָה מְטַמְּא בְּאֶבֶן מְטַמְּא אַף עַבְדֵי מְטַמְּא עַל גְּבִי הָאֶבֶן מְטַמְּא. רַבִּי זְרִיקוֹן בְּשֵׁם רַב יְהוּדָה.

ואית דאמרין בשם רב הסדא מודה רבי עקיבא לחכמים שאין עב"ם מטמא על גבי אבן מסמא. ורבנן אמרי: לתועבה שבשרצים הוקשה, מה השרץ מטמא בהיסט אף עב"ם מטמא בהיסט. אי מה השרץ מטמא בכעדשה אף עב"ם מטמא בכעדשה. רבי זעירה, רבי יצחק בר נחמן בשם רבי לעזר, רבי אבהו בשם רבי יוחנן: (תהלים קז) **ויצמדו לבעל פעור ויאכלו זבחי מתים**. מה הפת מטמא בכזית, אף עב"ם מטמא בכזית. אי מה הפת עד שיכניס ראש אצבעו, אף עב"ם עד שיכניס ראש אצבעו. **נתיצה נתיצה** מבית המונגע, מה בית המונגע – עד שיכניס ראשו ורבו, אף עב"ם – עד שיכניס ראשו ורבו.

אמר רבי הנגיה: זאת אומרת

[דף נ"ז ע"ב]

שאין מטמא עב"ם מחנורת, דלא בן מקישה לקלים ואינו מקישה לחמורים. אמר רבי מנא: מחנורת היא, ולמה הוא מקישה למת לשרץ, ללמד מהם לקלים שבה.

הדא דאת אמר בעב"ם שבורה. אכל בשלימה אפלו כל שהוא. דאמר רב הונא, רבי חמא בר גוריון בשם רב: הבעל, ראש גויה היה ונאפון היה (שופטים ח) **וישימו להם בעל ברית לאלהים**.

ומה טעמא דרבי עקיבה (דברים יז) **תעב תתעבנו** פנדה. מה טעמון דרבנן (שם) **שקץ תשקצנו** בשרצים. מה מקיימין רבנן טעמא דרבי עקיבה **תעב תתעבנו**, צאיהו נבליהו. מה מקים רבי עקיבה טעמון דרבנן **שקץ תשקצנו**, שקציהו נבליהו.

מנין לרבנן נבליהו? רבי שמואל, רבי אבהו בשם רבי אלעזר: (ישעיהו ל) **צא תאמר לו** – צואה תאמר לו. צאיהו נבליהו. את שקורין אותו פני מלך קורין אותו פני כלב. עין בוס עין קוץ. גדיא נלייא.

רבי תנחומא בשם רב הונא: (יהושע יז) **העי אשר עם בית און מקדם לבית אל**. מקדם היו קורין אותו בית אל ועכשו קורין אותו בית און.

תני בשם רבי אלעזר: לא רצה להקרות עמדה קורין אותה עמידה. דאמר רבי אבא בר פהנא: תמן צווחין לפעלה טבא עמדה. וצווחין לרחוץ של מימי רגלים עמידה.

מה מקים רבי עקיבה **צא תאמר לו?** רבי יוסי בי רבי בון, רב הונא בשם רב יוסף: מפן שאין אומרים לאדם צא עד שיכניס ראשו ורבו.

אית מתניתא אמרה: עב"ם פנדה, ומשמשיה פנדה. ואית מתניתא אמרה: עב"ם פנדה, ומשמשיה פשרין. מאן דאמר עב"ם פנדה ומשמשיה פנדה – ניקא. ומאן דאמר עב"ם פנדה ומשמשיה

בשריז, כל עצמו אין כתיב נדה אלא במשמשוין. (ישעיהו ל) וטמאתם את צפוי פסילי בספד ואת אפדת מסכת זהבד. תפתר בחקוקים על גופה. רבי יעקב דכפר חנן אמר תפתר במשתתחה לאפוד עצמו, בענין שנאמר (שופטים ח) ויעש אותו גדעון לאפוד.

מתניתין כמאן דאמר עכו"ם כנדה ומשמשיה כנדה. ותנינן אכניו ועציו ואפרו – כמטמאין בשריז.

[דף נ"ח ע"א]

תפתר שהשתתחה לבית ואחר כך כנאו. והא תנינן שלשה בתים הן. תפתר שהשתתחה לבית ואחר כך חדשו. דאמר רבי זעירא רב חונה בשם רב: המשתתחה לבית – אסרו. רבי זעירא, רבי אבהו בשם רבי יוחנן: המקדיש את הבית – מועלין בו. אמר רבי זעירא: הוי כה רבנן פליגא, מאן דאמר אסרו מועלין בו. מאן דאמר לא אסרו אין מועלין בו.

התיב רבי חגי קומי רבי יוסה: מתניתא פליגא על רב! השוקת שפסלע אין כמלאין כה כפני שחקקה ואחר כך חברו. הא אם חברה ואחר כך חקקה לא. וההן בית לאו כמי שחקקו ואחר כך חברו הוה. מה עבד לה רב? פתר לה סיתותן של אבנים היא גמר מלאכתן.

ולית הדיא פליגא על רבי יוחנן! דרבי יוחנן אמר עכו"ם שנשתברה אסורה. לא כן סברנן מימר אם בשאינו עתיד להחזירן לפליין דברי הכל מותר. והא תנינן שלש אבנים הן.

[דף נ"ח ע"ב]

תפתר שנשתתחה לכל אכן ואכן ואחר כך בנייה.

ואפילו על רבי שמעון כן לקיש לית היא פליגא, דרבי שמעון כן לקיש אמר עכו"ם שנשתברה מותרת. לא כן סברנן מימר אם בעתיד להחזירן לפליין דברי הכל אסור. ואמר רבי יודן אבוי דרבי: מתניתין אם היו מונחין במקומן, לא כמי שהוה עתיד להחזירן לפליין הן ואילו במקומן הן.

רבי בא בשם רב: המשתתחה לבית – אסרו. לאילן – לא אסרו. והא תנינן: שלש אשרות הן! תפתר שנשתתחה לזמורה ואחר כך נטעה. לוי אמר: השתתחה לבית – אסרו, למערה – לא אסרו. מה בין בית ומה בין מערה? אמר רבי חנניה בריה דרבי הילל: בית – הוה לו שעת תלישה. מערה – לא הוה לה שעת תלישה:

הלכה ב' מתני' מנין לספינה שהיא טהורה? שנאמר (משלי ל) דרך אנה בלב ים.

מנין לערוגה שהיא ששה על ששה טפחים וזרעין בתוכה חמשה זרעונים, ארבע בארבע רוחות ערוגה ואחת באמצע? שנאמר (ישעיהו נד) כי בארץ תוציא צמחה וכגנה זרועיה תצמיח. זרעה תצמיח לא נאמר, אלא זרועיה תצמיח:

גמרא ולא מן היום למדת? מה ים טהור אף הספינה טהורה. ולא מן השק למדת? מה השק משמש בים ומשמש ביבשה. ספינה משמשת בים ואינה משמשת ביבשה. רבנן דקירין אמרי: זו ספינה של חרש, מה השק אינו מלמד על כל האמור בפרשה, יצא כלי חרש שאינו כתוב בפרשה שילמד עליו השק:

זרעיה. מעוט זרעיה שנים. אמר רבי שמואל בר סיקרטא: משנים את למד ארבעה. משנים את נותן בתחלת שישה ומצר והולך. אף ארבעה את נותן בתחלת שישה ומצר והולך. אפשר שלא יהא שם נקב אחד פנוי, ליטע בו את האמצעי.

אמר רבי יונה: עבודה הונעת בעבודה.

[דף נ"ט ע"א]

ואין מין הונע בחברו לחובשו.

רבי יהושע בן לוי אמר: זרע זרעיה זרעיה. וברבי יהודה. דרבי יהודה אמר: שישה, זרע זרעה זרעיה זרעיה.

רבי חגי אמר: זרעיה חמישה כל הון דאנא משבח לה אנא מחיק לה. אישתאלת לרבי הונה ספרא דסדרא, ואמר: זרעיה כלא.

רבי יוחנן בשם רבי יצאי: בולחון חוץ לשישה. אם בולחון חוץ לשישה ניתני תשעה. אמר רבי תנחום בוצריה: וכיני בערוונה שבכרוגות היא מתניתה:

הלכה ג' מתני' מנין לפולטת שכבת זרע ביום השלישי שהיא טמאה? שנאמר (שמות יט) **היו נכונים לשלשת ימים אל תגשו אל אשה.**

מנין שמרחיצין את הקטן ביום השלישי שחל להיות בשבת? שנאמר (בראשית לד) **ויהי ביום השלישי בהיותם כואבים.**

מנין שקושרים לשון של זהרית בראש שעיר המשתלח? שנאמר (ישעיהו א) **אם יהיו חטאיכם בשנים בשלג ילבינו וגו'.**

גמרא אמר רבי יוחנן: מסיני למדו, ירד משה בשלישי בשבת, אמר להן היו נכונים לשלשת ימים אל תגשו אל אשה, כל מי שפרש בשלישי יש כאן ליל רביעי ורביעי ליל חמישי וחמישי בששי פלטה, בלילה טמאה, ביום טהורה. כל מי שפרש ברביעי. יש כאן רביעי ליל חמישי וחמישי בששי פלטה, בלילה טמאה, ביום טהורה. אמר רבי יוחנן: זו בסני, אבל לדורות או בארבע או בשש.

רבי עקיבה אומר:

[דף נ"ט ע"ב]

לעולם הן חמשי. וכן לדורות. תמן תנינן: הפולטת שכבת זרע ביום השלישי מהורה; דברי רבי אלעזר בן עזריה. רבי ישמעאל אומר: פעמים שהן ארבע עונות, פעמים שהן חמש, פעמים שהן שש, רבי עקיבא אומר: לעולם הן חמש. אם יצאת מקצת עונה הראשונה – משלימין לה מקצת עונה ששית.

הא רבי ישמעאל עבד יום עונה ולילה עונה. רבי עקיבא עבד יום עונה ולילה עונה. מה ביניהון? עונות שלמות ביניהון. רבי ישמעאל עבד מקצת עונה ככלה. ותני בן על דרבי עקיבא, לפיכך אם נכנסה מקצת עונה ראשונה – משלימין לה מקצת עונה ששית.

תני רבי אלעזר בן עזריה אומר: יום ולילה עונה ומקצת עונה ככלה. ותני בן על דרבי אלעזר בן עזריה פעמים יש שם יום וכל שהוא והיא מהורה. שני ימים וחסר כל שהוא והיא טמאה. (יום וכל שהוא והיא מהורה שני ימים וחסר כל שהוא והיא טמאה.) יום וכל שהוא והיא מהורה, היך עבידא? שמשא את ביתה ערב שבת קודם לשקיעת החמה ופלטתה במוצאי שבת לאחר שקיעת החמה, תרי יש פאן יום וכל שהוא והיא מהורה. שני ימים וחסר כל שהוא והיא טמאה, היך עבידא? שמשא את ביתה ערב שבת לאחר שקיעת החמה ופלטתה באחד בשבת קודם לשקיעת החמה, תרי יש פאן שני ימים חסר כל שהוא והיא טמאה.

אמר רבי יוחנן: מדברי כולם טבולי יום קבלו ישראל את התורה. הדיא דאת אמר בנשים. אבל באנשים כבר טהרו. מה טעמא? (שמות יט) וקדשתם היום ומחר וכבסו שמלותם.

אמר רבי יוחנן: זו דברי רבי אלעזר בן עזריה ורבי ישמעאל ורבי עקיבא. אבל דברי חכמים עד שלשה ימים. מכן והילוך היא נסרחת. ואתייה כהניא דאמר רבי זעירא בשם רבי יוחנן: (ויקרא טו) זאת תורת הזב ואשר תצא ממנו שכבת זרע. מה תורת הזב – עד שלשה ימים. אף תורת שכבת זרע – עד שלשה ימים.

אנן תנינן מרחיצין את הקטן. תני דבית רב: מרחיצין את המילה. רבי אבהו בשם רבי יוחנן: הלכה כמי שהוא אומר מרחיצין את הקטן. אמר רבי יוסה:

[דף ס' ע"א]

על בורחך את אמר מרחיצין את הקטן. תני שמואל: לעולם אין מונעין לא שמון ולא חמין מעל גבי מכה בשבת. אמר רבי יוסה: כל שעיה הנה רבי זעירא רבי אומר לי תני מתניתך, ולא עוד אלא שמוזלפין חמין על גבי מכה בשבת. אם אומר שמרחיצין את המילה, מה בין מכתו של גדול

למפתו של קמון.

רבי אבהו בשם רבי אלעזר: הלכה ברבי אלעזר בן עזריה. רבי אבון בשם רבי אבהו: טעמיה דרבי אלעזר בן עזריה (בראשית לד) ויהי ביום השלישי בהיותם בואבים. בהיותו בואב אין כתיב באו, אלא בהיותם בואבים בשעה שפל איברייהם בואבים עליהם.

רבי יעקב בר אחא אמר רבי אלעזר ורבי יוחנן מפקידין לחייתא, כל שיקויין דאתון עבדין בחולא, עבדין בשופתא. לכן צריכה אפילו ביום השלישי שחל להיות בשבת.

שמואל אמר: מפני הסכנה. רבי יוסה בעי: אם מפני סכנה מחמין לו חמין. רבי יוסי בי רבי בון בשם רבנן דתמן: מחמין לו חמין בשבת. ותני בן מחמם הוא אדם לונטית ונותנה על גבי מכה בשבת. לא יטול אדם ערבה מלאה חמין ויתננה על גבי מעיו בשבת. רבי יהושע בן לוי אמר: לית באן אלא מותר.

בראשונה היו קושרין אותו בחלונתיהם, ויש מהן שהיה מלבין ויש מהן שהיה מאדים. והיה מתביישין אלו מאלו. חזרו להיות קושרים אותו בפתחו של היכל. ויש שנים שהיה מלבין ויש שנים שהיה מאדים. חזרו וקשרו אותו בסלע.

בתיב (שערה א) לכו נא ונכחה יאמר ה' וגו'. תני רבי אליעזר אומר (שם) אם יהיו חטאיכם בשנים וגו'. בשנים שבין שמים לארץ - בשלג ילבינו, יותר מכן - בצמר יהיו.

רבי יהושע אומר: אם יהיו חטאיכם בשנים בשני אבות - בשלג ילבינו, יותר מכן - בצמר יהיו.

אמר רבי יודן בר פזי: אם יהיו חטאיכם בשנים בשלג ילבינו - בראשון, ואם יאדימו בתולע בצמר יהיו - בשני.

ורבנן אמרי: אם יהיו חטאי של אדם כפי שניו - בשלג ילבינו, יותר מכן - בצמר יהיו. אמר רבי יודן ענתדריא: בשעה שעונות קלין - בשלג ילבינו. בשעה שהן כבידין - בצמר יהיו:

הלכה ד' מתני' מנין לסיכה שהיא בשתיה ביום הכפורים? אף על פי שאין ראיה לדבר וכן לדבר, שצאמר (תהלים קט) ותבא כמים בקרבן וכשמן בעצמותיו:

[דף ס' ע"ב]

גמרא כהדא דתני: בשבת, בין סיכה שהיא של תענוג של תענוג - מתר. ביום הכפורים, בין סיכה שהיא של תענוג בין סיכה שאינה של תענוג - אסור. בתשעה באב ובתענית צבור, סיכה שהיא של תענוג - אסור. שאינה של תענוג - מתר.

מִסְכַּת יְבָמוֹת פָּרָק שְׁמִינִי

א. בן תשע שנים ויום אחד, עמוני ומואבי, מצרי ואדומי, ועובד כוכבים, נתין וממזר שבא על בת כהן, ועל בת לוי ועל בת ישראל - פסלה מן הכהונה. רבי יוסי אומר: כל שזרעו כשר - היא כשרה, וכל שזרעו פסול - היא פסולה. רבי שמעון בן גמליאל אומר: כל שאתה מתר לשא בתו - אתה מתר לשא אלמתו, וכל שאי אתה מתר לשא בתו - אי אתה מתר לשא אלמתו, לוייה שנשבית - בתה כשרה לכהנה, לויים המזוהמים באמן - לא חששו להם חכמים. לוייה שנשבית, ושנבעלה בעילת זנות - נותנין לה את המעשר. בת לוי מן הנתינה ומן הממזרת - אין נותנין לה את המעשר. כהן הדיוט שנשא את אילונית - הרי זה מאכילה בתרומה, כהן גדול לא ישא אנוסתו ומפותתו, אבל נושא הוא את הממאנת, כהן גדול שמת אחיו - חולץ, אם יש שם אחין - אין חולץ, ומפני מה אמרו: 'כהן גדול שעשה מאמר ביבמתו לא יכנס' ? שאין מאמר קונה קנין גמור.

ב. לא יבטל אדם מפריה ורביה אלא אם כן יש לו בנים, בני בנים הרי הן כבנים, מת אחד מהן או שנעשה אחד מהן, סרים - אין רשאי לבטל. אין האיש רשאי לישב שלא באשה, והאשה רשאי לישב שלא באיש, האיש אין רשאי לשתות כוס עקרין שלא יליד, והאשה רשאה לשתות עקרין שלא תלד.

ג. האיש אין רשאי לישא עקרה וזקנה, אילונית, קטנה, ושאינה ראויה לילד. האשה רשאה להנשא אפלו לסרים, רבי יהודה אומר: המסרס את הזכרים - חיב, ואת הנקבות - פטור. רבי נתן אומר, בית שמאי אומרים: שני בנים כבניו של משה, שנאמר (דברי הימים-א כג, טז): "ובני משה גרשום ואליעזר". בית הלל אומרים: זכר ונקבה, שנאמר (בראשית ה, ב): "זכר

ונקבה בראם". רבי נתן אומר, בית שמאי אומרים: זכר ונקבה. ובית הלל אומרים: או זכר או נקבה.

ד. נשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה - אינו רשאי לבטל, אלא יוציא ויתן כתובה, שמא לא זכה לבנות ממנה, ואף על פי שאין ראיה לדבר - זכר לדבר, שנאמר (בראשית טז, ג): "מקץ עשר שנים לשבת אברם בארץ כנען", לפי דרפנו למדנו, שאין ישיבת חוצה לארץ עולה מן המנין.

ה. מי שהיה בעלה זקן או חולה, או שהיה בעלה חבוש בבית האסורים, או שהלך בעלה למדינת הים, או שחלתה היא או שניהם חבושים בבית האסורים - אין עולין לו מן המנין, גרשה - תלך ותנשא לאחר, שמא לא זכתה לבנות ממנו, ועד כמה מתרת להנשא? עד שלשה. יתר על כן, לא תנשא אלא למי שיש לו אשה ובנים. נשאת למי שאין לו אשה ובנים - תצא שלא בכתובה, מפני ששואייה נשואי טעות. רבי עקיבא אומר: כל השופך דמים - הרי זה מבטל את הדמות, שנאמר (בראשית ט, ו): "שופך דם האדם באדם - דמו ישפך". רבי אלעזר בן עזריה אומר: כל שאינו עוסק בפריה ורביה - הרי זה שופך דמים וממעט את הדמות, שנאמר: "כי בצלם אלהים עשה את האדם ואתם פרו ורבו". בן עזאי אומר: כל מי שאינו עוסק בפריה ורביה - הרי זה שופך דמים, ומבטל את הדמות, שנאמר (בראשית ט, ו): "כי בצלם אלהים עשה את האדם" וקתיב (שם ט, ז): "ואתם פרו ורבו" וגו'. אמר לו רבי אלעזר בן עזריה: נאין דברים כשהן יוצאין מפי עושיהן, יש נאה דורש ואין נאה מקים, נאה מקים ואין נאה דורש, בן עזאי נאה דורש ואין נאה מקים! אמר לו: מה אעשה? חשקה נפשי בתורה! ויתקים העולם באחרים.

מִסְכַּת יְבָמוֹת פֶּרֶק תְּשִׁיעִי

א. בת ישראל שִׁנְשֵׁאת לַכֹּהֵן, וְהַכְנִיסָהּ לוֹ עֲבָדֵי מְלוּג וְעֲבָדֵי צֶאֱן בְּרוֹל. עֲבָדֵי מְלוּג - אוֹכְלֵינ מִשְׁלָה, וְעֲבָדֵי צֶאֱן בְּרוֹל - אוֹכְלֵינ מִשְׁלוֹ. אֵלוֹ הֵן עֲבָדֵי מְלוּג: אִם פָּתְחוּ אוֹ הוֹתִירוּ - הֵרִי הֵן שְׁלָה. וְאֵלוֹ הֵן עֲבָדֵי צֶאֱן בְּרוֹל: אִם פָּתְחוּ אוֹ הוֹתִירוּ - הֵרִי הֵן שְׁלוֹ. הַכְנִיסְתֶּן בְּדָמִים - נוֹטְלֶתֶן בְּדָמִים. יְלָדִים - נוֹטְלֶתֶן נְעָרִים. נְעָרִים - נוֹטְלֶתֶן זָקְנִים. אֵלוֹ וְאֵלוֹ - פְּרוּתֵיהֶן לַבַּעַל. אֵלוֹ וְאֵלוֹ - הַבַּעַל חֵיב בְּמִזְוֹנוֹתֵיהֶן, וְזֶה וְזֶה - אֵין יְכוּלִין לַמְּכוּר. הָאִישׁ אֵין יְכוּל לַמְּכוּר - מִפְּנֵי שִׁמְשַׁעְבָּדִים לְאִשָּׁה, וְאִשָּׁה אֵינָה יְכוּלָה לַמְּכוּר - מִפְּנֵי שִׁפְיוֹתֵיהֶן לַבַּעַל.

ב. מַת, וְהַנִּיחָה כְּמוֹ שֶׁהִיא, עֲבָדֵי מְלוּג - אֵינָן אוֹכְלֵינ, כְּדֶרֶךְ שֶׁאֵינָה אוֹכְלַת, עֲבָדֵי צֶאֱן בְּרוֹל - אוֹכְלֵינ, מִפְּנֵי שֶׁהֵן בְּחֻזְקַת הַיּוֹרְשִׁין, עַד שֶׁעָה שִׁנְתַּנּוּ לָהּ. הַנִּיחַ לָהּ בָּנִים - אֵלוֹ וְאֵלוֹ אוֹכְלֵינ. הַנִּיחָה מִעֲבֶרֶת - אֵלוֹ וְאֵלוֹ אֵין אוֹכְלֵינ. הַנִּיחַ לָהּ בָּנִים וְהַנִּיחָה מִעֲבֶרֶת, עֲבָדֵי מְלוּג - אוֹכְלֵינ כְּדֶרֶךְ שֶׁהִיא אוֹכְלַת, עֲבָדֵי צֶאֱן בְּרוֹל - לֹא יֵאָכְלוּ מִפְּנֵי חֲלָקוֹ שֶׁל עֶבֶר בֵּהֶן; וְדַבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי יִשְׁמַעֵאל בֶּן רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר מִשׁוּם אָבִיו: הַבַּת מֵאֲכַלֶּת וְאֵין הַבֶּן מֵאֲכִיל. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאִי אוֹמֵר: כָּלֶם לֹא יֵאָכְלוּ, שְׁמָא יְהֵא עֶבֶר זָכָר, וְאֵין לְבָנוֹת בְּמַקּוֹם כָּלֶם.

ג. בַּת כֹּהֵן שִׁנְשֵׁאת לְיִשְׂרָאֵל וְהַכְנִיסָהּ לוֹ עֲבָדֵי מְלוּג וְעֲבָדֵי צֶאֱן בְּרוֹל, מַת, וְהַנִּיחָה כְּמוֹ שֶׁהִיא, עֲבָדֵי מְלוּג - אֵין אוֹכְלֵינ, כְּדֶרֶךְ שֶׁאֵינָה אוֹכְלַת. עֲבָדֵי צֶאֱן בְּרוֹל - אוֹכְלֵינ, מִפְּנֵי שֶׁהֵן בְּחֻזְקַת הַיּוֹרְשִׁין, עַד שֶׁעָה שִׁנְתַּנּוּ לָהּ.

ד. חֲרַשׁ שׁוֹטֵה וְקָטָן שִׁקְנוּ עֲבָדִים - אֵין אוֹכְלֵינ בְּתְרוּמָה, אֲבָל אִם קָנוּ לָהֶן בֵּית דִּין, אוֹ שִׁמְנוּ בֵּית דִּין לָהֶן אֶפְסוֹרְפוּיִן, אוֹ שִׁנְפְּלוּ לָהֶם בִּירוּשָׁה מִמַּקּוֹם אַחֵר - הֵרִי אֵלוֹ אוֹכְלֵינ בְּתְרוּמָה.

ה. כֹּהֵן שִׁקְנָה עֶבֶד וְלִיִּשְׂרָאֵל, אֶפְלוּ אַחַד מִמָּאָה בּוֹ - אֵינוֹ אוֹכֵל בְּתְרוּמָה. אִשְׁתׁ כֹּהֵן שִׁקְנָתָה עֲבָדִים, וְעֲבָדֵיהָ שִׁקְנוּ עֲבָדִים - הֵרִי אֵלוֹ אוֹכְלֵינ בְּתְרוּמָה. עֶבֶד כֹּהֵן שִׁבְרַח, וְאִשְׁתׁ כֹּהֵן שִׁמְרָדָה - הֵרִי אֵלוֹ אוֹכְלֵינ בְּתְרוּמָה. לֹא יֵצֵא הָרוֹצֵחַ מִחוּץ לַגְּבוּל עִיר מִקְּלוֹטוֹ - בְּחֻזְקַת שִׁכְהֵן גְּדוּל קָיָם.

ו. הָעֶבֶר וְהַיִּבְיָם וְהָאֲרוּסִין וְהַחֲרַשׁ, וְכֵן תְּשַׁע שָׁנִים וַיּוֹם אַחַד - פּוֹסְלֵינ וְלֹא מֵאֲכִילֵינ. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן: בְּזוֹ מִדַּת הַדִּין לּוֹקָה, שְׁאִם יֵשׁ מַעֲשֵׂה לַפֶּסֶל - יֵשׁ מַעֲשֵׂה לְהֵאָכִיל, אִם אֵין מַעֲשֵׂה לְהֵאָכִיל - לֹא יְהֵא מַעֲשֵׂה לַפֶּסֶל. בַּתוֹ פִּקְחַת הַנְּשׂוּאָה לְאַחִיו חֲרַשׁ - צָרְתָה פְּטוּרָה מִן הַחֲלִיצָה וּמִן הַיִּבּוּם, מִקַּל וְחֹמֶר, אִם נְשׂוּאֵי בַּתָּה נְשׂוּאֵין - נְשׂוּאֵי צָרְתָה נְשׂוּאֵין, אֵין נְשׂוּאֵי בַּתָּה נְשׂוּאֵין - לֹא יְהוּ שֶׁל צָרְתָה נְשׂוּאֵין?

ז. בַּתוֹ הַחֲרַשְׁתׁ הַנְּשׂוּאָה לְאַחִיו פִּקְחַת - צָרְתָה חוֹלְצַת וְלֹא מַתִּיבַמַּת, חֲרַשְׁתׁ שֶׁהִשְׁאִיָּה אָבִיָּה - הֵרִי הִיא כִּפְקַחַת לְכָל דָּבָר. בַּת יִשְׂרָאֵל פִּקְחַת שִׁנְשֵׁאת לַכֹּהֵן חֲרַשׁ - אֵין אוֹכְלַת בְּתְרוּמָה, עֲבָרָה - לֹא תֵאָכֵל, יְלָדָה - תֵּאָכֵל. נִתְחַתַּף הָעֶבֶר בְּמַעֲיָה - תֵּאָכֵל. בַּת יִשְׂרָאֵל חֲרַשְׁתׁ שִׁנְשֵׁאת לַכֹּהֵן פִּקְחַת - אֵינָה אוֹכְלַת בְּתְרוּמָה. עֲבָרָה - לֹא תֵאָכֵל. יְלָדָה - תֵּאָכֵל.

ח. בַּת כֹּהֵן פִּקְחַת שִׁנְשֵׁאת לְיִשְׂרָאֵל שׁוֹטֵה - טוֹבְלַת מַחִיק בְּעֵלָה וְאוֹכְלַת בְּתְרוּמָה לְעָרֹב. עֲבָרָה - לֹא תֵאָכֵל. יְלָדָה - לֹא תֵאָכֵל, כָּל שֵׁישׁ לָהּ זָרַע מִכֹּהֵן, בֵּין זָכָרִים בֵּין נְקִבּוֹת, אֶפְלוּ זָרַע מְזָרַע - הֵרִי זוֹ אוֹכְלַת בְּתְרוּמָה.

ט. הֵיִתָּה בַּתָּה מִיִּשְׂרָאֵל נְשׂוּאָה לַכֹּהֵן - אֵינָה אוֹכְלַת בְּתְרוּמָה, עַד שֶׁהִיא לָהּ זָרַע מִכֹּהֵן תְּחִלָּה. כֹּהֲנֵת שְׁמַת עֲבָרָה בְּתוֹךְ מַעֲיָה - הֵרִי זוֹ אוֹכְלַת בְּתְרוּמָה. הָאִשָּׁה שִׁמְקָשָׁה לִילָד - מִחֲתֻכִּין אֶת הָעֶבֶר בְּמַעֲיָה, וְאֶפְלוּ בַּשֶּׁבֶת, וּמוֹצִיאֵין אוֹתוֹ אֲבָרִים אֲבָרִים, מִפְּנֵי שְׁחִיָּה קוֹדֵמִין לוֹ. יֵצֵא

ראשו, אֶפְלוּ ביום השני - אין נוֹגְעִין בוֹ, שאין דוחזין נֶפֶשׁ מִפְּנֵי נֶפֶשׁ.

מִסְכַּת יְכָמוֹת פָּרָק עֲשִׂירִי

א. בת ישראל פקחת, שנתארסה לכהן פקח, ולא הספיק לכנסה עד שנתחרש - אינה אוכלת בתרומה. מת והניחה לפני יבם, אֶפְלוּ חרש - אוכלת. יפה כח היבם להאכיל מכח הבעל. בת ישראל פקחת שנתארסה לכהן פקח, ולא הספיק לכנסה עד שנתחרשה - אינה אוכלת בתרומה. מת והניחה לפני יבם, אֶפְלוּ חרש - אוכלת. יפה כח היבם להאכיל מכח הבעל, בת ישראל פקחת שנשאת לכהן חרש - אין אוכלת. מת והניחה לפני יבם פקח - אוכלת. חרש - אינה אוכלת בתרומה עד שתכנס לחפה לשם נשואין, ותבעל לשם אשות. בת ישראל חרש שנשאת לכהן פקח - אין אוכלת בתרומה. מת והניחה לפני פקח - אין אוכלת. בת ישראל פקחת שנתארסה לכהן פקח ונכנסה לחפה לשם נשואין, ולא הספיק לבועלה עד שנעשה פצוע דכא וכרות שפכה - הרי זו אוכלת בתרומה, והאיל ובאת לכלל התר אֶפְלוּ שעה אחת. עודה ארוסה ונעשה פצוע דכא וכרות שפכה - הרי זו אינה אוכלת. אלמנה לכהן גדול, גרושה וחלוצה לכהן הדיוט שנכנסה לחפה לשם נשואין, ולא הספיק לבועלה עד שמת - הרי זו כשרה לכהנה וכשרה לאכל בתרומה. בא עליה - פסלה מן הבהונה, ופסלה מלאכל בתרומה.

ב. טמטום - אין אוכל בתרומה, אשתו ועבדיו - אוכלין, משוף ומי שנולד כשהוא מהול - הרי אלו אוכלין בתרומה. אנדרוגינוס - אוכל בתרומה, אֶבֶל לא בקדשים. טמטום - אינו אוכל לא בתרומה ולא בקדשים. מי שחציו עבד וחציו בן חורין - אינו אוכל לא בתרומה, ולא בקדשים. אמר רבי אלעזר: שמעתי באנדרוגינוס שחייבין על משכבו סקילה כזכר. במה דברים אמורים? בזמן שבא

עליו דָּרָךְ הזכרות, לא בא עליו דָּרָךְ הזכרות - פטור.

ג. איזה הוא פצוע דכא? כל שנפצעו הבצים שלו, שנמוקו, שנקבו, ושחסרו. אמר רבי ישמעאל בן רבי יוחנן בן ברוקה: שמעתי בכרם ביבנה, מי שאין לו אלא ביצה אחת - זהו סריס חמה, וכשר. אמר רבי יוסי: מעשה באחד בכפר מנדון, שעלה לראש הזית, ונפל, ונפצעו אחת מביציו, ובא ובעל את אשתו, ומת, ובאו ושאלו את רבי יוחנן בן נורי: אשתו, מה היא שתתיבם? אמר להן: עד שאתם שואלין אותי 'מה היא שתתיבם', שאלוני: 'מהו שתאכל בתרומה?' שנפסלה מן הבהונה ופסולה מלאכל בתרומה.

ד. איזהו כרות שפכה? כל שנכרת הגיד, מן העטרה ולפנים. אם נשתיר מן עטרה לפנים, אֶפְלוּ כחוט השערה סמוך לראש ומקיף את בלה - כשר. נקב מלמטה - פסול, מפני שהוא שופך. נסתם - כשר, מפני שהוא מוליד, וזהו פסול שחוזר להכשרו. מעוף וכתות, נתוק וכרות - כלם בביצים; דברי רבי יהודה. רבי אליעזר בן יעקב אומר: כלם בגיד. רבי יוסי אומר: מעוף וכתות - בביצים, נתוק וכרות - בגיד.

ה. איזה הוא סריס חמה? כל ששקה עשרים שנה ולא הביא שתי שערות, אף על פי שהביא לאחר מכאן - הרי הוא כסריס לכל דבריו. ואלו הן סימניו: כל שאין לו זקן, ושערו לקוי, ובשרו מחליק. רבי שמעון בן גמליאל אומר משום רבי יהודה בן יאיר: כל שאין מימיו מעלין ותיחות, ויש אומרים כל שמטיל מים ואינו עושה כפה, ויש אומרים: כל ששכבת זרע דוחה. ויש אומרים: כל שאין מי רגליו מחמיצים. אחרים אומרים: כל שרוחץ בימות הגשמים ואין בשרו מעלה הבל. רבי שמעון בן אלעזר אומר: כל שקולו לקוי, ואין נכר בין אשה לאיש.

ו. וְאִיזוּ הִיא אִילֻנִית? כֵּל שֶׁהִיא בַת עֲשָׂרִים שָׁנָה וְלֹא הִבִּיֵאָה שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת, וְאִפִּילוּ הִבִּיֵאָה לְאַחַר מִכָּאן - הֵרִי הִיא כְּאִילֻנִית לְכָל דְּבָרֶיהָ. אֵלּוּ הֵן סִמְנֵיהָ: כֵּל שְׂאִין לֵה דָדִים, וּמִתְקַשָּׁה בְּשַׁעַת תְּשֻׁמִּישׁ. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: כֵּל שְׂאִין לֵה שְׁפוּלֵי מַעִים כְּנָשִׁים. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: כֵּל שְׁקוּלָה עֲבָה, וְאִין נִכְרַת בֵּין אִשָּׁה לְאִישׁ.

מִסְכַּת יְבָמוֹת פָּרָק אֶחָד עָשָׂר

יא. טוֹמְטוֹם שֶׁקִּדַּשׁ - קְדוּשֵׁיו קְדוּשֵׁין. נִתְקַדַּשׁ - קְדוּשֵׁיו קְדוּשֵׁין. חוֹלֵץ וְחוֹלְצִין לְאִשְׁתּוֹ. אִם יֵשׁ שָׁם אַחִים - אִין חוֹלֵץ וְאִין מִיבָם, אֲבָל מִיבָמִין אֶת אִשְׁתּוֹ. רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לֹא חוֹלֵץ וְחוֹלְצִין לְאִשְׁתּוֹ, מִיבָם וְלֹא מִיבָמִין אֶת אִשְׁתּוֹ, שְׁמָא יִקְרַע וְיִמְצֵא סָרִיס חֻמָּה.

ב. סָרִיס חֻמָּה, וְאִנְדְּרוּגִינוֹס, וְאֶחַ מֵאֵם, וְגַר, וְעַבְדֵי מִשְׁחָרָר - לֹא חוֹלְצִין וְלֹא מִיבָמִין. כִּיֶּצֵד? מֵתוֹ וְהִנִּיחוּ נָשִׁים, וְלֵהֶם אַחִים, בָּאוּ אַחִים וְעָשׂוּ מֵאֶמֶר, נִתְּנוּ גִט וְחָלְצוּ - לֹא עָשׂוּ כְּלוֹם. בְּעָלוּ - פָּסְלוּ מִן הַכְּהוּנָה, וְחִיבִין בְּקִרְבָּן. מֵתוֹ אַחִים וְהִנִּיחוּ נָשִׁים, וְלֵהֶם אַחִים, בָּאוּ הֵם וְעָשׂוּ מֵאֶמֶר, נִתְּנוּ גִט אוֹ חָלְצוּ - לֹא עָשׂוּ כְּלוֹם, וְאִם בְּעָלוּ - פָּסְלוּ מִן הַכְּהוּנָה וְחִיבִין בְּקִרְבָּן.

ג. פְּצוּעַ דִּכָּא, וְכָרוֹת שְׁפָכָה, וְסָרִיס אָדָם, וְזָקֵן - אוֹ חוֹלְצִין אוֹ מִיבָמִין. כִּיֶּצֵד? מֵתוֹ וְהִנִּיחוּ נָשִׁים, וְלֵהֶם אַחִים, בָּאוּ אַחִים וְעָשׂוּ מֵאֶמֶר, נִתְּנוּ גִט אוֹ חָלְצוּ - מָה שְׁעָשׂוּ - עָשׂוּ. אִם בְּעָלוּ - קָנּוּ וּפְטָרוּ אֶת הַצָּרוֹת. מֵתוֹ אַחִים וְהִנִּיחוּ נָשִׁים, וְלֵהֶם אַחִים, בָּאוּ הֵם וְעָשׂוּ מֵאֶמֶר, נִתְּנוּ גִט אוֹ חָלְצוּ - מָה שְׁעָשׂוּ עָשׂוּ, אִם בְּעָלוּ - קָנּוּ וּפְטָרוּ אֶת הַצָּרוֹת, וְאִסּוּרִים לְקַיֵּם, שְׁנַאֲמַר (דְּבָרִים כג, ב): "לֹא יָבֵא פְּצוּעַ דִּכָּא" וְגו'.

ד. זָזָה וְזָה אֵינּוּ זִכָּאֵי בִירוּשְׁתָּהּ. רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: הָרֵאשׁוֹן זִכָּאֵי בִירוּשְׁתָּהּ.

ה. הָאִשָּׁה שֶׁהִלֵּךְ בְּעֵלָה לְמַדִּינַת הַיָּם, וּבָאוּ וְאָמְרוּ לָהּ: 'מֵת בְּעַלֶּיךָ', וְהוֹרוּהָ בֵּית דִּין לְהַנָּשֵׂא, הִלְכָה וְנִשְׂאָת אֶלְמָנָה לְכַהֵן גָּדוֹל, גְּרוּשָׁה וְחִלּוּצָה לְכַהֵן הַדְּיוּט - חִיבַת קִרְבָּן עַל כֵּל בִּיָּאָה וּבִיָּאָה; דְּבָרֵי רַבִּי אֶלְעָזָר. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: קִרְבָּן אֶחָד עַל הַכֵּל, מוֹדִים חֻכְמִים לְרַבִּי אֶלְעָזָר, שָׁאֵם נִשְׂאָת לְחֻמְשָׁה בְּנֵי אָדָם, שְׁחִיבַת קִרְבָּן עַל כֵּל אֶחָד וְאֶחָד. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: אִם עָשׂוּ בֵּית דִּין הוֹרְתָן כְּזוֹדוֹן, אִישׁ בְּאִשָּׁה, נִשְׂאָת עַל פִּי עֲדִים כְּשִׁגְגַת אִישׁ בְּאִשָּׁה.

ו. הָאִשָּׁה שֶׁהִלְכָה הִיא וּבְעֵלָה לְמַדִּינַת הַיָּם, בְּאִתָּהּ וְאִמְרָה: 'מֵת בְּעַלִּי', נִשְׂאָת עַל פִּי עֲצָמָה, הִלְכָה לָהּ לְמַדִּינַת הַיָּם, בָּאָה וְאִמְרָה: 'מֵת בְּעַלִּי', נִשְׂאָת עַל פִּי עֲצָמָה, וְהֵרִי כֵּלָן מִמְשַׁכִּין וּבָאִין - תִּצַּא מִכֵּלָן וּמִתַּרְתֵּי לְרֵאשׁוֹן. בִּיָּאָתָה וְחִלְצָתָה מֵאִחִין שֶׁל הָרֵאשׁוֹן - פּוֹטְרַת צְרוּתֶיהָ. מִן הַשְּׁנִי וּמִן הַשְּׁלִישִׁי - אִין פּוֹטְרַת צְרוּתֶיהָ, אִם בָּא עָלֶיהָ שְׁנֵי לְשָׁם אִישׁוֹת לְאַחַר מִיתַת הָרֵאשׁוֹן - בִּיָּאָתָה אוֹ חִלְצָתָה מֵאִחֵיו שֶׁל שְׁנֵי - פּוֹטְרַת צְרוּתֶיהָ. מִן הַשְּׁלִישִׁי מִן הַרְבִּיעִי - אִין פּוֹטְרַת צְרוּתֶיהָ.

ז. הָאִשָּׁה שֶׁהִלֵּךְ בְּעֵלָה וּבְנָה לְמַדִּינַת הַיָּם, בָּאוּ וְאָמְרוּ לָהּ: מֵת בְּנִךְ וְאַחַר כֵּךְ מֵת בְּעַלֶּיךָ, וְנִתְיַבְּמָה, וְאַחַר כֵּךְ אָמְרוּ לָהּ: חִלוּף הַדְּבָרִים, לֹא שֶׁהִיָּתָה רְאוּיָה לְהִתְיַבֵּם אֲלֵא לְהַנָּשֵׂא. כֵּל וְלָדוֹת שִׁילְדָה - הֵרִי אֵלּוּ מִמְזוּרִים. אָמְרוּ לָהּ: 'מֵת בְּעַלְךָ וְאַחַר כֵּךְ מֵת בְּנִךְ', וְנִשְׂאָת, וְאַחַר כֵּךְ אָמְרוּ לָהּ: 'חִלוּף הַדְּבָרִים, לֹא שֶׁהִיָּתָה רְאוּיָה לְנִשְׂאָ אֲלֵא לְהִתְיַבֵּם', כֵּל וְלָדוֹת שִׁילְדָה בְּחֵי יְבָמָה - הֵרִי אֵלּוּ מִמְזוּרִים; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר שְׂאֶמֶר מִשׁוּם רַבִּי עֲקִיבָה. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: אִין מִמְזוּר בִּיבָמָה. אָמְרוּ לָהּ: 'מֵת בְּעַלְךָ', וְנִשְׂאָת, וְאַחַר כֵּךְ אָמְרוּ לָהּ: 'קַיֵּם הִיָּה וּמֵת' - הֵרִי זוֹ יוֹצֵאת בְּגִט. כֵּל וְלָדוֹת שִׁילְדָה בְּחֵי בְּעֵלָה - הֵרִי אֵלּוּ מִמְזוּרִים, לְאַחַר מִיתַת בְּעֵלָה - כְּשָׂרִים. אָמְרוּ לָהּ: 'מֵת בְּעַלְךָ', וְנִתְקַדַּשָּׁה, וְאַחַר כֵּךְ אָמְרוּ לָהּ: 'קַיֵּם הִיָּה וּמֵת'; הֵרִי זוֹ יוֹצֵאָה בְּגִט

וּחְלִיצָה, וְכָל וְלָדוֹת שִׁילּוּדָה בְּחַיֵּי בַעֲלָה - מְמַזְרִים, לְאַחַר מִיתַת בַּעֲלָה - כְּשָׂרִים. אָמְרוּ לָהּ: 'מֵת יְבָמֶיךָ', וּנְשֵׂאת, וְאַחַר כֵּךְ אָמְרוּ לָהּ: 'קָיָם הָיָה וּמֵת', לֹא שֶׁהִיְתָה רְאוּיָה לְהִנָּשֵׂא אֲלֵא לְהִתְיַבֵּם - הָרִי זֶה יוֹצֵאָה בְּגֹט, וְכָל וְלָדוֹת שִׁילּוּדָה בְּחַיֵּי יְבָמָה - מְמַזְרִים; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר שְׁאָמַר מִשּׁוּם רַבִּי עֲקִיבָה. וְחֻכְמַיִם אוֹמְרִים: אֵין מְמַזְרִים מִיְבָמָה.

ח. מִי שֶׁהִלְכָה אֶשְׁתּוֹ לְמַדִּינַת הַיָּם, בָּאוּ וְאָמְרוּ לוֹ: 'מֵתָה אֶשְׁתְּךָ', וּנְשֵׂא אֶת אַחֹתָהּ, וְאַחַר כֵּךְ אָמְרוּ לוֹ: 'קִיַּמְתָּ הֵיְתָה וּמֵתָה' - הָרִי זֶה יְקִיָּם, וְהוֹלֵד הָרֵאשׁוֹן מִמִּזְרֵוֹ וְהָאֲחֵרוֹן אֵינוֹ מְמַזֵּר. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: כָּל שְׂפוֹסֵל עַל יְדֵי אַחֵרִים - פּוֹסֵל עַל יְדֵי עַצְמוֹ, וְכָל שֶׁאֵין פּוֹסֵל עַל יְדֵי אַחֵרִים - אֵין פּוֹסֵל עַל יְדֵי עַצְמוֹ. אָמְרוּ לוֹ: 'מֵתָה אֶשְׁתְּךָ', וּנְשֵׂא אֶת אַחֹתָהּ, וְהִלְכָה לְמַדִּינַת הַיָּם, וְאָמְרוּ לוֹ: 'מֵתָה אֶשְׁתְּךָ', וּנְשֵׂא אֶת אַחֹתָהּ, וְהִלְכָה לָהּ לְמַדִּינַת הַיָּם, וְאָמְרוּ לוֹ: 'מֵתָה אֶשְׁתְּךָ', וּנְשֵׂא אֶת אַחֹתָהּ, וְהִלְכָה לָהּ לְמַדִּינַת הַיָּם, וְהָרִי בְּלֵן מִמְשֻׁמּוֹת וּבְאוֹת, הָרֵאשׁוֹנָה אֶשְׁתּוֹ, וּפּוֹטְרַת צָרְתָּהּ, וְהִשְׁאָר בְּלֵן אֵינוֹן נָשִׂיו. וְאִם בָּא עַל הַשְּׂנִיָּה לְשֵׁם אִישׁוֹת, לְאַחַר מִיתַת הָרֵאשׁוֹנָה - שְׂנִיָּה אֶשְׁתּוֹ, פּוֹטְרַת צָרוּתֶיךָ, וְהִשְׁאָר בְּלֵן אֵין נָשִׂיו. אָמְרוּ לוֹ: 'בִּתְּךָ מֵתָה צָרְתָּה, וְאַחַר כֵּךְ מֵת אַחִיךָ', עֶמֶד וַיְבַסֵּם אֶת צָרְתָּה, וְאַחַר כֵּךְ אָמְרוּ לוֹ: 'חֲלוּף הָיָה הַדְּבָרִים, לֹא שֶׁהִיְתָה רְאוּיָה לְהִתְיַבֵּם'. כָּל וְלָדוֹת שִׁילּוּדָה - הָרִי אֵלּוּ מְמַזְרִים. אָמְרוּ לוֹ: 'אַחִיךָ מֵת תַּחֲלָה, וְאַחַר כֵּךְ מֵתָה בְּתֶךָ', הִלְכָה צָרְתָּה, וּנְשֵׂאת לְאַחַר, וְאַחַר כֵּךְ אָמְרוּ לוֹ: 'חֲלוּף הָיָה הַדְּבָרִים, לֹא שֶׁהִיְתָה רְאוּיָה לְהִנָּשֵׂא אֲלֵא לְהִתְיַבֵּם'. כָּל וְלָדוֹת שִׁילּוּדָה בְּחַיֵּי יְבָמָה - הָרִי אֵלּוּ מְמַזְרִים; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר שְׁאָמַר מִשּׁוּם רַבִּי עֲקִיבָה, וְחֻכְמַיִם אוֹמְרִים: אֵין מְמַזְרִים מִיְבָמָה.

ט. חֲרַשׁ שֶׁנְּחָלֵץ, וְחֲרַשַׁת שֶׁחֲלָצָה, וְהַחֲלוּצָת מִן הַשּׁוֹטָה, וְכֵן שּׁוֹטָה שֶׁחֲלָצָה, וְחֲלוּצָת מִן הַקָּטָן - תִּצָּא הִיא וּשְׁלֶשֶׁה עֶשֶׂר

דְּבָרִים בָּהּ; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר שְׁאָמַר מִשּׁוּם רַבִּי עֲקִיבָה, וְחֻכְמַיִם אוֹמְרִים אֵין מְמַזְרִים מִיְבָמָה.

י. בֶּן תִּשְׁעֵי שָׁנִים וַיּוֹם אֶחָד שָׁבָא עַל יְבָמָתוֹ וּמֵת - חֲלוּצָת וְלֹא מִתְיַבַּמַת, שֶׁבִּיאַת בֶּן תִּשְׁעֵי שָׁנִים וַיּוֹם אֶחָד כְּמֵאמֶר בְּגִדּוֹל. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: אוֹ חֲלוּצָת אוֹ מִתְיַבַּמַת, שָׂאֵם בִּיאָתוֹ בִּיאָה - תִּתְיַבֵּם, שֶׁהִיא אֶשְׁתּוֹ שֶׁל רֵאשׁוֹן. אֵין בִּיאָתוֹ בִּיאָה - תִּתְיַבֵּם, שֶׁהִיא אֶשְׁתּוֹ שֶׁל שֵׁנִי.

יא. בֶּן תִּשְׁעֵי שָׁנִים וַיּוֹם אֶחָד, שָׁבָא עַל יְבָמָתוֹ - פּוֹסֵל עַל יְדֵי אַחִין בְּדִבְרֵי אֶחָד, וְהָאֲחִין פּוֹסְלִין עַל יְדוֹ בְּאַרְבַּעַת דְּבָרִים. הוּא פּוֹסֵל עַל יְדֵי אַחִין בְּבִיאָה, וְהָאֲחִין פּוֹסְלִין עַל יְדוֹ: בְּבִיאָה, בְּגֹט, בְּמֵאמֶר וּבְחֲלִיצָה. וְכִשְׁם שֶׁהוּא אֵין פּוֹסֵל עַל יְדֵי אַחִין - בְּמֵאמֶר, בְּגֹט, וּבְחֲלִיצָה, כֵּךְ הָאֲחִין לֹא יִפְסְלוּ זֶה עַל יְדֵי זֶה - בְּבִיאָה, וּבְגֹט, וּבְמֵאמֶר, וּבְחֲלִיצָה. כִּיצַד? שְׁנֵי אַחִים בְּנֵי תִשְׁעֵי שָׁנִים וַיּוֹם אֶחָד, בָּא זֶה וְעָשָׂה מֵאֶמֶר, וּבָא זֶה וְעָשָׂה מֵאֶמֶר, בָּא זֶה וְנָתַן גֹּט, בָּא זֶה וְנָתַן גֹּט, בָּא זֶה וְנָתַן גֹּט, בָּא זֶה וְחָלֵץ - לֹא עָשָׂה כְּלוּם. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: חֲלוּצָת מִן הַקָּטָן, נִפְסְלָה מִזֶּה וּמִזֶּה, בָּא זֶה וּבְעַל, בָּא זֶה וּבְעַל - נִפְסְלָה מִשְׁנֵיהֶם. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: הָרֵאשׁוֹן יְקִיָּם וְהַשְּׂנִי יוֹצֵא. אִם בִּיאַת הָרֵאשׁוֹן בִּיאָה - אֵין בִּיאַת הַשְּׂנִי בִּיאָה, שְׂאֵין בִּיאָה אַחַר בִּיאָה, וְאִם בִּיאַת הָרֵאשׁוֹן בִּיאָה - אֵין בִּיאַת הַשְּׂנִי בִּיאָה.

יב. בֶּן תִּשְׁעֵי שָׁנִים וַיּוֹם אֶחָד שָׁבָא עַל יְבָמָתוֹ, וְחָזַר וּבָא עַל צָרְתָּה - פּוֹסֵל עַל יְדֵי עַצְמוֹ. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: לֹא פְּסֵל, שָׂאֵם בִּיאָתוֹ עַל הָרֵאשׁוֹנָה בִּיאָה - אֵין בִּיאָתוֹ עַל הַשְּׂנִיָּה בִּיאָה, שְׂאֵין בִּיאָה אַחַר בִּיאָה. אֵין בִּיאָתוֹ עַל הָרֵאשׁוֹנָה בִּיאָה - אֵין בִּיאָתוֹ עַל הַשְּׂנִיָּה בִּיאָה. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוֹרִים? בְּבִיאַת בֶּן תִּשְׁעֵי שָׁנִים וַיּוֹם אֶחָד, אֲבָל חֲרַשׁ שּׁוֹטָה וְקָטָן שֶׁבְּעַלּוֹ - קָנּוּ וּפְטָרוּ אֶת הַצָּרוֹת.

יג. שׁוֹטָה וְקָטָן שֶׁנִּשְׁאָאוּ נָשִׁים וּמְתוֹ, נִשְׁיָהָם פְּטוּרוֹת מִן הַחֲלִיצָה. זֶה הַפְּלֵל, כֹּל בִּיאָה שֶׁצְרִיכָה דַעַת - אֵינָהּ בִּיאָה, שְׂאִין צְרִיכָה דַעַת - הֲרִי זֹו בִּיאָה.

מִסְכַּת יְבָמוֹת פְּרָק שְׁנַיִם עָשָׂר

א. רַבִּי יְהוּדָה אוֹסֵר בְּאֲנוּסַת אָבִיו וּמִפְתַּת אָבִיו, שֶׁנֶּאֱמַר (וַיִּקְרָא יח, ז): "עֲרוֹת אִשְׁתְּ אָבִיךָ לֹא תִגְלֶה" וְגו'. וְלִהְלֵךְ הוּא אוֹמֵר (דְּבָרִים כג, א): "לֹא יִקַּח אִישׁ אֶת אִשְׁתְּ אָבִיו וְלֹא יִגְלֶה כִּנְף אָבִיו", וְאוֹמֵר (שָׁם כב, יט): "וְלוֹ תִהְיֶה לְאִשְׁהָ" וְגו'. הַגְּיוּרַת שֶׁנִּתְגַּדְּרוּ בְּנֵיהָ עִמָּה - לֹא חוֹלְצִין וְלֹא מִיבְמִין, הֵיטָה הוֹרְתֵן שְׁלֹא בְקִדְשָׁה וְלִדְתֵן שְׁלֹא בְקִדְשָׁה, וְלֹא חוֹלְצִין וְלֹא מִיבְמִין, וְאִין חִיבִין מִשּׁוּם אִשְׁתְּ אֶת. הֵיטָה הוֹרְתֵן שְׁלֹא בְקִדְשָׁה וְלִדְתֵן בְּקִדְשָׁה - אוֹ חוֹלְצִין אוֹ מִיבְמִין, אֲבָל חִיבִין מִשּׁוּם אִשְׁתְּ אֶת. הֵיטָה הוֹרְתֵן וְלִדְתֵן בְּקִדְשָׁה - הֲרִי הֵם כִּישְׂרָאֵל לְכֹל דְּבָר.

ב. חֲמֵשׁ נָשִׁים שֶׁנִּתְעַרְבוּ וְלִדּוֹתֵיהֶן וְהַגְּדִילוּ הַתְּעַרְבוּת, וְנִשְׁאָאוּ נָשִׁים וּמְתוֹ. מִקְצָתֵן אַחִין וּמִקְצָתֵן אִין אַחִין - הָאֲחִין חוֹלְצִין. שְׂאִין אַחִין - מִיבְמִין. מִקְצָתֵן כֹּהֲנִים וּמִקְצָתֵן אִין כֹּהֲנִים. הַכֹּהֲנִים - חוֹלְצִין. וְשְׂאִינֵם כֹּהֲנִים - מִיבְמִין. מִקְצָתֵן אַחִין וּמִקְצָתֵן כֹּהֲנִים - חוֹלְצִין וְלֹא מִיבְמִין. סֶפֶק שֶׁהִיא אִמּוֹ סֶפֶק שֶׁהִיא בְּתוּ, סֶפֶק שֶׁהִיא אַחֲתוֹ - חוֹלְצִין וְלֹא מִיבְמִין. זֶה הַפְּלֵל, כֹּל הַסְּפִקוֹת בִּיבְמָה - חוֹלְצִין וְלֹא מִיבְמִין.

ג. כִּיצַד חוֹלֵץ אָדָם לְאִמּוֹ מִסְפֵּק? אִמּוֹ וְאִשְׁהָ אַחֲרַת, לֶהֱן שְׁנֵי זְכָרִים, וְחִזְרוּ וַיִּלְדוּ שְׁנֵי זְכָרִים בְּמַחְבָּא, וְכֹא בְנָה שֶׁל זֹו וְנִשְׂאָ אִמָּה שֶׁל זֶה, וּמֵת בְּלֹא בָנִים - זֶה חוֹלֵץ לְשִׁתְּיָהּ וְזֶה חוֹלֵץ לְשִׁתְּיָהּ, נִמְצָא כֹּל אֶחָד וְאֶחָד חוֹלֵץ לְאִמּוֹ מִסְפֵּק. כִּיצַד חוֹלֵץ אָדָם לְאַחֲתוֹ מִסְפֵּק? אִמּוֹ וְאִשְׁהָ אַחֲרַת שִׁילְדוֹ שְׁתֵּי נְקֻבוֹת, חִזְרוּ וַיִּלְדוּ שְׁתֵּי נְקֻבוֹת בְּמַחְבָּא, וְכֹא אַחִיהֶם שְׁלֹא מֵאוֹתָהּ הָאֵם וְנִשְׂאָו וּמְתוֹ בְּלֹא בָנִים - זֶה חוֹלֵץ לְשִׁתְּיָהּ, וְזֶה חוֹלֵץ לְשִׁתְּיָהּ, נִמְצָא, אָדָם זֶה חוֹלֵץ

לְאַחֲתוֹ מִסְפֵּק. כִּיצַד חוֹלֵץ אָדָם לְבֵתוֹ מִסְפֵּק? אִשְׁתּוֹ וְאִשְׁהָ אַחֲרַת שִׁילְדוֹ שְׁתֵּי נְקֻבוֹת בְּמַחְבָּא, וְכֹא אַחִיהֶם וְנִשְׂאָו, וּמְתוֹ בְּלֹא בָנִים - חוֹלֵץ לְשִׁתְּיָהּ, נִמְצָא אָדָם זֶה חוֹלֵץ לְבֵתוֹ מִסְפֵּק, וְזֶה חוֹלֵץ לְבֵתוֹ מִסְפֵּק.

ד. כִּהְנִת שֶׁנִּתְעַרְבוּ וְלִדָּה בּוֹלֵד שִׁפְחָתָה - אִין אוֹכְלִין בְּמוֹרָם מִקְדְּשֵׁי הַקְּדָשִׁים, שְׂאִין עֲבָדֵי כֹהֲנִים אוֹכְלִין בְּמוֹרָם מִקְדְּשֵׁי הַקְּדָשִׁים. אֲבָל אוֹכְלִין בְּמוֹרָם מִקְדְּשֵׁי קָלִים, שֶׁעֲבָדֵי כֹהֲנִים אוֹכְלִין מֵהֶם, שְׁנֵיהֶם יוֹצְאִין לְגֵרָן וְנוֹטְלִין חֶלֶק אֶחָד, שְׂאִין נוֹתְנִין לְעֶבֶד אֲלֵא אִם כֵּן הֵיָה רַבּוֹ עִמּוֹ. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: יְכוֹל לֹמַר לוֹ: 'אִם בְּרִשׁוֹת רַבִּי כִּהֵן אָנִי - תֵּן לִי בְרִשׁוֹת רַבִּי! וְאִם לֹאוֹ - תֵּן לִי בְרִשׁוֹת עֲצָמֵי. הַגְּדִילוֹ הַתְּעַרְבוּת וְשִׁחְרָרוּ זֶה אֶת זֶה - אִינֵן אוֹכְלִין בְּתְרוּמָה מִקְדְּשֵׁי קָלִים, שְׂאִין הַזְּרִים אוֹכְלִין מֵהֶן. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מוֹכֵר אֶת הַתְּרוּמָה וְלוֹקַח בְּדַמְיָהּ חֵלִין; שְׁכַל שְׂאִינּוֹ אוֹכֵל קְדָשֵׁי אַחֲרִים - אִינּוֹ אוֹכֵל קְדָשֵׁי עֲצָמוֹ.

ה. מִי שְׁלֹא שֶׁהִתָּה אַחַר בַּעֲלָה שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים, וְנִשְׂאָת וַיִּלְדָּה, וְאִין יָדוּעַ אִם בְּחֻזְקַת הָרֵאוּשׁוֹן הוּא - הֲרִי הוּא בְּנוֹ שֶׁל רֵאוּשׁוֹן. וְאִם בְּחֻזְקַת הַשְּׁנִי הוּא - הֲרִי הוּא בְּנוֹ שֶׁל הַשְּׁנִי. סֶפֶק בֵּין תְּשַׁעָה לְרֵאוּשׁוֹן סֶפֶק בֵּין שְׁבַעָה לְאַחֲרוֹן, הִכָּה אֶת זֶה וְחִזְרוּ וְהִכָּה אֶת זֶה, קָלֵל אֶת זֶה וְחִזְרוּ וְקָלֵל אֶת זֶה - הֲרִי זֶה פְּטוּר. הִכָּה שְׁנֵיהֶם כְּאֶחָד, קָלֵל שְׁנֵיהֶם כְּאֶחָד - חִיב. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הַמְּכָה אֶת אָבִיו וְאֶת אַחֲרָהּ כְּאֶחָת - פְּטוּר. הַמְּקָלֵל אֶת אָבִיו וְאֶת אַחֲרָהּ כְּאֶחָת - חִיב. הֵינּוּ לָהּ בָנִים מִן הָרֵאוּשׁוֹן וּבָנִים מִן הַשְּׁנִי - הֵן לֹא חוֹלְצִין וְלֹא מִיבְמִין, וְכֵן הוּא לֶהֱן - לֹא חוֹלֵץ וְלֹא מִיבְמִין. הֵינּוּ לוֹ אַחִין מִן הָרֵאוּשׁוֹן, וְאֲחִין מִן הַשְּׁנִי שְׁלֹא מֵאוֹתָהּ הָאֵם - הוּא לֶהֱן חוֹלֵץ וּמִיבְמִין, וְהֵן לוֹ - אֵלוֹ חוֹלְצִין וְאֵלוֹ מִיבְמִין.

ו. הָאִשְׁהָ שִׁינְצָא עֲלֶיהָ שֵׁם רַע - וְלִדּוֹת כְּשִׁרִין, מִפְּנֵי שֶׁהֵן בְּחֻזְקַת הַבַּעַל. רַבִּי

יְהוּדָה אֹמֵר: שְׁנִיחֵן מִבֵּית אָב אֶחָד - נוֹטְלִין חֶלֶק אֶחָד.

ז. מְצוֹת חֲלִיצָה בְּשִׁלְשָׁה, שִׁיְהוּ יוֹדְעִין לְקָרוֹת כְּעֵין דִּינִים. רַבֵּי יְהוּדָה אֹמֵר: בְּחַמְשָׁה. אִמֵּר רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן: מַעֲשֵׂה וְחֲלִיצָה לְפָנָי רַבִּי יִשְׁמַעְעָל בִּיחִידֵי בַלְיָה.

ח. חֲלִיצָה בְּסַנְדֵּל שְׁנַפְחָת¹ וּמִקְבֵּל אֶת רַב הַרְגֵל, בְּמַנְעֵל שְׁנַפְרָם² וְחוּפָה אֶת רַב הַרְגֵל, בְּסַנְדֵּל שֶׁל שְׁעִים³, בְּסַנְדֵּל שֶׁל סִיב⁴, וּבִקְב הַקֹּטֵעַ⁵, בְּמוֹק⁶, וּבִסְמִיכַת הַרְגָלִים⁷, בְּאַנְפְּלִיא שֶׁל עוֹר. וְהַחֲוֹלְצֵת מִן הַגְּדוּל - בֵּין עוֹמֵד בֵּין יוֹשֵׁב, בֵּין מִטָּה. וְהַחֲוֹלְצֵת מִן הַסּוּמָא - חֲלִיצָתָהּ כְּשֶׁרָה. אָבֵל בְּמַנְעֵל הַנְּפָרָם, וְאִינוּ חוּפָה אֶת רַב הַרְגֵל, בְּסַנְדֵּל שְׁנַפְחָת וְאִינוּ מִקְבֵּל רַב הַרְגֵל, וּבִסְמִיכוֹת הַיָּדַיִם, וּבְאַנְפְּלִיא שֶׁל בְּגָד⁸, וְחֲוֹלְצֵת מִן הַקֶּטָן - חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה. אִמֵּר רַבֵּי יְהוּדָה: אִילוּ רָאָה רַבִּי אֶלְיָעָזָר בְּסַנְדֵּל שֶׁל עֵץ, עָכְשׁוּ הָיָה אֹמֵר עָלָיו: 'הָרִי הוּא כְּסַנְדֵּל לְכֹל דְּבָר'. אִמֵּר רַבִּי יוֹסִי: מְצָאֵתִי זָקֵן אֶחָד מְנַצֵּיבִין, נִמְתִּי לוֹ: 'כְּלוּם אֶתָּה בְּקִי בְּרַבִּי

יְהוּדָה בֶּן בְּתִירְיָה? אָמַר לִי: 'הֵן! וְעַל שְׁלַחְנִי הָיָה תְדִיר'. אִמְרָתִי לוֹ: 'רְאִיתָ כְּשֶׁהוּא חוֹלֵץ מִמִּידֵי? נָם לִי: 'הֵן! נִמְתִּי לוֹ: 'בְּמָה רְאִיתוּ, בְּמַנְעֵל אוּ בְּסַנְדֵּל? נָם לִי: 'יְכִי חוֹלְצִין בְּמַנְעֵל'. אִמְרָתִי לוֹ: 'אִם כֵּן, מַה רָאָה רַבִּי מֵאִיר לֹאמֵר: חֲלִיצָה בְּמַנְעֵל - חֲלִיצָתָהּ כְּשֶׁרָה? רַבִּי יַעֲקֹב אֹמֵר מִשְׁמוֹ: מוֹדָה הָיָה רַבִּי מֵאִיר, שְׁחוֹלְצִין בְּמַנְעֵל לְכַתְחָלָה.

ט. קִטְנָה שְׁחֲלִיצָה - תַּחֲלִין מִשְׁתַּגְּדִיל. אִם לֹא חֲלִיצָה - חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה; דְּבָרֵי רַבִּי אֶלְיָעָזָר. וְחֲכָמִים אֹמְרִים: אִם לֹא חֲלִיצָה - חֲלִיצָתָהּ כְּשֶׁרָה. נִשְׁמְטוּ לוֹ רְצוּעוֹת מַנְעֵל וּסַנְדֵּל, אוּ שִׁנְשַׁמְט רֹב הַרְגֵל - חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה. אִם רָצָה לְחַזֵּר - לֹא יִחְזֹר. חֲלִיצָה וְלֹא רִקְקָה, וְלֹא קָרְאָה - חֲלִיצָתָהּ כְּשֶׁרָה. אִם רָצָה לְהַחְזִיר - לֹא יִחְזִיר. רִקְקָה וְלֹא קָרְאָה וְלֹא חֲלִיצָה - חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה. קָרְאָה אָבֵל לֹא רִקְקָה וְלֹא חֲלִיצָה - לֹא עָשָׂה כְּלוּם, וְיִכּוֹל לְחַזֵּר.

י. חֲלִיצָה מְטַעַת - כְּשֶׁרָה. חֲלִין לָהּ, הוּא מִתְכַּנֵּן וְהִיא אֵינָה מִתְכַּנֶּנֶת. הִיא מִתְכַּנֶּנֶת וְהוּא אֵין מִתְכַּנֵּן - חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה. חֲלִיצָה מְעַשִּׂית, בְּבֵית דִּין שֶׁל יִשְׂרָאֵל - כְּשֶׁרָה. בְּבֵית דִּין שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים - פְּסוּלָה. בְּעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים הָיוּ חוֹבְטִין אוֹתוֹ, וְאֹמְרִים לוֹ: 'עָשָׂה מָה שְׂרַבִּי פְּלוֹנִי אֹמֵר לְךָ'.

יא. חוֹלְצִין לְאִשָּׁה אֶף עַל פִּי שְׂאִין מְכִירִין אוֹתָהּ, מִמְּאֲנִין לְאִשָּׁה אֶף עַל פִּי שְׂאִין מְכִירִין אוֹתָהּ, לְפִיכֶף הָאִשָּׁה שְׂאֲמָרָה: 'חֲלִצְתִּי' - תְּבִיא רְאִיָּה לְדְבָרֶיהָ. 'מֵאֲנִתִּי' - תְּבִיא רְאִיָּה לְדְבָרֶיהָ.

יב. בְּרֵאשׁוֹנָה הָיוּ כּוֹתְבִין שְׁטֵר חֲלִיצָה: קְרִבְתָּ לְקַדְמָנָא וְשֵׁרֶת סִינְיָה מְרַגְלִיָּה דִּימִנְא⁹, וְרִקְתָּ קַדְמָנָא רַק דְּמִתְחַזִּיא,

¹ מִן הַסַּנְדֵּל אָבֵל עוֹדְנָה מִקְבֵּל אֶת רַב הַרְגֵל.

² שְׁנַקְרַע קֶצֶת.

³ קְלִיפֵי עֵץ הַנִּקְרָא גִמָּא.

⁴ עֶקֶר וְשָׂרֵשׁ.

⁵ אָדָם שְׁנַקְטָעוּ רַגְלָיו, וְהוּא הוֹלֵךְ עַל יָדָיו, וּמְשִׁים אֶת יָדָיו וּפְאֵתֵי רַגְלָיו בְּבֵתִים שֶׁל עוֹר,

בְּחֵתִיכוֹת עֵץ חֲקִיקוֹת כְּמוֹ קַב.

⁶ נֶעַל שֶׁל לְבַד, וְהוּא קָשָׁה וּמְגוֹן.

⁷ חֵתִיכוֹת הָעֵץ חֲקִיקוֹת כְּדִי לְהַשִּׁים בְּהֵן אֶת פְּאֵתֵי רַגְלָיו וְלִסְמְכֵן - חֲלִיצָתָן כְּשֶׁרָה.

⁸ הֵינּוּ שֶׁהַנְּעֵל הֵיטָה שֶׁל בְּגָד אֶף הֵיטָה מְכַסֶּה וּמְחַפֵּה בְּשֵׁל עוֹר.

⁹ קְרִבְתָּ לְפָנֵינוּ, וְהִתִּירָה נֶעַל הַיְמָנִית מֵעַל רַגְלוֹ.

בְּחַיֵּי אָבִיָּהּ - אֵין קְדוּשֵׁיהָ קְדוּשֵׁין, וְאֵין נְשׂוּאָיָהּ נְשׂוּאֵין.

ב. הַמַּמְאָנֶת בְּאִישׁ - אֵין לָהּ כְּתָבָהּ. נִתֵּן לָהּ גֵּט - יֵשׁ לָהּ כְּתָבָהּ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמַר: אֵין מַעֲשֵׂה הַקְּטָנָה כְּלוּם. אֵין בְּעֵלָה זְכָאִי - לֹא בְּמִצִּיאָתָהּ, וְלֹא בְּמַעֲשֵׂה יָדֶיהָ, וּבִהְפָּרַת נְדָרֶיהָ, וְיִוֹרְשָׁהּ, וּמִטְמֵא לָהּ. כָּלְלוּ שֶׁל דָּבָר: הָרִי הִיא כְּאִשְׁתּוֹ לְכָל דָּבָר, אֲלֵא שְׂיוּצָאָהּ הֵימָנוּ בְּמֵאוּן. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אָמַר: בְּעֵלָה זְכָאִי בְּמִצִּיאָתָהּ, וּבְמַעֲשֵׂה יָדֶיהָ, וּבִהְפָּרַת נְדָרֶיהָ, וְיִוֹרְשָׁהּ, וּמִטְמֵא לָהּ; כָּלְלוּ שֶׁל דָּבָר: הָרִי הִיא כְּאִשְׁתּוֹ לְכָל דָּבָר, אֲלֵא שְׂיוּצָאָת מִמֶּנּוּ בְּמֵאוּן. אָמַר רַבִּי יִשְׁמַעֵאל: חֲזַרְתִּי עַל כָּל מִדַּת חֲכָמִים, וְלֹא מִצִּיאָתִי אָדָם שֶׁמִּדְּתוֹ שָׁוָה בְּקִטְנוּת, חוּץ מִרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, וְרוּאָה אֲנִי אֶת דְּבָרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מִדְּבָרֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, שֶׁרַבִּי אֱלִיעֶזֶר הַשָּׁוֶה אֶת מִדּוּתָיו, וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ חֵלֵק.

ג. הַמַּמְאָנֶת בְּאִישׁ, וְהַחֲזִירָה אֵלָיו וְמַת - או חוֹלְצַת או מְתִיבַמַּת. גֵּרְשָׁה וְהַחֲזִירָה לוֹ - או חוֹלְצַת או מְתִיבַמַּת. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמַר: חוֹלְצַת וְלֹא מְתִיבַמַּת, מִפְּנֵי שֶׁנֶּאֱסָרָה עָלָיו שְׁעָה אַחַת. מוֹדִים חֲכָמִים לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, בְּקִטְנָה שֶׁהִשְׂאִיָּה אָבִיָּהּ, וּגְרָשָׁהּ, וְהַחֲזִירָה אֵלָיו וְמַת - שֶׁחוֹלְצַת וְלֹא מְתִיבַמַּת, מִפְּנֵי שֶׁנֶּאֱסָרָה עָלָיו שְׁעָה אַחַת, מִפְּנֵי שֶׁגְּרוּשֵׁיָהּ גְּרוּשֵׁין גְּמוּרִים, וְאֵין חֲזַרְתָּהּ חֲזָרָה גְּמוּרָה. בְּמָה דְּבָרִים אָמורִים? בְּזִמְן שֶׁגְּרָשָׁהּ קִטְנָה וְהַחֲזִירָה קִטְנָה, אֲבָל גֵּרְשָׁהּ קִטְנָה וְהַחֲזִירָה גְּדוּלָה, או גֵּרְשָׁהּ קִטְנָה וְהַחֲזִירָה קִטְנָה, וְגְדוּלָה תַּחֲתֵינוּ וְמַת, או חוֹלְצַת או מְתִיבַמַּת, מִשּׁוּם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמְרוּ: חוֹלְצַת וְלֹא מְתִיבַמַּת, מִפְּנֵי שֶׁנֶּאֱסָרָה עָלָיו שְׁעָה אַחַת.

ד. זֶה הַפֶּלֶל: גֵּט אַחַר מֵאוּן - אֲסוּרָה לְחֹזֵר לוֹ, מֵאוּן אַחַר גֵּט - מִתְּרַת לְחֹזֵר לוֹ. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, וְרַבִּי יִשְׁמַעֵאל בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוּקָה, וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קָרְחָה אָמְרִים: בֵּין כֶּךָ וּבֵין כֶּךָ, הוּאִיל וַיִּצְאָתָהּ הֵימָנוּ בְּגֵט - אֲסוּרָה לְחֹזֵר לוֹ. מַעֲשֵׂה בְּאַחַת שְׁנַשְׂאָת יְתוּמָה, וּגְרָשָׁהּ, וְהַחֲזִירָה

וְאִמְרַתָּה¹⁰ (דְּבָרִים כה, ט): "כִּכָּהּ יַעֲשֶׂה" וְגו'. רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר מִשּׁוּם רַבִּי עֲקִיבָה: חֲלִיצָה מְעַכְבֶּת וְאֵין רְקִיקָה מְעַכְבֶּת. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלִיעֶזֶר אָמַר: הוּאִיל וְלֹא רָצָה לְהִקָּים לְאִחִיו שֵׁם בְּיִשְׂרָאֵל, יָבֵא וַיִּטַּל לוֹ הַשֵּׁם תַּחַת הַשֵּׁם (דְּבָרִים כה, י'): "וַיִּקְרָא שְׁמוֹ בְּיִשְׂרָאֵל" וְגו'.

יג. מִצְוָה בְּדִינִים וְלֹא מִצְוָה בְּתַלְמִידִים. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר: מִצְוָה עַל כָּל הָעוֹמְדִין לומר - "חֲלוּץ הַנְּעֻל"; שְׁלֹשׁ פְּעָמִים! אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: מַעֲשֵׂה וְהֵינּוּ יוֹשְׁבֵין לְפָנַי רַבִּי טְרַפּוּן, וְאָמַר לָנוּ: 'עֲנּוּ כָלְכֶם - חֲלוּץ הַנְּעֻל, חֲלוּץ הַנְּעֻל, חֲלוּץ הַנְּעֻל'.

מִסְכַּת יְבָמוֹת פָּרָק שְׁלֹשָׁה עָשָׂר

יג, א. בְּרֵאשׁוֹנָה הָיוּ כּוֹתְבֵין שְׁטָרֵי מֵאוּן: לֹא שְׁפִיָּה לִיהָ¹¹, וְלֹא רְעִיָּה לִיהָ¹², וְלִיתָּהּ יֵאָבִיא לְאִיתְּנִסְבָּא לִיהָ¹³. בֵּית הַלֵּל אָמְרִים: בְּבֵית דִּין וְשֹׁלָא בְּבֵית דִּין, וּבְלִבְדָּ שִׁיְהוּ שְׁלֹשָׁה. רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן אָמְרִים: אֲפִלוּ בְּשָׁנִים. כִּיִּצַּד מִצְוֹת מֵאוּן? אִמְרַתָּה: 'אֵי אֲפִשִׁי בְּפִלוּנִי בְּעָלִי, אֵי אֲפִשִׁי בְּקְדוּשֵׁין שֶׁקִּדְשֵׁנִי אִמָּא או אַחִי'. אֲפִלוּ הִיא יוֹשֶׁבֶת בְּאִרְחֵין וְהִלְכָה אֲצֵל מִי שֶׁנִּתְקַדְּשָׁהּ, וְאִמְרָהּ בְּפָנָיו: 'אֵי אֲפִשִׁי בְּפִלוּנִי בְּעָלִי זֶה' - אֵין מֵאוּן גְּדוּל מִזֶּה! רַבִּי יְהוּדָה אָמַר: אֲפִלוּ נִכְנְסָה לְטוּל חִפְץ מִחֻנּוּנִי, וְאִמְרָהּ בְּפָנָיו: 'אֵי אֲפִשִׁי בְּפִלוּנִי בְּעָלִי' - אֵין מֵאוּן גְּדוּל מִזֶּה! יִתֵּר עַל כֵּן אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: אֲפִלוּ אוֹרְחֵין מְסֻבִּין, וְאִמְרָהּ בְּפָנֵיהֶם: 'אֵי אֲפִשִׁי בְּפִלוּנִי בְּעָלִי' - אֵין מֵאוּן גְּדוּל מִזֶּה! קִטְנָה שֶׁקִּדְּשָׁה אֶת עַצְמָהּ, וְהִשְׂאִיָּה אֶת עַצְמָהּ

¹⁰ וְרַקְקָה לְפָנָיו רַק שְׁנַרְאָה, וְאִמְרָהּ.

¹¹ לֹא שָׁקַט לוֹ.

¹² וְלֹא רָצוֹן בּוֹ.

¹³ וְאֵין הִיא רוֹצֵה לְהַנְּשֵׂא לוֹ.

אליו, ומאנה בו ונשאת לאחר, ומת. ובאו ושאלו את רבי יהודה בן בבא: מהו שתחזר לראשון? ואמר להן: בין כך ובין כך, הואיל ויצאתה הימנו בגט - אסורה לחזר לו.

ה. רבי שמעון בן גמליאל אומר: אם מאנה - מאנה, אם לאו - תמתין עד שתגדיל ותחליץ, ותצא הלזו משום אחות אשה. שני אחין נשואין שתי יתומות, קטנה וחרשת, מת בעלה של קטנה - חרשת יוצאה בגט, וקטנה תמתין עד שתגדיל, ותחליץ. מת בעלה של חרשת - קטנה יוצאה בגט, וחרשת אסורה לעולם. ואם בא עליה - יוצאה בגט והותרה.

ו. מי שהיה נשוי שתי יתומות קטנות ומת. בא יבם על הראשונה, וחזר בא על השנייה - נאסרו שתיהן עליו. וכן שתי חרשות, קטנה וחרשת, בא יבם על הקטנה, וחזר ובא על החרשת, או שבא אחיו על החרשת - נאסרו שתיהן עליו. חרשת יוצאה בגט, וקטנה יוצאה בגט וחליצה.

ז. פקחת וחרשת. בא יבם על פקחת וחזר ובא על חרשת, או שבא אחיו על חרשת - נאסרו שתיהן עליו. חרשת יוצאה בגט, פקחת יוצאה בגט וחליצה. גדולה וקטנה, בא יבם על הגדולה וחזר ובא על הקטנה, או שבא אחיו על הקטנה - נאסרו שתיהן עליו. קטנה יוצאה בגט, גדולה יוצאה בגט וחליצה. רבי אליעזר אומר: בכלן מלמדין את הקטנה שתמאן בו.

ח. יבמה שאמרה בתוך שלשים יום: לא נבעלתי, בין שאמר: 'בעלתי', בין שאמר: 'לא בעלתי' - כופין אותו שיחליץ לה. אחר שלשים יום - מבקשים הימנו שיחליץ לה. היא אומרת: 'נבעלתי', והוא אומר: 'לא בעלתי' - הרי זה יוצאה בגט. הוא אומר: 'בעלתי', והיא אומרת: 'לא נבעלתי', אף על פי שחזר ואמר: 'לא בעלתי' - הרי זה יוצאה בגט. רבי יהודה אומר: נדרה שלא

תתיבם, אפלו בחיי בעלה - מבקשים הימנו שיחליץ לה.

ט. כיצד מוציא ברמיה? רמו ונתן לה גטה, פקחת לפקח ולו אח פקח, פקחת לחרש ולו אח פקח - או חולץ או מיבם. פקחת לפקח ולו אח חרש - כונס ואינו מוציא לעולם. פקחת לחרש, ולו אח חרש, חרשת לפקח ולו אח פקח, חרשת לפקח ולו אח חרש, חרשת לחרש ולו אח פקח, חרשת לחרש ולו אח חרש - כונס. אם רצה להוציא - יוציא. אם רצה לקיים - יקיים.

י. שני אחים חרשים נשואין שתי אחיות פקחות, או שתי אחיות חרשות, או שתי אחיות, אחת פקחת ואחת חרשת. וכן שתי אחיות חרשות נשואות לשני אחין פקחין, או לשני אחין חרשין, או לשני אחין: אחד פקח ואחד חרש. וכן שני אחין: אחד פקח ואחד חרש נשואין שתי אחיות, אחת פקחת ואחת חרשת, פקחת לפקח וחרשת לחרש - אין כאן לא חליצה ולא יבום, אלא אשתו עמו והלזו תצא משום אחות אשה. אם היו נכריות - יכנסו. אם רצה להוציאה - יוציא, ואם רצה לקיים - יקיים.

מסכת יבמות פרק ארבעה עשר

א. האשה שאמרה: 'גרשני בעלי, חלץ לי יבמי, נתיבמתי ליבמי, ומת' - הרי זו אינה נאמנת. כל אלו שאינן נאמנות להעידן - אף היא אינה נאמנת להעידן.

ב. עד אומר 'מת', ועד אומר 'לא מת'. אשה אומרת 'מת' ואשה אומרת 'לא מת' - הרי זו לא תנשא. רבי מנחם ברבי יוסי אומר: עד אומר 'מת' ועד אומר 'לא מת' ונשאת, ובא אחר ואמר 'לא מת' - הרי זו לא תצא, אבל בתחלה, עד אומר 'מת' ועד אומר 'לא מת', אשה אומרת 'מת' ואשה אומרת 'לא מת', אף על פי שנשאת - תצא, אחת אומרת 'מת' ושתיים אומרות 'לא מת' - הרי שתי נשים כאיש אחד. רבי נחמיה

האש - מעידין עליו. מעידין על המגיד, ואין מעידין על צלוב. רבי שמעון בן אלעזר אומר: אף על המגיד אין מעידין, מפני שיכול לכוות ולחיות.

ז. נפל לגוב אריות - אין מעידין. בור שמלא נחשים ועקרבים - מעידין עליו. רבי יהודה בן בתירה אומר: אין מעידין עליו, שמא חבר הוא. נפל לתוף כבשן האש - מעידין עליו. ליורה מלאה יין ושמן - מעידין עליו. משום רבי אחא אומר: של שמן - מעידין עליו, מפני שהוא מבעיר, ושל יין אין מעידין עליו - מפני שהוא מכבה. אמר לו: תחלתו מכבה וסופו מבעיר. אליעזר בן מהבאי אומר: מעידין על השומא. מת פלוני, אבד פלוני, נהרג פלוני, אין פלוני בעולם, אין ממנו כלום, תנשא אשתו - אין מעידין עליו.

ח. נפל למים, בין שיש להם סוף בין שאין להם סוף - אשתו אסורה; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: מים שיש להם סוף - אשתו מתרת. מים שאין להם סוף - אשתו אסורה. שמא גל טורד אותו ומעלה אותו ליבשה. אמר רבי עקיבה: כשהייתי באיבם, ראיתי ספינה שטבעה ביבם, והייתי מצטער על תלמיד חכם שבתוכה. וכשבאתי למדינות קפוטקיא, וראיתי, באיבם וישב ודן לפני בהלכה, נמתי לו: 'בני! היאך עלית מן היבם?' גם לי: 'טרדני גל לחברו, וחברו לחברו, עד שהגעתי ליבשה'. אמרתי: 'כמה גדולים דברי חכמים! שאמרו: מים שיש להם סוף - אשתו מתרת, מים שאין להם סוף - אשתו אסורה'.

ט. אמר רבי, מעשה בשני בני אדם מכמרים מכמורין¹⁴ בירדן, ונכנס אחד מהם למחילה של דגים, ושקעה חמה ולא ראה פתחה של מחילה, ושהה חברו עליו כדי שתצא נפשו, ובא והודיע בתוך ביתו.

אומר: כל מקום שהכשירו חכמים עד אחד - הלך אחר רב דעות, ועשו שתי נשים לאשה אחת כשני אנשים לאיש אחד. שנים אומרים 'מת' ומאה אומרים 'לא מת' - הרי מאה כשני עדים.

ג. קדש אחת מחמש נשים, ואין ידוע איזו קדש, וכל אחת ואחת אומרת: 'אותי קדש'. לקח אחד מחמשה, ואין ידוע מאיזה מהם לקח, וכל אחד ואחד אומר: 'ממני לקח'. רבי שמעון בן אלעזר אומר: לא נחלקו רבי טרפון ורבי עקיבה, על שקדש אחת מחמש נשים ואינו ידוע איזו מהן קדש - שמניח דמי כתבה ביניהם ומסתלק. על מה נחלקו? על שבעל. ולא נחלקו על שלקח מקח מחמשה בני אדם, ואין ידוע מאיזה מהם לקח - שמניח דמי מקח ביניהם ומסתלק, על מה נחלקו? על שגזל; שרבי טרפון אומר: מניח גזלה ביניהם ומסתלק. ורבי עקיבא אומר עד שישלם גזלה לכל אחד ואחד. ומודה רבי טרפון, באומר לשנים: גזלתי את אחד מכם מנה, ואין ידוע איזהו, או אביו של אחד מכם הפקיד אצלי מנה, ואין ידוע איזה - נותן לזה מנה ולזה מנה; שהודה מפי עצמו.

ד. האשה שהלכה היא ובעלה למדינת הים, ובאה ואמרה: 'מת בעלי' - היא מתרת, וצרתה אסורה. רבי אליעזר אומר: הואיל והתרו ליבמין - התרו לכל אדם. האשה שהלך בעלה למדינת הים, ובאו ואמרו לה: 'מת בעליך', והיה לו אח, ויבמה ומת, ואחר כך בא בעלה - אסור בה ומתו בצרתה. אסור בה ומתו באשת אחיו.

ה. האשה שהלכה היא ובעלה למדינת הים, ובאה ואמרה: 'מת בעלי' - היא מתרת וצרתה אסורה. רבי אליעזר אומר: הואיל והתרו ליבמין - התרו לכל אדם.

ו. שתי נשים, לזו עדים ובנים, ולזו אין עדים ובנים - שתיהן מתרות. נפל לבור אריות - אין מעידין עליו. לתוף כבשן

¹⁴ פורסין מצודות לציד דגים.

לְשִׁחְרִית זָרְחָה חֲמָה, וְהַכִּיר פְּתָחָה שֶׁל מְחִילָה, וּבָא וּמָצָא הַסֵּפֶד קָשׁוּר בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ. אָמַר רַבִּי מֵאִיר: מַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שֶׁנֶּפֶל לְבוֹר גָּדוֹל, וְעָלָה לְאַחַר שְׁלֹשָׁה יָמִים. אָמְרוּ לוֹ: אֵינְךָ מְזַכְרִין מַעֲשֶׂה נְסִים.

י. אֶפְלוּ שָׁמַע קוֹל מְקוֹנְנַת שֶׁמְזַכְרָתוֹ בֵּין הַמֵּתִים – אֵינְךָ עֲדוֹת גְּדוֹלָה מְזוּ. שָׁמַע בֵּית דִּין שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים: 'פְּלוֹנִי בֶן פְּלוֹנִי מֵת' או 'נִהְרַג' – תִּנְשָׂא אֶשְׁתּוֹ. שָׁמַע בְּקוֹנְטְרָסִין¹⁵ שֶׁל מְלָכִים, שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים: 'פְּלוֹנִי בֶן פְּלוֹנִי מֵת', או 'נִהְרַג' – לֹא תִנְשָׂא אֶשְׁתּוֹ¹⁶. מְשִׂיאִים עַל פִּי בֵּת קוֹל. מַעֲשֶׂה שֶׁעָמַד אֶחָד עַל רֹאשׁ הַהָר, וְאָמַר: 'אִישׁ פְּלוֹנִי בֶן פְּלוֹנִי, נָשְׁכוּ נַחֲשׁ וּמֵת!' הִלְכוּ וּמָצְאוּ שֶׁתִּפְּחוּ עֵינָיו, וְהִשְׂיאוּ אֶת אֶשְׁתּוֹ. וּבַעֲבוּד כּוֹכְבִים, אִם הָיָה מִתְּפוֹן לְהַעֲדֵד – אֵינְךָ עֲדוֹתוֹ עֲדוֹת. אֲבָא יוֹדֵן אִישׁ צִידוֹן אוֹמַר: מַעֲשֶׂה בְּיִשְׂרָאֵל וְכוּתִי אֶחָד, שֶׁהָיוּ מְהַלְכִין בְּדֶרֶךְ, וּבָא כּוּתִי וְאָמַר: 'חֲבַל עַל אוֹתוֹ יְהוּדֵי שֶׁהָיָה עִמִּי בְּדֶרֶךְ, וּמֵת בְּדֶרֶךְ, וּקְבֻרוֹהוּ! וְהִשְׂיאוּ אֶת אֶשְׁתּוֹ. אָמַר רַבִּי שֶׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: מַעֲשֶׂה בְּקוֹלָר שֶׁל בְּנֵי אָדָם¹⁷ שֶׁהִלְכוּ לְאַנְטוֹכְיָא¹⁸, וּבְחִזְיָרְתָן אָמְרוּ: 'נִהְרַג מִמֶּנּוּ אִישׁ פְּלוֹנִי יְהוּדִי', וּבָא מַעֲשֶׂה לְפָנָי חֲכָמִים וְהִשְׂיאוּ אֶת אֶשְׁתּוֹ. וְשׁוּב מַעֲשֶׂה בְּשֵׁשִׁים בְּנֵי אָדָם שֶׁיִּרְדּוּ לְכַרְפוֹם בֵּיתֵר¹⁹, וְלֹא עָלָה אֶחָד מֵהֶם, וּבָא מַעֲשֶׂה לְפָנָי חֲכָמִים, וְהִשְׂיאוּ אֶת נְשֵׁיהֶם.

יא. אֵינְךָ מְעִידִין עָלָיו, עַד שֶׁהָיוּ מְזַכְרִין שְׁמוֹ וְשֵׁם אָבִיו, שְׁמוֹ וְשֵׁם עִירוֹ. אֲבָל אִם

אָמַר: 'אֶחָד יֵצֵא מֵעִיר פְּלוֹנִי' – מִפְּשָׁפְשִׁין²⁰ בְּאוֹתָהּ הָעִיר. אִם לֹא יֵצֵא מִשָּׁם אֲלֵא הוּא – תִּנְשָׂא אֶשְׁתּוֹ. מַעֲשֶׂה בְּשָׁנִים שֶׁהָיוּ רָצִים אַחַר הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים, וּנְתַלָּה אֶחָד בְּזֵית, וּפְשָׁחוּ²¹, וְרָדַף אֶת הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים. וְאָמַר לוֹ חֲבֵרוֹ: 'יִישֵׁר כַּחֲךָ אַרְיָה! אָמַר לוֹ: 'מִנֵּינְךָ אֲתָה מִכִּיר בִּי שְׂאָרְיָה שְׁמִי? כֶּף אֲנִי נִקְרָא בְּעִירִי – יוֹחָנָן בֶּן יוֹנָתָן אַרְיָה דְּמַכְפָּר שִׁיחִיא'. לְיָמִים חָלָה וּמֵת, וְהִשְׂיֵא רַבִּי טְרַפּוֹן אֶת אֶשְׁתּוֹ.

יב. אֵינְךָ בּוֹדְקִין עֲדֵי נְשִׁים בְּדַרְיִשָּׁה וּבְחַקִּיקָה; דְּבַרִּי רַבִּי עֲקִיבָא. רַבִּי טְרַפּוֹן אוֹמַר: בּוֹדְקִין לְעֲדֵי נְשִׁים בְּדַרְיִשָּׁה וּבְחַקִּיקָה. מַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שֶׁבָא לְפָנָי רַבִּי טְרַפּוֹן לְהַעֲדֵד עֲדוֹת אִשָּׁה. אָמַר לוֹ: 'בְּנֵי! הֵיכַלְךָ אֲתָה יוֹדֵעַ לְאִשָּׁה זוֹ עֲדוֹת זוֹ?' אָמַר לוֹ: 'אֲנִי וְהוּא הֵינֵינוּ הוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ, וְרָדַף אַחֲרֵינוּ גֵיס, וּנְתַלָּה בִּיחּוּר תְּאֵנָה וּפְשָׁחוּ, וְהִחֲזִיר אֶת הַגֵּיס לְאַחֲרָיו. אֲמַרְתִּי לוֹ: 'מִשְׁבַּחְךָ אֲנִי אַרְיָה! אָמַר לִי: יִפֶּה אֲמַרְתָּ, כּוֹנֵנֵת לְשִׁמִּי, שֶׁכֶּךָ קוֹרְאִים אוֹתִי בְּעִירִי – 'יוֹחָנָן בֶּן יוֹנָתָן אַרְיָה דְּמַכְפָּר שִׁיחִיא'. לְיָמִים חָלָה וּמֵת, אָמַר לוֹ: 'כֶּךָ אֲמַרְתָּ לִי יוֹחָנָן בֶּן יוֹנָתָן מַכְפָּר שִׁיחִיא'. אָמַר לִיהִ: 'לֹא, אֲלֵא כֶּךָ אֲמַרְתִּי לְךָ. אָמַר לִי: לָאוּ רַבִּי יוֹנָתָן בֶּן יוֹחָנָן אַרְיָה דְּמַכְפָּר שִׁחִיא, אֲלֵא יוֹחָנָן בֶּן יוֹנָתָן אַרְיָה דְּמַכְפָּר שִׁיחִיא. בְּדַק רַבִּי טְרַפּוֹן לְעֲדוֹתוֹ שְׁלֹשָׁה פְּעָמִים וּנְמַצָּאת מְכוֹנֵת, וְהִשְׂיֵא אֶת אֶשְׁתּוֹ. מִכָּאֵן וְאֵילָךְ הִנְהִיגוּ, שֶׁהָיוּ בּוֹדְקִים לְעֲדֵי הַנְּשִׁים בְּדַרְיִשָּׁה וּבְחַקִּיקָה. אָמַר לְהֶם רַבִּי עֲקִיבָא: לְכַשְׁתָּהּא פּוֹנְדְקִית²² – תְּהֵא נְאֻמְנַת.

¹⁵ הַמְּמַנִּים לְהַרְגֵי אֲצֵל מְלָכֵי הַגּוֹיִם.

¹⁶ כִּי יֵשׁ בָּהֶם שְׂמֻקְבָּלִים שֶׁחָד וּמְנִיחִים אוֹתוֹ בְּחַיִּים.

¹⁷ חֲבֵרוֹת אֲנָשִׁים.

¹⁸ וְהָיוּ בְּיַנְיָהִם יְהוּדִים וְגוֹיִם בְּיַחַד.

¹⁹ בְּאֲשֶׁר הָעִיר בֵּיתֵר הָיְתָה בְּמִצּוֹר.

²⁰ בּוֹדְקִים וּמְחַפְּשִׁים.

²¹ נִתַּק אֶת עֵץ הַזַּיִת, כִּדִּי לְרַדֵּף בּוֹ אֶת הָעוֹבֵד בְּכוֹכְבִים.

²² חִינּוֹ שֶׁתְּהִיָּה מְסִיחָה לְפִי תְּמָהָה כְּמוֹ פּוֹנְדְקִית.

וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תָּשִׂים לַפְּנִיָּהֶם: וְאֵלֵּין דִּינֵיָא דְתַסְדֵּר קְדָמֵיהוֹן:

וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים – כָּל מְקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר "אֵלֶּה" פָּסַל אֶת הַרְאִשׁוֹנִים, "וְאֵלֶּה" מוֹסִיף עַל הַרְאִשׁוֹנִים: מֶה הַרְאִשׁוֹנִים מְסִינֵי, אִם אֵלֵּי מְסִינֵי. וְלָמָּה נִסְמְכָה פְּרֻשַׁת דִּינֵינּוּ לַפְּרֻשַׁת מִזְבְּחָהּ? לומר לָךְ שֶׁתָּשִׂים סִנְהֶדְרִין אֲצִל הַמִּקְדָּשׁ. אֲשֶׁר תָּשִׂים לַפְּנִיָּהֶם – אָמַר לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמִשְׁהָ: לֹא תַעֲלֶה עַל דַּעְתָּךְ לומר אֲשֶׁנָּה לָהֶם הַפָּרֶק וְהַהֲלָכָה שֶׁתִּים אוֹ שְׁלוֹשׁ פְּעָמִים, עַד שֶׁתֵּהָא סְדוּרָה בְּפִיָּהֶם כְּמִשְׁנֵתָהּ, וְאֵינִי מְטָרִיחַ עִצְמִי לְהַבִּינֵם טַעְמֵי הַדְּבָר וּפְרוּשׁוֹ. לָכֵן נֶאֱמַר: "אֲשֶׁר תָּשִׂים לַפְּנִיָּהֶם", כְּשֶׁלָּחַן הָעֶרֶוֹף וּמוֹכֵן לְאֹכֹל לַפְּנֵי הָאֵדָם. לַפְּנִיָּהֶם – וְלֹא לַפְּנֵי גוֹיִם. וְאֶפְלוּ יַדְעֵת בְּדִין אֲחָד שֶׁהֵם דְּנִין אוֹתוֹ כְּדִינֵי יִשְׂרָאֵל, אֵל תְּבִיאֵהוּ בְּעַרְכָּאוֹת שְׁלָהֶם, שֶׁהַמְּבִיא דִינֵי יִשְׂרָאֵל לַפְּנֵי גוֹיִם מְחַלֵּל אֶת הַשֵּׁם וּמֵיָקָר שֵׁם עֲבוּדָה זָרָה לְהַחֲשִׁיבָהּ, שֶׁנֶּאֱמַר: "כִּי לֹא כְצוּרָנוּ צוּרָם וְאֵיבִיבֵנוּ פְּלִילִים", כְּשֶׁאֵיבִיבֵנוּ פְּלִילִים זֶהוּ עֲדוּת לַעֲלוּי יִרְאָתָם.

כִּי תִקְנֶה עֶבֶד עֲבָרֵי שָׁשׁ שָׁנִים יַעֲבֹד וּבְשִׁבְעַת יֵצֵא לְחַפְשֵׁי חָנָם: אַרְי תַּזְבּוֹן עֲבָדָא בַר יִשְׂרָאֵל שִׁית שָׁנִין יַפְלַח וּבְשִׁבְעֵיתָא יְפוּק לְבַר חוּרִין מִגָּן:

כִּי תִקְנֶה עֶבֶד עֲבָרֵי – עֶבֶד שֶׁהוּא עֲבָרֵי. אוֹ אֵינִי אֶלָּא עֲבָדוֹ שֶׁל עֲבָרֵי, עֶבֶד כְּנַעֲנִי שֶׁלְקַחְתּוּ מִיִּשְׂרָאֵל, וְעָלוּ הוּא אוֹמֵר "שָׁשׁ שָׁנִים יַעֲבֹד" וְיָמָה אֲנִי מְקַנֵּם "וְהִתְנַחֲלָתֶם אוֹתָם", בְּלִקּוּם מִן הַגּוֹי, אֲבָל בְּלִקּוּם מִיִּשְׂרָאֵל יֵצֵא בְּשֵׁשׁ? תַּלְמוּד לומר: "כִּי יִמְכַר לָךְ אֲחִיךָ הָעֲבָרִי", לֹא אָמַרְתִּי אֶלָּא בְּאֲחִיךָ. כִּי תִקְנֶה – מִיַּד בֵּית דִּין שֶׁמְכָרוּהוּ בְּגִנְבָתוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: "אִם אֵין לוֹ וְנִמְכַר בְּגִנְבָתוֹ". אוֹ אֵינִי אֶלָּא בְּמוֹכַר עִצְמוֹ מִפְּנֵי דַחְקוֹ, אֲבָל מְכָרוּהוּ בֵּית דִּין לֹא יֵצֵא בְּשֵׁשׁ? כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר: "וְכִי יִמּוֹךְ אֲחִיךָ עִמָּךְ וְנִמְכַר לָךְ", הֲרֵי מוֹכַר עִצְמוֹ מִפְּנֵי דַחְקוֹ אָמַר. וְיָמָה אֲנִי מְקַנֵּם "כִּי תִקְנֶה"? בְּנִמְכַר בְּבֵית דִּין. לְחַפְשֵׁי – לְחִירוֹת.

אִם-בְּגִפּוֹ יָבֵא בְּגִפּוֹ יֵצֵא אִם-בְּעַל אִשָּׁה הוּא וַיִּצָּאָהּ אִשְׁתּוֹ עִמּוֹ: אִם בַּלְחוּדוּהֵי יִיעוֹל בַּלְחוּדוּהֵי יְפוּק אִם בְּעִיל אֶתְתָּא הוּא וְתַפּוּק אֶתְתִּיה עִמֵּיהּ:

אִם בְּגִפּוֹ יָבֵא – שֶׁלֹּא הָיָה נָשׁוּי אִשָּׁה, כְּתַרְגוּמוֹ: "אִם בַּלְחוּדוּהֵי". וְלִשׁוֹן "בְּגִפּוֹ", בְּכַנְפוֹ, שֶׁלֹּא בָּא אֶלָּא כְּמוֹת שֶׁהוּא, יַחֲדֵי, בְּתוֹךְ לְבוּשׁוֹ – בְּכַנְף בְּגָדוֹ. בְּגִפּוֹ יֵצֵא – מַגִּיד שֶׁאֵם לֹא הָיָה נָשׁוּי מִתְחַלֶּה, אֵין רַבּוֹ מוֹסֵר לוֹ שֶׁפָּתָה כְּנַעֲנִית לְהוֹלִיד מִמֶּנָּה עֲבָדִים. אִם בְּעַל אִשָּׁה הוּא – יִשְׂרָאֵלִית. וַיִּצָּאָהּ אִשְׁתּוֹ עִמּוֹ – וְכִי מִי הַכְּנִיסָה שֶׁתִּצָּא? אֶלָּא מַגִּיד הַפְּתוּב שֶׁהַקּוֹנֶה עֶבֶד עֲבָרֵי חֲזַב בְּמִזְוֹנוֹת אִשְׁתּוֹ וּבְנֵיו.

אִם-אֶ-דְּנִיּוֹ יִתְּנוּ-לוֹ אִשָּׁה וַיִּלְדֶּה-לוֹ בָּנִים אוֹ בָּנוֹת הָאִשָּׁה וַיִּלְדֶּיהָ תִּהְיֶה לְאִדְנֵיהָ וְהוּא יֵצֵא בְּגִפּוֹ: אִם רַבּוּנֵיהָ יִתֵּן לֶיהָ אֶתְתָּא וְתִלִּיד לֶיהָ בְּנִין אוֹ בָּנוֹת אֶתְתָּא וּבְנֵיהָ תִּהְיֶה לְרַבּוּנָהּ וְהוּא יְפוּק בַּלְחוּדוּהֵי:

אִם אֶ-דְּנִיּוֹ יִתְּנוּ לוֹ אִשָּׁה – מִכָּאֵן שֶׁהֲרִשׁוֹת בֶּיַד רַבּוֹ לְמִסוֹר לוֹ שֶׁפָּתָה כְּנַעֲנִית לְהוֹלִיד מִמֶּנָּה עֲבָדִים. אוֹ אֵינִי אֶלָּא בִּישְׂרָאֵלִית? תַּלְמוּד לומר: "הָאִשָּׁה וַיִּלְדֶּיהָ תִּהְיֶה לְאִדְנֵיהָ", הֵיא אֵינִי מְדַבֵּר אֶלָּא כְּנַעֲנִית, שֶׁהֲרֵי הָעֲבָרִיָּה אִם הִיא יוֹצֵאָה בְּשֵׁשׁ, וְאֶפְלוּ לַפְּנֵי שָׁשׁ אִם הִבִּיאָה סִימְנִין יוֹצֵאָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "אֲחִיךָ הָעֲבָרִי אוֹ הָעֲבָרִיָּה", מְלַמֵּד שֶׁאִם הָעֲבָרִיָּה יוֹצֵאָה בְּשֵׁשׁ.

וְאִם-אָמַר יֹאמֵר הָעֶבֶד אֶתְתָּא אֶתְאִדְנֵי אֶתְאִשְׁתִּי וְאֶתְ-בְּנֵי לֹא אֵצֵא חַפְשִׁי: וְאִם מִיָּמַר יִימַר עֲבָדָא רַחֲמִימָא יֵת רַבּוּנֵי יֵת אֶתְתִּי וְיֵת בְּנֵי לֹא אָפוּק בַר חוּרִין:

אֶת אִשְׁתִּי – הַשְּׁפָחָה.

וְהִגִּישׁוּ אֶ-דְּנִיּוֹ אֶלְ-הָאֵ-לֵהֶם וְהִגִּישׁוּ אֶלְ-הַדָּלֶת אוֹ אֶלְ-הַמְּזוּזָה וְרָצַע אֶ-דְּנִיּוֹ אֶתְ-אֲזָנוֹ בַּמַּרְצָע וְעֲבָדוֹ לֵעָלָם: וַיִּקְרַבְנֵיהָ רַבּוּנֵיהָ לְקָדָם דִּינֵיָא וַיִּקְרַבְנֵיהָ לְוֹת דְּשָׂא אוֹ דְּלֹת מְזוּזָה וְרָצַע אֶתְ-אֲזָנוֹ בַּמַּרְצָע וְעֲבָדוֹ לֵעָלָם: לֵיהָ עֶבֶד פְּלַח לְעָלָם:

אֶל הָאֵ-לֵהֶם – לְבֵית דִּין, צָרִיךְ שִׁימְלֹךְ בְּמוֹכְרֵי שֶׁמְכָרוּהוּ לוֹ. אֶל הַדָּלֶת אוֹ אֶל הַמְּזוּזָה – יְכוֹל שֶׁתֵּהָא הַמְּזוּזָה כְּשֶׁרָה לְרָצוּעַ עָלֶיהָ? תַּלְמוּד לומר: "וְנִמְתָּה בְּאֲזָנוֹ וּבְדָלֶת", בְּדָלֶת וְלֹא בְּמְזוּזָה. הֵיא מֶה תַּלְמוּד לומר "אוֹ אֶל הַמְּזוּזָה"? הַקִּישׁ דָּלֶת לְמְזוּזָה: מֶה מְזוּזָה מִעֲמֵד, אִם דָּלֶת מִעֲמֵד. וְרָצַע אֲזָנוֹ אֶת אֲזָנוֹ – הִימְנִית. אוֹ אֵינִי אֶלָּא שֶׁל שְׂמָאל? תַּלְמוּד לומר "אֲזָנוֹ", "אֲזָנוֹ", לְגִזְרָה שְׁנָה: נֶאֱמַר פֶּאן "וְרָצַע אֲזָנוֹ אֶת אֲזָנוֹ", וְנֶאֱמַר בַּמַּרְצָע "תְּנוּף אֲזָנוֹ הַמְּטָהר הִימְנִית". מֶה לְהִלְן הִימְנִית, אִם פֶּאן הִימְנִית. וְיָמָה רָאָה אֲזָנוֹ לְרָצַע מִכָּל שְׂאָר אֲבָרִים שֶׁבְּגוּף? אָמַר רַבּוֹ יוֹחֲנָן בֶּן זְכַאִי: אֲזָנוֹ זֹאת שֶׁשְׁמָעָה עַל הַר סִינַי "לֹא תִגְבַּח", וְהִלְךְ וְנִגְבַּח, תַּרְצַע. וְאִם מוֹכַר עִצְמוֹ: אֲזָנוֹ שֶׁשְׁמָעָה עַל הַר סִינַי "כִּי לִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים", וְהִלְךְ זֶה וְקָנָה אֲדוֹן לְעִצְמוֹ, תַּרְצַע. רַבִּי שִׁמְעוֹן הָיָה דוֹרֵשׁ מְקַרָּא זֶה כְּמִין חוּמֵר: מֶה נִשְׁתַּנּוּ דָּלֶת וּמְזוּזָה מִכָּל כְּלִים שֶׁבְּבִית? אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: דָּלֶת וּמְזוּזָה שְׁהֵי עֵדִים בְּמַצְרִים כְּשֶׁפָּסְחָתִי עַל הַמַּשְׁקוּף וְעַל שְׁמֵי הַמְּזוּזוֹת, וְאָמַרְתִּי "כִּי לִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים", עֲבָדֵי הֵם וְלֹא עֲבָדִים לְעֲבָדִים, וְהִלְךְ זֶה וְקָנָה אֲדוֹן לְעִצְמוֹ, תַּרְצַע בְּפִיָּהֶם. וְעֲבָדוֹ לְעָלָם – עַד הַיּוֹבֵל. אוֹ אֵינִי אֶלָּא לְעוֹלָם כְּמִשְׁמַעוֹ? תַּלְמוּד לומר: "וְאִישׁ אֶל מִשְׁפַּחְתּוֹ תִּשְׁבּוּ", מַגִּיד שֶׁחֲמִשִּׁים שָׁנָה קְרוּיִם "עוֹלָם". וְלֹא שֶׁיָּהָא עוֹבְדוֹ כָּל חֲמִשִּׁים שָׁנָה, אֶלָּא עוֹבְדוֹ עַד הַיּוֹבֵל, בֵּין סוּמוֹ בֵּין מִפְּלַג.

וְכִי-יִמְכַר אִישׁ אֶתְ-בֵּיתוֹ לְאִמָּה לֹא תִצָּא חַפְשִׁי: וְאִרִי יִזְבִּין גְּבַר יֵת בְּרִתִּיהָ לְאִמָּהּ לֹא תַפּוּק כְּמַפְקָנוֹת עֲבָדֵיָא:

וְכִי יִמְכַר אִישׁ אֶת בֵּיתוֹ לְאִמָּה – בְּקִטְנָה הַפְּתוּב מְדַבֵּר. יְכוֹל אֶפְלוּ הִבִּיאָה סִימְנִים? אָמַרְתָּ קַל וְחוּמֵר: וְיָמָה מְכוּרָה קוֹדֵם לָכֵן יוֹצֵאָה בְּסִימְנֵיוֹ, כְּמוֹ שֶׁפָּתוּב "וַיִּצָּאָה חָנָם אֵין כֶּסֶף", שֶׁאֲנִי דוֹרְשִׁים אוֹתוֹ לְסִמְנֵי נַעֲרוֹת, שֶׁאֵינָה מְכוּרָה אֵינִי דִין שֶׁלֹּא תִמְכַר? לֹא תִצָּא חַפְשִׁי עֲבָדִים –

פיציאת עבדים פנענים ש'יוצאים בשן ועין. אכל זו לא תצא בשן ועין, אלא עובדת שש או עד היובל או עד שתביא סמניו. וכל הקודם קודם לחירותה, ונותן לה דמי עינה או דמי שנה. או אינו אלא "לא תצא פצאת העבדים" בשש וביובל? תלמוד לומר: "פי ימכר לה אחיה העברי או העבריה"; מקיש עבריה לעברי לכל יציאותיו: מה עברי יוצא בשש וביובל, אף עבריה יוצאה בשש וביובל. ומהו "לא תצא פצאת העבדים"? לא תצא בראשי אברים פעבדים פנעניים. יכול העברי יוצא בראשי אברים? תלמוד לומר: "העברי או העבריה"; מקיש עברי לעבריה: מה העבריה אינה יוצאה בראשי אברים, אף הוא אינו יוצא בראשי אברים.

אם רעה בעיני אדניה לא יעדה והפדה **אם בישת בעיני רבונה דיקיימה ליה ויפרקנה לגבר לעם נכרי לא ימשל למכרה בבגדו-בה:**

אם רעה בעיני אדניה – שלא נשאה חן בעיניו לכנסה. **אשר לא יעדה** – שהיה לו ליעדה ולהכניסה לו לאשה, וכסף קנייתה הוא כסף קדושיה. וכאן רמז לה הפתוב שמצנה ביעוד, ורמז לה שאינה צריכה קדושין אחרים. **והפדה** – ימן לה מקום להפדות ולצאת, שאף הוא מסיע בפדיונה. ומה הוא מקום שנותן לה? שמגרע מפדיונה במספר השנים שעשתה אצלו, כאלו היא שכורה אצלו. כיצד? הרי שקנאה במנה ועשתה אצלו שתי שנים, אומרים לו: יודע היית שעתידה לצאת לסוף שש, נמצא שקנית עבודת כל שנה ושנה בששית המנה. ועשתה אצלה שתי שנים, הרי שלישית המנה. טול שני שלישיות המנה ותצא מאצלה. **לעם נכרי לא ימשל למכרה** – שאינו רשאי למכרה לאחר, לא האדון ולא האב. **בבגדו בה** – אם בא לבגוד בה, שלא לקים בה מצות יעוד. וכן אביה מאחר שבגד בה ומכרה לזה.

ואם לבנו ייעדנה כמשפט הבנות יעשה-לה: **ואם לבריה יקיימנה פהלפת בנת ישראל יעביד לה:**

ואם לבנו ייעדנה – האדון, מלמד שאף בנו קם מתקמו ליעדה אם ירצה אביו. ואינו צריך לקדשה קדושין אחרים, אלא אומר לה: הרי את מעדת לי בכסף שקבל אביך בדמיה. **כמשפט הבנות** – שאר כסות ועונה.

אם-אחרת יקח-לו שארה פסותה וענתה לא יגרע: **אם אוחרנתא יסב ליה זיונה פסותה וענתה לא ימנע:**

אם אחרת יקח לו – עליה. **שארה פסותה וענתה לא יגרע** – מן האמה שיעד לו כבר. **שארה** – מזונות. **פסותה** – כמשמעו. **ענתה** – תשמיש.

ואם-שלש-אלה לא יעשה לה ויצאה חנם אין כסף: **ואם תלת אליו לא יעביד לה ותפוק מגן דלא כסף:**

ואם שלש אלה לא יעשה לה – אם אחת משלש אלה לא יעשה לה. ומה הן השלוש? ייעדנה לו, או לבנו, או יגרע מפדיונה ותצא. וזה לא יעדה, לא לו ולא לבנו, והיא לא הנה בידה לפדות את עצמה. **ויצאה חנם** – רבה לה יציאה לזו, יותר ממה שרבה לעבדים. ומה היא היציאה? למדה שמתצא בסמניו ותשקה עמו עוד עד שתביא סמניו. ואם הגיעו שש שנים קודם סמניו, כבר למדנו שמתצא, שנאמר: "העברי או העבריה ועבדה שש שנים". ומהו האמור פאן "ויצאה חנם"? שאם קדמו סמנים לשש שנים תצא בהן. או אינו אומר שמתצא אלא בבגרות? תלמוד לומר: "אין כסף", לרבות יציאת בגרות. ואם לא נאמרו שניהם, הייתי אומר: "ויצאה חנם" זו בגרות. לכה נאמרו שניהם, שלא לתן פתחון פה לבעל הדין לחלוק.

מכה איש ומת מות יומת: **דימחי לאנש ויקטלניה אתקטלא יתקטיל:**

מכה איש ומת – כמה כתובים נאמרו בפרשת רוצחין, ומה שבבדי לפרש למה באו כלם, אפרש. **מכה איש ומת** – למה נאמר? לפי שנאמר: "ואיש כי יכה כל נפש אדם מות יומת", שומע אני הפכה בלא מיתה. תלמוד לומר: "מכה איש ומת" – אינו חייב אלא בהפכה של מיתה. ואם נאמר "מכה איש", ולא נאמר "ואיש כי יכה", הייתי אומר אינו חייב עד שיכה איש, הפכה את האשה ואת הקטן מנין? תלמוד לומר: "כי יכה כל נפש אדם" – אפלו קטן ואפלו אשה. ועוד: אלו נאמר "מכה איש", שומע אני אפלו קטן ושהכה ונהרג והא חייב. תלמוד לומר: "ואיש כי יכה" – ולא קטן שהכה. ועוד: "כי יכה כל נפש אדם" – אפלו נפלים במשמע? תלמוד לומר: "מכה איש" – אינו חייב עד שיכה בן קמא הראוי להיות איש.

ואשר לא צדה והא-להים אנה לידו ושמתי לה **ודלא כמן ליה ומן קדם יי אתמסר לידיה ואשוי לה** **מקום אשר ינוס שמה:** **אתר דיערוק לתמן:**

ואשר לא צדה – לא ארב לו ולא נתפנו. **צדה** – לשון "ארב", וכן הוא אומר: "ואתה צדה את נפשי לקחתה". ולא יתכן לומר "צדה" לשון "הצד ציד", שצידת חיות אין נופל ה"א בפועל שלה, ושם דבר בה "ציד". וזה שם דבר בו "צדה", ופועל שלו "צודה", וזה הפועל שלו "צד". ואומר אני פתורנו בתרגומו: "ודלא כמן ליה". ומנחם חפרו בחלק "צד ציד", ואין אני מודה לו. ואם יש לחברו באחת ממחלקות של "צד", נסברנו בחלק "על צד תנשאו", "צדה אורה", "ומליו לצד עלאה למלל". אף כאן "אשר לא צדה" – לא צדד למצוא לו שום צד מיתה. ואף זה יש להרהר עליו, מפל מקום לשון "אורב" הוא. **והא-להים אנה לידו** – זמן לידו, לשון "לא תאנה אליך רעה", "לא יאנה לצדיק כל אנו", "מתאנה הוא לי" – מזדמן למצוא לי עלה. **והא-להים אנה לידו** – ולמה תצא זאת מלפניו? הוא שאמר דוד: "כאשר יאמר משל הקדמני מרשעים יצא רשע", ומשל הקדמוני היא התורה, שהיא משל הקדוש ברוך הוא שהוא קדמוני של עולם. והיכן אמרה תורה "מרשעים יצא רשע"? "והא-להים אנה לידו". במה הפתוב מדבר? בשני בני אדם, אחד הרג שוגג ואחד הרג מזיד, ולא היו עדים בדבר שיעידו. זה לא נהרג, וזה לא גלה. והקב"ה מזדמן לפנדק אחד, זה שהרג במזיד יושב פחת הסלם, וזה שהרג שוגג עולה בסלם ונופל על זה שהרג במזיד והורגו, ועדים מעידים עליו ומסיבים אותו לגלות. נמצא זה שהרג בשוגג גולה, וזה שהרג במזיד נהרג. **ושמתי לה מקום** – אף במדבר, שינוס שמה. ואי זה מקום קולטו? זה מחנה לוי.

וְכִי־יִזַּד אִישׁ עַל־רַעְוֵהוּ לְהַרְגּוֹ בְּעַרְמָה מֵעַם מִזְבְּחֵי תַקְחֵנּוּ לְמוֹת:
וְאָרִי יִרְשַׁע גָּבֵר עַל תְּבַרְיָה לְמַקְטִילָהּ בְּנָכִילוֹ מִן מִדְּבָחֵי תִדְבָּרְנֶיהָ לְמַקְטֵל:

וכי יזיד – למה נאמר? לפי שנאמר "מכה איש..." , שומע אני אפלו גוי, והרופא שהמית, ושלח בית דין שהמית במלקות ארבעים, והאב המכה את בנו, והרב הרודה את תלמידו, והשוגג. תלמוד לומר: "וכי יזיד" – ולא שוגג, "על רעהו" – ולא על גוי, "להרגו בערמה" – ולא שלח בית דין, והרופא, והרודה בנו ותלמידו; שאף על פי שהם מזידין אין מערימין. **מעם מזבחי** – אם הנה כהן ורופא לעבוד עבודה, תקחנו למוות.

וּמִכָּה אָבִיו וְאִמּוֹ מוֹת יוּמָת:
וּדְיָמָחֵי לְאָבוּהֵי וּלְאִמֵּיהֶם אֶתְקַטְּלָהּ יִתְקַטֵּיל:

ומכה אביו ואמו – לפי שלמדנו על החובל בתלמידין ולא במיתה, הצריך לומר על החובל באביו שהוא במיתה. ואינו חייב אלא בהכאה שיש בה חבורה. אביו ואמו – או זה או זה. **מות יומת** – בחנק.

וְגִבּוֹ אִישׁ וּמָכְרוֹ וְנִמְצָא בְּיָדוֹ מוֹת יוּמָת:
וּדְיָגִנוֹב נִפְשָׁא מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּזְבְּנֶיהָ וַיִּשְׁתַּכַּח בִּידֵיהָ אֶתְקַטְּלָהּ יִתְקַטֵּיל:

וגיב איש ומכרו – למה נאמר? לפי שנאמר "כי ימצא איש גיב נפש מאחיו", אין לי אלא איש שגנב נפש. אשה או טומטום או אנדרוגינוס שגנבו מנין? תלמוד לומר: "וגיב איש ומכרו". ולפי שנאמר כאן "וגיב איש", אין לי אלא גיב איש, גיב אשה מנין? תלמוד לומר: "וגיב נפש". לכה הצרכו שניהם: מה שחפר זה גילה זה. **ונמצא ביָדוֹ** – שראהו עדים שגנבו ומכרו, ונמצא כבר ביָדוֹ קודם מכירה. **מות יומת** – בחנק. כל מיתה האמורה בתורה סתם, חנק היא.

וּמִקְלָל אָבִיו וְאִמּוֹ מוֹת יוּמָת:
וּדְיָלוּט לְאָבוּהֵי וְאִמֵּיהֶם אֶתְקַטְּלָהּ יִתְקַטֵּיל:

ומקלל אביו ואמו – למה נאמר? לפי שהוא אומר "איש איש אשר יקלל את אביו", אין לי אלא איש שקלל את אביו. אשה שקללה את אביה מנין? תלמוד לומר: "ומקלל אביו ואמו", סתם, בין איש ובין אשה. אם כן למה נאמר "איש אשר יקלל"? להוציא את הקטן. **מות יומת** – בסקילה. וכל מקום שנאמר "דמיו בו" – בסקילה. ובגזן אב לכלם: "באבן ירגמו אותם דמיהם בם", ובמקלל אביו ואמו נאמר: "דמיו בו".

וְכִי־יִרְיֶבֶן אֲנָשִׁים וְהִפְהִי אִישׁ אֶת־רַעְוֵהוּ בְּאֶבֶן אֹו בְּאֶגְרָף וְלֹא יָמוּת וְנִפְלַל לְמִשְׁכָּב:
וְאָרִי יִנְצוֹן גּוֹבְרִין וַיִּמָּחֵי גָבֵר יֵת תְּבַרְיָה בְּאֶבְנָא אֹו בְּכוּרֵימִינָא וְלֹא יָמוּת וַיִּפּוֹל לְבוּטְלָן:

וכי יריב אֲנָשִׁים – למה נאמר? לפי שנאמר "עין תסת עין", לא למדנו אלא דמי אבירי, אבל שבת ורפוי לא למדנו. לכה נאמרה פרשה זו. **ונפל למשכב** – פתרגומו: "ויפול לבוטלן", לחולי שמבטלו ממלאכתו.

אִם־יָקוּם וְהִתְהַלֵּךְ בַּתּוֹץ עַל־מִשְׁעַנְתּוֹ וְנָקָה הַמִּכָּה רַק שִׁבְתּוֹ יָתֵן וְרַפָּא יִרְפָּא:
אִם יָקוּם וַיִּהְיֶה בְּבָרָא עַל בְּרִייה וַיְהִי זָכָא מְחִיא לְחוּד בּוּטְלָנִיהָ יִתִּין וְאָגַר אֶסְיָא יִשְׁלִים:

על משענתו – על בוריו וכחו. **ונקה המכה** – וכי תעלה על דעתך שיהרג זה שלא הרג? אלא למדה כאן שחובשים אותו עד שגראא אם תרפא זה. וכן משמעו: כשקם זה והולך על משענתו, אז "נקה המכה". אבל עד שלא יקום זה, לא נקה המכה. **רק שבתו** – בטול מלאכתו מחמת החולי: אם קטע ידו או רגלו, רואין בטול מלאכתו מחמת החולי כאלו הוא שומר קשואין, שהרי אף לאחר החולי אינו רואי למלאכת יד ורגל. והוא כבר נתן לו מחמת גזקו דמי ידו ורגלו, שנאמר: "יד תסת יד רגל תסת רגל". **ורפא ירפא** – פתרגומו, ישלם שכר הרופא.

שני

וְכִי־יִכֶּה אִישׁ אֶת־עַבְדּוֹ אֹו אֶת־אִמָּתּוֹ בְּשִׁבְטֵי וַיִּמָּת יָתֵת יָדוֹ נָקָם וְנָקָם:
וְאָרִי יִמָּחֵי גָבֵר יֵת עַבְדִּיהָ אֹו יֵת אִמָּתִיהָ בְּשׁוּלְטָן וַיִּמּוּת תַּחַת יָדֶיהָ אֶתְדַבָּא יִתְדָן:

וכי יכה איש את עבדו או את אמתו – בעבד פנעני הפתוב מדבר. או אינו אלא בעברי? תלמוד לומר: "כי כספו הוא" – מה כספו קנוי לו עולמית, אף עבד הקנוי לו עולמית. והרי הנה בכלל "מכה איש ומת"? אלא בא הפתוב והוציא מן הכלל, להיות גדון בדין יום או יומים: שאם לא מת תחת ידו ושהה מעת לעת – פטור. **בשבט** – פשיש בו כדי להמית הפתוב מדבר. או אפלו אין בו כדי להמית? תלמוד לומר בישוראל: "ואם באבן יד אשר ימות בה הפהו". ונהלא דברים קל וחמר: ומה ישראל חמור אין חייב עליו אלא אם כן הפהו בדבר שיש בו כדי להמית, ועל אבן שהוא כדי למוות בהכאה זו, עבד הקל לא כל שכן? **נקם ונקם** – מימת סוף. וכן הוא אומר: "חרב נוקמת נקם ברית".

אִךְ אִם־יּוֹם אֹו יוּמִים יַעֲמַד לֹא יָקָם כִּי כִסְפוֹ הוּא:
בְּרַם אִם יוּמָא אֹו תַרִּין יוּמִין יִתְקַיִים לֹא יִתְדָן אָרִי כִסְפִיהָ הוּא:

אך אם יום או יומים יעמד לא יקם – אם על יום אחד הוא פטור, על יומים לא כל שכן? אלא יום שהוא כיומים, ואינה? זה מעת לעת. לא יקם כי כספו הוא – הא אחר שהכהו, אף על פי ששהה מעת לעת קודם שמת – חייב.

וְכִי־יִנְצוּ אַנְשִׁים וְנִגְפוּ אִשָּׁה הָרָה וְיִצְאוּ לְלֵדָה וְלֹא יִהְיֶה אֶסוֹן עִנּוּשׁ יַעֲנֹשׁ פֶּאֶשֶׁר יִשִּׁית עָלָיו בְּעַל הָאִשָּׁה וְנָתַן בַּפְּלָלִים:
וְאָרִי יִנְצוֹן גּוֹבְרִין וְיִמְחוּן אֶתְמָא מְעַדְיָא וְיִפְקוּן וְלִדְהָא וְלֹא יְהִי מוֹתָא אֶתְגַּבְאָה יִתְגַּבִּי כְּמָא דִישׁוּי עֲלוּהִי בַעֲלָה דְאֶתְמָא וְיִתִּין מִמִּימַר דִּינִינְיָא:

וְכִי יִנְצוּ אַנְשִׁים – זֶה עִם זֶה, וְנִתְכַּנְּנוּ לְהַכּוֹת אֶת חֲבֵרוֹ, וְהִכָּה אֶת הָאִשָּׁה. **וְנִגְפוּ** – אֵין "נְגִיפָה" אֲלֵא לְשׁוֹן דְּחִיפָה וְהִכָּאָה, כְּמוֹ: "פֶּן תִּגּוֹף בְּאֶבֶן רִגְלָךְ", "וּבִסְתֵרְךָ יִתְנַגְּפוּ רִגְלֶיכֶם", "וּלְאֶבֶן נִגְּף". **וְלֹא יִהְיֶה אֶסוֹן** – בְּאִשָּׁה. **עִנּוּשׁ יַעֲנֹשׁ** – לְשִׁלֵּם דְּמֵי וְלָדוֹת לְבַעַל. שְׁמִין אוֹתָהּ כְּמָה הִתְהַוָּה רְאוּיָה לְמַכֵּר בִּישׁוּק, לְהַעֲלוֹת בְּדַמְיָהּ בְּשִׁבִיל הַרְיוּנָה. **עִנּוּשׁ יַעֲנֹשׁ** – יִגְבּוּ מִמֶּנּוּ מִמּוֹן, כְּמוֹ: "וְעִנְשׁוּ אוֹתוֹ מֵאָה כֶּסֶף". **פֶּאֶשֶׁר יִשִּׁית עָלָיו...** – כְּשִׁיִּתְבַּעֲבוּ הַבַּעַל בְּבֵית דִּין, לְהִשִּׁית עָלָיו עֲנֹשׁ עַל כֹּהֵן. **וְנָתַן** – הַמִּכָּה דְּמֵי וְלָדוֹת **בַּפְּלָלִים** – עַל פִּי הַדִּינָיִם.

וְאִם אֶסוֹן יִהְיֶה וְנִתְמָה נֶפֶשׁ תַּחַת נֶפֶשׁ:
וְאִם מוֹתָא יְהִי וְתִתִּין נֶפֶשׁא חֲלָף נֶפֶשׁא:

וְאִם אֶסוֹן יִהְיֶה – בְּאִשָּׁה. **וְנִתְמָה נֶפֶשׁ תַּחַת נֶפֶשׁ** – רַבּוּתֵינוּ חוֹלְקִים בְּדַבָּר: יֵשׁ אוֹמְרִים נֶפֶשׁ מִמֶּשׁ. וְיֵשׁ אוֹמְרִים מִמּוֹן, אֲבָל לֹא נֶפֶשׁ מִמֶּשׁ, שֶׁהִתְכַּנְּנוּ לְהַרוֹג אֶת זֶה וְהָרַג אֶת זֶה פְּטוּר מִמִּיתָה, וּמִשִּׁלֵּם לְיוֹרְשָׁיו דְּמֵיו כְּמוֹ שֶׁהָיָה נִמְכָּר בִּישׁוּק.

עֵין תַּחַת עֵין שֵׁן תַּחַת שֵׁן יָד תַּחַת יָד רִגְלָה תַּחַת רִגְלָה:
עֵינָא חֲלָף עֵינָא שֵׁנָא חֲלָף שֵׁנָא יָדָא חֲלָף יָדָא רִגְלָא חֲלָף רִגְלָא:

עֵין תַּחַת עֵין – סְמָא עֵין חֲבֵרוֹ – נוֹתֵן לוֹ דְּמֵי עֵינוֹ, כְּמָה שֶׁפָּתְחוּ דְּמֵיו לְמַכּוֹר בִּישׁוּק, וְכֵן כָּלֵם. וְלֹא נְטִילַת אֲבָר מִמֶּשׁ, כְּמוֹ שֶׁדָּרְשׁוּ רַבּוּתֵינוּ בְּפֶרֶק "הַחֹבֵל".

כּוּיָה תַּחַת כּוּיָה פִּצְעָה תַּחַת חַבּוּרָה:
כּוּיָה חֲלָף כּוּיָה פִּדְעָא חֲלָף פִּדְעָא מִשְׁקוּפִי חֲלָף מִשְׁקוּפִי:

כּוּיָה תַּחַת כּוּיָה – מְכַוֵּת אִשׁ. וְעַד עַכְשָׁיו דְּבַר בְּחֻבְלָה שֵׁינֵשׁ בַּהּ פָּתַח דְּמִים, וְעַכְשָׁיו בְּשִׂאֵין בַּהּ פָּתַח דְּמִים אֲלֵא צַעַר, כְּגוֹן כּוּיָה בְּשִׁפּוּד עַל צַפְרָנְיוֹ, אוֹמְדִים כְּמָה אָדָם פּוֹצֵעַ בְּזֶה רוּצָה לְטוֹל לְהִיּוֹת מְצַטְעֵר כֹּהֵן. **פִּצְעָה** – הִיא מְכָה הַמוֹצִיאָה דָם, שֶׁפִּצְעָה אֶת בְּשָׂרוֹ, נִבְרָדוֹר "א בְּלַע" ז. הַכֹּל לְפִי מַה שֶׁהוּא: אִם יֵשׁ בּוֹ פָּתַח דְּמִים נוֹתֵן נְזֵק, וְאִם נִפְלַל לְמִשְׁכָּב נוֹתֵן שְׂכַת וְרַפּוּי וּבִשְׂתָּה וְצַעַר. וּמִקְרָא זֶה יִתֵּר הוּא, וּבְ"הַחֹבֵל" דְּרִשׁוּהוּ רַבּוּתֵינוּ לְחַיֵּב עַל הַצַּעַר אֲפִלּוּ בְּמִקּוֹם נְזֵק, שְׂאֵף עַל פִּי שְׁנוֹתָן לוֹ דְּמֵי יָדוֹ – אֵין פּוֹטְרִין אוֹתוֹ מִן הַצַּעַר, לוֹמַר הוּאִיל וְקִנְיָה יָדוֹ יֵשׁ עָלָיו לְחַתְּכָה בְּכָל מַה שִׁיִּרְצָה. אֲלֵא אוֹמְרִים יֵשׁ לוֹ לְחַתְּכָה בְּסֵם שֶׁאֵינּוּ מְצַטְעֵר כָּל כֹּהֵן, וְזֶה חֲתֻכָּה בְּבִרְזֵל וְצַעַר. **חַבּוּרָה** – הִיא מְכָה שֶׁהִדָּם נִצְרָר בַּהּ וְאֵינּוּ יוֹצֵא, אֲלֵא שְׂמֵאָדִים הַבֶּשֶׁר כְּנִגְדּוֹ. וְלִשׁוֹן חַבּוּרָה ט"א [Dnc = taje] בְּלַע"ז, כְּמוֹ "וְנִמְרַח חֲבַרְבוּרָתֵינוּ". וְתַרְגּוּמוֹ "מִשְׁקוּפִי", לְשׁוֹן חֲבָטָה, בַּטְדוֹר "א בְּלַע" ז. וְכֵן: "שְׂדוּפוֹת קָדִים" – "שְׁקִיפֵן קָדוּם" חַבּוּטוֹת בְּרוּחַ. וְכֵן: "עַל הַמִּשְׁקוּף", עַל שֵׁם שֶׁהִדְלַת נוֹקֵשׁ עָלָיו.

וְכִי־יִכֶּה אִישׁ אֶת־עֵין עַבְדּוֹ אוֹ־אֶת־עֵין אִמָּתוֹ וְשִׁחַתָּה לְחַפְשֵׁי יִשְׁלַחְנוּ תַּחַת עֵינוֹ:
וְאָרִי יִמְחִי גְבַר יֵת עֵינָא דְעַבְדִּיהּ אוֹ יֵת עֵינָא דְאִמָּתִיהּ וְיִחַבְלָנָה לְבַר חוֹרִין יִפְטָרְנָה חֲלָף עֵינָה:

אֶת עֵין עַבְדּוֹ – כְּנַעֲנִי. אֲבָל עַבְרֵי אֵינּוּ יוֹצֵא בְּשֵׁן וְעֵין, כְּמוֹ שֶׁאֲמַרְנוּ אֲצֵל "לֹא תִצָּא כִצְאֵת הַעֲבָדִים". **תַּחַת עֵינוֹ** – וְכֵן בְּעִשְׂרִים וְאַרְבָּעָה רְאִשֵׁי אֲבָרִים: אֲצַבְעוֹת הַיָּדִים וְהַרְגְלִים, וְשִׁמְיָ אֲזָנָיִם, וְהַחוּטִם, וְרֵאשׁ הַגְּוִיָה שֶׁהוּא גִיד הָאִמָּה. וְלִמָּה נֶאֱמַר שֵׁן וְעֵין? שְׂאֵם נֶאֱמַר עֵין וְלֹא נֶאֱמַר שֵׁן, הֵייתִי אוֹמֵר: מַה עֵין שֶׁנִּבְרָא עִמוֹ – אֵף כָּל שֶׁנִּבְרָא עִמוֹ, וְהָרִי שֵׁן לֹא נִבְרָא עִמוֹ. וְאִם נֶאֱמַר שֵׁן וְלֹא נֶאֱמַר עֵין, הֵייתִי אוֹמֵר: אֲפִלּוּ שֵׁן תִּינּוֹק שֵׁינֵשׁ לָהּ חֲלִיפִין; לְכַף נֶאֱמַר עֵין.

וְאִם־שֵׁן עַבְדּוֹ אוֹ־שֵׁן אִמָּתוֹ יִפְלִל לְחַפְשֵׁי יִשְׁלַחְנוּ תַּחַת שֵׁנוֹ:
וְאִם שֵׁנָא דְעַבְדִּיהּ אוֹ שֵׁנָא דְאִמָּתִיהּ יִפְלִל לְבַר חוֹרִין יִפְטָרְנָה חֲלָף שֵׁנָה:

וְכִי־יִגַּח שׂוֹר אֶת־אִישׁ אוֹ אֶת־אִשָּׁה וְמָת סָקוֹל יִסְקַל הַשׂוֹר וְלֹא יֵאָכַל אֶת־בְּשָׂרוֹ וּבַעַל הַשׂוֹר נָקִי:
וְאָרִי יִגַּח תּוֹרָא יֵת גּוֹבְרָא אוֹ יֵת אֶתְמָא וְיִמּוּת אֶתְרַגְמָא יִתְרַגִּים תּוֹרָא וְלֹא יִתְאָכִיל יֵת בְּסָרִיהּ וְיִמְרִיהּ דְּתּוֹרָא יְהִי זָכָא:

וְכִי יִגַּח שׂוֹר – אֶחָד שׂוֹר וְאֶחָד כָּל בְּהֵמָה וְסִיָּה וְעוֹף, אֲלֵא שֶׁדָּבַר הַכְּתוּב בְּהִנֵּה. **וְלֹא יֵאָכַל אֶת בְּשָׂרוֹ** – מִמִּשְׁמַע שֶׁנֶּאֱמַר "סָקוֹל יִסְקַל הַשׂוֹר", אֵינִי יוֹדֵעַ שֶׁהוּא נִבְלָה, וְנִבְלָה אֶסוּרָה בְּאִכְלָהּ? אֲלֵא מַה תְּלַמּוּד לוֹמֵר: "וְלֹא יֵאָכַל אֶת בְּשָׂרוֹ?" שֶׁאֲפִלּוּ שֶׁחֲטוּ לְאַחַר שֶׁנֶּאֱמַר דִּינוֹ – אֶסוּר בְּאִכְלָהּ. בְּהִנָּא מִנִּין? תְּלַמּוּד לוֹמֵר: "וּבַעַל הַשׂוֹר נָקִי", כְּאֵדָם הָאוֹמֵר לְחֲבֵרוֹ: יִצָּא פְּלוּנִי נָקִי מִנְּכִסְיוֹ, וְאֵין לוֹ בְּהֵם הַנֶּאֱחָה שֶׁל כְּלוּם. זֶהוּ מְדַרְשׁוֹ. וּפְשׁוּטוֹ כְּמִשְׁמַעוֹ: לְפִי שֶׁנֶּאֱמַר בְּמוֹעֵד "וְגַם בְּעָלָיו יוֹמֵת", הַצָּרֵף לוֹמֵר בְּתָם "וּבַעַל הַשׂוֹר נָקִי".

וְאִם שׂוֹר נִגַּח הוּא מִתְמַלְּל שְׁלִשָׁם וְהוֹעֵד בְּבַעֲלָיו וְלֹא יִשְׁמְרָנוּ וְהִמִּית אִישׁ אוֹ אִשָּׁה הַשׂוֹר יִסְקַל וְגַם־בְּעָלָיו יוֹמֵת:
וְאִם תּוֹר נִגַּח הוּא מִתְמַלְּל וּמִדְּקִמוּהִי וְאִתְסַהַד בְּמִרְיָה וְלֹא נִטְרִיהּ וְיִקְטוּל גְבַר אוֹ אֶתְמָא תּוֹרָא יִתְרַגִּים וְאִף מְרִיהּ יִתְקַטִּיל:

מִתְמַלְּל שְׁלִשָׁם – הָרִי שְׁלוֹשׁ נִגְיָחוֹת. **וְהוֹעֵד בְּבַעֲלָיו** – לְשׁוֹן הַתְּרָאָה בְּעֵדִים, כְּמוֹ: "הַעֵד הַעֵד בְּנוּ הָאִישׁ". **וְהִמִּית אִישׁ...** – לְפִי שֶׁנֶּאֱמַר "כִּי יִגַּח", אֵין לִי אֲלֵא שֶׁהִמִּיתוּ בְּנִגְיָתָהּ. הִמִּיתוּ בְּנִשְׂיָכָהּ, דְּחִיפָהּ, בְּעִיטָה מִנִּין? תְּלַמּוּד לוֹמֵר: "וְהִמִּית". **וְגַם בְּעָלָיו יוֹמֵת** – בִּיבְדֵי שְׁמִימִים. יְכוֹל בִּיבְדֵי אָדָם? תְּלַמּוּד לוֹמֵר: "מוֹת יוֹמֵת הַמִּכָּה רוּצֵם הוּא" – עַל רְצִיחָתוֹ אֶתְהּ הוֹרְגוֹ, וְאִי אֶתְהּ הוֹרְגוֹ עַל רְצִיחַת שׂוֹרוֹ.

אם-כֹּפֶר יוֹשֶׁת עָלָיו וְנָתַן פְּדוֹן נִפְשׁוֹ כָּלֵל אֲשֶׁר- יוֹשֶׁת עָלָיו:
אם מִכֹּפֶר יוֹשֶׁת עָלָיו – "אם" זֶה אֵינוֹ תְלוּי, וְהָרִי הוּא כְמוֹ: "אם כֶּסֶף תִּלְוָה", לְשׁוֹן "אֲשֶׁר", זֶה מְשַׁפְטוֹ שִׁישִׁיתוֹ עָלָיו בֵּית דִּין כּוֹפֵר. וְנָתַן פְּדוֹן נִפְשׁוֹ – דְּמֵי נֶזֶק, דְּבָרֵי רַבִּי יִשְׁמַעֵאל. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: דְּמֵי מִזִּיק.

אוֹ-בֶן יִגַּח אוֹ-בַת יִגַּח כַּמִּשְׁפָּט הַזֶּה יַעֲשֶׂה לוֹ: או לְבַר יִשְׂרָאֵל יִגַּח תּוֹרָא או לְבַת יִשְׂרָאֵל יִגַּח כְּדִינָא הַדִּין יִתְעַבֵּד לִיה:

או בֶּן יִגַּח – בֶּן שֶׁהוּא קָטָן. או בַת – שֶׁהִיא קְטַנָּה. לְפִי שְׁנַאמְר: "וְהַמִּית אִישׁ אוֹ אִשָּׁה", יָכוֹל אֵינוֹ חַיֵּב אֱלָא עַל הַגְּדוּלִים? תִּלְמוּד לומר: "או בֶּן יִגַּח...". לְחַיֵּב עַל הַקְּטַנִּים כְּגִדּוּלִים.

אם-עֶבֶד יִגַּח הַשּׂוֹר אוֹ אִמָּה כֶּסֶף | וְשִׁלְשִׁים שְׁקָלִים יִתֵּן לָא-דִנְיָו וְהַשּׂוֹר יִסְקַל: אם לְעַבְדָּא יִגַּח תּוֹרָא או לְאִמָּתָא כֶּסֶפָא תִּלְתִּין סִלְעִין יִתֵּן לְרַבּוּנֵיהּ וְתוֹרָא יִתְרַגְּמִים:

אם עֶבֶד או אִמָּה – כְּנַעֲנִיִּים. שִׁלְשִׁים שְׁקָלִים יִתֵּן – גְּזֵרַת הַכְּתוּב הוּא: בֶּן שֶׁהוּא שְׁנָה אֶלֶף זוּז, בֶּן שְׁאֵינוֹ שְׁנָה אֶלָּא דִּינָר. וְהַשְּׁקָל מְשַׁקְלוֹ אַרְבָּעָה זָהוּבִים, שֶׁהֵם חֲצֵי אַנְקֵיָא לְמִשְׁקָל הַיָּשָׁר שֶׁל קוֹלוֹנֵי"א.

וְכִי-יִפְתַּח אִישׁ בּוֹר אוֹ כִּי-יִכְרֶה אִישׁ בָּר וְלֹא יִכְסֶּנּוּ וְנִפְלִ-שְׁמָה שּׂוֹר אוֹ חֲמוֹר: וְאִרִּי יִפְתַּח גְּבַר גּוֹב אוֹ אִרִּי יִכְרִי גְבַר גּוֹב וְלֹא יִכְסִּינֵיהּ וְיִפּוֹל תַּמָּן תּוֹרָא אוֹ חֲמָרָא:

וְכִי יִפְתַּח אִישׁ בּוֹר – שֶׁהָיָה מְכַסֶּה וְגִלְהוּ. או כִּי יִכְרֶה – לְמָה נֶאמַר? אם עַל הַפְּתִיחָה חַיֵּב, עַל הַכְּרִיָּה לֹא כָל שָׁכֵן? אֱלָא לְהַבִּיא כוֹרָה אַחַר כוֹרָה שֶׁהוּא חַיֵּב. וְלֹא יִכְסֶּנּוּ – הָא אִם כִּסְהוּ – פְּטוּר. וּבְחוּפְרַי בְּרִשׁוֹת הַרְבִּים דְּבַר הַכְּתוּב. שּׂוֹר אוֹ חֲמוֹר – הוּא הַדִּין לְכָל בְּהֵמָה וְחַיָּה. שְׁבָכַל מְקוּם שְׁנַאמְר "שׂוֹר וְחֲמוֹר", אָנוּ לְמַדִּין אוֹתוֹ "שׂוֹר"- "שׂוֹר" מִשְׁבַּת, שְׁנַאמְר: "לְמַעַן יָנוּם שׂוֹרָךְ וְחֲמוֹרָךְ". מֵה לְהִלָּן כָּל בְּהֵמָה וְחַיָּה כְּשׂוֹר, שֶׁהָרִי נֶאמַר בְּמְקוּם אַחַר "וְכָל בְּהֵמָתָךְ", אִף כֹּאן כָּל בְּהֵמָה וְחַיָּה כְּשׂוֹר. וְלֹא נֶאמַר "שׂוֹר וְחֲמוֹר" אֱלָא "שׂוֹר" וְלֹא אֲדָם, "חֲמוֹר" וְלֹא כְלָיִם.

בַּעַל הַבּוֹר יִשְׁלַם כֶּסֶף יָשִׁיב לְבַעֲלָיו וְהַמֵּת יִהְיֶה-לוֹ: מְרִיָּה דְּגוּבָא יִשְׁלַם כֶּסֶפָא יִתֵּיב לְמְרוּהִי וּמֵיתָא יִהִי דִילֵיהּ:

בַּעַל הַבּוֹר – בַּעַל הַתְּקֵלָה. אִף עַל פִּי שְׁאִין הַבּוֹר שָׁלוֹ, שֶׁעָשָׂא בְּרִשׁוֹת הַרְבִּים, עָשָׂא הַכְּתוּב בַּעֲלָיו לְהַתְּחִיב עָלָיו בְּנֻקְיוֹ. כֶּסֶף יָשִׁיב לְבַעֲלָיו – "יָשִׁיב" לְרַבּוֹת שְׁנָה כֶּסֶף, וְאִפְלוּ סְבִיב. וְהַמֵּת יִהְיֶה לוֹ – לְנֶזֶק. שְׁמִין אֶת הַנְּבִלָּה וְנוֹטְלָה בְּדָמִים, וּמִשְׁלַם לוֹ הַמִּזִּיק עָלֶיהָ מִשְׁלוּמֵי נֶזֶקוֹ.

וְכִי-יִגַּח שׂוֹר-אִישׁ אֶת-שׂוֹר רַעְיָהּ וְנָתַתּוּ וּמְכָרוּ אֶת- הַשּׂוֹר הַחַי וְחֲצוּ אֶת-כֶּסְפּוֹ וְגַם אֶת-הַמֵּת יִחְצוּן: וְאִרִּי יִגּוֹף תוֹר דְּגְבַר יֵת תּוֹרָא דְּחַבְרִיָּה וְיִמּוֹת וְיִזְבְּנוּן יֵת תּוֹרָא חַיָּא וְיִפְלְגוּן יֵת כֶּסְפֵיהּ וְאִף יֵת דְּמֵי מֵיתָא יִפְלְגוּן:

וְכִי יִגַּח – יִדְחוּף: בֶּן בְּקָרְנָיו, בֶּן בְּגוּפּוֹ, בֶּן בְּרַגְלָיו, בֶּן שְׁנֵשְׁכוֹ בְּשִׁנּוּי – פִּלְן בְּכָלֵל "נְגִיפָה" הֵם, שְׁאִין "נְגִיפָה" אֱלָא לְשׁוֹן מִכָּה. שׂוֹר אִישׁ – שׂוֹר שֶׁל אִישׁ. וּמְכָרוּ אֶת הַשּׂוֹר... – בְּשׁוּמֵי הַכְּתוּב מְדַבֵּר, שׂוֹר שְׁנָה מְאֻמִּים שֶׁהַמֵּת שׂוֹר שְׁנָה מְאֻמִּים, בֶּן שֶׁהַנְּבִלָּה שְׁנָה הַרְבֵּה, בֶּן שֶׁהִיא שְׁנָה מְעֻט, כְּשֶׁנוֹטֵל זֶה חֲצֵי הַחַי וְחֲצֵי הַמֵּת, וְזֶה חֲצֵי הַחַי וְחֲצֵי הַמֵּת – נִמְצָא כָּל אֶחָד מִפְּסִיד חֲצֵי נֶזֶק שֶׁהַזִּיקָה הַמֵּיתָה. לְמַדְנּוּ שֶׁהֵם מְשַׁלְּמִים חֲצֵי נֶזֶק, שְׁמֵן הַשּׁוּיִן אֶתְּהָ לְמַד לְשְׁאִינָן שׁוּיִן, כִּי דִין הֵתֵם לְשַׁלֵּם חֲצֵי נֶזֶק, לֹא פְחוֹת וְלֹא יוֹתֵר. או יָכוֹל אִף בְּשְׁאִינָן שׁוּיִן בְּדַמִּיהוֹן, כְּשֶׁהֵן חַיִּים אֲמַר הַכְּתוּב יִחְצוּ אֶת שְׁנֵיהֶם? אִם אֲמַרְתָּ כֵן, פְּעַמִּים שֶׁהַמִּזִּיק מְשַׁפֵּר הַרְבֵּה, כְּשֶׁהַנְּבִלָּה שְׁנָה לְמַכֵּר לְנֹכְרִים הַרְבֵּה יוֹתֵר מִדְּמֵי שׂוֹר הַמִּזִּיק, וְאִי אֶפְשָׁר שְׁיֵאמַר הַכְּתוּב שֶׁהִיא הַמִּזִּיק נִשְׁפָּר. או פְּעַמִּים שֶׁהַנֶּזֶק נוֹטֵל הַרְבֵּה יוֹתֵר מִדְּמֵי נֶזֶק שְׁלָם, שְׁחֲצֵי דְּמֵי שׂוֹר הַמִּזִּיק שׁוּיִן יוֹתֵר מִכָּל דְּמֵי שׂוֹר הַנֶּזֶק. וְאִם אֲמַרְתָּ כֵן, הָרִי תֵם חֲמוֹר מִמוּעֵד! עַל פְּרָחָךְ לֹא דְבַר הַכְּתוּב אֱלָא בְּשׁוּיִן, וְלְמַדְדָּה שֶׁהֵם מְשַׁלְּמִים חֲצֵי נֶזֶק. וּמֵן הַשּׁוּיִן תִּלְמוּד לְשְׁאִינָן שׁוּיִן, שֶׁהַמִּשְׁתַּלֵּם חֲצֵי נֶזֶק שְׁמִין לוֹ אֶת הַנְּבִלָּה, וּמֵה שֶׁפְּחָתוּ דְּמֵיו בְּשִׁבְלֵי הַמֵּיתָה, נוֹטֵל חֲצֵי הַפְּחָת וְהוֹלֵךְ. וְלְמָה אֲמַר הַכְּתוּב בְּלִשׁוֹן הַזֶּה, וְלֹא אֲמַר "יִשְׁלַם חֲצִיו"? לְלַמֵּד שְׁאִין הֵתֵם מְשַׁלְּמִים אֱלָא מְגוּפּוֹ, וְאִם נִגַּח וּמַת – אִין נֶזֶק נוֹטֵל אֱלָא הַנְּבִלָּה, וְאִם אֵינָה מַגְעַת לְחֲצֵי נֶזֶקוֹ, כְּפִסִּיד. או שׂוֹר שְׁנָה מְנָה שְׁנַגַּח שׂוֹר שְׁנָה חֲמֵשׁ מֵאוֹת זוּז – אֵינוֹ נוֹטֵל אֱלָא אֶת הַשּׂוֹר, שֶׁלֹּא נִתְחַיֵּב הֵתֵם לְחַיֵּב אֶת בַּעֲלָיו לְשַׁלֵּם מֵן הַעֲלֵיָהּ.

או נוֹדַע כִּי שׂוֹר נִגַּח הוּא מִתְמוֹל שְׁלִשָׁם וְלֹא יִשְׁמְרֵנוּ בַּעֲלָיו שְׁלָם שׂוֹר תַּחַת הַשּׂוֹר וְהַמֵּת יִהְיֶה-לוֹ: או אֶתִּידַע אִרִּי תוֹר נִגַּח הוּא מֵאֶתְמָלִי וּמִדְּקִמּוּהִי וְלֹא נִטְרִיָּה מְרִיָּה שְׁלָמָא יִשְׁלַם תּוֹרָא חֲלָף תּוֹרָא וּמֵיתָא יִהִי דִילֵיהּ:

או נוֹדַע – או לֹא הָיָה תֵם אֱלָא "נוֹדַע כִּי שׂוֹר נִגַּח הוּא" הַיּוֹם ו"מִתְמוֹל וּמִשְׁלֹשׁוֹם" – הָרִי שְׁלוֹשׁ נְגִיחוֹת. שְׁלָם יִשְׁלַם שׂוֹר – נֶזֶק שְׁלָם. וְהַמֵּת יִהְיֶה לוֹ – לְנֶזֶק, וְעָלָיו יִשְׁלַם הַמִּזִּיק עַד שִׁישְׁתַּלֵּם נֶזֶק כָּל נֶזֶקוֹ.

כִּי יִגְבַּח אִישׁ שׂוֹר אוֹ-שֶׁה וּטְבָחוּ אוֹ מְכָרוּ חֲמִשָּׁה בְּקָר יִשְׁלַם תַּחַת הַשּׂוֹר וְאִרְבַּע-צֶאֱן תַּחַת הַשֶּׁה: אִרִּי יִגְנוּב גְּבַר תוֹר אוֹ אֲמַר וְיִכְסִּינֵיהּ אוֹ יִזְבְּנֵיהּ חֲמִשָּׁא תוֹרִין יִשְׁלַם חֲלָף תּוֹרָא וְאִרְבַּע עֲנָא חֲלָף אֲמָרָא:

חֲמִשָּׁה בְּקָר... – אֲמַר רַבִּין יוֹחֲנָן בֶּן זַבְדַּי: חֵס הַמְּקוּם עַל כְּבוֹדָן שֶׁל בְּרִיּוֹת. שׂוֹר שֶׁהוֹלֵךְ בְּרַגְלָיו וְלֹא נִתְבַּזָּה בּוֹ הַגְּנָב לְנוֹשְׂאוֹ עַל כְּתַפּוֹ – מְשַׁלֵּם חֲמִשָּׁה. שֶׁהַ שְׁנוֹשְׂאוֹ עַל כְּתַפּוֹ – מְשַׁלֵּם אַרְבָּעָה, הוֹאִיל וְנִתְבַּזָּה בּוֹ. אֲמַר רַבִּי מְאִיר: בֹּא וּרְאֵה כַּמָּה גְדוּלָּה פְּתָה שֶׁל מְלָאכָה! שׂוֹר

ושבטלו ממלאכתו – תמשה. שה שלא בטלו ממלאכתו – ארבעה. תחת השור, תחת השה – שנאן הכתוב, לומר שאין מדת תשלומי ארבעה ותמשה נהגת אלא בשור ושה בלבד.

אם במחמתרת ימצא הגנב והכה ומת אין לו דמים: אם במחמתרת ישתכח גנבא ויתמחי וימות לית ליה דם:

אם במחמתרת – כשהיה חותר את הבית. אין לו דמים – אין זו רציחה; הרי הוא כמת מעקרו. כאן למדתה תורה: אם בא להרג – השכם להרגו. וזה להרגו בא, שהרי יודע הוא שאין אדם מעמיד עצמו ורואה שנוטלין ממונו בפניו ושותק; לפיכך על מנת פן בא, שאם יעמד בעל המזון כנגדו – ינהרגו.

אם יזרחה השמש עליו דמים לו שלם ושלם אם – אם עינא דסהדיא נפלת עלוהי דמא ליה שלמא אין לו ונמפר בגנבתו: ישלים אם לית ליה ויזדבן בגנובתיה:

אם זרחה השמש עליו – אין זה אלא כמין משל: אם ברור לה הדבר שיש לו שלום עמו, כשמש הנה שהוא שלום בעולם, כך פשוט לה שאינו בא להרג אפלו יעמד בעל המזון כנגדו; כגון אב החותר לגנב מזון הבן, ביצוע שרתמי האב על הבן ואינו בא על עסקי נפשות. דמים לו – כחי הוא חשוב, ורציחה היא אם ינהרגו בעל הבית. שלם ושלם – המזון שגנב, ואינו חיב מיתה. ואונקלוס שתרגם: "אם עינא דסהדיא נפלת עלוהי", לקח לו ששה אחרת, לומר שאם מצאוהו עדים קדם שבא בעל הבית, וכשבא בעל הבית נגדו התרו בו שלא ינהגו – דמים לו, חיב עליו אם הרגו; שמאחר שיש רואים לו, אין הגנב הנה בא על עסקי נפשות ולא ינהג את בעל המזון.

אם המצא תמצא בידו הגנבה משור עד-חמור – אם אשתכחא תשתכח בידיה גנובתא מתור עד חמור עד-שה חיים שנים ישלם: עד אמר אנון חייך על חד תרין ישלים:

אם המצא תמצא בידו – ברשותו, שלא טבח ולא מכר. משור עד חמור – כל דבר בכלל תשלומי כפל, בין שיש בו רוח חיים בין שאין בו רוח חיים, שהרי נאמר במקרא אחר: "על שה על שלמה על כל אבדה וגו' שלם שנים לרעהו". חיים שנים ישלם – ולא ישלם לו מתים, אלא חיים או דמי חיים.

שלישי

פי יבער-איש שדה או-כרם ושלח את-בעירה ובער בשדה אחר מיטב שדהו ומיטב פרמו ישלם: ארי יוכל גבר חקל או כרם וישלח ית בעירה ויכול בחקל אחרון שפר חקליה ושפר פרמיה ישלים:

פי יבער. את בעירה. ובער – כלם לשון בהמה, כמו "אנחנו ובעירנו". פי יבער – יוליך בהמותיו בשדה וכרם של חברו ויזיק אותו באחת משתי אלו: או בשלוח את בעירה, או בבעור. ופרשו רבותינו: שלוח – הוא נזקי מדרה פה רגל; "ויבער" – הוא נזקי השן האוכלת ומבערת. בשדה אחר – בשדה של איש אחר. מיטב שדהו... ישלם – שמין את הנזק, ואם בא לשלם לו קרקע דמי נזקו, ישלם לו ממיטב שדותיו; אם הנה נזקו סלע, יתן לו שנה סלע מעדית שיש לו. למדה הכתוב שהנזקין שמין להם בעדית.

פי-תצא אש ומצאה קצים ונאכל גדיש או הקמה או השדה שלם ישלם המבער את-הבערה: ארי יתפק נור וישפח פובין ויכול גדישין או קמא או חקל שלמא ישלים דאדליק ית דליקתא:

פי תצא אש – אפלו מעצמה. ומצאה קוצים – קרדונ"ש [chardons = פירות של קרדה.¹¹³] בלעז. ונאכל גדיש – שלחכה בקוצים עד שהגיעה לגדיש, או לקמה המחברת בקרקע. או השדה – שלחכה את גירו, וצריך לגיר אותה פעם שניה. שלם המבער – אף על פי שהדליק בתוך שלו, והיא יצאה מעצמה על ידי קוצים שמצאה, חיב לשלם, לפי שלא שמר את גחלתו שלא תצא ומזיק.

פי-יתן איש אל-רעהו כסף או-כלים לשמר וגנב מבית האיש אם-ימצא הגנב ישלם שנים: ארי יתין גבר לחבריה כסף או מנין למטר ויתגנבון מבית גוברא אם ישתכח גנבא ישלים על חד תרין:

וגנב מבית האיש – לפי דבריו. אם ימצא הגנב – ישלם הגנב שנים לבעלים.

אם-לא ימצא הגנב ונקרב בעל-הבית אל-הא-להים אם-לא שלח ידו במלאכת רעהו: אם לא ישתכח גנבא ויתקרב מריה דביתא לקדם דייניא אם לא אושיט ידיה במא דמסר ליה חבריה:

אם לא ימצא הגנב – ובא השומר הנה, שהוא בעל הבית. ונקרב – אל הדיינים, לדון עם זה ולשבע לו שלא שלח ידו בשלו.

על-כל-דבר-פושע על-שור על-חמור על-שה על-שלמה על-כל-אבדה אשר יאמר פי-הוא זה עד הא-להים יבא דבר-שניהם אשר ירשיעו א-להים ישלם שנים לרעהו: על כל פתגם דחוב על תור על חמור על אמר על כסו על כל אבידתא דיימר ארי הוא דין לקדם דייניא ייעול דין תרויהון דיתבון דייניא ישלים על חד תרין לחבריה:

על כל דבר פשע – שִׁמְצָא שְׁקָרָן בְּשׁוּבְעָתוֹ, שִׁיעִידוֹ עֲדִים שֶׁהוּא עֲצָמוֹ גָּבּוּ, וְיִרְשִׁיעוּהוּ אֶל-לֵהִים עַל פִּי הַעֲדִים. **יְשַׁלֵּם שְׁנַיִם לְרַעְהוּ** – לְמַדָּה הַכְּתוּב, שֶׁהִטְוֶעַן בְּפִקְדוֹן לֹמֵר נִגְנַב הֵימָנוּ, וְנִמְצָא שֶׁהוּא עֲצָמוֹ גָּבּוּ, מִשְׁלֵם תְּשֻׁלוּמֵי כֶּסֶף. וְאִימְתִּי? בְּזִמְן שֶׁנִּשְׁבַּע וְאַחַר כֵּךְ בָּאוּ עֲדִים, שֶׁכֵּף דָּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ: וְנִקְרַב **בַּעַל הַבַּיִת אֶל הָאֱלֹהִים** – קָרִיבָה זֶה שְׁבֻעָה הִיא. אֲתָה אוֹמֵר לְשְׁבֻעָה, אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא לְדִין, שֶׁכֵּינִן שָׂבָא לְדִין וְכִפֵּר לֹמֵר "נִגְנַבְתָּ" – מִיָּד יִתְחַיֵּב כֶּסֶף אִם בָּאוּ עֲדִים שֶׁהוּא בִּידֹ? נֹאמֵר כִּי כֵּן שְׁלִיחוֹת יָד וְנֹאמֵר לְמַטָּה שְׁלִיחוֹת יָד: "שְׁבַעַת ה' תִּהְיֶה בֵּין שְׁנַיִם אִם לֹא שָׁלַח יָדוֹ"; מָה לְהִלָּךְ שְׁבֻעָה, אִף כֵּן שְׁבֻעָה. **אֲשֶׁר יֹאמֵר כִּי הוּא זֶה** – לְפִי פְּשׁוּטוֹ, **אֲשֶׁר יֹאמֵר הַעֵד: כִּי הוּא זֶה** שֶׁנִּשְׁבַּעְתָּ עָלָיו, הֵרִי הוּא אֶצְלָךְ – **עַד הַדְּבָרֵינוּ יָבֹא דְבַר שְׁנַיִם** וְנִחְקְרוּ אֶת הַעֲדִים; וְאִם כְּשֵׁרִים הֵם וְיִרְשִׁיעוּהוּ לְשׁוֹמֵר זֶה – **יְשַׁלֵּם שְׁנַיִם**, וְאִם יִרְשִׁיעוּ אֶת הַעֲדִים, שֶׁנִּמְצָאוּ זִמְמִין – יְשַׁלְּמוּ הֵם שְׁנַיִם לְשׁוֹמֵר. וְרַבּוֹתֵינוּ זְכָרוֹנָם לְכַרְכָּה דָּרְשׁוּ: **כִּי הוּא זֶה** – לְלַמֵּד שְׂאִין מְחַיְבִין אוֹתוֹ שְׁבֻעָה אֶלָּא אִם כֵּן הוֹדָה בְּמַקְצָת, לֹמֵר: כֹּךְ וְכֹךְ אֲנִי חַיֵּב לָךְ, וְהִמּוֹתֵר נִגְנַב מִמֶּנִּי.

כִּי-יִתֵּן אִישׁ אֶל-רַעְהוּ תְּמוֹר אוֹ-שׁוֹר אוֹ-שֶׁה וְכָל-בְּהֵמָה לְשֹׁמֵר וּמֵת אוֹ-נִשְׁבָּר אוֹ-נִשְׁבָּה אֵין רֵאָה:
אָרִי יִתֵּן גָּבֵר לְחִבְרִיהַ תְּמָר אוֹ תוֹר אוֹ אִמֵּר וְכָל-בְּעִירָא לְמַטָּר וּמֵית אוֹ אֲתַבֵּר אוֹ אֲשַׁתְּבִי לִית דְּחִזִּי:

כִּי יִתֵּן אִישׁ אֶל רַעְהוּ תְּמוֹר אוֹ שׁוֹר – פְּרָשָׁה רֵאשׁוֹנָה נֹאמְרָה בְּשׁוֹמֵר חֲנָם; לְפִיכֵךְ פִּטְרַבּוּ אֶת הַגְּנֵבָה, כְּמוֹ שְׁכָתוּב: "וְגִנַּב מִבַּיִת הָאִישׁ... אִם לֹא יִמְצָא הַגְּנֵב וְנִקְרַב בַּעַל הַבַּיִת" לְשְׁבֻעָה, לְמַדָּה שְׁפֹטֵר עֲצָמוֹ בְּשְׁבֻעָה זֶה. וּפְרָשָׁה זֶה אֲמוּרָה בְּשׁוֹמֵר שְׂכָר; לְפִיכֵךְ אֵינוֹ פּוֹטֵר אִם נִגְנַבְתָּ, כְּמוֹ שְׁכָתוּב: "וְאִם גָּנַב וְגִנַּב מִמֶּנּוּ יְשַׁלֵּם". אֲכַל עַל הַאֲנָס, כְּמוֹ מֵת מִעֲצָמוֹ אוֹ נִשְׁבָּר, אוֹ נִשְׁבָּה בְּחֻזְקָה עַל יְדֵי לְסָטִים, וְאֵין רוֹאֵה שִׁיעִיד בְּדָבָר

שְׁבַעַת י-הוֹה תִּהְיֶה בֵּין שְׁנַיִם אִם-לֹא שָׁלַח יָדוֹ בְּמִלְאָכָת רַעְהוּ וְלִקְחָ בְּעָלָיו וְלֹא יְשַׁלֵּם:
מוֹמְתָא דִּי תִּהְיֶה בֵּין תְּרוּנִיחוֹן אִם לֹא אוֹשִׁיט יָדִיהַ בְּמָא דְמָסַר לִיהַ תְּבַרְיָה וְיִקְבִּיל מְרִיָה מְנִיָה מוֹמְתָא וְלֹא יְשַׁלֵּם:

שְׁבַעַת ה' תִּהְיֶה – יִשְׁבַּע שְׁכָן הוּא כְּדָבְרָיו, וְהוּא לֹא שָׁלַח בָּהּ יָד לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ לְעַצְמוֹ; שְׂאִם שָׁלַח בָּהּ יָד וְאַחַר כֵּךְ נֹאנְסָה, חַיֵּב בְּאֲנָסִים. וְלִקְחָ בְּעָלָיו – הַשְׁבֻעָה. וְלֹא יְשַׁלֵּם – לוֹ הַשׁוֹמֵר כָּלּוּם.

וְאִם-גָּנַב יִגְנַב מִמֶּנּוּ יְשַׁלֵּם לְבְּעָלָיו:
וְאִם אֲתַגְנֵבָא יִתְגְּנִיב מִעַמִּיהַ יְשַׁלֵּם לְמְרוּהִי:

אִם-טָרַף יִטָּרַף יִבְאָהוּ עַד הַטָּרְפָה לֹא יְשַׁלֵּם:
אִם אֲתַבְּרָא יִתְבֵּר יִיָּתִי סְהַדִּין דְּתַבֵּיר לֹא יְשַׁלֵּם:

אִם טָרַף יִטָּרַף – עַל יְדֵי חֵזָה רַעְהוּ. **יִבְאָהוּ עַד** – כִּיבֵּי עֲדִים שֶׁנִּטְרָפָה בְּאֲנָס, וּפְטוּר. **הַטָּרְפָה לֹא יְשַׁלֵּם** – אֵינוֹ אוֹמֵר "טָרְפָה לֹא יְשַׁלֵּם" אֶלָּא "הַטָּרְפָה": יֵשׁ טָרְפָה שֶׁהוּא מִשְׁלֵם, וְיֵשׁ טָרְפָה שֶׁאֵינוֹ מִשְׁלֵם. טָרְפַת חֲתוּל וְשׁוּעֵל וְנִמְיָה, מִשְׁלֵם; טָרְפַת זָאֵב, אָרִי, וְדָב וְנִחְשׁ – אֵינוֹ מִשְׁלֵם. וְיָמִי לְחֻשָּׁף לְדוֹן כֵּן? שְׁהֵרִי כְּתִיב: "וּמֵת אוֹ נִשְׁבָּר אוֹ נִשְׁבָּה"; מֵה מֵיָתָה שְׂאִין יְכוּל לְהַצִּיל, אִף שְׂכָר וְשִׁבְיָה, שְׂאִין יְכוּל לְהַצִּיל.

וְכִי-יִשְׁאֵל אִישׁ מִמֶּנּוּ רַעְהוּ וְנִשְׁבָּר אוֹ-נִשְׁבָּה בְּעָלָיו אֵין-עֲמוֹ שְׁלֵם יְשַׁלֵּם:
וְאָרִי יִשְׁאֵל גָּבֵר מִן תְּבַרְיָה וְיִתְבֵּר אוֹ יָמוֹת מְרִיָה לִית עַמִּיהַ שְׁלָמָא יְשַׁלֵּם:

וְכִי יִשְׁאֵל – בָּא לְלַמֵּד עַל הַשְׁוֹאֵל, שֶׁהוּא חַיֵּב בְּאֲנָסִין. **בְּעָלָיו אֵין עֲמוֹ** – אִם בְּעָלָיו שָׁל שׁוֹר אֵינוֹ עִם הַשְׁוֹאֵל בְּמִלְאָכָתוֹ.

אִם-בְּעָלָיו עֲמוֹ לֹא יְשַׁלֵּם אִם-שְׂכִיר הוּא בָּא בְּשִׁכְרוֹ:
אִם מְרִיָה עַמִּיהַ לֹא יְשַׁלֵּם אִם אֲגִירָא הוּא עָאֵל בְּאֲגִירָה:

אִם בְּעָלָיו עֲמוֹ – בֵּין שֶׁהוּא בְּאוֹתָהּ מְלָאכָה, בֵּין שֶׁהוּא בְּמִלְאָכָה אַחֲרָת. הֵיכָה עֲמוֹ בְּשַׁעַת שְׂאֵלָה, אֵינוֹ צָרִיף לְהִיּוֹת עֲמוֹ בְּשַׁעַת שְׁבוּרָה וּמֵתָה. **אִם שְׂכִיר הוּא** – אִם הַשׁוֹר אֵינוֹ שְׂאוּל אֶלָּא שְׂכִיר, **בָּא בְּשִׁכְרוֹ** לִיד הַשׁוֹכֵר הַזֶּה וְלֹא בְּשַׁאֲלָה וְאֵין כֹּל הַנָּאָה שָׁלוּ, שְׁהֵרִי עַל יְדֵי שְׂכָרוֹ נִשְׁתַּמֵּשׁ, וְאֵין לוֹ מִשְׁפֵּט שׁוֹאֵל לְהַתְּחַיֵּב בְּאֲנָסִין. וְלֹא פִרְשׁ מֵה דִּינוֹ, אִם כְּשׁוֹמֵר חֲנָם אוֹ כְּשׁוֹמֵר שְׂכָר. לְפִיכֵךְ נִחְלְקוּ בּוֹ חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל, שׁוֹכֵר כִּי צַד מִשְׁלֵם? רַבִּי מְאִיר אוֹמֵר: כְּשׁוֹמֵר חֲנָם; רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כְּשׁוֹמֵר שְׂכָר.

וְכִי-יִפְתָּה אִישׁ בְּתוּלָה אֲשֶׁר לֹא-אֲרָשָׁה וְשָׁכַב עִמָּה מְהֵרָה יִמְתַּרְנָה לוֹ לְאִשָּׁה:
וְאָרִי יִשׁ-דִּיל גָּבֵר בְּתוּלָתָא דְלֹא מְאָרְסָא וְיִשְׁכּוּב עִמָּה קִימָא יְקִימָנָה לִיהַ לְאִתּוֹ:

וְכִי יִפְתָּה – מְדַבֵּר עַל לְבָה עַד שְׁשׁוּמַעַת לוֹ; וְכֵן תְּרַגּוּמוֹ: "אָרִי יִשְׁדֵּל". שְׁדוּל בְּלִשׁוֹן אֲרָמִי כְּפִתּוּי בְּלִשׁוֹן עֲבָרִי. **מְהֵרָה יִמְתַּרְנָה** – יִפְסֹק לָהּ מְהֵרָה כְּמִשְׁפֵּט אִישׁ לְאִשָּׁתוֹ, שְׁכּוּתָב לָהּ כְּתַבָּה וְיִשְׁאָנָה.

אִם-מְאָן יִמְאָן אֲבִיָה לְתַתָּה לוֹ כֶּסֶף יִשְׁקָל כְּמַהַר הַבְּתוּלָת:
אִם מְצַבָּא לֹא יִצְבִּי אֲבוּהָא לְמִתְנָה לִיהַ כֶּסֶפָא יִתְקוּל כְּמוּהֵרִי בְּתוּלָתָא:

כְּמַהַר הַבְּתוּלוֹת – שֶׁהוּא קְצוּב, חֲמִשִּׁים כֶּסֶף, אֶצְל הַתּוֹפֵס אֶת הַבְּתוּלָה וְשׁוֹכֵב עִמָּה בְּאֲנָס, שֶׁנֹּאמֵר: "וְנִתַּן הָאִישׁ הַשֹּׁכֵב עִמָּה לְאִבֵי הַנְּעֻרָה חֲמִשִּׁים כֶּסֶף".

מְכַשְׁפָה לֹא תַחֲיָה:
חֲרָשָׁא לֹא תַחֲיָה:

מְכַשְׁפָה לֹא תַחֲיָה – אֶלָּא תּוֹמַת בְּבֵית דִּין. וְאֶחָד זְכָרִים וְאֶחָד נְקֻבוֹת, אֶלָּא שְׁדַבֵּר הַכְּתוּב בַּהוֹנָה, שֶׁהַנְּשִׂים מְצוּיּוֹת מְכַשְׁפוֹת.

כָּל-שׁוֹכֵב עִם-בְּהֵמָה מוֹת יוֹמָת:
כָּל דִּישְׁכּוּב עִם בְּעִירָא אֲתַקְטָלָא יִתְקַטִּיל:

זבח לא-להים יחרם בלתי-לי-הנה לבדו:

דיבח לטעות עממיא יתקטיל א-להיו לשמא דינ בלחודוהי:

לא-להים – לעבודה זרה. אלו הנה נקוד "לא-להים", הנה צריך לפרש ולכתב "אחרים"; עכשו שאמר **לא-להים**, אין צריך לפרש "אחרים". שכל למ"ד ובי"ת וה"א המשמשות בראש התבה, אם נקוד בכתף, כגון "למלה", "למדבר", "לעיר", צריך לפרש לאיזה מלה, לאיזה מדבר, לאיזה עיר; וכן "למלכים" ו"לרגלים" בחיר"ק, צריך לפרש לאיזה, ואם אינו מפרש, כל מלכים במשמע. וכן "לא-להים", כל א-להים במשמע, אפלו קדש. אבל כשהיא נקודה פתח, כמו "למלה", "למדבר", "לעיר", נודע באיזה מלה מדבר, וכן לעיר, נודע באיזה עיר מדבר. וכן **לא-להים**, לאותם שהזרתם עליהם במקום אחר. פירא בו "אין כמוה בא-להים", לפי שלא פרש, הצרף לנקד פתח. **יחרם** – יומת. למה נאמר יחרם? והלא כבר נאמרה בו מיתה במקום אחר: "והוצאת את האיש ההוא או את האשה ההיא" וגומר. אלא לפי שלא פרש על איזו עבודה חייב מיתה, שלא תאמר: כל עבודות במיתה, בא ופרש לה כאן: זבח לא-להים, לומר לה: מה זביחה – עבודה הנעשית בפנים לשמים, אף אני מרבה המקטיר והמנסף, שהם עבודות פנים וזבינו עליהם לכל עבודה זרה, בין שזרפה לעבדה בכף, בין שאין זרפה לעבדה בכף. אבל שאר עבודות, כגון המכבד והמרבץ והמגפף והמנשק, אינו במיתה.

וגר לא-תונה וְלֹא תִלְחָצְנוּ כִּי-גֵרִים הֵייתֶם בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם:
ולגירא לא תונן וְלֹא תעיקון ארי דיירין הויתון בארעא דמצרים:

וגר לא תונה – אונאת דברים, קונטרליי"ר [contralier = לקטרי]] בלעז, כמו: "והאכלתי את מונגה את בשכם". **ולא תלחצנו** – בגזלת ממון. **כי גרים הייתם** – אם הוניתו, אף הוא יכול להונתה ולומר לה: אף אתה מגרים באת; מוס שבה אל תאמר לתברך. כל לשון גר, אדם שלא נולד באותה מדינה, אלא בא ממדינה אחרת לגור שם.

כֹּל-אֲלֻמְנָה וְיִתוּם לֹא תַעֲנוּן:
כל ארמלא ויתם לא תענון:

כל ארמנה ויתום לא תענון – הוא הדין לכל אדם, אלא שדבר הכתוב בהונה, לפי שהם תשושי פח ונדבר מצוי לענותם.

אִם-עֲנָה תַעֲנֶה אִתּוֹ כִּי אִם-צָעַק יִצְעַק אֵלַי שָׁמַע אֲשַׁמַּע צַעַקְתּוֹ:
אם ענאה תעני יתיה ארי אם מקבל יקבל קדמי קבלא אשמע צעקתו:

אם ענה תענה אתו – הרי זה מקרא קצר: גזם ולא פרש ענשו, כמו "לכן כל הרג קין", גזם ולא פרש ענשו. אף כאן: **אם ענה תענה אתו** – לשון גזום, פלומר: סופה לטל את שלח; למה? **כי אם צעק יצעק אלי** וגומר.

וְחָרָה אַפִּי וְהִרְגַּתִּי אֶתְכֶם בְּתִרְבּוֹ וְהָיוּ נַשִּׁיכְכֶם אֲלֻמְנוֹת וּבְנֵיכֶם יִתְמִיּוֹם:
ותקרה רוגזי ואקטול יתכוון בתרבא ויהיונן נשיכון ארמלו ובניכון יתמיון:

יהיו נשיכם אלמנות – ממשמע שנאמר **והרגתי אתכם**, איני יודע שששיכם אלמנות ובניכם יתמים? אלא הרי זו קללה אחרת: שיהיו הנשים צרות כאלמנות חיות, שלא יהיו עדים למיתת בעליהן ותהינה אסורות להנשא, והבנים יהיו יתומים, שלא יניחום בית דין לירד לנכסי אביהם, לפי שאין יודעים אם מתו או נשבו.

אִם-כָּסֶף | תִּלְוָה אֶת-עַמִּי אֶת-הָעַנְוִל עִמָּךְ לֹא-תִהְיֶה לוֹ כֹּנֶסֶת לֹא-תִשְׁימּוּן עָלָיו וְנָשָׂךְ:
אם כסף תלנה את עמי לענאי דעמך לא תהי ליה פנשה לא תשוון עלוהי חיבוליא:

אם כסף תלנה את עמי – רבי ישמעאל אומר: כל אם ואם שבתורה רשות, חוץ משלשה; וזה אקד מהו. **את עמי** – עמי וגוי – עמי קודם; עני ועשיר – עני קודם; ענייה ועני עירך – ענייה קודמין; עני עירך ועני עיר אחרת – עני עירך קודמין. וזה משמעו: אם כסף תלנה, את עמי תלנה ולא לגוי; ולא יזה מעמי? את העני; ולא יזה עני? לאותו שעמך.. **לא תהיה לו כנסה** – לא תתבענו בחזקה; אם אתה יודע שאין לו – אל תהי דומה עליו כאלו הלוינו, אלא כאלו לא הלוינו, פלומר: לא תכלימהו. **נשך** – רבית, שהוא פנשיכת נחש, שנשך חבורה קטנה ברגלו ואינו מרגיש, ופתאום הוא מבצבץ ונפסם עד קדקדו. כף רבית, אינו מרגיש ואינו נפר, עד שהרבית עולה ומתסרו ממון הרבה.

אִם-חָבֵל תִּחְבַּל שְׁלֵמַת רַעַף עַד-בֹּא הַשָּׁמֶשׁ תִּשְׁיבּוּ וְלֹא:
אם משכונא תסב פסותא דתברך עד מיעל שמשא לתביניה ליה:

אם חבל תחבל – כל לשון חבלה אינו משכון בשעת הלואה, אלא שמשכננו את הלנה כשמגיע הזמן ואינו פורע.. **עד בא השמש תשיבנו לו** – כל היום תשיבנו לו עד בא השמש, וכבא השמש תחזר ותשלנו עד שיבא בקר של מחר. ובכסות יום הכתוב מדבר, שאין צריך לה בלילה.

כִּי הוּא כְּסוּתָהּ לְבִדָּה הוּא שְׁמֵלְתוֹ לַעֲרוֹ בְּמָה יִשְׁכָּב וְהָיָה כִּי-יִצְעַק אֵלַי וְשָׁמַעְתִּי כִּי-תִנּוּן אָנִי:
ארי היא כסותיה בלחודה היא תותביה למשפיה במא ישכוב ויהי ארי יקבל קדמי ואקביל קבילתיה ארי חננא אנא:

כי הוא כסותה – זו טלית. **שמלתו** – זו חלוק. **במה ישכב** – לרבות את המצע.

א-להים לא תקלל ונשיא בעמך לא תאר:

דיינא לא תקיל ורבא בעמך לא תלוט:

א-להים לא תקלל – הרי זו אזהרה לכרפת השם, ואזהרה לקללת דין.

מלאכתך ודמעך לא תאחר בכור בניך תתן-לי:

בכורך ודמעך לא תאחר בוכרא דבנך תפריש קדמי:

מלאכתך – חובה המוטלת עליך פשתתמלא תבואתך להתבשל, והם בכורים. ודמעך – התרומה; ואיני יודע מהו לשון דמע. לא תאחר – לא תשנה סדר הפרשתו, לאחר את המקדש ולהקדים את המאחר, שלא יקדים תרומה לבכורים, ומעשר לתרומה. בכור בניך תתן לי – לפדותו בחמש סלעים מן הכהן. וקלא כבך צנה עליו במקום אחר? אלא כדי לסמוך לו "כן תעשה לשורך": מה בכור אדם, לאחר שלשים יום פודהו, שנאמר: "ופדויו מכן חדש תפדה", אף בכור בהמה דקה, מטפל בו שלשים יום ואחר כך נותנו לפהו.

כן תעביד לתורך לענך שבועא יומין יהי עם אמיה אמו ביום השמיני תתנו-לי:

כך תעביד לתורך לענך שבועא יומין יהי עם אמיה ביומא תמינאה תפרשניה קדמי:

שבועת ימים יהיה עם אמו – זו אזהרה לפהו, שאם בא למהר את קרבנו – לא ימהר קדם שמונה, לפי שהוא מחסר זמן. ביום השמיני תתנו לי – יכול יהא חובה לבו ביום? נאמר פאן שמיני, ונאמר להלן, "ומיום השמיני והלאה ירצה": מה שמיני האמור להלן, להכשיר משמיני ולהלן – אף שמיני האמור פאן, להכשיר משמיני ולהלן; וכן משמעו: וביום השמיני אתה רשאי לתנו לי.

ואנשי קדש תהיון לי ובשר בשדה טרפה לא תאכלו לבלב תשלקון אתו:

ואנשי קדש תהיון לי ובשר בשדה טרפה לא תאכלו לבלב תשלקון אתו:

ואנשי קדש תהיון לי – אם אתם קדושים ופרושים משקוצי גבלות וטרפות, הרי אתם שלי; ואם לאו, אינכם שלי. ובשר בשדה טרפה – אף בבית פו, אלא שדבר הפתוב בהונה – מקום שדך בהמות לטרף. וכן "פי בשדה מצאה"; וכן "אשר לא יגה טהור מקרה לילה", הוא הדין למקרה יום, אלא שדבר הפתוב בהונה. "ובשר תליש מן חינוא חיא": בשר שנתלש על ידי טרפת זאב או ארי מן חיה פשרה או מבהמה פשרה בחייה. לבלב תשליכון אתו – אף הגוי פכלב. או אינו אלא פכלב פמשמעו? תלמוד לומר בנבלה: "או מכר לנכרי", קל וחמר לטרפה שמתרת בכל הנאות. אם פו מה תלמוד לומר לבלב? ללמדך שהפכלב נכבד ממנו, ולמדך הפתוב שאין הקדוש ברוך הוא מקפס שכר כל ברייה, שנאמר: "ולכל בני ישראל לא יחרץ פכלב לשנו", אמר הקדוש ברוך הוא: תנו לו שכרו.

לא תשא שמע שווא אל-תשת ידך לא תקביל שימע דשקר לא תשני ידך עם חייבא עם-רשע להית עד חמס:

לא תשא שמע שווא אל-תשת ידך לא תקביל שימע דשקר לא תשני ידך עם חייבא עם-רשע להית עד חמס:

לא תשא שמע שווא – פתרגומו: "לא תקביל שימע דשקר" – אזהרה למקבל לשון הרע, ולדין, שלא ישמע דברי בעל דין עד שיבא בעל דין חברו. אל תשת ידך עם רשע – הטוען את חברו תביעת שקר, שהבטיחהו להיות לו עד חמס.

לא-תהיה אחרי-רבים לרעת ולא-תענה על-רב לנטת אחרי רבים להטת:

לא תהי בטר סגיאי לאבאשא ולא תתמנע מלאלפא מא דבעינך על דינא בטר סגיאי שלים דינא:

לא תהיה אחרי רבים לרעת – יש במקרא זה מדרשי חכמי ישראל, אכל אין לשון המקרא מלשב בהן על אפניו. מכאן דרשו שאין מטין לחובה בהכרעת דין אהד; וסוף המקרא דרשו: אחרי רבים להטת – שאם יש שנים מחיבין יותר על המזכין – הטה הדין על פיהם לחובה; ובדיני נפשות הפתוב מדבר. ואמצע המקרא דרשו: ולא תענה על רב – על רב, שאין חולקין על מפלא שפבית דין. לפיכך מתחילין בדיני נפשות מן הצד, לקטנים שפכהו שואליו תחלה שיאמרו את דעתם. ולפי דברי רבותינו כה פתרון המקרא: לא תהיה אחרי רבים לרעת – לחיב מיתה, בשביל דין אהד שיכפו המחיבין על המזכין. ולא תענה על רב – לנטת מדברי; לפי שהוא חסר יו"ד, דרשו בו פו. אחרי רבים להטת – ויש רבים שאמה נוטה אחריהם; ואימתי? בזמן שהן שנים המכריעין במחיבין יותר מן המזכין. ומשמע שנאמר: לא תהיה אחרי רבים לרעת – שומע אני: אכל הגה עמהם לטובה; מכאן אמרו: דיני נפשות מטין על פי אהד לזכות, ועל פי שנים לחובה. ואונקלוס תרגם: "ולא תתמנע מלאלפא מא דבעינך על דינא". ולשון העברי לפי התרגום כה הוא נדרש: לא תענה על רב לנטת – אם ישאלוך דבר למשפט, לא תענה לנטות לצד אהד ולסלק עצמה מן הריב, אלא הגי דן אותו לאמתו. ואני אומר לישבו על אפניו כפשוטו, וכך פתרונו: לא תהיה אחרי רבים לרעת – אם ראיית רשעים מטין משפט, לא תאמר: הואיל ורבים הם, הנני נוטה אחריהם. ולא תענה על רב לנטת וגומר – ואם ישאלך הנדון על אותו המשפט, אל תעננו על הריב דבר הנוטה אחרי אותן רבים, להטות את המשפט מאמתו, אלא אמר את המשפט כאשר הוא, וקולר יהא תלוי בצואר הרבים.

ודל לא תהדר בריבו:

ועל מספינא לא תרחים בדיניה:

לא תהדר – לא תחלק לו פבוד, לזכותו בדין ולומר: דל הוא, אצננו ואכבדנו.

פי תפגע שור איבך או חמרו תענה השב תשיבנו לו:

ארי תפגע תורא דשנאך או חמריה דטעי אתבא מתביניה ליה:

פִּי-תְרַאֶה חֲמֹר שֶׁנֶּאֱדָר רִבִּץ תַּחַת מִשְׁאוֹ וְחִדְלַת מֵעֹזֵב לֹו עֹזֵב תֵּעֹזֵב עִמּוֹ:
אֲרִי תַחֲזִי חֲמָרָא דְסִנְאָדָּר רַבִּיעַ תַּחֲתֵי טוּעֵנִיָּה וְתַתְמַנַּע מְלִמְשָׁקֵל לִיָּה מִשְׁבָּק תִּשְׁבּוּק מָא דְבִלְבָד עֲלוּהִי וְתִפְרִיק עִמִּיהָ:

כִּי תִרְאֶה חֲמֹר שֶׁנֶּאֱדָר וְגוֹמֵר – הָרִי כִּי מִשְׁמַשׁ בְּלִשׁוֹן "דְלִמָּא", שֶׁהוּא מֵאֲרַבְעַע לְשׁוֹנוֹת שֶׁל שְׁמוּשֵׁי "כִּי"; וְכֵה פִתְרוֹנוֹ: שְׁמָא תִרְאֶה חֲמֹר וְרִבִּץ תַּחַת מִשְׁאוֹ וְחִדְלַת מֵעֹזֵב לִו? – בְּתַמְנִיָּה. **עֹזֵב תֵּעֹזֵב עִמּוֹ** – עֲזִיבָה זֹו לְשׁוֹן עֲזָרָה, וְכֵן "עֲצוּר וְעֹזֵב", וְכֵן "וַיַּעֲזְבוּ יְרוּשָׁלַיִם עַד הַחוּמָה", מִלְּאוּיָה עֶפֶר לְעֹזֵב וְלִסְיַע אֶת חֲזֶק הַחוּמָה. פִּיּוּצָא בּוֹ "כִּי תֵאֵמֵר בְּלִבְכֶּדָּר רַבִּים הַגֹּיִם הָאֵלֶּה מִמֶּנִּי" וְגוֹמֵר, שְׁמָא תֵאֵמֵר כֵּן? בְּתַמְנִיָּה; לֹא תִירָא מִהֶם. וּמִדְרָשׁוֹ כֶּה דְרָשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ: **כִּי תִרְאֶה... וְחִדְלַת**, פְּעָמִים שְׂאֵתָה חִידֵל וּפְעָמִים שְׂאֵתָה עֹזֵר. הָא כִּי־צִד? יָקָן וְאִינוּ לְפִי כְבוֹדוֹ, וְחִדְלַת; אוּ בְהֵמַת נִכְרִי וּמִשְׁאוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְחִדְלַת. **עֹזֵב תֵּעֹזֵב עִמּוֹ** – לְפָרֵק הַמִּשְׁאָ. "מְלִמְשָׁקֵל לָהּ", מְלִטַל מִשְׁאוֹ מִמֶּנּוּ.

חֲמִישִׁי

לֹא תִטָּה מִשְׁפֵּט אֲבִינָךָ בְּרִיבּוֹ:
לֹא תִצְלִי דִין מִסְפִּינָךָ בְּדִינִיָּה:
אֲבִינָךָ – לְשׁוֹן אוֹכָה, שֶׁהוּא מְדַלְדֵל וְתֹאֵב לְכָל טוֹכָה.

מְדַבְרֵי-שִׁקָּר תִּרְחַק וְנִקְי וְצַדִּיק אֶל-תִּהְרֵג כִּי לֹא-אֲצַדִּיק רָשָׁע:
מִפִּתְגָּמָא דְשִׁקְרָא הָוִי רַחִיק וְדוֹנְפִי וְדוֹנְפִי וְדוֹנְפִי מִן דִּינָא לֹא תִקְטוּל אֲרִי לֹא אֲזַנְפִי חִיבָא:

וְנִקְי וְצַדִּיק אֶל תִּהְרֵג – מִנֵּינ לִיּוּצָא מִבֵּית דִּין סָבִיב, וְאָמַר אַחַד: יֵשׁ לִי לְלַמֵּד עֲלֵיו וְכוּת, שְׁמַחְזִירִין אוֹתוֹ? תַּלְמוּד לּוֹמֵר: וְנִקְי... **אֶל תִּהְרֵג**. וְאִף עַל פִּי שְׂאִינוּ צַדִּיק, שְׁלֹא נִצְטַדַּק בְּבֵית דִּין, מְכַל מְקוּם נָקִי הוּא מִדִּין מִיתָה, שְׁהָרִי יֵשׁ לָהּ לְזַכּוֹתוֹ. וּמִנֵּינ לִיּוּצָא מִבֵּית דִּין וּפְאִי, וְאָמַר אַחַד: יֵשׁ לִי לְלַמֵּד עֲלֵיו חוֹבָה, שְׂאִין מִחְזִירִין אוֹתוֹ לְבֵית דִּין? תַּלְמוּד לּוֹמֵר: **וְצַדִּיק אֶל תִּהְרֵג**; וְזֶה צַדִּיק הוּא, שְׁנִצְטַדַּק בְּבֵית דִּין. **כִּי לֹא אֲצַדִּיק רָשָׁע** – אִין עֲלִיָּה לְהַסְחִירוֹ, כִּי אֲנִי לֹא אֲצַדִּיקְנּוּ בְּדִינִי; אִם יֵצֵא מִיָּדָּה וּפְאִי, יֵשׁ לִי שְׁלוּחִים הַרְבֵּה לְהַמִּיתוֹ בְּמִיתָה שְׁנִתְחַיֵּב בָּהּ.

וְשִׁחַד לֹא תִקַּח כִּי הַשְׁחַד יַעֲנֵר פְּקָחִים וְיִסְלַף דְבָרֵי צַדִּיקִים:
וְשׁוֹחֲדָא לֹא תִקְבִּיל אֲרִי שׁוֹחֲדָא מְעוּר עֵינֵי חֲפִימִין וּמְקַלְקִיל פִּתְגָּמִין תִּרְיָצִין:

וְשִׁחַד לֹא תִקַּח – אֲפִלוּ לְשִׁפְט אַמְתָּ, וְכָל שֶׁכֵּן פְּדִי לְהַטוֹת אֶת הַדִּין; שְׁהָרִי פְּדִי לְהַטוֹת אֶת הַדִּין וְנֵאֵמֵר כְּכָר: "לֹא תִטָּה מִשְׁפֵּט". **יַעֲנֵר פְּקָחִים** – אֲפִלוּ חֲכָם בְּתוֹרָה וְנוֹטֵל שְׁחַד, סוֹף שְׁתַּטְרַף דַּעְתּוֹ עֲלֵיו וְיִשְׁתַּפַּח מִלְמוּדוֹ, וְיִכְהֶה מְאוּר עֵינָיו. **וְיִסְלַף** – כְּתַרְגוּמוֹ, "וּמְקַלְקִיל". **דְבָרֵי צַדִּיקִים** – דְבָרִים הַמְצַדִּיקִים, מִשְׁפֵּטֵי אַמְתָּ. וְכֵן תַּרְגוּמוֹ: "פִּתְגָּמִין תִּרְיָצִין", וְשָׂרִים.

וְגַר לֹא תִלְחֹץ וְאַתֶּם יִדְעַתֶּם אֶת-נַפְשׁ הַגֵּר כִּי-גֵרִים הֵייתֶם בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם:
וְלִגְיּוּרָא לֹא תַעֲיָקוּן וְאַתּוּן יִדְעַתּוּן יָת נַפְשָׁא דְגִיּוּרָא אֲרִי דִיִּרִין הַוִּיתּוּן בְּאַרְעָא דְמִצְרַיִם:

וְגַר לֹא תִלְחֹץ – בְּהַרְבֵּה מְקוֹמוֹת הַזֵּהִירָה תוֹרָה עַל הַגֵּר, מִפְּנֵי שְׁסוּרוֹ רַע. **אֶת נַפְשׁ הַגֵּר** – כְּמָה קָשָׁה לוֹ כְּשִׁלּוֹחֲצִים אוֹתוֹ.

וְשֵׁשׁ שָׁנִים תִּזְרַע אֶת-אַרְצְךָ וְאַסְפָּתָ אֶת-תְּבוּאַתָּה:
וְשִׁית שָׁנִין תִּזְרַע יָת אֲרַעְךָ וְתִכְנֹשׁ יָת עַלְלַתָּה:
וְאַסְפָּתָ אֶת תְּבוּאַתָּה – לְשׁוֹן הַכְּנָסָה לְבֵיתָ, כְּמוֹ: "וְאַסְפָּתוּ אֶל תוֹךְ בֵּיתְךָ".

וְהַשְּׁבִיעִית תִּשְׁמַטְנָה וְנִשְׁשַׁתָּה וְאָכְלוּ אֲבִינֵי עַמְּךָ וְיִתְרֵם תֹּאכַל חֵיט הַשְּׂדֵה כִּי-תַעֲשֶׂה לְכַרְמְךָ לְזִיתְךָ:
וְשְׁבִיעִיתָא תִשְׁמַטְנָה וְנִשְׁשַׁתָּה וְתִרְשַׁטְנָה וְיִיכְלוּן מִסְפִּינֵי עַמְּךָ וְשִׂאָרְהוּן תִּיכּוּל חֵיט בְּרָא כֵן תַּעֲבִיד לְכַרְמְךָ לְזִיתְךָ:

תִּשְׁמַטְנָה – מִעֲבוּדָה. **וְנִשְׁשַׁתָּה** – מֵאֲכִילָה אַחַר זְמַן הַבַּעוּר. דְּבַר אַחַר: תִּשְׁמַטְנָה – מִעֲבוּדָה גְּמוּרָה, כְּגוֹן חֲרִישָׁה וְזִרְעִיָּה; וְנִשְׁשַׁתָּה – מְלֻבֵּל וּמְלִמְשָׁקֵשׁ. **וְיִתְרֵם תֹּאכַל חֵיט הַשְּׂדֵה** – לְהַקִּישׁ מֵאֲכַל אֲבִיוֹן לְמֵאֲכַל חֵיטָה; מָה חֵיטָה אוֹכֵלֶת בְּלֹא מַעֲשֵׂר, אִף אֲבִיוֹנִים אוֹכֵלִים בְּלֹא מַעֲשֵׂר. מִכָּאן אָמְרוּ: אִין מַעֲשֵׂר בְּשְׁבִיעִית. **כִּי תַעֲשֶׂה לְכַרְמְךָ** – וְתַחֲלַת הַמְקָרָא מְדַבֵּר בְּשִׁדְהַ הַלְבָן, כְּמוֹ שְׂאָמַר לְמַעְלָה הֵימָנוּ: "תִּזְרַע אֶת אֲרָצְךָ".

שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מַעֲשֵׂיָךָ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי תִשְׁבֹּת לְמַעַן יָנוּחַ שׁוֹרְךָ וְחֲמֹרְךָ וַיִּנְפְּשׁ בֶּן-אִמְתְּךָ וְהַגֵּר:
שֵׁשֶׁת יוֹמִין תַּעֲבִיד עוּבְדָךָ וּבַיּוֹמָא שְׁבִיעֵאָה תְּנוּחַ בְּדִיל דִּינּוּחַ תוֹרְךָ וְחֲמֹרְךָ וַיִּשְׁקוּט בֶּר אַמְתְּךָ וְגִיּוּרָא:

וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי תִשְׁבֹּת – אִף בְּשִׁנָּה הַשְּׁבִיעִית לֹא תַעֲקֹר שַׁבַּת בְּרֵאשִׁית מִמְקוּמָה. שְׁלֹא תֵאֵמֵר: הוֹאִיל וְכָל הַשְּׁנָה קְרוּיָה שַׁבַּת, לֹא תִנְהַג בָּהּ שַׁבַּת בְּרֵאשִׁית. **לְמַעַן יָנוּחַ שׁוֹרְךָ וְחֲמֹרְךָ** – תּוֹן לוֹ נֶחֱחַ; לְהַתִּיר שְׂיֵהָא תוֹלֵשׁ וְאוֹכֵל עֲשָׂבִים מִן הַקְּרָקַע. אוּ אִינוּ אֵלָּא יִחְבְּשׁוּן בְּתוֹךְ הַבַּיִת? אָמְרָת: אִין זֶה נֶחֱחַ אֵלָּא צַעַר. **בֶּן אִמְתְּךָ** – בְּעֶבֶד עַרְל הַכְּתוּב מְדַבֵּר. וְהַגֵּר – גֵּר תוֹשֵׁב.

וּבְכָל אֲשֶׁר-אָמַרְתִּי אֵלֵיכֶם תִּשְׁמְרוּ וְשֵׁם אֱ-לֹהִים אַחֲרֵיכֶם לֹא תִזְכִּירוּ לֹא יִשְׁמַע עַל-פִּיָּה:
וּבְכָל דְּאָמַרְתִּי לְכוּן תִּסְתַּמְרוּן וְשׁוּם טַעֲנוֹת עִמְמִיָּא לֹא תִדְכְּרוּן לֹא יִשְׁתַּמַּע עַל פּוּמְכוּן:

וּבְכָל אֲשֶׁר אָמַרְתִּי אֵלֵיכֶם תִּשְׁמְרוּ – לְעַשׂוֹת כָּל מִצְוֹת עֲשֵׂה בְּאִזְהָרָה; שְׁכַל שְׁמִירָה שְׁבִתְוָה אִזְהָרָה הִיא בְּמִקּוּם לֹאוּ. **לֹא תִזְכִּירוּ** – שְׁלֹא יֵאֵמֵר לוֹ: שְׁמַר לִי בְּצַד עֲבוּדָה זָרָה פְּלוֹנִיָּת, אוּ: תַּעֲמַד עִמִּי בַיּוֹם עֲבוּדָה זָרָה פְּלוֹנִיָּת. דְּבַר אַחַר: **וּבְכָל אֲשֶׁר אָמַרְתִּי אֵלֵיכֶם תִּשְׁמְרוּ וְשֵׁם**

א-להים אחרים לא תזכירו – ללמדך ששקולה עבודה זרה כנגד כל המצוות כולן, והנזקרה בה כשומר את כלן. לא ישמע – מן הגוי. על פיה – שלא תעשה שתפות עם גוי, וישבע לה בעבודה זרה שלו; נמצאת שאתה גורם שיזכר על ידך.

שְׁלֹשׁ רְגָלִים תִּתַּח לִי בַשָּׁנָה: **תֵּלֵת זְמַנֵּינִי תִיחַגֵּן קִדְמֵי בְשֵׁתָא:**

רגלים – פעמים, וכן "פי הכימני זה שלש רגלים".

את־חג המצות תשמר שבעת ימים תאכל מצות כאשר צויתך למועד חדש האביב פייבו יצאת ממצרים ולא־יראו פני ריכם: **ית חגא דפטיריא תטר שבועא יומין תיכול פטירא כמא דפקידתך לזמן ירחא דאביבא ארי ביה נפקתא ממצרים ולא יתחזון קדמי ריקניו:**

חדש האביב – שהתבואה מתמלאת בו באביב. אביב – לשון אב, בכור וראשון לבשל פרות. ולא יראו פני ריכם – כשתבאו לראות פני ברגלים, הביאו לי עולות.

וחג הקציר בפורי מעשיך אשר תזרע בשדה וחג האסף בצאת השנה באספה את־מעשיך מו־השדה: **וחגא דחצדא בפורי עובדך דתזרע בשקלא וחגא דכנשא במפקה דשתא במכנשא ית עובדך מן שקלא:**

וחג הקציר – הוא חג שבוועות. בפורי מעשיך – שהוא זמן הבאת בכורים; ששתי הלחם הבאים בעצרת היו מתירין החדש למנחות ולהביא בכורים למקדש, שנגמר: "וביום הבכורים" וגומר. וחג האסף – הוא חג הסכות. באספה את מעשיך – שכל ימות החמה, התבואה מתיבשת בשדות, ובחג אוספים אותה אל הבית מפני הגשמים.

שְׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה יֵרָאֶה כְּלִי־זָכוּרְךָ אֶל־פְּנֵי הָאֵלֹהִים יִי־הִנֵּה: **תֵּלֵת זְמַנֵּינִי בְשֵׁתָא יתחזון כל דכורך קדם רבון עלמא יי:**

שלוש פעמים וגומר – לפי שהענין מדבר בשביעית, הצריך לומר שלא יתעקרו רגלים ממקומו. כל זכורך – הזכרים שבה.

לא־תזבח על־חמץ דם־זבחי ולא־ילין חלב־חגי עד־בקר: **לא תכוס על חמיע דם פסחי ולא יביתון בר ממדבחה תרבי נכסת חגא עד צפרא:**

לא תזבח על חמץ וגומר – לא תשחט את הפסח בארבעה עשר בניסן עד שתבער החמץ. ולא יליו חלב חגי וגומר – חוץ למזבח. עד בקר – יכול אף על המערכה יפסל בלינה? תלמוד לומר: "על מוקדה על המזבח כל הליקה". ולא יליו – אין לינה אלא בעמוד השחר, שנגמר: עד בקר; אבל כל הליקה יכול להעלותו מן הרצפה למזבח.

ראשית בכורי אדמתך תביא בית י־הוה א־להיך לא־תבשל גדי בחלב אמו: **ריש בכורי ארעך תיתי לבית מקדשא די אלהך לא תיכלון בשר בחלב:**

ראשית בכורי אדמתך – אף השביעית חובת בכורים, לכה נאמר אף פאן "בכורי אדמתך". כיצד? אדם נכנס לתוך שדהו ורואה תאנה שפברה, כורף עליה גמי לסימן ומקדישה. ואין בכורים אלא משבעת המינין האמורין במקרא, "ארץ חטה ושעורה" וגומר. לא תבשל גדי – אף עגל וכבש בכלל גדי, שאין גדי אלא לשון ולד רך, ממה שאתה מוצא בכמה מקומות בתורה, שכתוב "גדי" והצריך לפרש אחריו "עזים", כגון: "אנכי אשלח גדי עזים", "את גדי העזים", "שני גדי עזים"; ללמדך שכל מקום שנגמר "גדי" סתם, אף עגל וכבש במשמע. ובשלושה מקומות נכתב בתורה: אחד לאסור אכילה, ואחד לאסור הנאה, ואחד לאסור בשול.

שישי פְּרִשְׁת הַהֲכֵנָה לַפְּנִיסָה לְאַרְץ

הנה אנכי שלח מלאך לפניך לשמרך בדרך ולהביאך אל־המקום אשר הכנתי: **הא אנא שלח מלאכא קדמך למטרך באורחא ולאעלותך לאתרא דאתקינית:**

הנה אנכי שלח מלאך – פאן נתבשרו שעתידין לחטא, ושכינה אומרת: "פי לא אעלה בקרבך". אשר הכנתי – אשר זמנתי לתת לכם, זהו פשוטו ומדרשו: אל המקום אשר הכנתי כבר, מקומי נכר כנגדו; וזה אחד מן המקראות שאומרים שבית המקדש של מעלה מכנן כנגד של מטה.

השמר מפניו ושמע בקלו אל־תמר בו פי לא ישא לפשעכם פי שמי בקרבו: **אסתמר מן קדמוהי וקביל למימריה לא תסריב לקבליה ארי לא ישבוק לחוביכון ארי בשמי מימריה:**

אל תמר בו – לשון המראה, כמו "אשר ימרה את פיה". פי לא ישא לפשעכם – אינו מלמד בך, שהוא מן הכת שאין חוטאין; ועוד, שהוא שליח, ואינו עושה אלא שליחותו. פי שמי בקרבו – מחבר לראש המקרא: השמר מפניו, פי שמי משתף בו. ורבתינו אמרו: זה מטטרון, ששמו כשם רבו; מטטרון בגימטריא ש-די.

כי אם-שמוע תשמע בקלו ועשית כל אשר אדבר ואיבתל את-איביך וצרת את-צרכיך:
ארי אם קבלא תקביל למימריה ותעביד כל דאמליל ואסגי ית סנאך ואעיק לדמעיקו לך:

וצרתי – פתרגומו: ואעיק.

כי-יגלך מלאכי לפניך והביאך אל-האמרי והחתי והפרזי והפנעני החני והיבוסני והכחדתי:
ארי יהך מלאכי קדמך ויעילנך לנת אמוראי ותחתי ופרזאי וכנענאי חנאי ויבוסאי ואשיצינון:

לא-תשתתנה לא-להיהם ולא תעבדם ולא תעשה פמעשיהם כי הרס תקרסם ושבר תשבר מצבתיהם:
לא תסגוד לטענותהון ולא תפלחניו ולא תעביד פעובדיהון ארי פגרא תפגרונו ותברא תמבר קמתהון:

הרס תקרסם – לאותם אלהות. מצבתיהם – אכנים שהם מציבין להשתחוות להם.

ועבדתם את-י-הנה א-להיכם וברך את-לחמך ואת-מימך והסרתי מחלה מקרבך:
ותפלחיו קדם יי אלהכון ויברך ית מיכלך וית משתך ואעדי מרעיו בישינ מבינך:

שביעי

לא תהנה משפלה ועקרה בארצך את-מספר ימיה אמלא:
לא תהי תקלא ועקרא בארעך ית מנין יומך אשלים:

לא תהנה משפלה – אם תעשה רצוני. משפלה – מפלת נפלים או קוברת את בניה קרויה משפלה.

את-אימתי אשלח לפניך והמתיל את-פל-העם אשר תבא בהם ונתתי את-פל-איביך אליך ערה:
ית אימתי אשלח קדמך ואשגיש ית פל עמא דאת אתי לאגחא בהון קרב ואמסר ית פל בעלי דבבך קדמך מחזרי קדל:

והמתי – כמו והממתי, ופתרגומו: "ואשגיש". וכן פל תבה שפעל שלה בכפל אות אחרונה, כשמהפך לדבר בלשון פעלתי, יש מקומות שנוטל אות הפולה ומדגיש את האות ונוקדו במלאפום, כגון: והמתי, מגזרת "והמם גלגל עגלתו"; "וסבותי", מגזרת "וסכב בית אל"; "דלתי", מגזרת "דללו וחרבו"; "על פנים סקתיך", מגזרת "חקקי לב"; "את מי רצותי", מגזרת "רצץ עוב דלים". והמתרגם והמתי "ואקטל" – טועה הוא, שאלו מגזרת מימה היה, אין ה"א שלה בפתח, ולא מ"ם שלה מדגשת ולא נקדה מלאפום, אלא "והמתי"; כגון "והמטה את העם הזה" – התי"ו מדגשת, שהיא באה במקום שמים; לפי שהנה צריך שלשה תו"ן: שמים ליסוד, כמו: "ביום פת ה'", "מפת א-להים היא", והשלישית לשמוש. ערה – שנינוסו מלפניך ויהפכו לך ערפם.

ושלחתי את-הצרעה לפניך וגרשה את-החני את-הפנעני ואת-החתי מלפניך:
ואשלח ית ערעיתא קדמך ותתריך ית חנאי ית פנענאי וית חתאי מן קדמך:

הצרעה – מין שרץ העור, והיתה מכה אותם בעיניהם ומטילה בהם ארס והם מתים. והצרעה לא עברה את הירדן, והחתי והפנעני הם ארץ סיחון ועוג, לפיכך מפל שבעה אמות לא מנה כאן אלא אלו. וחוי, אף על פי שהוא מעבר הירדן והלאה, שנו רבותינו במסכת סוטה: על שפת הירדן עמדה ונרקה בהם מרה.

לא אגרשנו מפניך בשנה אחת פו-תהנה הארץ שמימה ורבה עליך חית השדה:
לא אתריכנון מן קדמך בשתא חדא דלמא תהי ארעא צדיא ותסגי עלך חית ברא:

שמימה – ריקנית מבני אדם, לפי שאתם מעט, ואין בכם פדי למלאות אותה. ורבה עליך – ותרבה עליך.

מעט מעט אגרשנו מפניך עד אשר תפרה ונחלת את-הארץ:
זעיר זעיר אתריכנון מן קדמך עד דתסגי ותחסין ית ארעא:

עד אשר תפרה – תרבה, לשון פרי, כמו "פרו ורבו".

ושתי את-גבלך מימ-סוף ועדינם פלשתיים וממדבר עד-הנהר פי | אתן בינכם את ישבי הארץ וגרשתמו מפניך:
ואשוני ית תחומך מימא דסוף ועד ימא דפלשתאי וממדברא עד פרת ארי אמסר בינכון ית יתבי ארעא ותתריכנון מן קדמך:

ושתי – לשון השתה. והתי"ו מדגשת, מפני שבאה תחת שמים, שאין שימה בלא תי"ו, והאסת לשמוש. עד הנהר – פרת. וגרשתמו – ותגרשם.

לא-תכרת להם ולא-להיהם ברית:
לא תגזר להון ולטענותהון קיבם:

א-להיהם פיי-הנה לה למוקש:
לא ישבו בארצה פן-יחטאו אתה לי פי תעבד את-
לא יתבון בארצה דלמא יחייבון יתך קדמי ארי תפלת
ית טענתהון ארי יהון לך לתקלא:

פי תעבד וגומר – הרי אלו "פי" משמשין במקום "אשר", וכן בכמה מקומות. וזהו לשון "אי", שהוא אחד מארבעה לשונות ש"ה"פי" משמש. וגם מצינו בהרבה מקומות "אם" משמש בלשון "אשר", כמו "ואם תקריב מנסת בכורים", שהיא חובה.

והשתחיתם מרחק:
ואל-משה אמר עלה אלי-הנה אתה ואהרן
נדב ואביהוא ושבעים מזקני ישראל
ולמשה אמר סק לקדם יי את ואהרן נדב ואביהוא
ושבעין מסבי ישראל ותסגדון מרחיק:

ואל משה אמר עלה – פרשה זו נאמרה קדם עשרת הדברות. ברביעי בסיון נאמרה לו "עלה".

ונגש משה לבדו אל הערפל:
ונגש משה לבדו אלי-הנה והם לא יגשו והעם לא
יעלו עמו:
ויתקרב משה בלחודוהי לקדם יי ואנון לא יתקרבון
ועמא לא יסקון עמיה:

ונגש משה לבדו – אל הערפל.

ויבא משה ויספר לעם את כל-דברי י-הנה ואת
כל-המשפטים ויען כל-העם קול אחד ויאמרו כל-
הדברים אשר-דבר י-הנה נעשה:
ויבא משה ויספר לעם – בו ביום. את כל דברי ה' –
ואת כל המשפטים – שבע מצות שנצטוו בני נח, ושבת וכבוד
אב ואם ופרה אדמה ודינין, שנחננו להם במרה.

ויכתב משה את כל-דברי י-הנה וישכם בבקר ויבן
מזבח תחת ההר ושתיים עשרה מצבה לשנים עשר
שבטי ישראל:
ויכתב משה את כל פתגמיא דיי ואקדים בצפרא ובנא
מזבחה בשפולי טורא ותרתא עשרי קמא לתרי עשר
שבטיא דישראל:

ויכתב משה – מבראשית ועד מתן תורה, וכתב מצות שנצטוו במרה. וישכם בבקר – בתחילת בסיין.

וישלח את-נערי בני ישראל ויעלו עלת ויזבחו
זבחים שלמים לי-הנה פרים:
וישלח ית בכורי בני ישראל ואסיקו עלון ונפסו נכסת
קודשין קדם יי תורין:

את נערי – הבכורות.

ויקח משה חצי הדם באגנת וחצי הדם זרק
על-המזבח:
ונסיב משה פלגות דמא ושוי במזרקיא ופלגות דמא
זרק על מזבחה:

ויקח משה חצי הדם – מי חלקו? מלאך בא וחלקו. באגנות – שתי אגנות, אחד לחצי דם עולה ואחד לחצי דם שלמים, להזות אותם על העם. ומכאן למדו רבותינו שנכנסו אבותינו לברית במילה וטבילה והזאת דמים, שאין הנזא בלא טבילה.

ויקח ספר הברית ויקרא באזני העם ויאמרו כל
אשר-דבר י-הנה נעשה ונשמע:
ונסיב ספרא דקימא וקרא קדם עמא ואמרו כל דמליל
יי נעביד ונקביל:

ספר הברית – מבראשית ועד מתן תורה ומצות שנצטוו במרה.

ויקח משה את-הדם ויזרק על-העם ויאמר הנה דם-
הברית אשר כרת י-הנה עמכם על כל-הדברים האלה:
ונסיב דם קימא דגזר יי עמכון על כל פתגמיא האליו:

ויזרק – ענין הנזא. ומרגומו: "ויזרק על מזבחה לכפרא על עמא".

ויעל משה ואהרן נדב ואביהוא ושבעים מזקני
ישראל:
וסליק משה ואהרן נדב ואביהוא ושבעין מסבי
ישראל:

ויראו את א-להי ישראל ותחת רגליו כמעשה
לבנת הספיר וכעצם השמים לטהר:
וחזו ית יקר אלהא דישראל ותחות פורסי יקריה
כעובד אבן טבא וכמחזי שמיא לברירו:

וַיִּרְאוּ אֶת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל – נִסְתַּמְּלוּ וְהִצִּיצוּ וְנִתְחַיְבוּ מִיָּתָהּ; אֲלֵא שֶׁלֹּא רָצָה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְעַרְבֵב שְׂמֵחַת הַתּוֹרָה, וְהַמְתִּין לְנֹדֵב וְאָבִיחָהּ עַד יוֹם חֲנֻכַּת הַמִּשְׁכָּן. וְלִנְקָנִים – עַד "וַיְהִי הַעֵם כְּמֵתְאוּנְנִים" וְגוֹמֵר "וַתִּבְעַר בָּם אֵשׁ ה'" וַתֹּאכַל בַּקִּצָּה הַמִּחְנָה", בַּקִּצִּינִים שְׂבִמְחָנָה. כְּמַעֲשֵׂה לְבַנַּת הַסַּפִּיר – הִיא הַיְתָה לְפָנָיו בְּשַׁעַת הַשְּׁעֵבוֹד, לְזַכֵּר צְרָתוֹן שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁהָיוּ מְשַׁעֲבָדִים בְּמַעֲשֵׂה לְבָנִים. וְכַעֲצָם הַשָּׁמַיִם לְטָהָר – מְשַׁנְּגָאֵלוּ הִנֵּה אֹר וְחֲדוּהָ לְפָנָיו. וְכַעֲצָם – כְּמַרְגּוּמוֹ, לְשׁוֹן מְרָאָה. לְטָהָר – לְשׁוֹן בְּרוּר וְצָלוּל.

וְאֵל-אֲצִילִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא שָׁלַח יָדוֹ וַיַּחֲזוּ אֶת-
הָאֱלֹהִים וַיֵּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ:
וְלַרְבְּרֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא הָיָה נִזְקָא וְחִזּוּ יֵת יִקְרָא דִּינִי
וְהָיוּ חֲזוֹן בְּקוֹרְבַנְיָהוֹן דְּאֵתְקַבְּלוּ כְּאֵלוּ אֲכַלְיוּ וְשָׁתוּ:

וְאֵל אֲצִילִי – הֵם נֹדֵב וְאָבִיחָהּ וְהִנְקָנִים. לֹא שָׁלַח יָדוֹ – מְכַלֵּל שֶׁהָיוּ רְאוּיִים לְהִשְׁתַּלַּח בָּהֶם יָד. וַיַּחֲזוּ אֶת הָאֱלֹהִים – הָיוּ מְסַתְּמִלִּין בּוֹ בְּלֵב גַּם מִתּוֹךְ אֲכִילָה וְשִׁתִּיָּה. כִּף מְדַרְשׁ תַּנְחומָא, וְאוּנְקְלוֹס לֹא תַרְגֵּם כֵּן. אֲצִילִי – לְשׁוֹן גְּדוּלִים, כְּמוֹ "וּמְאֲצִילֶיָּהּ קְרֵאתִיד"; "וַיֵּאצֵּל מִן הַרוּחַ"; "שֵׁשׁ אַמּוֹת אֲצִילָה".

וַיֹּאמֶר יְיָ-הוֹיָה אֶל-מֹשֶׁה עֲלֵה אֵלַי הִקְרָה וְהִיָּה-נִשְׁמֹ
וְאֵתְנָה לְךָ אֶת-לַחַת הָאָבֶן וְהַתּוֹרָה וְהַמִּצְוָה אֲשֶׁר
כְּתַבְתִּי לְהוֹרֹתָם:
וַיֹּאמֶר יְיָ לְמֹשֶׁה סֵק לְקַדְמֵי לְטוֹרָא וְהָיוּ תַמָּן וְאֵתִין לְךָ
יֵת לִוְחֵי אַבְנָא וְאוֹרִיתָא וְתַפְקִידָתָא דְכְּתַבְתִּי
לְאֵלוּפִיָּהוֹן:

וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה – לְאַחַר מִתַּן תּוֹרָה. עֲלֵה אֵלַי הִקְרָה וְהִיָּה שָׁם – אַרְבָּעִים יוֹם. אֶת לַחַת הָאָבֶן וְהַתּוֹרָה וְהַמִּצְוָה אֲשֶׁר כְּתַבְתִּי לְהוֹרֹתָם – כָּל שֵׁשׁ אַמּוֹת וְשִׁלְשׁ עֶשְׂרֵה מְצוֹת בְּכָלֵל עֲשֻׁרַת הַדְּבָרוֹת הֵן. וְרַבִּינוּ סַעֲדָה פָּרֵשׁ בְּאַנְקְרוֹת שְׁיִסַּד לְכָל דְּבוּר וְדְבוּר, מְצוֹת הַתְּלוּיוֹת בּוֹ.

וַיִּקְּם מֹשֶׁה וַיְהוֹשֻׁעַ מִשְׁרָתוֹ וַיַּעַל מֹשֶׁה אֶל-הָרִ
הָאֱלֹהִים:
וַיִּקְּם מֹשֶׁה וַיְהוֹשֻׁעַ מִשְׁרָתוֹ וַיַּעַל מֹשֶׁה אֶל-הָרִ
דְּאֵתְגְּלֵי עֲלוּהֵי יִקְרָא דִּינִי:

וַיִּקְּם מֹשֶׁה וַיְהוֹשֻׁעַ מִשְׁרָתוֹ – לֹא יַדְעָתִי מַה טִּיבוֹ שֶׁל יְהוֹשֻׁעַ כָּאֵן. וְאוֹמֵר אֲנִי שֶׁהִיָּה הַתְּלִמִּיד מְלִנְהָ לְרַב עַד מְקוֹם הַגְּבֻלַת תַּחומֵי הָהָר, שְׂאִינוּ רְשָׁאֵי לִילָף מִשָּׁם וְהִלָּאָהּ. וּמֹשֶׁה – וַיַּעַל מֹשֶׁה לְבַדּוֹ אֶל הָר הָאֱלֹהִים; וַיְהוֹשֻׁעַ נָטָה שָׁם אֶתְלוֹ, וְנִתְעַכַּב שָׁם כָּל אַרְבָּעִים יוֹם. שְׁכַן מְצִינוּ כְּשִׁנְיַד מֹשֶׁה, "וַיִּשְׁמַע יְהוֹשֻׁעַ אֶת קוֹל הָעַם בְּרַעַה", לְמַדְנּוֹ שֶׁלֹּא הִיָּה יְהוֹשֻׁעַ עִמָּהֶם.

וְאֵל-הַזְּקֵנִים אָמַר שְׂבוּ-לָנוּ בְּזֵה עַד אֲשֶׁר-נִשְׁוֵב אֲלֵיכֶם
וְהִנֵּה אֶתְרָן וְחֹר וְעַמְּכֶם מִי-בַעַל דְּבָרִים יִגַּשׁ אֲלֵיכֶם:
וְלִסְבִּיאָ אָמַר אוֹרִיכוּ לָנָא הִכָּא עַד דְּנָתוּב לְוַתְכוּן וְהָא
אֶתְרָן וְחֹר עַמְּכוּן מִן דְּאִית לִיָּה דִּינָא יִתְקַרְב לְקַדְמֵיָהוֹן:

וְאֵל הַזְּקֵנִים אָמַר – בְּצִאתוֹ מִן הַמִּחְנָה. שְׂבוּ לָנוּ בְּזֵה – וְהִתְעַכְּבוּ כָּאֵן עִם שְׂאָר הָעַם בְּמִחְנָה, לְהִיּוֹת נְכוּנִים לְשַׁפֵּט לְכָל אִישׁ רִיבּוֹ. חוּר – בְּנֵה שֶׁל מְרִים הִיָּה, וְאָבִיו כָּל בּוֹ יִפְנָה, שְׁנֵאמַר: "וַיִּקַּח לוֹ כְּלָב אֶת אֶפְרַת וַתִּלְד לוֹ אֶת חוּר". אֶפְרַת זוֹ מְרִים, כְּדֵאִיתָא בְּסוּטָה. מִי בַעַל דְּבָרִים – מִי שְׁיִשׁ לוֹ דִּין.

וַיַּעַל מֹשֶׁה אֶל-הָהָר וַיִּכַּס הָעַנָּן אֶת-הָהָר:
וְסִלִּיק מֹשֶׁה לְטוֹרָא וְחָפָא עַנְנָא יֵת טוֹרָא:

וַיִּשְׁכַּח פְּבוּדֵי-הוֹיָה עַל-הָר סִינַי וַיִּכְסְהוּ הָעַנָּן שְׁשֵׁת
יָמִים וַיִּקְרָא אֶל-מֹשֶׁה בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מִתּוֹךְ הָעַנָּן:
וַיִּשְׁכַּח הָעַנָּן – רַבּוּתֵינוּ חוֹלְקִין בְּדַבְרָה. יֵשׁ מֵהֶם אוֹמְרִים: אֵלוּ שְׁשֵׁה יָמִים שְׁמֵרָאשׁ חֲדָשׁ . וַיִּכְסְהוּ הָעַנָּן – לְהָר. וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי – לוֹמֵר עֲשֻׁרַת הַדְּבָרוֹת; וּמֹשֶׁה וְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עוֹמְדִים, אֲלֵא שֶׁחֲלַק הַכְּתוּב כְּבוֹד לְמֹשֶׁה. וַיֵּשׁ אוֹמְרִים: וַיִּכְסְהוּ הָעַנָּן – לְמֹשֶׁה, שְׁשֵׁת יָמִים לְאַחַר עֲשֻׁרַת הַדְּבָרוֹת; וְהֵם הָיוּ בַתְּחִלַּת אַרְבָּעִים יוֹם שֶׁעָלָה מֹשֶׁה לְקַבֵּל הַלּוּחוֹת. וְלִמְדָה שְׁכָל הַנְּכַס לְמִחְנָה שְׂכִינָה טְעוּן פְּרִישָׁה שְׁשֵׁה יָמִים.

וְחִיזוּ יִקְרָא דִּינִי כְּאִישָׁא אֲכַלָּא בְּרִישׁ טוֹרָא לְעִינֵי בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל:
וְחִיזוּ יִקְרָא דִּינִי כְּאִישָׁא אֲכַלָּא בְּרִישׁ טוֹרָא לְעִינֵי בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל:

וְיָבֵא מֹשֶׁה בְּתוֹךְ הָעַנָּן וַיַּעַל אֶל-הָהָר וַיְהִי מֹשֶׁה
בְּהָר אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה:
וְיָבֵא מֹשֶׁה בְּגוֹ עַנְנָא וְסִלִּיק לְטוֹרָא וְהָיָה מֹשֶׁה בְּטוֹרָא
אַרְבָּעִין יָמִין וְאַרְבָּעִין לַיְלָוֹן:

וְיָבֵא מֹשֶׁה בְּתוֹךְ הָעַנָּן וַיַּעַל אֶל-הָהָר וַיְהִי מֹשֶׁה
בְּהָר אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה:
וְיָבֵא מֹשֶׁה בְּגוֹ עַנְנָא וְסִלִּיק לְטוֹרָא וְהָיָה מֹשֶׁה בְּטוֹרָא
אַרְבָּעִין יָמִין וְאַרְבָּעִין לַיְלָוֹן:

בְּתוֹךְ הָעַנָּן – עַנָּן זֶה כְּמִין עֶשֶׂן הוּא, וְעֶשֶׂה לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה שְׂבִיל בְּתוֹכוֹ.

ה בַּלְשָׁאֲשׁוּר מִלְכָּא עֶבֶד לַחַם רַב לְרַבְרַבְנוּהוּ
אֶלְפִי וְלִקְבֵל אֶלְפָּא חֲמֵרָא שְׁתֵּה בַּלְשָׁאֲצֹר אָמַר
בְּטַעַם חֲמֵרָא לְהִיתִיָּה לְמֵאנִי דְהָבָא וְכִסְפָּא דִּי
הַנְּפִיק נְבוּכַדְנֶצַּר אָבוּהִי מִן־הִיכְלָא דִּי בִירוּשְׁלַם
וַיִּשְׁתַּוּן בְּהוֹן מִלְכָּא וְרַבְרַבְנוּהִי שְׁגַלְתָּהּ וְלַחֲנַתָּהּ
בְּאֲדִין הִיתִיו מֵאנִי דְהָבָא דִּי הַנְּפִיקוּ מִן־הִיכְלָא
דִּי־בֵית אֱלֹהָא דִּי בִירוּשְׁלַם וְאִשְׁתִּיו בְּהוֹן מִלְכָּא
וְרַבְרַבְנוּהִי שְׁגַלְתָּהּ וְלַחֲנַתָּהּ וְאִשְׁתִּיו חֲמֵרָא
וְשַׁבְּחוּ
לֹא־לֵהִי דְהָבָא וְכִסְפָּא נְחָשָׂא פְּרִזְלָא אָעָא
וְאִבְנָא בְּהִשְׁעֵתָּה נִפְקוּ נִפְקָה אֲצַבְעֵן דִּי יַד־
אָנֹשׁ וְכַתְּבֹן לִקְבֵל נְבִרְשֵׁתָא עַל־גִּירָא דִּי־כַתְּל
הִיכְלָא דִּי מִלְכָּא וּמִלְכָּא חֲזָה פֶּסֶס יָדָא דִּי כַתְּבָהּ
וְאֲדִין מִלְכָּא זִיוֹהִי שְׁנוּהִי וְרַעִינֵהִי יְבֵהֲלוּנָהּ
וְקִטְרֵי חֲרֻצָּה מִשְׁתַּרְיֹן וְאַרְכְּבַתָּה דָּא לְדָא נִקְשָׁן
קָרָא מִלְכָּא בְּחִיל לְהַעֲלָה לְאִשְׁפִּיא בְּשׁוּדָאִי
וְגִזְרִיא עֵנָה מִלְכָּא וְאָמַר לְחַכְיֵמִי בְּבַל דִּי כָל־
אָנֹשׁ דִּי־יִקְרָה כְּתָבָהּ דְנָה וּפְשָׁרָה יַחֲוֹנְנִי
אַרְגֹּנָא יִלְבֵּשׁ וְהַמְנִיכָא דִּי־דְהָבָא עַל־צֹאֲרָה
וְתַלְתֵּי בְּמַלְכוּתָא יִשְׁלַט אֲדִין עַלִּין כָּל חַכְיֵמִי
מִלְכָּא וְלֹא־כְהִלִּין כְּתָבָא לְמִקְרָא וּפְשָׁרָה
לְהוֹדְעָה לְמִלְכָּא אֲדִין מִלְכָּא בַּלְשָׁאֲצֹר שְׁגִיא
מִתְּבַהֲל וְזִיוֹהִי שְׁנִין עֲלוּהִי וְרַבְרַבְנוּהִי
מִשְׁתַּבְּשִׁין מִלְכָּתָא לִקְבֵל מִלִּי מִלְכָּא
וְרַבְרַבְנוּהִי לְבֵית מִשְׁתִּיא עֲלַת עֲנַת מִלְכָּתָא
וְאָמַרְתָּ מִלְכָּא לְעֵלְמִין חַיִּי אֶל־יְבֵהֲלוּךְ רַעִיוֹנֶךָ
וְזוּיֶךָ אֶל־יִשְׁתַּנּוּ אִיתִי גְבַר בְּמַלְכוּתֶךָ דִּי רוּחַ אֱ-
לֹהִין קִדִּישִׁין בֵּהּ וּבִיוֹמֵי אָבוּךְ נִהִירוּ וְשָׁכַלְתַּנּוּ
וְחַכְמָה בְּחַכְמַת־אֱ-לֹהִין הַשְׁתַּכַּחַת בֵּהּ וּמִלְכָּא
נְבִכְדֶּנְצַר אָבוּךְ רַב חֲרַטְמִין אִשְׁפִּין בְּשׁוּדָאִין
גִּזְרִין הַקִּימָה אָבוּךְ מִלְכָּא בְּכֻלְּךָ דִּי
רוּחַ יִתִּירָה וּמִנְדַע וְשָׁכַלְתַּנּוּ מִפְּשָׁר חֲלָמִין
וְאַחֻוּיַת אַחִידֹן וּמִשְׁרָא קִטְרִין הַשְׁתַּכַּחַת בֵּהּ
בְּדִנְיָאֵל דִּי־מִלְכָּא שֵׁם־שִׁמְיָה בַּלְטָשָׁאֲצֹר כְּעֵן
דְּנִיָּאֵל יִתְקַרִּי וּפְשָׁרָה יַהֲחוּהּ בְּאֲדִין דְּנִיָּאֵל הָעֵל
קָדָם מִלְכָּא עֵנָה מִלְכָּא וְאָמַר לְדִנְיָאֵל אַנְתָּהוּ

דְּנִיָּאֵל דִּי־מִן־בְּנֵי גְלוּתָא דִּי יְהוּדָא דִּי הִיתִי מִלְכָּא
אָבִי מִן־יְהוּדָא וְשִׁמְעַת עֲלֶיךָ דִּי רוּחַ אֱ-לֹהִין בְּךָ
וְנִהִירוּ וְשָׁכַלְתַּנּוּ וְחַכְמָה יִתִּירָה הַשְׁתַּכַּחַת בְּךָ
וְכֵעֵן הָעֵלֹן קָדְמִי חַכְיֵמִיא אִשְׁפִּיא דִּי־כַתְּבָהּ
דְּנָה יִקְרוּן וּפְשָׁרָה לְהוֹדְעַתְנִי וְלֹא־כְהִלִּין פְּשָׁר־
מִלְתָּא לְהַחְוִיָּה וְאָנָּה שִׁמְעַת עֲלֶיךָ דִּי־תַכּוּל
פְּשָׁרִין לְמִפְּשָׁר וְקִטְרִין לְמִשְׁרָא כְּעֵן הֵן תַּכּוּל
כְּתָבָא לְמִקְרָא וּפְשָׁרָה לְהוֹדְעוֹתְנִי אַרְגֹּנָא
תַּלְבֵּשׁ וְהַמְנִיכָא דִּי־דְהָבָא עַל־צֹאֲרָךְ וְתַלְתֵּי
בְּמַלְכוּתָא תִּשְׁלַט בְּאֲדִין עֵנָה דְּנִיָּאֵל וְאָמַר קָדָם
מִלְכָּא מִתְּנַתְּךָ לֶךָ לְהוּוִין וְנְבִזְבִּיתְךָ לְאַחֲרוֹן הַב
בְּרַם כְּתָבָא אֶקְרָא לְמִלְכָּא וּפְשָׁרָא אֶהוֹדְעֵנָה
אֲנִי מִלְכָּא אֱלֹהָא עֲלָהּ מִלְכוּתָא וְרַבּוּתָא
וַיִּקְרָא וְהַדְרָא יֵהֵב לְנְבִכְדֶּנְצַר אָבוּךְ וּמִן־רַבּוּתָא
דִּי יְהִי־לָהּ כָּל עַמְמֵיָא אִמְיָא וְלִשְׁנֵיָא הוּוּ זִיעִין
וְדַחֲלִין מִן־קָדְמוּהִי דִּי־הוּא צָבָא הוּוּ קִטְל וְדִי־
הוּוּ צָבָא הוּוּ מַחָא וְדִי־הוּוּ צָבָא הוּוּ מְרִים
וְדִי־הוּוּ צָבָא הוּוּ מִשְׁפַּל וְכִדִּי רַם לְבָבָהּ וְרוּחָהּ
תִּקְפַת לְהַזְדָּה הַנְּחַת מִן־פְּרִסָּא מִלְכוּתָהּ וַיִּקְרָה
הָעֵדִיו מְנָה וּמִן־בְּנֵי אָנֹשָׁא טְרִיד וְלִבְבָהּ עַם־
חִיּוּתָא שְׁוִיו וְעַם־עֲרֻדִיא מְדוּרָה עֲשָׁבָא כְּתוּרִין
יִטְעֻמוּנָהּ וּמִטְל שְׁמִיא גְשָׁמָה יִצְטַבַּע עַד דִּי־
יָדַע דִּי־שְׁלִיט אֱלֹהָא עֲלָהּ בְּמַלְכוּת אָנֹשָׁא
וְלִמִּן־דִּי יִצְבָּא יְהִקִּים עֲלָהּ וְאֲנִי בְּרָהּ בַּלְשָׁאֲצֹר
לֹא הַשְׁפַּלְתָּ לְבָבְךָ כֻלְּךָ דִּי כָל־דְּנָה יָדַעְתָּ
וְעַל מְרָא־שְׁמִיא הַתְּרוּמַתָּ וְלִמְאֲנִיא דִּי־
בֵּיתָהּ הִיתִיו קָדְמֶךָ וְאֲנִי וְרַבְרַבְנֶךָ שְׁגַלְתְּךָ
וְלַחֲנַתְךָ חֲמֵרָא שְׁתִּין בְּהוֹן וְלֹא־לֵהִי כִסְפָּא־
וְדְהָבָא נְחָשָׂא פְּרִזְלָא אָעָא וְאִבְנָא דִּי לֹא־חֲזִין
וְלֹא־שִׁמְעִין וְלֹא יָדַעִין שְׁבַחַת וְלֹא־לֵהִי דִּי־
נִשְׁמַתְךָ בִּידָהּ וְכָל־אַרְחַתְךָ לֵהּ לֹא הִדְרַתְךָ בְּאֲדִין
מִן־קָדְמוּהִי שְׁלִיחַ פְּסָא דִּי־יָדָא וְכַתְּבָא דְנָה
רְשִׁים וְדְנָה כְּתָבָא דִּי רְשִׁים מְנָא מְנָא תְּקַל
וּפְרִסִין וְדְנָה פְּשָׁר־מִלְתָּא מְנָא מְנָה־אֱלֹהָא
מִלְכוּתְךָ וְהַשְׁלָמָה כְּתָבָא תְּקִילַת בְּמִאֲזֵנִיא
וְהַשְׁתַּכַּחַת חֲסִיר כְּפִרְסָא פְּרִיסַת מִלְכוּתְךָ

וַיְהִיבַת לְמַדֵּי וּפְרָס כִּי בְּאָדִין אָמַר בְּלִשְׁאֲצֹר
וְהַלְבִּשׁוּ לְדַנְיָאֵל אַרְגֹּנָא וְהַמְנִיכָא דִּי-דְהַבָּא
עַל-צִוְאַרְהָ וְהַכְרִזּוּ עֲלוּהִי דִּי-לְהוּא שְׁלִיט
תְּלַתָּא בְּמַלְכוּתָא בְּהַ בְּלִילְיָא קְטִיל בְּלִשְׁאֲצֹר
מַלְכָּא כְּשֻׁדָּאָה

וּ וְדַרְיוֹשׁ מִדָּאָה קִבַּל מַלְכוּתָא כְּבַר שְׁנַיִן שְׁתַּיִן
וְתַרְתֵּינָן בְּשֹׁפֵר קָדָם דְּרִיוֹשׁ וְהַקִּימָא עַל-מַלְכוּתָא
לְאַחַשְׁדֵּרפְּנִיָּא מֵאָה וְעֶשְׂרִין דִּי לְהוֹן בְּכַל-
מַלְכוּתָא וְעֵלָא מְנַהוֹן סָרְכִין תְּלַתָּה דִּי דַנְיָאֵל
חַד-מְנַהוֹן דִּי-לְהוֹן אַחַשְׁדֵּרפְּנִיָּא אֵלִין יְהִיבִין
לְהוֹן טַעְמָא וּמַלְכָּא לֹא-לְהוּא נִזְקֵא אָדִין דַנְיָאֵל
דְּנָה הוּא מִתְנַצַּח עַל-סָרְכִיָּא וְאַחַשְׁדֵּרפְּנִיָּא כַל-
קִבַּל דִּי רוּחַ יִתִּירָא בְּהַ וּמַלְכָּא עֲשִׂיתָ לְהַקְמוּתָהּ
עַל-כַּל-מַלְכוּתָא אָדִין סָרְכִיָּא וְאַחַשְׁדֵּרפְּנִיָּא
הוּוּ בְּעֵין עֵלָה לְהַשְׁכַּחַה לְדַנְיָאֵל מִצַּד מַלְכוּתָא
וְכַל-עֵלָה וּשְׁחִיתָהּ לֹא-יִכְלִין לְהַשְׁכַּחַה כַּל-קִבַּל
דִּי-מַהִימֵן הוּא וְכַל-שְׁלוֹ וּשְׁחִיתָהּ לֹא
הַשְׁתַּכַּחַת עֲלוּהִי אָדִין גְּבַרְיָא אֵלֶךְ אָמְרִין דִּי לֹא
נְהַשְׁבַּח לְדַנְיָאֵל דְּנָה כַּל-עֵלָה לְהוֹן הַשְׁכַּחַנָּא
עֲלוּהִי בְּדַת אֱלֹהֵי אָדִין סָרְכִיָּא וְאַחַשְׁדֵּרפְּנִיָּא
אֵלֶךְ הַרְגִּשׁוּ עַל-מַלְכָּא וְכוּן אָמְרִין לְהַ דְּרִיוֹשׁ
מַלְכָּא לְעַלְמִין חִיִּי אֲתִיעֵטוּ כַּל סָרְכִי מַלְכוּתָא
סַגְנִיָּא וְאַחַשְׁדֵּרפְּנִיָּא הַדְּבַרְיָא וּפְחֻתָּא לְקִימָה
קִימָא מַלְכָּא וּלְתַקְפָּה אָסֵר דִּי כַּל-דִּי-יִבְעָא בְּעוּ
מִן-כַּל-אֱלֹהֵי וְאַנְשׁ עַד-יּוֹמִין תְּלַתִּין לְהוֹן מִנְךָ
מַלְכָּא יִתְרַמָּא לְגַב אַרְיּוּתָא טַעְנֵן מַלְכָּא תְּקִימָא
אָסֵרָא וְתַרְשֵׁם כְּתָבָא דִּי לֹא לְהַשְׁנִיָּה כְּדַת-מְדִי
וּפְרָס דִּי-לֹא תַעֲדָא כַּל-קִבַּל דְּנָה מַלְכָּא דְּרִיוֹשׁ
רְשֵׁם כְּתָבָא וְאַסֵּרָא הַ וְדַנְיָאֵל כְּדִי יָדַע דִּי-
רְשִׁים כְּתָבָא עַל לְבִיתָהּ וְכוּיִן פְּתִיחוּ לְהַ
בְּעִלִּיתָהּ נֶגֶד יְרוּשָׁלַם וְזַמְנִין תְּלַתָּה בְּיוֹמָא הוּא
בְּרַךְ עַל-בְּרִכוּהִי וּמִצְלָא וּמוֹדָא קָדָם אֱלֹהֵי כַּל-
קִבַּל דִּי-הוּא עֶבֶד מִן-קְדַמַּת דְּנָה אָדִין גְּבַרְיָא
אֵלֶךְ הַרְגִּשׁוּ וְהַשְׁכַּחוּ לְדַנְיָאֵל בְּעַה וּמִתְחַנְּן קָדָם
אֱלֹהֵי אָדִין קִרְבוּ וְאַמְרִין קָדָם-מַלְכָּא עַל-
אָסֵר מַלְכָּא הִלָּא אָסֵר רְשִׁמַּת דִּי כַּל-אַנְשׁ דִּי-

יִבְעָא מִן-כַּל-אֱלֹהֵי וְאַנְשׁ עַד-יּוֹמִין תְּלַתִּין לְהוֹן
מִנְךָ מַלְכָּא יִתְרַמָּא לְגוּב אַרְיּוּתָא עֲנָה מַלְכָּא
וְאַמְרֵי יִצְיָבָא מַלְתָּא כְּדַת-מְדִי וּפְרָס דִּי-לֹא
תַעֲדָא בְּאָדִין עֲנוּ וְאַמְרִין קָדָם מַלְכָּא דִּי דַנְיָאֵל
דִּי מִן-בְּנֵי גְלוּתָא דִּי יְהוּד לֹא-שָׁם עֵלְךָ מַלְכָּא
טַעַם וְעַל-אַסֵּרָא דִּי רְשִׁמַּת וְזַמְנִין תְּלַתָּה
בְּיוֹמָא בְּעָא בְּעוּתָהּ אָדִין מַלְכָּא כְּדִי מַלְתָּא
שָׁמַע שָׁגִיא בְּאֵשׁ עֲלוּהִי וְעַל דַנְיָאֵל שָׁם כַּל
לְשִׁיזְבוּתָהּ וְעַד מַעְלֵי שְׁמַשָּׁא הוּא מְשַׁתְּדַר
לְהַצְלוּתָהּ אָדִין גְּבַרְיָא אֵלֶךְ הַרְגִּשׁוּ עַל-מַלְכָּא
וְאַמְרִין לְמַלְכָּא דַע מַלְכָּא דִּי-דַת לְמַדֵּי וּפְרָס דִּי-
כַל-אַסֵּר וְקִימָא דִּי-מַלְכָּא יְהַקִּימָא לֹא לְהַשְׁנִיָּה
בְּאָדִין מַלְכָּא אָמַר וְהִיתִּיו לְדַנְיָאֵל וְרַמוּ לְגַבָּא דִּי
אַרְיּוּתָא עֲנָה מַלְכָּא וְאַמְרֵי לְדַנְיָאֵל אֱלֹהֵי דִּי אַנְתָּ
פְּלַח-לְהַ בְּתַדִּירָא הוּא יִשְׁיזְבְּנֵךְ וְהִיתִּיתָ אֲבוּן
חֵדָה וְשִׁמַּת עַל-פִּם גַּבָּא וְחַתְמָה מַלְכָּא
בְּעַזְקָתָהּ וּבְעַזְקָתָהּ רַבְרַבְנוּהִי דִּי לֹא-תִשְׁנָא צְבוּ
בְּדַנְיָאֵל אָדִין אָזַל מַלְכָּא לְהִיכְלָהּ וּבַת טוֹת
וְדַחוּן לֹא-הִנְעֵל קְדַמוּהִי וְשִׁנְתָּה נְדַת עֲלוּהִי
בְּאָדִין מַלְכָּא בְּשֹׁפֵרָא יְקוּם בְּנִגְהָא
וּבְהַתְּבַהֲלָהּ לְגַבָּא דִּי-אַרְיּוּתָא אָזַל וְכַמְקַרְבָּה
לְגַבָּא לְדַנְיָאֵל בְּקַל עֲצִיב זַעַק עֲנָה מַלְכָּא וְאַמְרֵי
לְדַנְיָאֵל דַנְיָאֵל עֶבֶד אֱלֹהֵי חֵיָּא אֱלֹהֵי דִּי אַנְתָּ
פְּלַח-לְהַ בְּתַדִּירָא הִיכַל לְשִׁיזְבוּתְךָ מִן-אַרְיּוּתָא
בְּאָדִין דַנְיָאֵל עִם-מַלְכָּא מַלְכָּא לְעַלְמִין חִיִּי
בְּאֵ-לְהִי שְׁלַח מַלְאַכָּה וְסַרְגֵּי פִּם אַרְיּוּתָא וְלֹא
חַבְלוּנִי כַּל-קִבַּל דִּי קְדַמוּהִי זְכוּ הַשְׁתַּכַּחַת לִי
וְאַף קְדַמִּיךָ קְדַמִּיךָ מַלְכָּא חַבּוּלָהּ לֹא עֶבְדַת
בְּאָדִין מַלְכָּא שָׁגִיא טָאב עֲלוּהִי וְלְדַנְיָאֵל אָמַר
לְהַנְסִיקָה מִן-גַּבָּא וְהַסִּיק דַנְיָאֵל מִן-גַּבָּא וְכַל-
חַבַּל לֹא-הַשְׁתַּכַּח בְּהַ דִּי הִימֵן בְּאַלְהָהּ וְאַמְרֵי
מַלְכָּא וְהִיתִּיו גְּבַרְיָא אֵלֶךְ דִּי-אַכְלוּ קִרְצוּהִי דִּי
דַנְיָאֵל וּלְגוּב אַרְיּוּתָא רַמוּ אֲנּוּן בְּנִיחוּן וּנְשִׁיחוּן
וְלֹא-מִטּוּ לְאַרְעִיתָ גַבָּא עַד דִּי-שְׁלִטּוּ בְּהוֹן
אַרְיּוּתָא וְכַל-גְּרַמִּיחוּן הַדְּקוּ בְּאָדִין דְּרִיוֹשׁ
מַלְכָּא כְּתַב לְכַל-עַמְמִיָּא אַמִּיָּא וְלְשִׁנְיָא דִּי-

דִּירִין דַּאֲרִין בְּכַל-אַרְעָא שְׁלַמְכוֹן יִשְׁגָּא מִן-
קְדָמֵי שַׁיִם טַעַם דִּי בְּכַל-שְׁלִטֹן מַלְכוּתֵי לְהוֹן
זַאעִין זִיעִין וּדְחַלִּין מִן-קָדָם אֱלֹהֵה דִּי-דְנִיָּאל
דִּי-הוּא אֱלֹהָא חֵיא וְקַיִם לְעַלְמִין וּמַלְכוּתֵהּ דִּי-
לָא תִתְחַבֵּל וְשְׁלִטְנָה עַד-סוּפָא מִן-מְשִׁיזְב וּמְצַל
וְעַבְד אֲתִין וְתַמְהִין בְּשַׁמְיָא וּבְאַרְעָא דִּי שִׁיזְב
לְדְנִיָּאל מִן-יַד אַרְיוּתָא כְּטִ וּדְנִיָּאל דְּנָה הַצִּלַּח
בְּמַלְכוּת דְּרִיוּשׁ וּבְמַלְכוּת כּוּרְשׁ פּרְסִיא
פְּרָסָא

ז אַבְשַׁנְתַּ חֲדָה לְבַלְאֲשַׁצַּר מַלְךָ בְּבַל דְּנִיָּאל חַלְם
חֲזָה וְחֲזוּי רֵאשֵׁה עַל-מְשַׁכְּבָה בְּאֲדִין חֲלָמָא
כְּתַב רֵאשׁ מַלְיָן אָמַר בְּעֵנָה דְּנִיָּאל וְאָמַר חֲזָה
הָיִית בְּחֲזוּי עַם-לִילִיא וְאָרו אַרְבַּע רוּחֵי שְׁמִיָּא
מְגִיחוֹן לִימָא רַבָּא וְאַרְבַּע חִיוֹן רַבְּרָבוֹ סִלְקוּ מִן-
ימָא שְׁנַיִן דָּא מִן-דָּא קְדָמִיתָא כְּאַרְיָה וְגַפִּין דִּי-
נִשְׂר לָה חֲזָה הָיִית עַד דִּי-מְרִיטוּ גַפִּיה גַּפְּה
וְנִטְיִלַת מִן-אַרְעָא וְעַל-רַגְלִין בְּאַנְשׁ הַקִּימַת
וּלְבַב אָנְשׁ יְהִיב לָה וְאָרו חִיּוּה אַחְרֵי תַנְיָנָה
דְּמִיָּה לְדַב וְלִשְׁטַר-חַד הַקִּמַת וְתַלַּת עַלְעִין
בְּפַמָּה בֵּין שְׁנֵיה שְׁנָה וְכֵן אָמְרִין לָה קוּמִי אֲכַלִּי
בְּשׂוּר שׁוּגִיא בְּאַתַּר דְּנָה חֲזָה הָיִית וְאָרו אַחְרֵי
בְּנַמַּר וְלָה גַפִּין אַרְבַּע דִּי-עוּף עַל-גַּבְּה גַּבִּיה
וְאַרְבַּעַה רֵאשִׁין לְחִיּוּתָא וְשְׁלִטֹן יְהִיב לָה בְּאַתַּר
דְּנָה חֲזָה הָיִית בְּחֲזוּי לִילִיא וְאָרו חִיּוּה רַבִּיעִיָּה
רַבִּיעֵאָה דְּחִילָה וְאִימַתְנִי וְתַקִּיפָא יִתִּירָה וְשַׁנְיִן
דִּי-פְרָזַל לָה רַבְּרָבוֹ אֲכַלָּה וּמַדְקָה וְשַׁאֲרָא
בְּרַגְלִיָּה בְּרַגְלָה רַפְּסָה וְהִיא מְשַׁנְיָה מִן-כָּל-
חִיּוּתָא דִּי קְדָמִיָּה קְדָמָה וְקִרְנִין עֶשֶׂר לָה
מְשׁוּתַפְּל הָיִית בְּקִרְנִיא וְאָלו קִרוֹן אַחְרֵי זַעִירָה
סִלְקַת בִּינִיָּהוֹן בִּינִיָּהוֹן וְתַלַּת מִן-קִרְנִיא קְדָמִיתָא
אַתְעַקְרוּ אַתְעַקְרָה מִן-קְדָמָה קְדָמִיָּה וְאָלו
עֵינִין בְּעֵינֵי אָנְשָׁא בְּקִרְנָא-דָּא וּפַם מְמַלֵּל
רַבְּרָבוֹ חֲזָה הָיִית עַד דִּי כְּרִסוֹן רְמִיו וְעַתִּיק
יוּמִין יִתְב לְבוּשָׁה פְּתַלְג חוּר וְשַׁעַר רֵאשֵׁה
בְּעַמַּר נְקָא פְּרָסִיָּה שְׁבַבִּין דִּי-נִנּוּר גְּלַגְלוּהִי נִנּוּר
דְּלַק נְהַר דִּי-נִנּוּר נְגַד וְנַפְק מִן-קְדָמִוּהִי אֶלְפָּה

אַלְפִים אֶלְפִין יִשְׁמְשׁוּנָה וְרַבוֹ רַבוֹן רַבְּבוֹ
קְדָמוּהִי יְקוּמוֹן דִּינָא יִתְב וְסַפְרִין פְּתִיחוּ כִּחְזָה
הָיִית בְּאֲדִין מִן-קָל מַלְיָא רַבְּרַבְתָּא דִּי קִרְנָא
מְמַלְלָה חֲזָה הָיִית עַד דִּי קְטִילַת חִיּוּתָא וְהוּבַד
גְּשַׁמָּה וְיְהִיבַת לִיקְדַת אֲשָׁא וְשַׁאֲר חִיּוּתָא
הָעֲדִיו שְׁלִטְנָהוֹן וְאַרְכָּה בְּחִיּוֹן יְהִיבַת לְהוֹן עַד-
זְמַן וְעַדוֹן חֲזָה הָיִית בְּחֲזוּי לִילִיא וְאָרו עַם-עַנְנֵי
שְׁמִיָּא כְּבַר אָנְשׁ אַתָּה הוּא וְעַד-עַתִּיק יוּמִיא
מְטָה וְקְדָמוּהִי הַקְּרַבּוּהִי וְלָה יְהִיב שְׁלִטֹן וְיִקְר
וּמַלְכוּ וְכַל עַמְמִיא אֲמִיא וְלִשְׁנִיא לָה יַפְּלַחוֹן
שְׁלִטְנָה שְׁלִטֹן עַלְם דִּי-לָא יַעֲדָה וּמַלְכוּתֵהּ דִּי-
לָא תִתְחַבֵּל טִו אַתְּכַרִּית רוּחֵי אָנָּה דְּנִיָּאל בְּגוּא
נְדָנָה וְחֲזוּי רֵאשִׁי יְבַהֲלַנְנִי טִו קְרַבַּת עַל-חַד מִן-
קְאֲמִיא וְיַצִּיבָא אֲבַעָא-מְנָה עַל-כָּל-דְּנָה וְאָמַר-
לִי וּפְשׂוּר מַלְיָא יְהוּדַעְנִנִי טִו אֵלִין חִיּוּתָא רַבְּרַבְתָּא
דִּי אֲנִין אַרְבַּע אַרְבַּעַה מַלְכִין יְקוּמוֹן מִן-אַרְעָא
טִו וְיִקְבִּלוֹן מַלְכוּתָא קְדִישִׁי עֲלִיוֹנִין וְיַחְסְנוֹן
מַלְכוּתָא עַד-עַלְמָא וְעַד עַלְם עַלְמִיא טִו אֲדִין
צְבִית לִיצְבָּא עַל-חִיּוּתָא רַבִּיעִיתָא דִּי-הָיִית
שְׁנֵיָּה מִן-כָּלְהִין כְּלָהוֹן דְּחִילָה יִתִּירָה שְׁנֵיָּה
שְׁנָה דִּי-פְרָזַל וְטַפְרִיָּה וְטַפְרָה דִּי-נַחֲשׁ אֲכַלָּה
מְדַרְקָה וְשַׁאֲרָא בְּרַגְלִיָּה בְּרַגְלָה רַפְּסָה וְעַל-
קִרְנִיא עֶשֶׂר דִּי בְּרֵאשֵׁה וְאַחְרֵי דִּי סִלְקַת וּנְפַלו
וּנְפִלָה מִן-קְדָמָה קְדָמִיָּה תַלַּת וְקִרְנָא דְּכֵן וְעֵינִין
לָה וּפַם מְמַלֵּל רַבְּרָבוֹן וְחֲזוּה רַב מִן-חֲבַרְתָּה
כִּחְזָה הָיִית וְקִרְנָא דְּכֵן עַבְדָּה קָרַב עַם-קְדִישִׁין
וְיַכְלָה לָהוֹן עַד דִּי-אַתָּה עַתִּיק יוּמִיא וְדִינָא יְהִיב
לְקְדִישִׁי עֲלִיוֹנִין וְזַמְנָא מְטָה וּמַלְכוּתָא הַחְסְנוֹ
קְדִישִׁין כִּכְּן אָמַר חִיּוּתָא רַבִּיעִיתָא מַלְכוּ רַבִּיעִיָּה
רַבִּיעֵאָה תְּהוּא בְּאַרְעָא דִּי תִשְׁנָא מִן-כָּל-
מַלְכוּתָא וְתַאכַל כָּל-אַרְעָא וְתַדּוּשְׁנָה וְתַדְקַנָּה
כִּכְּן וְקִרְנִיא עֶשֶׂר מְנָה מַלְכוּתָא עֶשְׂרָה מַלְכִין
יְקוּמוֹן וְאַחְרוֹן יְקוּם אַחְרִיָּהוֹן וְהוּא יִשְׁנָא מִן-
קְדָמִיא וְתַלְתָּה מַלְכִין יְהַשְׁפַּל כִּכְּן וּמַלְיָן לְצַד
עֲלִיא עֲלָאָה יְמַלֵּל וְלְקְדִישִׁי עֲלִיוֹנִין יְבַלָּא
וְיַסְפַּר לְהַשְׁנֵיָּה זְמַנִּין וְדַת וְיִתִּיָּהוֹן בִּידָה עַד-

עֶדֶן וְעֶדְנִין וּפְלַג עֵדֶן כִּי וַיִּדְנֶא יִתְבּ וּשְׁלֻטְנָה
יְהֵעֵדֶן לְהַשְׁמָדָה וּלְהוֹבְדָה עַד-סוּפָא
כִּי מַלְכוּתָא וּשְׁלֻטְנָא וּרְבוּתָא דִּי מַלְכוּת תַּחֲוֹת
כָּל-שְׁמִיָּא יְהִיבַת לְעַם קְדִישֵׁי עֲלִיוֹנִין מַלְכוּתָהּ
מַלְכוּת עַלְמָא וְכָל שְׁלֻטְנֵיָא לָהּ יִפְלַחוּן
וַיִּשְׁתַּמְעוּן כִּי עַד-כֹּה סוּפָא דִּי-מַלְתָּא אָנָּה דְנִיָּאל
שָׁגִיא רַעִיוֹנִי יִבְהַלְנִי וְזִיוֵי יִשְׁתַּנּוּן עָלַי וּמַלְתָּא
בְּלַבֵּי נְטֻרַת

ח בְּשַׁנְתָּ שְׁלוֹשׁ לְמַלְכוּת בְּלֹא-שְׁצֵר הַמֶּלֶךְ חֲזוֹן
נִרְאָה אֵלַי אֲנִי דְנִיָּאל אַחֲרֵי הַנִּרְאָה אֵלַי בְּתַחֲלָה
וְאִרְאָה בַּחֲזוֹן וַיְהִי בְרֵאשִׁית וְאֲנִי בְּשׁוֹשׁוֹן הַבִּירָה
אֲשֶׁר בְּעֵילָם הַמְדִינָה וְאִרְאָה בַּחֲזוֹן וְאֲנִי הֵייתִי
עַל-אוּבַל אוֹלֵי גַּאשְׁא עֵינַי וְאִרְאָה וְהִנֵּה אֵיל
אֶחָד עֵמֵד לְפָנַי הָאֵבֶל וְלוֹ קֶרְנַיִם וְהַקֶּרְנַיִם
גְּבֹהוֹת וְהָאֲחַת גְּבֹהָה מִן-הַשְּׁנַיִת וְהַגְּבֹהָה עֲלָהּ
בְּאַחֲרָנָה רָאִיתִי אֶת-הָאֵיל מִנְּגַח יָמָה וְצָפוֹנָה
וְנִגְבָּה וְכָל-חַיּוֹת לֹא-יַעֲמִדוּ לְפָנָיו וְאִין מְצִיל
מִיָּדוֹ וְעָשָׂה כְּרַצְנוֹ וְהַגְדִּיל הֵן וְאֲנִי הֵייתִי מִבֵּין
וְהִנֵּה צְפִיר-הָעֵזִים בָּא מִן-הַמַּעְרָב עַל-פְּנֵי כָל-
הָאָרֶץ וְאִין נוֹגַע בָּאָרֶץ וְהַצְּפִיר קָרַן חֲזוֹת בֵּין
עֵינָיו וַיִּבֹּא עַד-הָאֵיל בְּעַל הַקֶּרְנַיִם אֲשֶׁר רָאִיתִי
עֵמֵד לְפָנַי הָאֵבֶל וַיִּרֶץ אֵלָיו בַּחֲמַת כַּחוֹ וּרְאִיתִיו
מִגִּיעַ אֶצֶל הָאֵיל וַיִּתְמַרְמֵר אֵלָיו וַיִּן אֶת-הָאֵיל
וַיִּשְׁבֵּר אֶת-שְׁתֵּי קֶרְנָיו וְלֹא-הָיָה כַּח בְּאֵיל לְעֵמֵד
לְפָנָיו וַיִּשְׁלִיכֵהוּ אֶרְצָה וַיִּרְמַסְהוּ וְלֹא-הָיָה מְצִיל
לְאֵיל מִיָּדוֹ הֵן וְצְפִיר הָעֵזִים הַגְדִּיל עַד-מָאֵד
וּכְעַצְמוֹ נִשְׁבְּרָה הַקָּרַן הַגְדֹּלָה וְתַעֲלֶנָּה חֲזוֹת
אַרְבַּע תַּחֲתֶיהָ לְאַרְבַּע רוּחוֹת הַשָּׁמַיִם וּמִן-
הָאֲחַת מֵהֶם יֵצֵא קָרַן-אֲחַת מְצַעִירָה וְתַגְדֹּל-
יִתֵּר אֶל-הַנֶּגֶב וְאֶל-הַמְזָרַח וְאֶל-הַצֵּבִי וְתַגְדֹּל
עַד-צָבָא הַשָּׁמַיִם וְתַפֵּל אֶרְצָה מִן-הַצָּבָא וּמִן-
הַכּוֹכָבִים וְתִרְמַסֶּם וְעַד שׁוֹר-הַצָּבָא הַגְדִּיל
וּמִמֶּנּוּ הָרִים הוֹרֵם הַתְּמִיד וְהַשְּׁלֹף מִכּוֹן מִקְדָּשׁוֹ
וְצָבָא תִנְתֵּן עַל-הַתְּמִיד בְּפִשְׁעַ וְתַשְׁלֹף אֲמַת
אַרְצָה וְעָשְׂתָה וְהַצְּלִיחָה הֵן וְאִשְׁמַעְתָּ אֶחָד-
קְדוֹשׁ מְדַבֵּר וַיֹּאמֶר אֶחָד קְדוֹשׁ לְפִלְמוֹנִי

הַמְדַבֵּר עַד-מְתֵי הַחֲזוֹן הַתְּמִיד וְהַפִּשְׁעַ שְׁמַם
תַּת וְקָדֵשׁ וְצָבָא מִרְמַס הֵן וַיֹּאמֶר אֵלַי עַד עָרַב
בְּקָר אֲלֵפִים וְשָׁלֹשׁ מֵאוֹת וְנִצְדַק קָדֵשׁ הֵן וַיְהִי
בְרֵאשִׁית אֲנִי דְנִיָּאל אֶת-הַחֲזוֹן וְאִבְקָשָׁה בִּינָה
וְהִנֵּה עֵמֵד לְנִגְדֵי בְּמִרְאָה-גָּבֵר הֵן וְאִשְׁמַע קוֹל-
אָדָם בֵּין אוֹלֵי וַיִּקְרָא וַיֹּאמֶר גְּבִרְיָאל הֲבֵן לְהִלֵּץ
אֶת-הַמִּרְאָה הֵן וַיִּבֹּא אֶצֶל עֵמֵדִי וּבְבֹאוֹ נִבְעַתִּי
וְאִפְלָה עַל-פְּנֵי וַיֹּאמֶר אֵלַי הֲבֵן בֶּן-אָדָם כִּי
לְעַת-קָץ הַחֲזוֹן הֵן וּבְדַבְּרוֹ עִמִּי נִרְדַּמְתִּי עַל-פְּנֵי
אַרְצָה וַיִּגְעֵ-בִי וַיַּעֲמִידֵנִי עַל-עֵמֵדִי הֵן וַיֹּאמֶר הֲנִנִּי
מוֹדִיעָךָ אֵת אֲשֶׁר-יְהִיָּה בְאַחֲרֵית הַזְּעַם כִּי
לְמוֹעֵד קָץ הָאֵיל אֲשֶׁר-רָאִיתָ בְּעַל הַקֶּרְנַיִם
מַלְכֵי מְדֵי וּפְרַס כִּי וְהַצְּפִיר הַשְּׁעִיר מֶלֶךְ יוֹן
וְהַקָּרַן הַגְדֹּלָה אֲשֶׁר בֵּין-עֵינָיו הוּא הַמֶּלֶךְ
הָרֵאשׁוֹן כִּי וְהַנְּשֻׁבֵּרַת וְתַעֲמִדְנָה אַרְבַּע תַּחֲתֶיהָ
אַרְבַּע מַלְכוּתִּים מִגִּוֵי יַעֲמִדְנָה וְלֹא בְּכַחוֹ
כִּי וּבְאַחֲרֵית מַלְכוּתָם כִּהְתֵּם הַפִּשְׁעִים יַעֲמֵד מֶלֶךְ
עַז-פָּנִים וּמִבֵּין חִידוֹת כִּי וְעַצֵּם כַּחוֹ וְלֹא בְּכַחוֹ
וְנִפְלְאוֹת יִשְׁחִית וְהַצְּלִיחַ וְעָשָׂה וְהַשְׁחִית
עַצוּמִים וְעַם-קְדוֹשִׁים כִּי וְעַל-שְׁכָלוֹ וְהַצְּלִיחַ
מִרְמָה בִּידוֹ וּבְלִבּוֹ יַגְדִּיל וּבְשִׁלּוֹה יִשְׁחִית רַבִּים
וְעַל שׁוֹר-שָׁרִים יַעֲמֵד וּבְאַפְסֵי יָד יִשְׁבֵּר כִּי וּמִרְאָה
הָעָרַב וְהַבְּקָר אֲשֶׁר נֹאמַר אֲמַת הוּא וְאֵתָה סִתָּם
הַחֲזוֹן כִּי לַיָּמִים רַבִּים כִּי וְאֲנִי דְנִיָּאל נְהִייתִי
וְנַחֲלִיתִי יָמִים וְאִקוּם וְאִעֲשֶׂה אֶת-מַלְאָכַת
הַמֶּלֶךְ וְאִשְׁתּוּמַם עַל-הַמִּרְאָה וְאִין מִבֵּין

ט בְּשַׁנְתָּ אֲחַת לְדַרְיוֹשׁ בֶּן-אַחַשְׁוֵרוּשׁ מְזַרַע
מְדֵי אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ עַל מַלְכוּת כְּשֵׁ-דַיִם בְּשַׁנְתָּ
אֲחַת לְמַלְכוֹ אֲנִי דְנִיָּאל בִּינְתִי בְּסַפְרִים מְסַפֵּר
הַשָּׁנִים אֲשֶׁר הָיָה דְבַר-י-הוּא אֶל-יִרְמְיָה הַנְּבִיא
לְמַלְאוֹת לְחַרְבוֹת יְרוּשָׁלַיִם שְׁבַעִים שָׁנָה
וְאִתְּנָה אֶת-פְּנֵי אֶל-א-דְנִי הָא-לְהִים לְבִקְשׁ
תַּפְּלָה וְתַחֲנוּנִים בְּצוּם וְשִׁק וְאִפְרֵי וְאִתְּפַלְלָה
לִי-הוּא א-לְהִי וְאִתּוֹדָה וְאִמְרָה אֲנֵא א-דְנִי הָאֵל
הַגְדֹּל וְהַנּוֹרָא שְׁמֵר הַבְּרִית וְהַחֲסֵד לְאַהֲבֵיו
וּלְשִׁמְרֵי מְצוֹתָיו הֵן חֲטָאֲנוּ וְעוּיָנוּ וְהַרְשַׁעְנוּ

הַרְשַׁעְנוּ וּמָרְדְּנוּ וְסוּר מִמִּצְוֹתַי וּמִמִּשְׁפָּטַי
וְלֹא שָׁמַעְנוּ אֶל-עֲבֹדְיָ הַנְּבִיאִים אֲשֶׁר דִּבְרוּ
בְּשִׁמְךָ אֶל-מַלְכֵינוּ שָׁרִינוּ וְאַבְתִּינוּ וְאֵל כָּל-עַם
הָאָרֶץ לֵךְ א-דְּנִי הַצְּדָקָה וְלִנּוּ בְּשֵׁת הַפָּנִים בַּיּוֹם
הַזֶּה לְאִישׁ יְהוּדָה וְלִישְׁבֵי יְרוּשָׁלָּם וְלִכְל-
יִשְׂרָאֵל הַקְּרֹבִים וְהַרְחֻקִים בְּכָל-הָאָרְצוֹת אֲשֶׁר
הִדְחַתְּם שֵׁם בְּמַעַלְמֵם אֲשֶׁר מַעַל-בְּךָ י-הוָה לִנּוּ
בְּשֵׁת הַפָּנִים לְמַלְכֵינוּ לְשָׁרִינוּ וְלְאַבְתֵינוּ אֲשֶׁר
חָטְאוּ לָךְ לֹא-דְנִי א-לְהֵינוּ הַרְחַמִּים
וְהַסְלִיחוּת כִּי מָרְדְּנוּ בּוֹ וְלֹא שָׁמַעְנוּ בְּקוֹל י-הוָה
א-לְהֵינוּ לִלְכֹת בְּתוֹרָתוֹ אֲשֶׁר נָתַן לְפָנֵינוּ בְּיַד
עֲבָדָיו הַנְּבִיאִים וְכָל-יִשְׂרָאֵל עָבְרוּ אֶת-תּוֹרָתְךָ
וְסוּר לְבַלְתִּי שְׁמוּעַ בְּקִלְךָ וְתַתָּן עָלֵינוּ הָאֱלֹהִים
וְהַשְׁבַּעָה אֲשֶׁר כְּתוּבָה בְּתוֹרַת מֹשֶׁה עֶבֶד-הָא-
לֵהִים כִּי חָטְאוּ לוֹ וַיִּקַּם אֶת-דְּבָרוֹ דִּבְרֵינוּ
אֲשֶׁר-דָּבַר עָלֵינוּ וְעַל שְׁפָטֵינוּ אֲשֶׁר שִׁפְטוּנוּ
לְהַבִּיא עָלֵינוּ רָעָה גְדוֹלָה אֲשֶׁר לֹא-נַעֲשִׂיתָהּ
תַּחַת כָּל-הַשָּׁמַיִם כְּאֲשֶׁר נַעֲשִׂיתָהּ בִּירוּשָׁלָּם
כְּאֲשֶׁר כְּתוּב בְּתוֹרַת מֹשֶׁה אֵת כָּל-הַרְעָה הַזֹּאת
בְּאֵה עָלֵינוּ וְלֹא-חָלִינוּ אֶת-פָּנֵי י-הוָה א-לְהֵינוּ
לְשׁוּב מֵעוֹנְנוּ וְלְהַשְׁכִּיל בְּאַמְתְּךָ וַיִּשְׁקַד י-הוָה
עַל-הַרְעָה וַיְבִיאָה עָלֵינוּ כִּי-צָדִיק י-הוָה א-
לְהֵינוּ עַל-כָּל-מַעֲשָׂיו אֲשֶׁר עָשָׂה וְלֹא שָׁמַעְנוּ
בְּקוֹל וְעַתָּה א-דְּנִי א-לְהֵינוּ אֲשֶׁר הוֹצֵאתָ אֶת-
עַמְּךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּיַד חֲזָקָה וְתַעֲשֵׂ-לָךְ שֵׁם
בַּיּוֹם הַזֶּה חָטְאוּ רָשָׁעֵנוּ וְא-דְּנִי כְּכָל-צְדָקָתְךָ
יִשְׁבֹּנָא אִפְּךָ וְחַמְתָּךְ מֵעִירְךָ יְרוּשָׁלָּם הַר-
קְדֹשׁ כִּי בְּחָטְאוּנוּ וּבְעוֹנוֹת אֲבֹתֵינוּ יְרוּשָׁלָּם
וְעַמְּךָ לְחַרְפָּה לְכָל-סְבִיבְתֵינוּ וְעַתָּה שְׁמַע א-
לְהֵינוּ אֶל-תְּפִלַּת עֲבָדְךָ וְאֶל-תְּחִנּוֹתָיו וְהָאֵר פָּנֶיךָ
עַל-מִקְדָּשְׁךָ הַשָּׁמַיִם לְמַעַן אֲדַנִּי הִטָּה א-
לְהִי אֲזַנְךָ וְשִׁקְמָע פִּקְחָה פִּקְחָה עֵינֶיךָ וְרָאָה
שְׁמַמְתֵינוּ וְהָעִיר אֲשֶׁר-נִקְרָא שִׁמְךָ עָלֶיהָ כִּי לֹא
עַל-צְדָקָתֵנוּ אֲנַחְנוּ מִפִּילִים תְּחִנּוּנוּ לְפָנֶיךָ כִּי
עַל-רַחֲמֶיךָ הַרְבִּים וְא-דְּנִי שְׁמַעָה א-
דְּנִי סִלְחָה א-דְּנִי הַקֵּל שִׁיבָה וְעֲשֵׂה אֶל-תְּאַחֵר

לְמַעַנְךָ א-לְהִי כִּי-שִׁמְךָ נִקְרָא עַל-עִירְךָ וְעַל-
עַמְּךָ וְעוֹד אֲנִי מְדַבֵּר וּמִתְפַּלֵּל וּמִתְוַדֶּה חַטָּאתִי
וְחַטָּאת עַמִּי יִשְׂרָאֵל וּמִפִּיל תְּחִנְתִּי לְפָנֵי י-הוָה
א-לְהִי עַל הַר-קְדֹשׁ א-לְהִי וְעוֹד אֲנִי מְדַבֵּר
בְּתַפְלָה וְהָאִישׁ גְּבִרְיָאֵל אֲשֶׁר רָאִיתִי בְּחִזּוֹן
בְּתַחֲלָה מֵעַף בִּיעַף נִגַּע אֵלַי כְּעַת מִנְחַת-עָרֵב
וַיִּבֶן וַיְדַבֵּר עִמִּי וַיֹּאמֶר דְּנִיאֵל עַתָּה יִצְאֵתִי
לְהַשְׁכִּילָךְ בֵּינָה בְּתַחֲלַת תְּחִנּוֹתֶיךָ יִצְאֵ דְבָר וְאֲנִי
בָּאתִי לְהַגִּיד כִּי חֲמוּדוֹת אָתָּה וּבִין בְּדָבָר וְהָבֵן
בְּמִרְאָה כִּי שְׁבַעִים שְׁבַעִים נְחַתְךָ עַל-עַמְּךָ וְעַל-
עִיר קְדֹשְׁךָ לְכָלֵא הַפֶּשַׁע וּלְחַתֵּם וּלְהַתֵּם
חַטָּאוֹת חַטָּאת וּלְכַפֵּר עוֹן וְלְהַבִּיא צְדָקָה
עֲלָמִים וּלְחַתֵּם חִזּוֹן וְנִבְיָא וּלְמַשַּׁח קְדֹשׁ
קְדָשִׁים וְתִדַּע וְתִשְׁכַּל מִן-מִצְאָ דְבָר לְהַשִּׁיב
וּלְבָנוֹת יְרוּשָׁלָּם עַד-מָשִׁיחַ נְגִיד שְׁבַעִים
שְׁבַעָה וְשְׁבַעִים שָׁשִׁים וְשָׁנַיִם תָּשׁוּב וּנְבַנְתָּהּ
רְחוּב וְחָרוּץ וּבְצוּק הָעֵתִים וְאַחֲרֵי הַשְׁבַּעִים
שָׁשִׁים וְשָׁנַיִם יִכָּרֵת מָשִׁיחַ וְאִין לוֹ וְהָעִיר
וְהַקְדֹּשׁ יִשְׁחִית עִם נְגִיד הַבָּא וְקִצּוֹ בְּשִׁטְףָ וְעַד
קִצְ מַלְחָמָה נְחָרְצַת שְׁמִמּוֹת וְהַגְּבִיר בְּרִית
לְרַבִּים שְׁבוּעַ אֶחָד וְחָצִי הַשְּׁבוּעַ יִשְׁבִּית זָבַח
וּמִנְחָה וְעַל כִּנְף שְׁקוּצִים מְשֻׁמִּם וְעַד-כָּלֵה
וּנְחָרְצָה תַתָּן עַל-שִׁמְם

י בְּשָׁנַת שְׁלוֹשׁ לְכוֹרֶשׁ מֶלֶךְ פָּרַס דָּבַר נִגְלָה
לְדְנִיאֵל אֲשֶׁר-נִקְרָא שְׁמוֹ בְּלִטְאֲשֻׁצַר וְאַמַּת
הַדְּבָר וְצָבָא גְדוֹל וּבִין אֶת-הַדְּבָר וּבִינָה לוֹ
בְּמִרְאָה בְּיָמִים הָהֵם אֲנִי דְנִיאֵל הֵייתִי מִתְאַבֵּל
שְׁלֹשָׁה שְׁבַעִים יָמִים לַחַם חֲמוּדוֹת לֹא אֲכַלְתִּי
וּבְשׂוּר וַיִּין לֹא-בָא אֶל-פִּי וְסוּף לֹא-סָכַתִּי עַד-
מְלֹאת שְׁלֹשָׁת שְׁבַעִים יָמִים וּבַיּוֹם עֲשָׂרִים
וְאַרְבַּעָה לַחֲדָשׁ הָרִאשׁוֹן וְאֲנִי הֵייתִי עַל יַד
הַנְּהַר הַגְּדוֹל הוּא חֲדָקֵל וְאֲשָׂא אֶת-עֵינַי וְאַרְא
וְהִנֵּה אִישׁ-אֶחָד לְבוּשׁ בָּדִים וּמִתְנַיֵּן חֲגָרִים
בְּכַתֵּם אוֹפֵז וְגוֹיְתוֹ כְּתָרְשִׁישׁ וּפָנָיו כְּמִרְאָה בָּרֶק
וְעֵינָיו כְּלַפִּידֵי אֵשׁ וְזָרַעְתִּיו וּמְרַגְלָתִיו כְּעֵין
נְחֻשֶׁת קָלֵל וְקוֹל דְּבָרָיו כְּקוֹל הַמּוֹן וְרָאִיתִי אֲנִי

דְּנִיָּאל לְבָדִי אֶת־הַמְּרָאָה וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר הָיוּ
עִמִּי לֹא רָאוּ אֶת־הַמְּרָאָה אֲבָל חֲרָדָה גְּדֹלָה
נִפְלְאָה עָלֵיהֶם וַיְבָרְחוּ בְּהַחֲבֹא וְאֲנִי נִשְׁאַרְתִּי
לְבָדִי וְאֶרְאֶה אֶת־הַמְּרָאָה הַגְּדֹלָה הַזֹּאת וְלֹא
נִשְׁאַר־בִּי כַח וְהוֹדִי נְהַפֵּךְ עָלַי לְמִשְׁחִית וְלֹא
עָצַרְתִּי כַח וְאֲשַׁמַּע אֶת־קוֹל דְּבָרָיו וְכִשְׁמַעִי
אֶת־קוֹל דְּבָרָיו וְאֲנִי הֵייתִי נֹרֵדִים עַל־פָּנַי וּפָנַי
אֶרְצָה וְהִנֵּה־יָד נֹגְעָה בִּי וְתִנְיַעֲנִי עַל־בְּרָכִי
וְכַפּוֹת יָדַי וַיֹּאמֶר אֵלַי דְּנִיָּאל אִישׁ־חַמְדוֹת הַבֵּן
בְּדַבָּרִים אֲשֶׁר אָנֹכִי דָּבַר אֵלֶיךָ וְעַמְד עַל־עַמְדֶּךָ
כִּי עֵתָה שְׁלַחְתִּי אֵלֶיךָ וּבְדַבְּרוֹ עִמִּי אֶת־הַדְּבָר
הַזֶּה עַמְדְתִּי מִרְעִיד וַיֹּאמֶר אֵלַי אֶל־תִּירָא
דְּנִיָּאל כִּי מִן־הַיּוֹם הָרִאשׁוֹן אֲשֶׁר נָתַתְּ אֶת־לִבְךָ
לְהַבִּין וּלְהַתְעַנּוֹת לִפְנֵי אֱ־לֹהֶיךָ נִשְׁמַעוּ דְּבָרֶיךָ
וְאֲנִי־בָאתִי בְּדַבְּרֶיךָ וְיִשׁוּר מַלְכוּת פָּרַס עַמְד
לְנַגְדֵי עֲשׂוּרִים וְאַחַד יוֹם וְהִנֵּה מִיכָאֵל אֶחָד
הַשָּׂרִים הָרִאשׁוֹנִים בָּא לְעֲזָרְנִי וְאֲנִי נוֹתַרְתִּי שֵׁם
אֶצֶל מַלְכֵי פָרַס וְבָאתִי לְהַבִּינְךָ אֶת אֲשֶׁר־יִקְרָה
לְעַמְּךָ בְּאַחֲרִית הַיָּמִים כִּי־עוֹד חֲזוֹן לַיָּמִים
טו וּבְדַבְּרוֹ עִמִּי כְּדַבָּרִים הָאֵלֶּה נָתַתִּי פָּנַי אֶרְצָה
וְנִאֲלַמְתִּי טו וְהִנֵּה כְּדַמּוֹת בְּנֵי אָדָם נִגַּע עַל־שׁוֹפְתֵי
וְאַפְתַּח־פִּי וְאֶדְבַּרְהָ וְאָמַרְהָ אֶל־הָעַמְד לְנַגְדֵי
אֲדָנִי בְּמַרְאֵה נְהַפְכוּ צִירֵי עָלַי וְלֹא עָצַרְתִּי כַח
וְהִיךְ יוֹכֵל עֶבֶד אֲדָנִי זֶה לְדַבֵּר עִם־אֲדָנִי זֶה וְאֲנִי
מֵעַתָּה לֹא־יַעֲמַד־בִּי כַח וְנִשְׁמָה לֹא נִשְׁאַרְה־בִּי
יח וַיִּסַּף וַיִּגַּע־בִּי בְּמַרְאֵה אָדָם וַיַּחֲזִקֵנִי טו וַיֹּאמֶר
אֶל־תִּירָא אִישׁ־חַמְדוֹת שָׁלוֹם לָךְ חֲזַק וְחֲזַק
וְכַדְּבָרוֹ עִמִּי הִתְחַזְּקֵתִי וְאָמַרְהָ יְדַבֵּר אֲדָנִי כִּי
חֲזַקְתָּנִי וַיֹּאמֶר הִידְעַתְּ לְמַה־בָּאתִי אֵלֶיךָ וְעַתָּה
אֲשׁוּב לְהִלָּחֵם עִם־שׁוּר פָּרַס וְאֲנִי יוֹצֵא וְהִנֵּה
שׁוּר־יוֹן בָּא אֲבָל אֲגִיד לָךְ אֶת־הַרְשׁוּם בְּכַתֵּב
אָמַת וְאִין אֶחָד מִתְחַזֵּק עִמִּי עַל־אֵלֶּה כִּי אִם־
מִיכָאֵל שׁוּרְכֶם

יַעֲשִׂיר עֶשְׂר־גְּדוֹל מִכָּל וּכְחֲזַקְתּוֹ בְּעֶשְׂרוֹ יַעִיר
הַכֹּל אֶת מַלְכוּת יוֹן וְעַמְד מֶלֶךְ גְּבוּר וּמִשְׁל
מִמִּשְׁל רַב וְעֵשָׂה כְּרָצוֹנוֹ וַיִּכְעַמְדוּ תִשְׁבַּר
מַלְכוּתוֹ וְתַחֲץ לְאַרְבַּע רוּחוֹת הַשָּׁמַיִם וְלֹא
לְאַחֲרִיתוֹ וְלֹא כְּמִשְׁלוֹ אֲשֶׁר מִשְׁל כִּי תִנְתַּשׁ
מַלְכוּתוֹ וְלְאַחֲרִים מִלְּבַד־אֵלֶּה וַיַּחֲזֵק מֶלֶךְ־
הַנֶּגֶב וּמִן־שׁוּרָיו וַיַּחֲזֵק עָלָיו וּמִשְׁל מִמִּשְׁל רַב
מִמִּשְׁלָתוֹ וְלִקְצֵ שָׁנִים יִתְחַבְּרוּ וּבַת מֶלֶךְ־הַנֶּגֶב
תָּבוֹא אֶל־מֶלֶךְ הַצָּפוֹן לַעֲשׂוֹת מִיִּשְׂרָאֵל וְלֹא־
תַעֲצֹר בּוֹח הַזְּרוּעַ וְלֹא יַעֲמַד וְזָרְעוּ וְתִנְתַּן הִיא
וּמִבִּיאֵיהָ וְהִילְדָה וּמְחַזְּקָה בְּעֵתִים וְעַמְד מִנְצֹר
שׁוּרְשֵׁיהָ כִּנּוּ וַיִּבֵּא אֶל־הַחִיל וַיִּבֵּא בְּמַעוֹז מֶלֶךְ
הַצָּפוֹן וְעֵשָׂה בָּהֶם וְהַחֲזִיק וְהַגִּם
אֶ־לְהִיָּהֶם עִם־נִסְכֵיהֶם עִם־כְּלֵי חַמְדָּתָם כֶּסֶף
וְזָהָב בִּשְׁבִי יִבֵּא מִצָּרִים וְהוּא שָׁנִים יַעֲמַד מִמֶּלֶךְ
הַצָּפוֹן וַיִּבֵּא בְּמַלְכוּת מֶלֶךְ הַנֶּגֶב וְשָׁב אֶל־אֲדָמְתוֹ
וַיִּבְנוּ יִתְגָּרוּ וְאֶסְפוּ הַמּוֹן חִילִים רַבִּים וּבָא בּוֹא
וְשִׁטֵּף וְעָבַר וַיִּשָׁב וַיִּתְגָּרוּ וַיִּתְגָּרָה עַד־מַעֲזָה
יח וַיִּתְמַרְמַר מֶלֶךְ הַנֶּגֶב וַיִּצָּא וְנִלְחַם עִמּוֹ עִם־מֶלֶךְ
הַצָּפוֹן וְהָעַמִּיד הַמּוֹן רַב וְנָתַן הַהַמּוֹן בִּידוֹ וְנִשְׂאָ
הַהַמּוֹן יְרוּם וְרַם לְבָבוֹ וְהַפִּיל רַבָּאוֹת וְלֹא יַעוֹז
יח וְשָׁב מֶלֶךְ הַצָּפוֹן וְהָעַמִּיד הַמּוֹן רַב מִן־הָרִאשׁוֹן
וְלִקְצֵ הָעֵתִים שָׁנִים יִבֹּא בּוֹא בְּחִיל גְּדוֹל
וּבְרִכּוּשׁ רַב וַיִּבְעַתִּים הָהֵם רַבִּים יַעֲמְדוּ עַל־מֶלֶךְ
הַנֶּגֶב וּבְנֵי פְרִיצֵי עַמְּךָ יִנְשְׂאוּ לְהָעַמִּיד חֲזוֹן
וְנִכְשְׁלוּ טו וַיִּבֵּא מֶלֶךְ הַצָּפוֹן וַיִּשְׁפֹּךְ סוּלְכָה
וְלָכַד עִיר מִבְּצֻרוֹת וְזָרְעוֹת הַנֶּגֶב לֹא יַעֲמְדוּ וְעַם
מִבְּחָרָיו וְאִין כַּח לַעֲמַד טו וַיַּעֲשׂ הַבָּא אֵלָיו כְּרָצוֹנוֹ
וְאִין עוֹמַד לְפָנָיו וַיַּעֲמַד בְּאַרְץ־הַצְּבִי וְכִלָּה בִידוֹ
יח וַיִּשֶׂם פָּנָיו לְבּוֹא בְּתַקְףָּה כָּל־מַלְכוּתוֹ וַיִּשְׁרִים
עִמּוֹ וְעֵשָׂה וּבַת הַנְּשִׂים יִתְּנוּ לָהֶשְׁחִיתָהּ וְלֹא
תַעֲמַד וְלֹא־לוֹ תִהְיֶה יח וַיִּשֶׂם פָּנָיו לְאִיִּם וְלָכַד
רַבִּים וְהַשְׁבִּית קָצִין חֲרַפְתּוֹ לוֹ בְּלַתִּי חֲרַפְתּוֹ
יח וַיִּשָׁב לוֹ וַיִּשָׁב פָּנָיו לְמַעוֹזֵי אֶרֶץ וְנִכְשָׁל וְנִפְל
וְלֹא יִמָּצָא וְעַמְד עַל־כִּנּוּ מַעֲבִיר נוֹגֵשׁ הַדָּר
מַלְכוּת וּבְיָמִים אֶחָדִים יִשְׁבַר וְלֹא בְּאִפִּים וְלֹא

יא וְאֲנִי בְּשֵׁנַת אַחַת לְדַרְיוֹשׁ הַמְּדִי עַמְדִּי
לְמַחֲזִיק וְלְמַעוֹז לוֹ וְעַתָּה אָמַת אֲגִיד לָךְ הִנֵּה־
עוֹד שְׁלֹשָׁה מַלְכִים עַמְדִים לְפָרַס וְהַרְבִּיעִי

בְּמַלְחָמָה ^{כא} וְעָמַד עַל-כַּנּוֹ וְלֹא-נָתַנּוּ עָלָיו
הוֹד מַלְכוּת וּבָא בְשִׁלוֹה וְהַחֲזִיק מַלְכוּת
בַּחֲלָקְלָקוֹת ^{כב} וְזָרְעוֹת הַשֵּׁטֶף יִשְׁטְפוּ מִלְפָּנָיו
וַיִּשְׁבְּרוּ וְגַם נָגִיד בְּרִית ^{כג} וּמִן-הַתְּחַבְּרוֹת אֵלָיו
יַעֲשֶׂה מְרָמָה וְעָלָה וְעָצַם בְּמַעַט-גּוֹי ^{כד} בְּשִׁלוֹה
וּבְמִשְׁמַנֵּי מְדִינָה יָבֹא וְעָשָׂה אֲשֶׁר לֹא-עָשׂוּ
אֲבֹתָיו וְאֲבוֹת אֲבֹתָיו בְּזָה וְשָׁלַל וּרְכֹשׁ לָהֶם
יִבְזֹר וְעַל מִבְּצָרִים יִחְשַׁב מַחְשַׁבְתּוֹ וְעַד-עַתָּה
^{כה} וַיַּעַר כַּחוֹ וּלְבָבוֹ עַל-מֶלֶךְ הַנֶּגֶב בַּחֲלוֹל גָּדוֹל וּמֶלֶךְ
הַנֶּגֶב יִתְגַּרֶה לְמַלְחָמָה בַּחֲלוֹל גָּדוֹל וְעָצוֹם עַד-
מָאֵד וְלֹא יַעֲמֵד כִּי-יִחְשְׁבוּ עָלָיו מַחְשַׁבּוֹת
^{כו} וְאֲכָלֵי פֶת-בָּגוֹ יִשְׁפְּרוּהוּ וְחִילוֹ יִשְׁטוּף וְנִפְלוּ
חֲלָלִים רַבִּים ^{כז} וְשִׁנְיָהֶם הַמְּלָכִים לְבָבָם לְמַרְע
וְעַל-שִׁלְחַן אֶחָד כָּזָב יִדְבְּרוּ וְלֹא תִצְלַח כִּי-עוֹד
קָץ לְמוֹעֵד ^{כח} וַיֵּשֶׁב אֶרְצוֹ בְּרִכּוּשׁ גָּדוֹל וּלְבָבוֹ עַל-
בְּרִית קֹדֶשׁ וְעָשָׂה וְשָׁב לְאֶרְצוֹ ^{כט} לְמוֹעֵד יָשׁוּב
וּבָא בְּנֶגֶב וְלֹא-תִהְיֶה כְּרֹאשׁוֹנָה וְכֹאחֲרוֹנָה ^ל וּבָאוּ
בּוֹ צִיִּים כְּתִים וְנִכְאָה וְשָׁב וְזָעַם עַל-בְּרִית-
קוֹדֶשׁ וְעָשָׂה וְשָׁב וַיְבִן עַל-עֲזָבֵי בְּרִית קֹדֶשׁ
^{לא} וְזָרְעִים מִמֶּנּוּ יַעֲמֵדוּ וְחָלְלוּ הַמִּקְדָּשׁ הַמְּעוֹז
וְהִסִּירוּ הַתָּמִיד וְנָתַנוּ הַשְּׁקוּץ מִשְׁמֵם
^{לב} וּמְרִשְׁיַעֵי בְּרִית יַחֲנִיף בַּחֲלָקוֹת וְעַם יִדְעֵי א-
לֵהוּ יִחֲזְקוּ וְעָשׂוּ ^{לג} וּמִשְׁכִּילֵי עַם יִבְיִנוּ לְרַבִּים
וְנִכְשְׁלוּ בַּחֲרָב וּבַלְהָבָה בְּשׁוּבֵי וּבְבִזָּה יָמִים
^{לד} וּבַהֲכַשְׁלָם יַעֲזְרוּ עֶזְרָה מְעַט וְנָלוּ עֲלֵיהֶם רַבִּים
בַּחֲלָקְלָקוֹת ^{לה} וּמִן-הַמִּשְׁכִּילִים יִכְשְׁלוּ לְצָרוֹף
בָּהֶם וּלְבָרֵר וּלְלַבֵּן עַד-עַתָּה קָץ כִּי-עוֹד לְמוֹעֵד
^{לו} וְעָשָׂה כְּרָצְנוֹ הַמֶּלֶךְ וַיִּתְרוֹמֵם וַיִּתְגַּדֵּל עַל-כָּל-
אֵל וְעַל אֵל אֱלִים יִדְבֹר נִפְלְאוֹת וְהַצְּלִיחַ עַד-
כָּלָה זָעַם כִּי נִחְרָצָה נַעֲשׂוֹתָה ^{לז} וְעַל-א-לֵהוּ
אֲבֹתָיו לֹא יִבִּין וְעַל-חֲמֹדֶת נָשִׁים וְעַל-כָּל-א-
לוֹה לֹא יִבִּין כִּי עַל-כָּל יִתְגַּדֵּל ^{לח} וְלֹאֵלֶּה מַעֲזִים
עַל-כַּנּוֹ יִכְבֹּד

וְלֹא-לוֹה אֲשֶׁר לֹא-יִדְעָהוּ אֲבֹתָיו יִכְבֹּד בְּזָהָב
וּבְכֶסֶף וּבְאֲבָן יִקְרָה וּבַחֲמֹדוֹת ^{לט} וְעָשָׂה לְמִבְצָרֵי
מַעֲזִים עִם-א-לוֹה נִכְרָ אֲשֶׁר יִפִּיר יִרְבֶּה כְּבוֹד

וְהַמִּשְׁיָלִים בְּרַבִּים וְאֲדָמָה יִחַלֵּק בְּמַחֲתִיר ^מ וּבִעַת
קָץ יִתְנַגַּח עִמּוֹ מֶלֶךְ הַנֶּגֶב וַיִּשְׁתַּעַר עָלָיו מֶלֶךְ
הַצָּפוֹן בְּרִכָּב וּבְפָרְשִׁים וּבְאַנְיֹת רַבּוֹת וּבָא
בְּאַרְצוֹת וְשָׁטַף וְעָבַר ^{מא} וּבָא בְּאַרְץ הַצְּבִי וּרְבוֹת
יִכְשְׁלוּ וְאֵלֶּה יִמְלִטוּ מִיָּדוֹ אָדוֹם וּמוֹאָב וּרְאִשִׁית
בְּנֵי עַמּוֹן ^{מב} וַיִּשְׁלַח יָדוֹ בְּאַרְצוֹת וְאַרְץ מִצְרַיִם לֹא
תִהְיֶה לְפִלִּיטָה ^{מג} וּמִשְׁלַל בְּמִכְמֵנֵי הַזָּהָב וְהַכֶּסֶף
וּבְכָל חֲמֹדוֹת מִצְרַיִם וְלִבִּים וְכִשְׁיִם
בְּמִצְעָדָיו ^{מד} וַיִּשְׁמַעוֹת יִבְהַלְהוּ מִמְּזָרַח וּמִצָּפוֹן
וַיֵּצֵא בַּחֲמָא גְדֻלָּה לְהַשְׁמִיד וְלִהְיֹתִים רַבִּים
^{מה} וַיִּטַּע אֱהֲלֵי אֲפָדְנוֹ בֵּין יָמִים לְהַר-צְבִי-קֹדֶשׁ
וּבָא עַד-קֶצֶוֹ וְאִין עוֹזֵר לוֹ

יב ^נ וּבִעַת הֵיחָא יַעֲמֵד מִיכָאֵל הַשֹּׁר הַגָּדוֹל הַעֲמִיד
עַל-בְּנֵי עַמּוֹ וְהִיתָה עֵת צָרָה אֲשֶׁר לֹא-נִהְיֶתָה
מִהְיוֹת גּוֹי עַד הָעֵת הַהִיא וּבִעַת הַהִיא יִמְלִט
עַמּוֹ כֹּל-הַנִּמְצָא כְּתוּב בְּסִפְר ^{נא} וּרַבִּים מִיִּשְׁרָאֵל
אֲדַמְתֵּ-עַפְרָה יִקְיָצוּ אֱלֹהֵי לַחֲיֵי עוֹלָם וְאֵלֶּה
לְחַרְפוֹת לְדָרְאוֹן עוֹלָם וְהַמִּשְׁכִּילִים יִזְהָרוּ כְּזֹהָר
הַרְקִיעַ וּמִצְדִּיקֵי הַרְבִּים כְּפּוֹכְכֵים לְעוֹלָם וְעַד
^{נד} וְאֵתָה דְנִיָּאל סָתֵם הַדְּבָרִים וְחַתֵּם הַסִּפְר עַד-
עַתָּה קָץ יִשְׁטְטוּ רַבִּים וְתִרְבֶּה הַדַּעַת ^{נה} וְרֹאִיתִי אֲנִי
דְנִיָּאל וְהִנֵּה שְׁנַיִם אַחֲרָיִם עֲמָדִים אֶחָד הִנֵּה
לְשִׁפְתַי הַיָּאֵר וְאֶחָד הִנֵּה לְשִׁפְתַי הַיָּאֵר וַיֹּאמֶר
לְאִישׁ לְבוּשׁ הַבְּדִים אֲשֶׁר מִמַּעַל לְמִימֵי הַיָּאֵר
עַד-מִתֵּי קָץ הַפְּלָאוֹת וְאֲשַׁמַּע אֶת-הָאִישׁ
לְבוּשׁ הַבְּדִים אֲשֶׁר מִמַּעַל לְמִימֵי הַיָּאֵר וַיִּרַם
יָמִינוֹ וְשִׁמְאַלּוֹ אֶל-הַשָּׁמַיִם וַיִּשְׁבַּע בְּחֵי הָעוֹלָם
כִּי לְמוֹעֵד מוֹעֲדִים וְחֲצֵי וּכְכֹלוֹת נַפְץ יִד-עַם-
קֹדֶשׁ תִּכְלִינָה כָּל-אֱלֹהֵי ^{נו} וְאֲנִי שָׁמַעְתִּי וְלֹא אֲבִין
וְאֹמְרָה אֲדַנִּי מָה אַחֲרִית אֱלֹהֵי ^{נז} וַיֹּאמֶר לִּי דְנִיָּאל
כִּי-סִתְּמִים וְחַתְּמִים הַדְּבָרִים עַד-עַתָּה קָץ
יִתְפַּרְקֶרוּ וַיִּתְלַבְּנוּ וַיִּצְרְפוּ רַבִּים וְהַרְשִׁיעוּ
רְשָׁעִים וְלֹא יִבְיִנוּ כָּל-רְשָׁעִים וְהַמִּשְׁכִּילִים יִבְיִנוּ
^{נח} וּמַעַת הוֹסֵר הַתָּמִיד וְלִתְתַת שְׁקוּץ שִׁמֵם יָמִים
אֶלְף מֵאֲתִים וְתִשְׁעִים ^{נח} אֲשֶׁרֵי הַמַּחֲכָה וַיִּגִּיעַ
לְיָמִים אֶלְף שָׁלֹשׁ מֵאוֹת שְׁלֹשִׁים וְחַמְשָׁה

סֵפֶר עֲזָרָא

מֵרֵדְכִי בַלְשָׁן מִסֵּפֶר בְּגוֹי רְחוּם בַּעֲנֵה מִסֵּפֶר
אֲנָשִׁי עִם יִשְׂרָאֵל בְּנֵי פֶרְעֹשׁ אֲלֵפִים מֵאָה
שְׁבַעִים וּשְׁנָיִם בְּנֵי שְׁפֹטִיָּה שְׁלֹשׁ מֵאוֹת
שְׁבַעִים וּשְׁנָיִם בְּנֵי אֶרֶח שְׁבַע מֵאוֹת חֲמִשָּׁה
וּשְׁבַעִים בְּנֵי פַחַת מוֹאָב לְבָנֵי יִשׁוּעַ יוֹאָב
אֲלֵפִים שְׁמֹנֶה מֵאוֹת וּשְׁנָיִם עֶשְׂרִי בְּנֵי עֵילָם
אֶלְפֵי מֵאֵתִים חֲמִשִּׁים וָאַרְבַּעָה בְּנֵי זְתוּאָה תְּשַׁע
מֵאוֹת וָאַרְבַּעִים וְחֲמִשָּׁה בְּנֵי זָכִי שְׁבַע מֵאוֹת
וּשְׁשִׁים בְּנֵי שֵׁשׁ מֵאוֹת אַרְבַּעִים וּשְׁנָיִם בְּנֵי
בְּנֵי שֵׁשׁ מֵאוֹת עֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה בְּנֵי עֲזָגָד אֶלְפֵי
מֵאֵתִים עֶשְׂרִים וּשְׁנָיִם בְּנֵי אֲדֹנִיקָם שֵׁשׁ מֵאוֹת
שְׁשִׁים וּשְׁשָׁה בְּנֵי בְּגוֹי אֲלֵפִים חֲמִשִּׁים וּשְׁשָׁה
בְּנֵי עֲדִין אַרְבַּע מֵאוֹת חֲמִשִּׁים וָאַרְבַּעָה בְּנֵי
אֶטֶר לִיחֲזַקְיָה תְּשַׁעִים וּשְׁמֹנֶה בְּנֵי בְּצִי שְׁלֹשׁ
מֵאוֹת עֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה בְּנֵי יוֹרָה מֵאָה וּשְׁנָיִם
עֶשְׂרִי בְּנֵי חֲשֵׁם מֵאֵתִים עֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה בְּנֵי
גְבַר תְּשַׁעִים וְחֲמִשָּׁה בְּנֵי בֵּית לַחֶם מֵאָה
עֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה בְּנֵי אֲנָשִׁי נְטָפָה חֲמִשִּׁים וּשְׁשָׁה
בְּנֵי אֲנָשִׁי עֲנַתוֹת מֵאָה עֶשְׂרִים וּשְׁמֹנֶה בְּנֵי
עֲזֻמוֹת אַרְבַּעִים וּשְׁנָיִם בְּנֵי קְרִית עָרִים כְּפִירָה
וּבְאֵרוֹת שְׁבַע מֵאוֹת וָאַרְבַּעִים וּשְׁלֹשָׁה בְּנֵי
הַרְמָה וְגִבֵּעַ שֵׁשׁ מֵאוֹת עֶשְׂרִים וָאֶחָד בְּנֵי אֲנָשִׁי
מִכְּמֵס מֵאָה עֶשְׂרִים וּשְׁנָיִם בְּנֵי אֲנָשִׁי בֵּית אֵל
וְהָעִי מֵאֵתִים עֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה בְּנֵי נְבוֹ חֲמִשִּׁים
וּשְׁנָיִם בְּנֵי מִגְבִּישׁ מֵאָה חֲמִשִּׁים וּשְׁשָׁה בְּנֵי
עֵילָם אַחַר אֶלְפֵי מֵאֵתִים חֲמִשִּׁים וָאַרְבַּעָה בְּנֵי
חֶרֶם שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְעֶשְׂרִים בְּנֵי לָד חֲדִיד וָאוֹנוֹ
שְׁבַע מֵאוֹת עֶשְׂרִים וְחֲמִשָּׁה בְּנֵי יֶרְחוֹ שְׁלֹשׁ
מֵאוֹת אַרְבַּעִים וְחֲמִשָּׁה בְּנֵי סְנָאָה שְׁלֹשַׁת
אֲלֵפִים וּשְׁשׁ מֵאוֹת וּשְׁלֹשִׁים בְּנֵי הַהֶכְהָנִים בְּנֵי
יְדַעְיָה לְבֵית יִשׁוּעַ תְּשַׁע מֵאוֹת שְׁבַעִים וּשְׁלֹשָׁה
בְּנֵי אֶמֶר אֶלְפֵי חֲמִשִּׁים וּשְׁנָיִם בְּנֵי פֶשְׁחוֹר
אֶלְפֵי מֵאֵתִים אַרְבַּעִים וּשְׁבַעִים וּשְׁבַעִים בְּנֵי חֶרֶם אֶלְפֵי
וּשְׁבַעִים עֶשְׂרִי הַלְוִיִּם בְּנֵי יִשׁוּעַ וְקֹדְמִיאֵל לְבָנֵי

אֶבְשֵׁנַת אַחַת לְכוּרֶשׁ מֶלֶךְ פָּרַס לְכָלוֹת דְּבַר-
יְהוָה מִפִּי יְרֵמְיָה הַעִיר יְהוָה אֶת-רוּחַ כְּרֹשׁ
מֶלֶךְ-פָּרַס וַיַּעֲבֹר-קוֹל בְּכָל-מַלְכוּתוֹ וְגַם-
בְּמִכְתָּב לְאֶמֶר בָּהּ אֶמֶר כְּרֹשׁ מֶלֶךְ פָּרַס כָּל
מַמְלָכוֹת הָאָרֶץ נָתַן לִי יְהוָה אֶל-לֵהי הַשָּׁמַיִם
וְהוּא-פָקֵד עָלַי לְבָנוֹת-לוֹ בֵּית בִּירוּשָׁלַיִם אֲשֶׁר
בִּיהוּדָה מִי-בָכֶם מִכָּל-עַמּוֹ יְהִי אֶל-לֵהוּי עַמּוֹ
וַיַּעַל לִירוּשָׁלַיִם אֲשֶׁר בִּיהוּדָה וַיִּבֶן אֶת-בֵּית יְהוָה
אֶל-לֵהי יִשְׂרָאֵל הוּא הָאֵל-לֵהִים אֲשֶׁר
בִּירוּשָׁלַיִם וְכָל-הַנְּשֹׂאֵר מִכָּל-הַמְּקוֹמוֹת אֲשֶׁר
הוּא גֵר-שָׁם יִנְשְׂאוּהוּ אֲנָשִׁי מִקְמוֹ בְּכֶסֶף וּבַזָּהָב
וּבְרִכּוּשׁ וּבְבִהֶמָה עִם-הַנְּדָבָה לְבֵית הָאֵל-לֵהִים
אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלַיִם וַיִּקְוֹמוּ רָאשֵׁי הָאָבוֹת לַיהוּדָה
וּבְנֵימָן וְהַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם לְכָל הָעִיר הָאֵל-לֵהִים
אֶת-רוּחוֹ לַעֲלוֹת לְבָנוֹת אֶת-בֵּית
יְהוָה אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלַיִם וְכָל-סְבִיבֹתֵיהֶם חֲזָקוּ
בַיָּדֵיהֶם בְּכָל-יְכֶסֶף בַּזָּהָב בְּרִכּוּשׁ וּבְבִהֶמָה
וּבְמִגְדָּנוֹת לְבָד עַל-כָּל-הַתְּנָדָב וְהַמֶּלֶךְ כּוֹרֶשׁ
הוֹצִיא אֶת-כָּלֵי בֵית-יְהוָה אֲשֶׁר הוֹצִיא
נְבוּכַדְנֶצַּר מִירוּשָׁלַיִם וַיִּתְּנֵם בְּבֵית
אֶל-לֵהוּי וַיּוֹצִיאֵם כּוֹרֶשׁ מֶלֶךְ פָּרַס עַל-יַד
מִתְרַדַת הַגְּזָבָר וַיִּסְפְּרֵם לְשֹׁשְׁבַצַר הַנְּשִׂיא
לַיהוּדָה וְאֵלָה מִסֵּפֶרם אֲגֵרְטִילֵי זָהָב שְׁלֹשִׁים
אֲגֵרְטִילֵי-כֶסֶף אֶלְפֵי מִחְלָפִים תְּשַׁעַה וְעֶשְׂרִים
כְּפוּרֵי זָהָב שְׁלֹשִׁים כְּפוּרֵי כֶסֶף מִשְׁנָיִם אַרְבַּע
מֵאוֹת וְעֶשְׂרֵה כָּלִים אַחֲרֵים אֶלְפֵי כָּל-כָּלִים
לְזָהָב וְלַכֶּסֶף חֲמִשַּׁת אֲלֵפִים וָאַרְבַּע מֵאוֹת הַכֹּל
הָעֵלָה שֹׁשְׁבַצַר עִם הָעֲלוֹת הַגּוֹלָה מִבְּבֶל
לִירוּשָׁלַיִם

בְּ וְאֵלָה בְּנֵי הַמְּדִינָה הָעֲלִים מִשְׁבֵּי הַגּוֹלָה אֲשֶׁר
הִגְלָה נְבוּכַדְנֶצַּר נְבוּכַדְנֶצַּר מֶלֶךְ-בָּבֶל לְכָבֶל
וַיִּשׁוּבוּ לִירוּשָׁלַיִם וַיהוּדָה אִישׁ לְעִירוֹ וְאֲשֶׁר-
בָּאוּ עִם-זָרְבָבֶל יִשׁוּעַ נְחֵמְיָה שָׂרְיָה רַעֲלִיָּה

הוֹדוּיָה שְׁבַעִים וְאַרְבַּעַה מֵאָה הַמְשׁוֹרְרִים בְּנֵי אֶסָף
מֵאָה עֶשְׂרִים וְשִׁמְנָה מֵבְנֵי הַשְּׁעָרִים בְּנֵי־שְׁלוֹם
בְּנֵי־אֶטֶר בְּנֵי־טַלְמֹן בְּנֵי־עֲקֹב בְּנֵי חֲטִיטָא בְּנֵי
שׁוּבֵי הַכַּל מֵאָה שְׁלֹשִׁים וְתִשְׁעָה מֵהַנְּתִינִים בְּנֵי־
צִיחָא בְּנֵי־חֲשׁוּפָא בְּנֵי טַבְעוֹת מִדְּבְנֵי־קָרֶס בְּנֵי־
סִיעָהא בְּנֵי פָדוֹן מִהַבְּנֵי־לְבָנָה בְּנֵי־חֲגָבָה בְּנֵי
עֲקֹב מִדְּבְנֵי־חֲגָב בְּנֵי־שְׁלֹמִי שְׁמֵלִי בְּנֵי חֲנָן מִדְּבְנֵי־
גִדְל בְּנֵי־גַחַר בְּנֵי רֵאִיָּה מִהַבְּנֵי־רִצְיוֹן בְּנֵי־נְקוּדָא
בְּנֵי גִזָּם מִטְּבְנֵי־עֲזָא בְּנֵי־פֶסַח בְּנֵי בְּסִי בְּנֵי־אֶסְנָה
בְּנֵי־מְעוּנִים בְּנֵי נְפִיסִים נְפִוּסִים מִבְּנֵי־בְּקוּק
בְּנֵי־חֲקוּפָא בְּנֵי חֲרוּחֹר מִבְּנֵי־בְּצֻלוֹת בְּנֵי־מַחֲדָא
בְּנֵי חֲרֻשָׁא מִבְּנֵי־בְּרִקוּס בְּנֵי־סִיסְרָא בְּנֵי־תַמַּח
מִבְּנֵי נְצִיחַ בְּנֵי חֲטִיפָא מִהַבְּנֵי עֲבָדֵי שְׁלֹמָה בְּנֵי־
סִטִי בְּנֵי־הַסְּפָרַת בְּנֵי פְרוּדָא מִבְּנֵי־יַעֲלָה בְּנֵי־
דְרָקוֹן בְּנֵי גִדְל מִבְּנֵי שְׁפֻטִיָּה בְּנֵי־חֲטִיִל בְּנֵי
פְכָרַת הַצְּבִיִים בְּנֵי אָמִי מִכָּל־הַנְּתִינִים וּבְנֵי עֲבָדֵי
שְׁלֹמָה שְׁלֹשׁ מֵאוֹת תְּשַׁעִים וְשָׁנָיִם מִטְּוֹאֵלָה
הָעֲלִים מִתַּל מֶלֶח תַּל חֲרֻשָׁא כְּרוּב אֲדָן אָמַר
וְלֹא יָכְלוּ לְהַגִּיד בֵּית־אֲבוֹתָם וְזָרְעָם אִם
מִיִּשְׂרָאֵל הֵם מִבְּנֵי־דָלִיָּה בְּנֵי־טוֹבִיָּה בְּנֵי נְקוּדָא
שֵׁשׁ מֵאוֹת חֲמִשִּׁים וְשָׁנָיִם מִבְּנֵי הַכְּהֵנִים בְּנֵי
חֲבִיָּה בְּנֵי הַקּוֹץ בְּנֵי בְרַזְלֵי אֲשֶׁר לָקַח מִבְּנוֹת
בְּרַזְלֵי הַגִּלְעָדִי אִשָּׁה וַיִּקְרָא עַל־שֵׁמֶם מִבְּנֵי־אֵלָה
בְּקִשׁוֹ כְּתָבָם הַמְּתִיחִשׁוּם וְלֹא נִמְצְאוּ וַיִּגְאֻלוּ
מִן־הַכְּהֵנָה מִבְּנֵי־אֵלָה וַיֹּאמֶר הַתְּרַשְׁתָּא לָהֶם אֲשֶׁר לֹא־
יֵאכְלוּ מִקֹּדֶשׁ הַקֹּדֶשִׁים עַד עֵמֶד כִּהְיוּ לְאוּרִים
וּלְתַמִּים מִכָּל־הַקְּהָל כְּאֶחָד אַרְבַּע רְבוּאָה אֲלֵפִים
שְׁלֹש־מֵאוֹת שְׁשִׁים מֵלְבָד עֲבָדֵיהֶם
וְאִמְהַתִּיהֶם אֵלָה שְׁבַעַת אֲלֵפִים שְׁלֹשׁ מֵאוֹת
שְׁלֹשִׁים וְשִׁבְעָה וְלָהֶם מְשׁוֹרְרִים וּמְשׁוֹרְרוֹת
מֵאֲתָתִים מֵסוּסִיָּהֶם שְׁבַע מֵאוֹת שְׁלֹשִׁים וְשִׁשָּׁה
פְּרֻדִיָּהֶם מֵאֲתָתִים אַרְבַּעִים וְחֲמִשָּׁה מִגְּמִלִיָּהֶם
אַרְבַּע מֵאוֹת שְׁלֹשִׁים וְחֲמִשָּׁה חֲמֹרִים שִׁשָּׁת
אֲלֵפִים שְׁבַע מֵאוֹת וְעֶשְׂרִים מִמְּרָאשֵׁי הָאֲבוֹת
בְּבוֹאֵם לְבֵית יְיָ הָהוּא אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלַיִם הַתְּנַדְּבוּ
לְבֵית הָאֱלֹהִים לְהַעֲמִידוֹ עַל־מְכוֹנּוֹ מִכַּחֲסֵם

נִתְּנוּ לְאוֹצַר הַמְּלָאכָה זֶהָב דְּרַכְמוֹנִים שֵׁשׁ־
רְבָאוֹת וְאֶלֶף וְכֶסֶף מָנִים חֲמִשָּׁת אֲלֵפִים וְכִתְּנַת
כְּהֵנִים מֵאָה וַיֵּשְׁבוּ הַכְּהֵנִים וְהַלְוִיִּם וּמִן־הָעַם
וְהַמְּשׁוֹרְרִים וְהַשְּׁוֹעָרִים וְהַנְּתִינִים בְּעָרֵיהֶם וְכָל־
יִשְׂרָאֵל בְּעָרֵיהֶם

ג וַיִּגַע הַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּעָרִים
וַיֵּאֲסֹפוּ הָעָם כְּאִישׁ אֶחָד אֶל־יְרוּשָׁלַיִם וַיִּקָּם
יְשׁוּעַ בֶּן־יֹצָדָק וְאָחִיו הַכְּהֵנִים וְזָרְבָבֶל בֶּן־
שָׂאֲלֻתִיאֵל וְאָחִיו וַיִּבְנוּ אֶת־מִזְבֵּחַ אֱלֹהֵי
יִשְׂרָאֵל לְהַעֲלוֹת עָלָיו עֹלוֹת כַּכְּתוּב בְּתוֹרַת
מֹשֶׁה אִישׁ־הָאֱלֹהִים וַיִּכְנֹו הַמִּזְבֵּחַ עַל־
מְכוֹנְתּוֹ כִּי בְּאִימָה עָלִיהֶם מֵעַמִּי הָאֲרָצוֹת וַיַּעַל
וַיַּעֲלוּ עָלָיו עֹלוֹת לִי־הוּא עֹלוֹת לְבַקֵּר וְלַעֲרֹב
וַיַּעֲשׂוּ אֶת־חֲגַת הַסִּכּוֹת כַּכְּתוּב וְעַלֹת יוֹם בָּיּוֹם
בְּמִסְפָּר כְּמִשְׁפַּט דְּבַר־יוֹם בָּיוֹמוֹ וְאַחֲרֵי־כֵן
עָלַת תַּמִּיד וְלַחֲדָשִׁים וְלִכְלַל־מוֹעֲדֵי יְיָ הוּא
הַמְּקֻדָּשִׁים וְלִכְלַל מִתְּנַדָּב נְדָבָה לִי־הוּא וּמִיּוֹם
אֶחָד לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הִחֲלוּ לְהַעֲלוֹת עֹלוֹת לִי־
הוּא וְהֵיכַל יְיָ הוּא לֹא יִסָּד וַיִּתְּנוּ־כֶסֶף לַחֲצִבִּים
וְלַחֲרָשִׁים וּמֵאֲכָל וּמִשְׁתֵּה וּשְׁמֹן לְצַדִּיקִים
וְלַצְּרִיִם לְהַבִּיא עֲצֵי אֲרָזִים מִן־הַלְּבָנוֹן אֲלֵי־ם
יִפּוֹא כְּרִשְׁיוֹן כּוֹרֶשׁ מֶלֶךְ־פָּרַס עָלֵיהֶם וּבִשְׁנָה
הַשְּׁנִיָּת לְבוֹאֵם אֶל־בֵּית הָאֱלֹהִים לִירוּשָׁלַיִם
בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי הִחֲלוּ זָרְבָבֶל בֶּן־שָׂאֲלֻתִיאֵל וַיְשׁוּעַ
בֶּן־יֹצָדָק וְשָׂאֲרָא אָחִיהֶם הַכְּהֵנִים וְהַלְוִיִּם וְכָל־
הַבָּאִים מִהַשְּׁבִי יְרוּשָׁלַיִם וַיַּעֲמִידוּ אֶת־הַלְוִיִּם
מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וּמַעֲלָה לְנִצַּחַ עַל־מְלָאכַת
בֵּית־יְיָ הוּא וַיַּעֲמֹד יְשׁוּעַ בְּנִי וְאָחִיו קְדַמִּיאֵל
וּבְנָיו בְּנֵי־יְהוּדָה כְּאֶחָד לְנִצַּחַ עַל־עֲשֵׂה
הַמְּלָאכָה בְּבֵית הָאֱלֹהִים בְּנֵי חֲנַדָּד בְּנֵיהֶם
וְאָחִיהֶם הַלְוִיִּם וַיִּסָּדוּ הַבָּנִים אֶת־הֵיכַל יְיָ הוּא
וַיַּעֲמִידוּ הַכְּהֵנִים מְלַבְּשִׁים בַּחֲצִצְרוֹת וְהַלְוִיִּם
בְּנֵי־אֶסָף בְּמִצְלָתִים לְהַלֵּל אֶת־יְיָ הוּא עַל־יְדֵי
דָוִד מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲנוּ בְּהַלֵּל וּבְהוֹדוֹת לִי־הוּא
כִּי טוֹב כִּי־לְעוֹלָם חֲסָדוֹ עַל־יִשְׂרָאֵל וְכָל־הָעַם
הִרְעִיזוּ תְרוּעָה גְדוֹלָה בְּהַלֵּל לִי־הוּא עַל הוֹסֵד

בֵּית־יְהוָה וְרַבִּים מֵהַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם וְרֵאשֵׁי
הָאָבוֹת הַזְּקֵנִים אֲשֶׁר רָאוּ אֶת־הַבַּיִת הָרִאשׁוֹן
בִּיסְדּוֹ זֶה הַבַּיִת בְּעֵינֵיהֶם בְּכִים בְּקוֹל גָּדוֹל
וְרַבִּים בְּתְרוּעָה בְּשִׂמְחָה לְהַרִים קוֹל וְאִין הָעַם
מְכִירִים קוֹל תְּרוּעַת הַשִּׂמְחָה לְקוֹל בְּכִי הָעַם כִּי
הָעַם מְרִיעִים תְּרוּעָה גְדוֹלָה וְהַקּוֹל נִשְׁמַע עַד־
לְמַרְחֹק

ד וַיִּשְׁמְעוּ צְרֵי יְהוּדָה וּבְנֵימָן כִּי־בָנִי הַגּוֹלָה
בוֹנִים הֵיכַל לַיְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּגְשׁוּ אֵל־
זְרַבְבָּל וְאֶל־רֵאשֵׁי הָאָבוֹת וַיֹּאמְרוּ לָהֶם נִבְנָה
עִמָּכֶם כִּי כָכֶם נְדָרוּשׁ לֹא־לְהִיכֶם וְלֹא וְלוֹ
אֲנַחְנוּ זִבְחִים מִימֵי אֶסֶר חֹדֶן מֶלֶךְ אֲשׁוּר
הִמְעֵלָה אֶתְנוּ פֹה וַיֹּאמֶר לָהֶם זְרַבְבָּל וַיִּשׁוּעַ
וַיֹּאמֶר רֵאשֵׁי הָאָבוֹת לְיִשְׂרָאֵל לֹא־לָכֶם וְלָנוּ
לְבָנוֹת בַּיִת לֹא־לְהִינוּ כִּי אֲנַחְנוּ יָחַד נִבְנָה
לַיְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר צִוְּנוּ הַמֶּלֶךְ בּוֹרֵשׁ
מֶלֶךְ־פָּרַס וַיְהִי עִם־הָאָרֶץ מִרְפִּים יְדֵי עַם־
יְהוּדָה וּמְבַלְהִים וּמְבַהֲלִים אוֹתָם לְבָנוֹת
הַסִּכָּרִים עֲלֵיהֶם יוֹעֲצִים לְהַפֵּר עֲצָתָם כְּלִימֵי
בוֹרֵשׁ מֶלֶךְ פָּרַס וְעַד־מַלְכוּת דְּרִיוֹשׁ מֶלֶךְ־פָּרַס
וּבְמַלְכוּת אַחַשׁוּרוֹשׁ בְּתַחֲלַת מַלְכוּתוֹ כָּתְבוּ
שִׁטְנָה עַל־יֹשְׁבֵי יְהוּדָה וִירוּשָׁלַם וּבִימֵי
אֲרַתְחַשְׁתָּא כָּתַב בְּשֵׁלֶם מִתְרַדַת טַבְּאֵל
וַיֹּאמֶר כְּנוֹתוֹ עַל־אֲרַתְחַשְׁתָּא מֶלֶךְ פָּרַס וּכְתַב
הַנְּשִׁתוֹן כְּתוּב אַרְמִית וּמִתְרַגֵּם אַרְמִית רַחוּם
בְּעַל־טַעַם וְשִׁמְשֵׁי סְפָרָא כָּתְבוּ אַגְרָה חֲדָה עַל־
יְרוּשָׁלַם לְאֲרַתְחַשְׁתָּא מַלְכָּא כְּנַמָּא טַאֲדִין
רַחוּם בְּעַל־טַעַם וְשִׁמְשֵׁי סְפָרָא וַיֹּאמֶר כְּנוֹתְהוֹן
דִּינָיָא וְאַפְרַסְתְּכִיָּא טְרַפְלִיָּא אַפְרַסִּיא אַרְכוּיָּא
אַרְכוּיָּא בְּבִלְיָא שׁוֹשְׁנַכְיָא דְהוּא דְהִיא עַלְמִיָּא
וַיֹּאמֶר אַמְיָא דִּי הַגְּלִי אֶסְנַפֵּר רַבָּא וַיִּקְרָא
וְהוֹתֵב הַמוֹ בְּקִרְיָה דִּי שְׁמֵרִין וַיֹּאמֶר עַבְר־נְהָרָה
וּכְעַנְתָּ דְנָה פְרִשְׁגֵן אַגְרָתָא דִּי שְׁלַחוּ עֲלוּהֵי
עַל־אֲרַתְחַשְׁתָּא מַלְכָּא עַבְדִּיךָ אֲנִשׁ עַבְר־
נְהָרָה וּכְעַנְתָּ יָדִיעַ לְהוּא לְמַלְכָּא דִּי יְהוּדִיָּא דִּי
סִלְקוּ מִן־לּוֹתְךָ עַלְיָנָא אֶתּוֹ לִירוּשָׁלַם קְרִיתָא

מְרַדְתָּא וּבְאִישׁוֹתָא בְּנִין וְשׁוּרֵי וְשׁוּרֵיָּא אֲשַׁכְּלָלוּ
שְׁכַלְלִילוּ וְאִשְׁיָא יַחִיטוּ בְּעַן יָדִיעַ לְהוּא לְמַלְכָּא
דִּי הוּן קְרִיתָא דְךָ תַתְּבַנָּא וְשׁוּרֵיָּא יִשְׁתְּכַלְלוּן
מִנְדָּה־בְלוּ וְהַלְךְ לֹא יִנְתַּנּוּן וְאַפְתָּם מַלְכִים
תְּהַנְזֵק בְּעַן כְּבַל דִּי־מַלַּח הֵיכְלָא מַלְחָנָא
וְעֵרוֹת מַלְכָּא לֹא אַרְיִן־לָנָא לְמַחְזָא עַל־דְּנָה
שְׁלַחְנָא וְהוֹדְעָנָא לְמַלְכָּא טַאֲדִי יִבְקֵר בְּסַפְר־
דְּכַרְנִיָּא דִּי אֲבַהַתְךָ וְתַהֲשִׁיבָךְ בְּסַפְרֵי דְכַרְנִיָּא
וְתַנְדֵּעַ דִּי קְרִיתָא דְךָ קְרִיָּא מְרַדָּא וּמֵהַנְזֵקַת
מַלְכִין וּמִדְּנָן וְאַשְׁתַּדּוּר עַבְדִּין בְּגוּיָה מִן־יּוֹמַת
עַלְמָא עַל־דְּנָה קְרִיתָא דְךָ הַחֲרַבַת טַאֲמֵהוֹדְעִין
אֲנַחְנָה לְמַלְכָּא דִּי הוּן קְרִיתָא דְךָ תַתְּבַנָּא וְשׁוּרֵיָּה
יִשְׁתְּכַלְלוּן לְקַבַּל דְּנָה חֶלֶק בְּעַבְרֵי נְהָרָא לֹא
אִיתִי לְךָ פְתַגְמָא שְׁלַח מַלְכָּא עַל־רַחוּם בְּעַל־
טַעַם וְשִׁמְשֵׁי סְפָרָא וַיֹּאמֶר כְּנוֹתְהוֹן דִּי יַתְּבִין
בְּשִׁמְרִין וַיֹּאמֶר עַבְר־נְהָרָה שְׁלַם וּכְעַת
הַנְּשִׁתוֹנָא דִּי שְׁלַחְתוֹן עַלְיָנָא מִפְּרִשׁ קְרִי קְדַמִּי
טַאֲמֵי שִׁיִּם וּבְקֵרוּ וְהַשְׁכַּחוּ דִּי קְרִיתָא דְךָ
מִן־יּוֹמַת עַלְמָא עַל־מַלְכִין מִתְנַשְׂאָה וּמְרַד־
וְאַשְׁתַּדּוּר מִתְעַבְד־בָּהּ וּמַלְכִין תְּקִיפִין הוּוּ עַל־
יְרוּשָׁלַם וְשְׁלִיטִין בְּכַל עַבְרֵי נְהָרָה וּמִדָּה בְלוּ
וְהַלְךְ מִתִּיבָה לְהוֹן כַּבְּעַן שִׁימוּ טַעַם לְבַטְלָא
גְּבַרְיָא אֲלֹךְ וְקְרִיתָא דְךָ לֹא תַתְּבַנָּא עַד־מְנֵי
טַעְמָא יַתְּשֵׁם וְזַהֲרִין הוּוּ שְׁלוּ לְמַעַבְדַּ עַל־
דְּנָה לְמָה יִשְׁגָּא חֲבַלָּא לְהַנְזֵקַת מַלְכִין טַאֲדִין מִן־
דִּי פְרִשְׁגֵן נְשִׁתוֹנָא דִּי אֲרַתְחַשְׁתָּא מַלְכָּא קְרִי
קְדַם־רַחוּם וְשִׁמְשֵׁי סְפָרָא וּכְנוֹתְהוֹן אֲזַלוּ
בְּבַהֲלוּ לִירוּשָׁלַם עַל־יְהוּדִיָּא וּבִטְלוּ הַמוֹ
בְּאֲדָרַע וְחִיל טַאֲדִין בְּטַלַת עֲבִידַת בַּיִת־אֱלֹהָא
דִּי בִירוּשָׁלַם וְהוֹת בְּטַלָּא עַד שְׁנַת תְּרַתִּין
לְמַלְכוּת דְּרִיוֹשׁ מֶלֶךְ־פָּרַס

ה וְהַתְּנִיבֵי חֲגֵי נְבִיָּא נְבִיָּא וּזְכַרְיָה בְּר־עֲדוּא
נְבִיָּאֵי עַל־יְהוּדִיָּא דִּי בִיהוּד וּבִירוּשָׁלַם בְּשֵׁם
אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עֲלֵיהוֹן טַאֲדִין קָמוּ זְרַבְבָּל בְּר־
שְׁאֲלִתִּיאֵל וַיִּשׁוּעַ בְּר־יוֹצֵדֵק וְשִׁרְיֹן לְמַבְנָא בַּיִת
אֱלֹהָא דִּי בִירוּשָׁלַם וְעַמְהוֹן נְבִיָּאֵי דִּי־אֱלֹהָא

מִסְעֵדִין לְהוֹן בַּהֲזַמְנָא אֶתְהַ עֲלִיהוֹן תַּתְנִי
פַּחַת עֲבַר־נְהָרָה וְשִׁתֵּר בּוֹזְנִי וּכְנֹתְהוֹן וְכֹן
אֲמַרְיוֹן לְהֵם מִן־שָׁם לְכֵם טַעַם בֵּיתָא דְנָה לְבַנְיָא
וְאִשְׁרַנְיָא דְנָה לְשַׁכְלָלָה וְאֲדִין כְּנַמָּא אֲמַרְנָא
לְהֵם מִן־אֲנוּן שְׁמַהַת גְּבַרְיָא דִּי־דְנָה בְּנִינְיָא בְּנִין
וְעֵין אֱלֹהֵהֶם הָוּת עַל־שְׁבִי יְהוּדִיָּא וְלֹא־בְטַלוּ
הֵמוּ עַד־טַעְמָא לְדַרְיוּשׁ יְהֵךְ וְאֲדִין יִתִּיבוּן
נְשִׁתּוּנָא עַל־דְנָה וְפִרְשְׁגֹן אֲגַרְתָּא דִּי־שִׁלַּח
תַּתְנִי פַּחַת עֲבַר־נְהָרָה וְשִׁתֵּר בּוֹזְנִי וּכְנֹתְהַ
אֲפֹרְסָכִיָּא דִּי בַעְבֵּר נְהָרָה עַל־דַּרְיוּשׁ מְלָכָא
פַּתְגָּמָא שְׁלַחוּ עֲלוּהִי וְכַדְנָה כְּתִיב בְּגוּיָה
לְדַרְיוּשׁ מְלָכָא שְׁלַמָּא כְּלֹא הִיִּדִיעַ לְהוּא לְמְלָכָא
דִּי־אֲזַלְנָא לִיהוּד מְדִינְתָא לְבֵית אֱלֹהָא רַבָּא
וְהוּא מִתְבַּנָּא אֲבֹן גִּלְל וְאֶע מִתְשָׁם בְּכַתְלִיָּא
וְעַבִּידְתָּא דָךְ אֲסַפְרָנָא מִתְעַבְדָּא וּמְצַלַח בִּידְהֵם
ט אֲדִין שְׁאֲלַנָּא לְשְׁבִיָּא אֲלֹךְ כְּנַמָּא אֲמַרְנָא לְהֵם
מִן־שָׁם לְכֵם טַעַם בֵּיתָא דְנָה לְמַבְנִיָּה וְאִשְׁרַנְיָא
דְנָה לְשַׁכְלָלָה וְאֶף שְׁמַהַתְהֵם שְׁאֲלַנָּא לְהֵם
לְהוֹדְעוּתָךְ דִּי נִכְתַּב שָׁם־גְּבַרְיָא דִּי בְרֵאשִׁיָּהֶם
י וְכַנְמָא פַּתְגָּמָא הִתִּיבוּנָא לְמַמַּר אֲנַחְנָא הֵמוּ
עַבְדוּהִי דִּי־אֱלֹהַ שְׁמִיָּא וְאַרְעָא וּבְנִין בֵּיתָא דִּי־
הוּא בְנֵה מְקַדְמַת דְנָה שְׁנִין שׁוּגִיָּאן וּמְלֹךְ
לְיִשְׂרָאֵל רַב בְּנֵהִי וְשַׁכְלָלָה יֵב לְהוֹן מִן־דִּי הִרְגְּזוּ
אֲבַהֲתָנָא לְאֱלֹהַ שְׁמִיָּא יְהֵב הֵמוּ בִיד נְבוּכַדְנֶצַּר
מְלֹךְ־בָּבֶל כְּסַדָּאָה וּבֵיתָה דְנָה סַתְרָה וְעַמָּה הַגְּלִי
לְבָבֶל יֵב בְּרַם בְּשַׁנְת חֲדָה לְכוּרֵשׁ מְלָכָא דִּי בָבֶל
כוּרֵשׁ מְלָכָא שָׁם טַעַם בֵּיתָא־אֱלֹהָא דְנָה לְבַנְיָא
י וְאֶף מְאֲנִיָּא דִּי־בֵיתָא־אֱלֹהָא דִּי דְהַבָּה וְכַסְפָּא דִּי
נְבוּכַדְנֶצַּר הִנְפִיק מִן־הֵיכְלָא דִּי בִירוּשָׁלַם וְהֵיבֵל
הֵמוּ לְהֵיכְלָא דִּי בָבֶל הִנְפִיק הֵמוּ כוּרֵשׁ מְלָכָא
מִן־הֵיכְלָא דִּי בָבֶל וְהֵיבֵוּ לְשִׁשְׁבַּצֵּר שְׁמָה דִּי
פַּחַה שְׁמָה ט וְאֲמַר־לָהּ אֵל מְאֲנִיָּא שׁוּא אֲזַל־
אֲחַת הֵמוּ בְּהֵיכְלָא דִּי בִירוּשָׁלַם וּבֵית אֱלֹהָא
יִתְבַּנָּא עַל־אֲתָרָה טו אֲדִין שְׁשַׁבְצֵר דָךְ אֲתָא יְהֵב
אֲשִׁיָּא דִּי־בֵית אֱלֹהָא דִּי בִירוּשָׁלַם וּמִן־אֲדִין
וְעַד־כְּעַן מִתְבַּנָּא וְלֹא שָׁלַם וְכַעַן הֵן עַל־מְלָכָא

טב יתבקר בבית גנזיא די־מלכא תמה די בבבל
הו איתי די־מן־כוּרֵשׁ מְלָכָא שִׁים טַעַם לְמַבְנָא
בֵּית־אֱלֹהָא דָךְ בִירוּשָׁלַם וְרַעוּת מְלָכָא עַל־דְנָה
יִשְׁלַח עַלְיָנָא

ו באַדִין דַּרְיוּשׁ מְלָכָא שָׁם טַעַם וּבְקֵרוּ בְּבֵית
סַפְרִיָּא דִּי גְנֻזִיָּא מִהַחֲתִין תַּמָּה בְּבָבֶל וְהַשְׁתַּכַּח
בְּאַחְמַתָּא בְּבִירְתָּא דִּי בְּמַדִּי מְדִינְתָּא מְגַלְהָה חֲדָה
וְכֹן־כְּתִיב בְּגוּיָה דְכְרוּנָה בְּשַׁנְת חֲדָה לְכוּרֵשׁ
מְלָכָא כוּרֵשׁ מְלָכָא שָׁם טַעַם בֵּית־אֱלֹהָא
בִירוּשָׁלַם בֵּיתָא יִתְבַּנָּא אֲתֵר דִּי־דְבַחִין וְדְבַחִין
וְאִשׁוּהִי מְסוּבְלִין רוּמָה אֲמִין שְׁתִּין פַּתְיָה אֲמִין
שְׁתִּין גְּדַבְכִין דִּי־אֲבֹן גִּלְל תַּלְתָּא וְנֹדְבָךְ דִּי־אֶע
חֲדַת וְנַפְקַתָּא מִן־בֵּית מְלָכָא תַתִּיבָה וְאֶף מְאֲנִי
בֵּית־אֱלֹהָא דִּי דְהַבָּה וְכַסְפָּא דִּי נְבוּכַדְנֶצַּר הִנְפִיק
מִן־הֵיכְלָא דִּי־בִירוּשָׁלַם וְהֵיבֵל לְבָבֶל יִתְיִבוּן
וְיְהֵךְ לְהֵיכְלָא דִּי־בִירוּשָׁלַם לְאֲתָרָה וְתַחַת בְּבֵית
אֱלֹהָא כְּעַן תַּתְנִי פַּחַת עֲבַר־נְהָרָה שְׁתֵּר בּוֹזְנִי
וּכְנֹתְהוֹן אֲפֹרְסָכִיָּא דִּי בַעְבֵּר נְהָרָה רַחִיקִין הוּוּ
מִן־תַּמָּה שְׁבִקוּ לְעַבִּידַת בֵּית־אֱלֹהָא דָךְ פַּחַת
יְהוּדִיָּא וּלְשְׁבִי יְהוּדִיָּא בֵּית־אֱלֹהָא דָךְ יִבְנוּן עַל־
אֲתָרָה וּמְנִי שִׁים טַעַם לְמָא דִּי־תַעְבְּדוּן עִם־
שְׁבִי יְהוּדִיָּא אֲלֹךְ לְמַבְנָא בֵּית־אֱלֹהָא דָךְ וּמְנַכְסִי
מְלָכָא דִּי מִדַּת עֲבַר נְהָרָה אֲסַפְרָנָא נַפְקַתָּא
תְּהוּא מִתִּיבָא לְגְבַרְיָא אֲלֹךְ דִּי־לֹא לְבַטְלָא
ט וּמָה חֲשַׁחוּן וּבְנֵי תוּרִין וּדְכַרִין וְאֲמַרְיוֹן לְעַלּוּן
לְאֱלֹהַ שְׁמִיָּא חֲנֻטִין מְלַח חֲמֹר וּמְשַׁח כְּמַאמֵר
כְּהִנְיָא דִּי־בִירוּשָׁלַם לְהוּא מִתִּיבָה לְהֵם
יוֹם בְּיוֹם דִּי־לֹא שָׁלוּ דִּי־לְהוֹן מְהַקְרָבִין
נִיחוּחִין לְאֱלֹהַ שְׁמִיָּא וּמְצַלִין לְחֵי מְלָכָא וּבְנֹהִי
י וּמְנִי שִׁים טַעַם דִּי כְּל־אֲנֵשׁ דִּי יְהֵשְׁנָא פַּתְגָּמָא
דְנָה יִתְנַסַּח אֶע מִן־בֵּיתָה וְזַקִּיף יִתְמַחָא עֲלֵהִי
וּבֵיתָה נִלוּ יִתְעַבַּד עַל־דְנָה י וְאֱלֹהָא דִּי שְׁכֹן
שְׁמָה תַמָּה יִמְגַר כְּל־מְלֹךְ וְעַם דִּי יִשְׁלַח יְדָה
לְהַשְׁנִיָּה לְחַבְלָה בֵּית־אֱלֹהָא דָךְ דִּי בִירוּשָׁלַם
אֲנָה דַּרְיוּשׁ שְׁמַת טַעַם אֲסַפְרָנָא יִתְעַבַּד י אֲדִין
תַּתְנִי פַּחַת עֲבַר־נְהָרָה שְׁתֵּר בּוֹזְנִי וּכְנֹתְהוֹן

לְקַבֵּל דֵי-שֵׁלַח דְּרִיּוֹשׁ מִלֶּכָּא בְּנִמָּא אֶסְפְּרָנָא
עֲבָדוּ יְיָ וְשָׂבִי יְהוּדִיא בְּנִין וּמְצַלְחִין בְּנְבוֹאֵת חֲגִי
נְבִיא וְזִכְרִיהָ בְּרֵעֵדוּא וּבְנוּ וְשִׁכְלְלוּ מִן-טַעַם
אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וּמִטַּעַם כּוֹרֵשׁ וְדְרִיּוֹשׁ
וְאַרְתַּחֲשֵׁשׁתָּא מֶלֶךְ פָּרַס טוֹ וְשִׁיִּצִיא בֵּיתָה דְּנָה
עַד יוֹם תְּלַתָּה לִירַח אֲדָר דֵּי-הִיא שְׁנַת-שֵׁת
לְמַלְכוּת דְּרִיּוֹשׁ מִלֶּכָּא טוֹ וְעֲבָדוּ בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל
כְּהִנִּיא וְלוֹיָא וְשֹׂאֵר בְּנֵי-גְלוּתָא חֲנַנְתָּ בֵּית-
אֱלֹהֵי דְּנָה בְּחֻדוּהָ וְהִקְרְבוּ לְחַנְנַת בֵּית-אֱלֹהֵי
דְּנָה תוֹרִין מָאָה דְּכָרִין מֵאֲתִין אֲמֹרִין אַרְבַּע מָאָה
וּצְפִירֵי עֲזִין לְחֻטָּאָה עַל-כָּל-יִשְׂרָאֵל תְּרִי-עֶשֶׂר
לְמַנִּין שְׁבַטֵי יִשְׂרָאֵל וְהִקְיִמוּ כְּהִנִּיא בְּפִלְגַתְהוֹן

וְלוֹיָא בְּמַחְלָקְתְהוֹן עַל-עֲבִידַת אֱלֹהֵי דֵי
בִירוּשָׁלַם כְּכַתְבֵּי סֵפֶר מֹשֶׁה טוֹ וַיַּעֲשׂוּ בְּנֵי-הַגּוֹלָה
אֶת-הַפֶּסַח בְּאַרְבַּעָה עָשָׂר לַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן כִּי
הִטְהֵרוּ הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם כָּאֶחָד כָּלֵם טְהוֹרִים
וַיִּשְׁחָטוּ הַפֶּסַח לְכָל-בְּנֵי הַגּוֹלָה וְלֹאֲחִיהֶם
הַכֹּהֲנִים וְלֵהֶם כֹּא וַיֵּאכְלוּ בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל הַשְּׂבִיִּם
מִהַגּוֹלָה וְכָל הַנִּבְדָּל מִטְּמֵאת גּוֹי-הָאָרֶץ אֱלֹהֵם
לְדַרְשׁ לִי-הִזֹּה אֱ-לֹהֵי יִשְׂרָאֵל כִּי וַיַּעֲשׂוּ חֲגֵ-מִצּוֹת
שִׁבְעַת יָמִים בְּשׂוֹמְחָה כִּי שׂוֹמְחִים י-הִזֹּה וְהִסֵּב
לֵב מֶלֶךְ-אֲשׁוּר עֲלֵיהֶם לְחִזֵּק יְדֵיהֶם בְּמִלְאֲכַת
בֵּית-הָא-לֵהִים א-לֵהִי יִשְׂרָאֵל

הלכות מאכלות אסורות פרק ז

ואין חיבין עליהן כרת.

ז, חלב שהבשר חופה אותו, מתר-שעל הפסלים אסר הכתוב, לא שבתוך הפסלים; וכן חלב שעל הפסלים נאסר, לא שבתוך הפסלים. ואף על פי כן נוטל אדם לבן שבתוך הפסלים, ואחר כך אוכל אותה; ואינו צריך לחטט אחריו.

ז, ח יש כמו שתי פתילות שלחלב בעיקרי המתנים, סמוך לראש הירך-כשהבהמה חויה, חלב זה נראה במעים, וכשתמות, ידבק הבשר בבשר ויתפסה חלב זה ואינו נראה עד שיתפרק הבשר מן הבשר; ואף על פי כן הרי זה אסור, שאין זה חלב שהבשר חופה אותו. וכל מקום שתמצא בו החלב תחת הבשר, והבשר מקיף אותו מפל סביביו ולא נראה עד שיקרע הבשר-הרי זה מתר.

ז, ט חלב חלב, וחלב המעים והן הדקין המלפפין-כלן מתרין, והרי הן פשוטן שהוא מתר: חוץ מראש המעי הסמוך לקבה, שהיא תחלת בני מעים-שצריך לגרד החלב שעליו, וזה הוא חלב שעל הדקין שאסור. ויש מן הגאונים שיאמר שראש המעי הזה שצריך לגרדו, הוא המעי שיצא בו הראי שהוא סוף המעים.

ז, י יש בגוף הבהמה חוטין וקרומות שהן אסורין-מהן משום חלב, ומהן משום דם. וכל חוט או קרום שהוא אסור משום "כל-דם, לא תאכלו"-צריך לנטלו, ואחר כך ימלח ויבשל הבשר כמו שאמרנו: ואם חתכו ומלחו, אינו צריך לנטלו; ואם לצלי הוא, אינו צריך לנטלו. וכל חוט או קרום שהוא אסור משום "כל-חלב"-בין לצלי בין לבשול, צריך לנטלו מן הבהמה.

ז, יא תמשה חוטין יש בפסלים, שלוששה מן הימין ושנים מן השמאל: השלושה שמן הימין, מתפצל כל אחד מהם לשנים שנים; והשנים שמן השמאל, מתפצלין לשלושה שלוששה. וכלן, משום חלב;

וחוטי הטחול וחוטי הפסלים, משום חלב.

ז, יב וכן קרום שעל הטחול, וקרום שעל הפסלים, וקרום שעל הפסלים-אסורין משום חלב. וקרום שעל דד הטחול, חיבין עליו כרת; ושאר הקרום אסור, ואין חיבין עליו.

ז, א האוכל פזית חלב-במזיד, חיב כרת; בשוגג, מביא חטאת קבועה. ובפרוש בתורה שאינו חיב אלא על שלוששה מיני בהמה טהורה בלבד, שנאמר "כל-חלב שור וכשב, ועז-לא תאכלו"-בין שאכל מחלב שחוטטה, בין שאכל מחלב גבלה וטרפה שלהן. אבל שאר בהמה וחייה, בין טמאה בין טהורה-חלבה כבשורה. וכן נפל שלשלושה מיני בהמה טהורה, חלבו כבשורו; והאוכל מחלבו פזית, לוקה משום אוכל גבלה.

ז, ב האוכל מחלב גבלה וטרפה-חיב משום אוכל חלב, ומשום אוכל גבלה וטרפה: מתוך שנוסף האסור בבשורה שהיה מתר, נוסף על החלב; ולפיכך לוקה שתיים.

ז, ג השוחט בהמה ומצא בה שליל-כל חלבו מתר, ואפלו מצאו חי: מפני שהוא כאבר ממנה. ואם שלמו לו חדשיו, ומצאו חי-אף על פי שלא הפריס על הקרקע, ואינו צריך שחיטה-חלבו אסור, וחיבין עליו כרת; ומוציאין ממנו כל החוטין והקרומות האסורין, כשאר הבהמות.

ז, ד הושיט ידו למעי הבהמה, וחתך מחלב העבר שפלו לו חדשיו, והוציאו-הרי זה חיב עליו פאלו חתכו מחלב האם עצמה, שהחדשים הן הגורמין לאסור החלב.

ז, ה שלוששה חלבים הן, שחיבין עליהן כרת-חלב שעל הקרב, ושעל שתי הפסלים, ושעל הפסלים. אבל האליה, מתרת באכילה-לא נקראת חלב אלא לענין קרבן בלבד, כמו שנקראו חלבים פסלים ויותרת הפכד לענין קרבן: כמו שאתה אומר "חלב הארץ", ו"חלב, פסלים חטה"-שהוא טובם; ולפי שמרימין דברים אלו מן הקרבן לשרפה לה', נקראו חלב-שאין שם דבר טוב, אלא המורם לה'. ולכך נאמר בתרומת מעשר "בהרימכם את-חלבבו, ממנו".

ז, ו חלב שעל המסוס, ושעל בית הפוסות-הוא החלב שעל הקרב; וחלב שבעיקרי הירכות מבפנים-חיבין עליו כרת, והוא החלב שעל הפסלים. ויש שם חלב על הקבה-עקום כמו קשת, והוא האסור; וחוט משוך כמו יתר, והוא מתר. חוטין שבתחלב אסורין,

ז, יג ושני קרומות יש לפליה-העליון, חניבין עליו פרת כחלב שעל הפליה; והתחתון, הרי הוא כשאר קרומות וחוטין שהן אסורין ואין בהן פרת. ז, יד חוטי הלב, וחוטי היד, וחוטי העקץ, וחוטי הלחי התחתון שבצד הלשון מפאן ומפאן, וכן החוטין הדקין שהן בתוך חלב הדקין כמו בית עפביש מסבכין זה בזה, וקרומ שעל המוח שבקדקד, וקרומ שעל הביצים-הפל אסורין משום דם.

ז, טו ביצי גדי או טלה שלא השלים שלושים יום, מתר לבשלו בלא קליפה. לאחר שלושים יום-אם נראו בהן חוטין דקין אדמיון-בידוע שהלך בהן הדם, ולא יבשל עד שיקלה, או עד שיחתך וימלט, כמו שבארנו; ואם עדין לא נראו בהן החוטין האדמיון, מתרין. וכל בני מעים שהמאכל סובב בתללן, אין מחזיקין בהן דם.

ז, טז נראה לי שכל אלו החוטין והקרומות, אסורין מדברי סופרים. ואם תאמר שהן אסורין מן התורה, בכלל "פל-חלב" "וכל-דם" - אין לוקין עליהן אלא מפת מרדות; ויהיו פחצי שעור, שהוא אסור מן התורה ואין לוקין עליו.

ז, יז אין מולחין חלבים עם הבשר, ולא מדיחין חלבים עם הבשר. וספין שחתך בה חלבים, לא

נתתך בה בשר; וכלי שהדית בו חלבים, לא ידית בו בשר. לפיכך צריך הטבח להתקין לו שלוש ספינין-אחת ששוחט בה, ואחת שמתך בה בשר, ואחת שמתך בה חלבים. ואם דרך אותו מקום שידיית הטבח הבשר בתנות-צריך להתקין שני פלים שלמים, אחד שמדיית בו בשר ואחד שמדיית בו חלבים.

ז, יח ואסור לטבח לפרס חלב הפסלים על הבשר, כדי לנאותו-שהקרום שעל החלב דק, ויתמעך ביד הטבח ויזוב החלב ויבלע בבשר. וכל הדברים האלו, אסור לעשותן; ואם נעשו, לא נאסר הבשר, ואין מכין את העושה, אלא מלמדין אותו שלא יעשה.

ז, יט וכן אין מולחין את הבשר קדם שייסיר ממנו הקרומות והחוטין האסורין; ואם מלח, מסיירן אחר שנמלחו; ואפלו היה בהן גיד הנשה-מסירו אחר שנמלח, ומבשל.

ז, כ וטבח שדרכו לנקות הבשר, ונמצא אחריו חוט או קרום-מלמדין אותו, ומזהירין אותו שלא יזלזל באסורין.

ז, כא אבל אם נמצא אחריו חלב-אם היה פשעורה, מעבירין אותו; ואם נמצא אחריו פזית חלב, אפלו במקומות הרבה-מכין אותו מפת מרדות, ומעבירין אותו: מפני שהטבח נאמן על החלב.

הלכות מאכלות אסורות פ"ק ח

עצמה.

ח, ג אכל פזית מגיד הנשה שלמיין, וכזית מגיד הנשה שלשמאל, או שאכל שני גידים פלן, אף על פי שאין בהן פזית-לוקה שמונים; וכן הוא לוקה, על כל גיד וגיד.

ח, ד העוף-אין בו משום גיד הנשה, מפני שאין לו פה ירד אלא ירכו עגול. ואם נמצא עוף שירכו פירך הבהמה שיש לו פה-גיד הנשה שלו אסור, ואין לוקין עליו. וכן בהמה שפה ירכה ארוך פשלעוף-גיד הנשה שלה אסור, ואין לוקין עליו.

ח, ה האוכל גיד הנשה מבהמה וחייה הטמאים-פטור, מפני שאינו נוהג בטמאה אלא בבהמה שפלה מתרת; ואינו פאוכל משאר גופה, שאין הגידים מפלל הבשר, כמו שבארנו. ואם אכל מחלב שעל הגיד, הרי זה פאוכל מבשרה.

ח, א גיד הנשה-נוהג בבהמה וחייה הטהורין, ואפלו בנבלות וטרפות שלהן; ונוהג בשליל ובמקדשין, בין קדשים הנאכלין בין קדשים שאינן נאכלין. ונוהג בירך שלמיין, ובירך שלשמאל. ואין אסור מן התורה אלא שעל פה הירך בלבד, שנאמר "אשר על-פה הירך"; אבל שאר הגיד שלמעלה מן הפה, ושלמטה עד סופו, וכן חלב שעל הגיד-אינו אסור אלא מדברי סופרים. ושני גידין הן-הפנימי הסמוך לעצם, אסור מן התורה; והעליון פלו, אסור מדברי סופרים.

ח, ב האוכל מגיד הנשה הפנימי, ממקום שעל הפה-לוקה; ואם אכל מחלבו, או משאר הגיד הפנימי, או מפל החיצון-מכין אותו מפת מרדות. וכמה שעור אכילה, פזית; ואם אכל הגיד שעל הפה פלו-אף על פי שאין בו פזית-לוקה, מפני שהוא כבירה בפני

ח, ה האוכל גיד הנִּשֶׁה שְׁלֹנְבֵלָה, או שְׁלֹטְרָפָה, או שְׁלֹעוּלָה-חֵיב שְׁתִּיב: מתוך שְׁנֹכְלָל בְּאִסּוּר שְׂאֵר גּוֹפָה שֶׁהִיָּה מִתֵּר, נִכְלָל גַּם הַגִּיד וְנוֹסֵף עָלָיו אִסּוּר אַחֵר.

ח, ז הַנּוֹטֵל גִּיד הַנִּשֶׁה-צָרִיף לַחֲטוּט אַחֲרָיו, עַד שֶׁלֹא יִשְׂאֵר מִמֶּנּוּ כְּלוּם. וְנֶאֱמַר הַטֵּבַח עַל גִּיד הַנִּשֶׁה, כְּשֵׁם שְׁנֶאֱמַר עַל הַחֵלֶב; וְאִין לֹקְחִין בְּשֵׁר מִכָּל טֵבַח: אֵלֹא אִם הִיָּה אָדָם כְּשֵׁר וּמְחֻזָּק בְּכַשְׁרוּת-הוּא שְׁשׁוּחֲט לְעִצְמוֹ, וּמוֹכֵר, וְנֶאֱמַר. בְּמָה דְבָרִים אֲמֹרִים, בְּחֻצָּה לְאֶרֶץ; אֲבָל בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּזִמְן שֶׁכֻּלָּה לְיִשְׂרָאֵל, לֹקְחִין מִכָּל אָדָם.

ח, ח טֵבַח הַנֶּאֱמָר לְמִכֹּר בְּשֵׁר, וְנִמְצָא בְּשֵׁר גִּבְלָה אוּ בְּשֵׁר טְרֵפֶה-מִחֲזִיר אֵת הַדְּמִים לְבַעֲלִים; וּמִשְׁמֵתִין אוֹתוֹ, וּמַעֲבִירִין אוֹתוֹ. וְאִין לוֹ תִּקְנָה לְעוֹלָם לְקַח מִמֶּנּוּ בְּשֵׁר-עַד שֶׁיִּלְךָ לְמָקוֹם שֶׁאִין מִפִּירִין אוֹתוֹ, וְיִחֲזִיר אֲבֵדָה בְּדָבָר חָשׁוּב, אוּ יִשְׁחַט לְעִצְמוֹ וְיִוצִיא טְרֵפֶה לְעִצְמוֹ בְּמִמּוֹן חָשׁוּב: שְׂוֹדָאֵי עֲשֵׂה תִּשׁוּבָה, בְּלֹא הַעֲרָמָה.

ח, ט הַלּוֹקֵחַ בְּשֵׁר וּשְׁלָחוֹ בִּיד אֶחָד מֵעַמֵּי הָאֶרֶץ, הֲרִי זֶה נֶאֱמַר עָלָיו; וְאִף עַל פִּי שְׂאִינוֹ מְחֻזָּק בְּכַשְׁרוּת, אִין חוֹשְׁשִׁין לוֹ שְׂמָא יִחְלִיף. וְאִפְלוּ עַבְדֵי יִשְׂרָאֵל וְאִמָּהוּתֵיהֶן, נֶאֱמָרִין בְּדָבָר זֶה; אֲבָל לֹא גֹוִיִּים, שְׂמָא יִחְלִיף.

ח, י עֶשֶׂר חֲנִיּוֹת, תִּשְׁעַ מוֹכְרוֹת בְּשֵׁר שְׁחֻטָּה וְאַחַת מוֹכֶרֶת בְּשֵׁר גִּבְלָה, וְלָקַח בְּשֵׁר מֵאַחַת מֵהֶן, וְאִין יָדוּעַ מִמֵּי לְקַח-הֲרִי זֶה אִסּוּר. אֲבָל בְּשֵׁר הַנִּמְצָא מִשְׁלָף בְּשׂוּק, הֲלֹךְ אַחֵר הָרֵב: אִם הָיוּ רֵב הַמוֹכְרִין גֹוִיִּים, אִסּוּר; וְאִם הָיוּ רֵב הַמוֹכְרִין יִשְׂרָאֵל, מִתֵּר. וְכֵן בְּשֵׁר הַנִּמְצָא בִּיד גֹוִי-אִם הָיוּ מוֹכְרֵי הַבְּשֵׁר יִשְׂרָאֵל, מִתֵּר. זֶה הוּא דִין תּוֹרָה; וְכִבֵּר אִסְרוּ חֲכָמִים כָּל הַבְּשֵׁר הַנִּמְצָא, בֵּין בְּשׂוּק בֵּין בִּיד גֹוִי-אִף עַל פִּי שְׁכָל הַשְׁוֹחֲטִין וְכָל הַמוֹכְרִין יִשְׂרָאֵל.

ח, יא וְלֹא עוֹד אֵלֹא הַלּוֹקֵחַ בְּשֵׁר וְהַנִּיחוֹ בְּבֵיתוֹ, וְנִעְלַם מִן הָעֵין-אִסּוּר: אֵלֹא אִם כֵּן הִיָּה לוֹ בּוֹ סִימָן, אוּ שֶׁהִיָּה לוֹ בּוֹ טְבִיעוֹת עֵין וְהוּא מִפִּירוֹ וְדָאֵי שֶׁהוּא זֶה, אוּ שֶׁהִיָּה צָרוּר וְחֲתוּם.

ח, יב תֵּלָה כְּלֵי מְלֹא חֲתֻכּוֹת בְּשֵׁר, וְשִׁבֵּר הַכְּלֵי וְנִפְלוּ

חֲתֻכּוֹת לְאֶרֶץ, וּבֹא וּמְצָא חֲתֻכּוֹת, וְאִין לוֹ בִּהְיוֹ סִימָן וְלֹא טְבִיעוֹת עֵין-הֲרִי זֶה אִסּוּר: שְׂאִינוֹ אוֹמְרִים אוֹתוֹ בְּשֵׁר גִּבְרָתוֹ חִיָּה אוּ שְׂרָץ, וְזֶה בְּשֵׁר אַחֵר הוּא. ח, יג גִּיד הַנִּשֶׁה, מִתֵּר בְּהִנְאָה. לְפִיכֹף מִתֵּר לְאָדָם לְשַׁלַּח לְנִכְרֵי יִרְךָ שֶׁגִּיד הַנִּשֶׁה בְּתוֹכָהּ, וְנוֹתֵן לוֹ הַיִּרְךָ שְׁלֵמָה בְּפָנָי יִשְׂרָאֵל; וְאִין חוֹשְׁשִׁין שְׂמָא יֵאָכֵל מִמֶּנּוּ יִשְׂרָאֵלִי זֶה, קִדְּם שֶׁיִּנְטֵל הַגִּיד-שֶׁהֲרִי מִקוֹמוֹ נִכְרָ. לְפִיכֹף אִם הִיָּתָה הַיִּרְךָ חֲתוּכָה-לֹא יִתְנַנֶּה לְגוֹי בְּפָנָי יִשְׂרָאֵל, עַד שֶׁיִּטֵּל הַגִּיד: שְׂמָא יֵאָכֵל מִמֶּנּוּ יִשְׂרָאֵל.

ח, יד כָּל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר בְּתוֹרָה לֹא תֵאָכֵל, לֹא תֵאָכְלוּ, לֹא יֵאָכְלוּ, לֹא יֵאָכֵל-אֶחָד אִסּוּר אֲכִילָה, וְאֶחָד אִסּוּר הִנְיָה בְּמִשְׁמַע: עַד שֶׁיִּפְרֹט לָךְ הַפְּתוּב, כְּדָרְךָ שֶׁפְּרֹט בְּגִבְלָה "לִגְר אֲשֶׁר-בְּשַׁעֲרֶיךָ תִּתְנַנֶּה וְאֲכִילָה"; וּבְחֵלֶב שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ "יַעֲשֵׂה לְכָל-מְלֹאכָה". אוּ עַד שֶׁיִּתְפָּרֵשׁ בְּתוֹרָה שֶׁבַעֲלָה שֶׁהוּא מִתֵּר בְּהִנְיָה, כְּגוֹן שְׂקָצִים, וְרִמְשִׁים, וְדָם, וְאֲבָר מִן הַחֵי, וְגִיד הַנִּשֶׁה-שְׁכָל אֵלּוּ מִתְרִין בְּהִנְיָה מִפִּי הַקְּבֵלָה, אִף עַל פִּי שֶׁהֵן אִסּוּרִין בְּאֲכִילָה.

ח, טו כָּל מֵאָכֵל שֶׁהוּא אִסּוּר בְּהִנְיָה-אִם נִהְנֶה וְלֹא אֲכָל, כְּגוֹן שְׂמִכֹר אוּ נִתֵּן לְגוֹי אוּ לְכֻלְבִּים-אִינוֹ לֹקְחָ; וּמִפִּין אוֹתוֹ מִפֵּת מְרָדוֹת, וְהַדְּמִים מִתְרִין. וְכָל דְּבָר שֶׁאִסּוּר בְּאֲכִילָה, וּמִתֵּר בְּהִנְיָה-אִף עַל פִּי שֶׁהוּא מִתֵּר בְּהִנְיָה-אִסּוּר לְעִשׂוֹת בּוֹ סְחוּרָה, וְלִכְנוֹן מְלֹאכְתּוֹ בְּדְבָרִים אִסּוּרִין: חוּץ מִן הַחֵלֶב, שֶׁהֲרִי נֶאֱמַר בּוֹ "יַעֲשֵׂה לְכָל-מְלֹאכָה".

ח, טז לְפִיכֹף אִין עוֹשִׂין סְחוּרָה לֹא בְּגִבְלוֹת, וְלֹא בְּטְרֵפּוֹת, וְלֹא בְּשְׂקָצִים, וְלֹא בְּרִמְשִׁים. הַצִּיד שֶׁנִּזְדַּמְּנוּ לוֹ חִיָּה אוּ עוֹף וְדָג טְמֵאִין וְצִדוֹ, אוּ שֶׁנִּצְוּדוֹ לוֹ טְמֵאִין וְטְהוּרִין-מִתֵּר לְמִכְרָן; אֲבָל לֹא יִכְנוֹן מְלֹאכְתּוֹ לְטְמֵאִין.

ח, יז וּמִתֵּר לְעִשׂוֹת סְחוּרָה בְּחֵלֶב שֶׁחִלְבוֹ גֹוִי וְאִין יִשְׂרָאֵל רּוֹאֵהוּ, וּבְגִבְנַת הַגֹוִיִּים, וְכִיּוּצָא בְּהוֹ. זֶה הַכְּלָל: כָּל שֶׁאִסּוּרוֹ מִן הַתּוֹרָה, אִסּוּר לְעִשׂוֹת בּוֹ סְחוּרָה; וְכָל שֶׁאִסּוּרוֹ מִדְּבָרֵיהֶם-מִתֵּר לְעִשׂוֹת בּוֹ סְחוּרָה, בֵּין בְּסִפְקוֹ בֵּין בְּנִדְאוֹ.

הַלְּכוֹת מֵאֲכָלוֹת אִסּוּרוֹת פֶּרֶק ט

הַתּוֹרָה, וְאִסּוּר בְּהִנְיָה; וְקוֹבְרִין אוֹתוֹ, וְאִפְרוּ אִסּוּר

ט, א בְּשֵׁר בְּחֵלֶב-אִסּוּר לְבַשְׁלוֹ וְאִסּוּר לְאֲכָלוֹ מִן

כאפר כל הנקברין. ומשיבשל משניהם פזית-לוקה, שנאמר "לא-תבשל גדי, בחלב אמו". וכן האוכל פזית משניהם, מן הבשר והחלב שנתבשלו כאחד-לוקה, ואף על פי שלא בשל. לא שתק הפתוב מלאסר האכילה אלא מפני שאסר הבשול-כלומר ואפלו בשולו אסור, ואין צריך לומר אכילתו: כמו ששתק מלאסר הבת, מאחר שאסר בת הבת.

ט, ב אין אסור מן התורה אלא בשר בהמה טהורה בחלב בהמה טהורה, שנאמר "לא-תבשל גדי, בחלב אמו" - וגדי הוא כולל ולד השור וולד השנה וולד העז, עד שיפרט ויאמר גדי עזים; ולא נאמר "גדי, בחלב אמו", אלא שדבר הפתוב בהונה.

ט, ג אבל בשר בהמה טהורה שבשלו בחלב בהמה טמאה, או בשר בהמה טמאה שבשלו בחלב בהמה טהורה-מתר לבשל, ומתר בהנהגה; ואין חיבין על אכילתו, משום בשר בחלב. וכן בשר חיה.

ט, ד ועוף, בין בחלב בהמה בין בחלב חיה-אינו אסור באכילה מן התורה; לפיכך מתר לבשלו, ומתר בהנהגה. ואסור באכילה מדברי סופרים-כדי שלא יפשטו העם ויבואו לידי אסור בשר בחלב שלתורה, ויאכלו בשר טהורה בחלב טהורה: שהרי אין משמע הפתוב, אלא גדי בחלב אמו ממש. לפיכך אסרו כל בשר בחלב.

ט, ה דגים וחתובים, מתר לאכלן בחלב; והשוחרט עוף, ונמצא בו ביצים גמורות-מתר לאכלן בחלב.

ט, ו בשר המעשן, והמבשל בחמי טבריה, וכיוצא בהן-אין לוקין עליו; וכן המבשל בשר במי חלב, או בחלב מתה, או בחלב זכר, או שבשל דם בחלב-פטור, ואינו לוקה על אכילתו משום בשר בחלב. אבל המבשל בשר מתה או חלב וכיוצא בהן, בחלב-לוקה על בשולו; ואינו לוקה על אכילתו, משום בשר בחלב: שאין אסור בשר בחלב חל על אסור גבלה או אסור חלב-שאין כאן לא אסור כולל, ולא אסור מוסיף, ולא אסור בת אחת.

ט, ז המבשל שליל בחלב, חיב; וכן האוכלו. אבל המבשל שליה, או עור וגידים ועצמות, ועיקרי קרנים וטלפים הרפים, בחלב-פטור; וכן האוכלן, פטור.

ט, ח בשר שנפל לתוך החלב, או חלב שנפל לתוך הבשר, ונתבשל עמו-שעורו, בנותן טעם. פיצד:

חתפה שלבשר שנפלה לקדרה רותחת שלחלב, טעם הגוי את הקדרה-אם אמר שיש בה טעם בשר, אסורה; ואם לאו, מתרת. ואותה חתפה, אסורה. במה דברים אמורים, שקדם והוציא את החתפה, קדם שתפלט חלב שבלעה; אבל אם לא סלק, משערין אותה בששים-מפני שהחלב שנבלע בה ונאסר, יצא ונתערב עם שאר החלב.

ט, ט נפל חלב לתוך קדרה שלבשר, טועמין את החתפה שנפל עליה חלב-אם אין בה טעם חלב, הפל מתר. ואם יש בחתפה טעם חלב-אף על פי שאם תסחט החתפה, לא ישאר בה טעם-הואיל ויש בה עתה טעם חלב, נאסרה אותה חתפה; ומשערין בכלה: אם היה בפל שיש בקדרה, מן החתפות והירק והמרק והתבלין, כדי שתהיה חתפה זו אחד מששים מן הפל-החתפה אסורה, והשאר מתר.

ט, י במה דברים אמורים, בשלא נער את הקדרה בתחלה כשנפל החלב אלא לבסוף, ולא כסה. אבל אם נער מתחלה ועד סוף, או שכסה משעת נפילה עד סוף-הרי זה בנותן טעם. וכן אם נפל חלב לתוך המרק, או לתוך החתפות ולא נודע לאיזו חתפה נפל-נוער את הקדרה פלה, עד שיתערב הפל: אם יש בקדרה פלה טעם חלב, אסורה; ואם לאו, מתרת. ט, יא אם לא נמצא גוי שיטעם ונסמך עליו-משערין בששים, בין בשר לתוך חלב בין חלב לתוך בשר: אחד מששים, מתר; פחות מששים, אסור. קדרה שבשל בה בשר, לא יבשל בה חלב; ואם בשל, בנותן טעם.

ט, יב הפחל, אסור מדברי סופרים-שאין בשר שנתבשל בחלב שחוטטה אסור מן התורה, כמו שבארנו. הפחל שקרעו ומרק החלב שבו, מתר לצלותו ולאכלו; ואם קרעו שתי וערב, וטחו בפותל עד שלא נשאר בו לחלוחית חלב-מתר לבשלו עם הבשר. וכחל שלא קרעו, בין שלקטנה שלא הגיקה בין שלגדולה-אסור לבשלו: ואם עבר ובשלו בפני עצמו, מתר לאכלו; ואם בשלו עם בשר אחר-משערין אותו בששים, וכחל מן המגנן.

ט, יג פיצד: אם היה הפל עם הפחל כמו ששים בפחל-הפחל אסור, והשאר מתר; ואם היה בפחות מששים, הפל אסור. ובין כך ובין כך, אם נפל לקדרה אחרת-אוסר אותה, ומשערין בו בששים

פראשונה: שהפחל עצמו שנתבשל, נעשה פחתפה האסורה; ואין משערין בו אלא פמות שהוא בעת שנתבשל, לא פמות שהיה בשעה שנפל.

ט, יד אין צולין את הפחל שחתכו, למעלה מן הבשר בשפוד; ואם צלהו, הפל מתר. קבה שבשלה בחלב שבה, מתרת-שאינו חלב אלא הרי הוא בטנפת, שהרי ישנתנה במעים.

ט, טו אסור להעמיד הגבנה, בעור הקבה שלשחוטטה. ואם העמיד, טועם את הגבנה-אם יש בה טעם בשר, אסורה; ואם לאו, מתרת: מפני שהמעמיד דבר המתר הוא, שקבת שחוטטה היא; ואין פאן אלא אסור בשר בחלב, ששעורו בנותן טעם.

ט, טז אבל המעמיד בעור קבת נבלה וטרפה ובהמה טמאה-הואיל והמעמיד דבר האסור בפני עצמו-נאסרה הגבנה משום נבלה, לא משום בשר בחלב. ומפני חשש זה, אסרו גבנת הגויים כמו שבארנו.

ט, יז הבשר לבדו מתר, והחלב לבדו מתר, ובהתערב שניהן על ידי בשול יאסרו שניהן. במה דברים אמורים, שנתבשלו שניהן ביחד, או שנפל חם לתוך חם, או צונן לתוך חם; אבל אם נפל אחד משניהן והוא חם לתוך השני והוא צונן-קולח הבשר פלו שנגע בו החלב, ואוכל השאר. ואם נפל צונן לתוך צונן-מדיח התתפה, ואוכלה.

ט, יח לפיכך מתר לצרר בשר וגבנה במטפחת אחת-והוא, שלא יגעו זה בזה; ואם נגעו-מדיח הבשר ומדיח הגבנה, ואוכל.

ט, יט מליח שאינו נאכל מחמת מלחו, הרי הוא פרותת; ואם נאכל פמות שהוא כמו הפתח, אינו פרותת.

ט, כ עוף שחוט שנפל לחלב, או לכתח שיש בו חלב-אם חי הוא, מדיחו ומתר; ואם צלי, קולפו; ואם היו בו פלחים פלחים או שהיה מתפל בתבלין, ונפל לחלב או לכתח-הרי זה אסור.

ט, כא אסור להעלות העוף עם הגבנה על השלחן שהוא אוכל עליו-גזרה משום הרגל עברה, שמא

יאכל זה עם זה: אף על פי שהעוף בחלב, אסור מדברי סופרים. שני אכסנאין שאינו מפירין זה את זה-אוכלין על שלחן אחד זה בשר בהמה וזה גבנה, מפני שאין זה גם לבו בזה כדי שיאכל עמו.

ט, כב אין לשין את העיסה בחלב; ואם לש-פל הפת אסורה, מפני הרגל עברה: שמא יאכל בה בשר. ואין שטין את התנור באליה; ואם שט-פל הפת אסורה, עד שישיק את התנור: שמא יאכל בה חלב.

ואם שנה בצורת הפת עד שתהיה נפרת, כדי שלא יאכל בה לא בשר ולא חלב-הרי זה מתר. פת שאפיה עם הצלי, ודגים שצולין עם הבשר-אסור לאכלו בחלב.

ט, כג קערה שאכלו בה בשר, ובשלו בה דגים-אותן הדגים, מתר לאכלו בכתח. ספין שחתך בה בשר צלי, וחזר וחתך בה צנון וכיוצא בו מדברים חריפין-אסור לאכלו בכתח; אבל אם חתך בה קישות או אבטיח-גורד מקום החתך, ואוכל השאר בחלב.

ט, כד אין מניחין פד שלמלח בצד פד שלפמך-מפני ששואב ממנו, ונמצא מבשל הבשר במלח זה שיש בו טעם החלב; אבל מניח פד החמץ בצד פד הפמך, שאין החמץ שואב ממנו.

ט, כה מי שאכל גבנה או חלב תחלה-מתר לאכל אחריו בשר מיד, וצריך שידיח ידיו ויקנח פיו בין הגבנה ובין הבשר. ובמה יקנח פיו-בפת או בפרות, שלועסן ובולען או פולטן; ובפל מקנחין את הפה-חויץ מתמרים או קמח או ירקות, שאין אלו מקנחין יפה.

ט, כו במה דברים אמורים, בבשר בהמה או חיה; אבל אם אכל בשר עוף אחר שאכל הגבנה או החלב, אינו צריך לא קנוח הפה ולא נטילת ידים.

ט, כז מי שאכל בשר בתחלה, בין בשר בהמה בין בשר עוף-לא יאכל אחריו חלב עד שישקה ביניהן כדי שעור סעודה אחרת, והוא כמו שיש שעוות: מפני הבשר שלבין השנים, שאינו סר בקנוח.

הלכות מאכלות אסורות פרק י

וכלאי הפרם, והערלה, והטבל.

י, ב החדש פיצד: כל אחד מחמשת מיני תבואה

י, א כל אסורין שאמרנו, הן במיני נפש חיה; ויש אסורין אחרים שלתורה, בזרע הארץ-והן החדש,

בלבד-אסור לאכל מהחדש שלו קדם שיקרב העמר בששה עשר בניסן, שנאמר "ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו"; וכל האוכל פזית חדש קדם הקרבת העמר, לוקה מן התורה-בכל מקום ובכל זמן, בין בארץ בין בחוצה לארץ, בין בפני הבית בין שלא בפני הבית. אלא שבזמן שיש מקדש-משיקרב העמר, התר החדש בירושלים; והמקומות הרחוקין, מתרין אחר חצות: שאין בית דין מתעצלין בו, עד אחר חצות. ובזמן שאין מקדש-כל היום כלו, אסור מן התורה; ובזמן הזה במקומות שעושין שני ימים-החדש אסור כל יום שבעה עשר בניסן עד לערב, מדברי סופרים.

י, ג האוכל לחם וקלי וכרמל, פזית מפל אחד ואחד-לוקה שלוש מלקיות: שנאמר "ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו" - מפני השמועה למדו, שישלשמן בלאוין חלוקין זה מזה.

י, ד כל תבואה שהשרישה קדם הקרבת העמר-אף על פי שלא נגמרה אלא אחר שקרב העמר, מתרת באכילה משקרב העמר; ותבואה שהשרישה אחר שקרב העמר-אף על פי שהיתה זרועה קדם שקרב העמר, הרי זו אסורה עד שיקרב העמר שלשנה הבאה. ודין זה בכל מקום ובכל זמן, מן התורה.

י, ה תבואה שהשרישה אחר העמר, וקצרה, וזרע מן החטים בקרקע, ואחר כך קרב העמר הבא ועדין החטים בקרקע-הרי אלו ספק אם התירו העמר, כאלו היו מנחין בפד, או לא יתיר אותן, מפני שבטלו בקרקע. לפיכך אם לקט מהן ואכל, אינו לוקה; אבל מכין אותו מכת מרדות.

י, ו וכן שבלת שהביאה שליש מלפני העמר, ועקרה, ושתלה אחר שקרב העמר, והוסיפה-הרי זה ספק אם תהיה אסורה מפני התוספת, עד שיבוא העמר הבא, או לא תהיה אסורה, שהרי השרישה קדם העמר.

י, ז פלאי הפרם פיצד: מין ממיני תבואה או מיני ירקות שגזרעו עם הגפן-בין שזרע ישראל, בין שזרע גוי, בין שעלו מאליהן, בין שננטע הגפן בתוך הירק-שניהן אסורין באכילה ובהנחה: שנאמר "פן-תקדש, המלאה הזרע אשר תזרע, ותבואת, הפרם" - כלומר פן תתרחק, ותאסר שניהן. האוכל פזית מפלאי הפרם-בין מן הירק, בין מן הענבים-לוקה

מן התורה; ושניהן מצטרפין זה עם זה.

י, ח במה דברים אמורים, שגזרעו בארץ ישראל; אבל בחוצה לארץ, פלאי הפרם מדברי סופרים. ובהלכות פלאים, יתבאר איזה מין אסור בכלאי הפרם, ואיזה מין אינו אסור, והיאך יאסר, ומתי יאסר, ואיזה דבר מקדש, ואיזה דבר אינו מקדש.

י, ט הערלה פיצד: כל הנוטע אילן מאכל, כל פרות שעושה אותו אילן שלוש שנים משגזרע-הרי הן אסורין באכילה ובהנחה, שנאמר "שלש שנים, יהיה לכם ערלים-לא יאכל"; וכל האוכל מהם פזית, לוקה מן התורה.

י, י במה דברים אמורים, בנוטע בארץ ישראל, שנאמר "כי-תבאו אל-הארץ"; אבל אסור ערלה בחוצה לארץ, הלכה למשה מסיני, ונדאי הערלה בחוצה לארץ אסורה, וספקה מתר. ובהלכות מעשר שני, יתבאר דברים האסורין משום ערלה, ודברים המתרין.

י, יא ספק ערלה וכלאי הפרם-בארץ ישראל, אסור; ובסוריה והיא ארצות שכבש דויד, מתר. פיצד: היה פרם ערלה וענבים נמפרות חוצה לו, והיה ירק זרוע בתוכו וירק נמפר חוצה לו-שמא ממנו הוא זה, שמא מאחר-בסוריה, מתר. ובחוצה לארץ, אכלו ראה הענבים יוצאות מפרם ערלה, או ירק יוצא מן הפרם-לוקח מהן: והוא שלא יראה אותו בוצר מן הערלה, או לוקט הירק ביזו.

י, יב פרם שהוא ספק ערלה או ספק פלאים-בארץ ישראל, אסור; ובסוריה, מתר. ואין צריך לומר, בחוצה לארץ.

י, יג חבית יין הנמצאת טמונה בפרדס שלערלה-מתרת בהנחה, שאין הגנב גונב ממקום וטומן בו; אבל ענבים הנמצאין טמונין שם-אסורים, שמא משם נלקטו והצניעו שם.

י, יד גוי וישראל שהיו שתפין בנטיעה-אם התנו מתחלת השתפות שיהיה הגוי אוכל שני ערלה, וישראל אוכל שלוש שנים משני התר פנגד שני הערלה-הרי זה מתר; ואם לא התנו מתחלה, אסור: ובלבד שלא יבואו לידי חשבון. פיצד: פגון שיתחשב פמה פרות אכל הגוי בשני ערלה, עד שיאכל ישראל פנגד אותן הפרות-אם התנו בזה, אסור: שהרי זה כמחליף פרות ערלה.

י, טו יראה לי שאין דין נטע רבעי נוהג בחוצה לארץ, אלא אוכל פרות שנה רביעית בלא פדיון כלל-שלא אמרו אלא הערלה. וקל וחמר הדברים, ומה סוריה שהיא חייבת במעשרות ובשביעית מדבריהם, אינה חייבת בנטע רבעי, כמו שיתבאר בהלכות מעשר שני-חוצה לארץ לא כל שפן, שלא יהיה נטע רבעי נוהג בה.

י, טז אבל בארץ ישראל-נוהג בין בפני הבית, בין שלא בפני הבית. והורו מקצת גאונים שפרם רבעי לבדו פודין אותו בחוצה לארץ, ואחר כך יהיה מתר באכילה; ואין לדבר זה עיקר.

י, יז פרות שנה רביעית פלה, אסור לאכל מהן בארץ ישראל עד שיפדו; ובהלכות מעשר שני, יתבאר משפטי פדיונו, ודין אכילתו, ומאימתי מוגין לערלה ולרבעי.

י, יח פיצד פודין פרות נטע רבעי בזמן הזה: אחר שאוסף אותו, מברך ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, אשר קדשנו במצוותיו, וצונו על פדיון נטע רבעי. ואחר כך פודה את פלו, ואפלו בפרוטה אחת, ואומר הרי אלו פדויין בפרוטה זו; ומשליך אותה פרוטה לים המלח. או מחלקן על שונה פרוטה מפרות אחרות, ואומר הרי כל הפרות האלו מחלקין על חטים אלו או על שעורים אלו וכיוצא בהן; ושורף אותו, כדי שלא יהיו תקלה לאחרים. ואוכל כל הפרות.

י, יט הורו מקצת גאונים שאף על פי שפדה פרות שנה רביעית או חללו, אסור לאכלן עד שתפנס שנה חמישית; ודבר זה אין לו עיקר. ויראה לי, שזו שגגת הוראה; ופסוק הטעם, לפי שכתוב "ובשנה החמישית, תאכלו את-פריו", ואין ענין הפתוב אלא שבשנה החמישית תאכלו פריו בלא פדיון, ככל חלין שבעולם. ואין ראוי לחוש להוראה זו.

י, כ הטבל פיצד: כל אכל שהוא חייב להפריש ממנו תרומה ומעשרות-קדם שיפריש ממנו, נקרא טבל; ואסור לאכל ממנו, שנאמר "ולא יחללו, את-קדשי בני ישראל-את אשר-ירימו, לה" - כלומר לא ינהגו

בהן מנהג חליו, ועדין קדשים שעתידין להתרם לא הורמו.

י, כא האוכל פזית מן הטבל, קדם שיפריש ממנו תרומה גדולה ותרומת מעשר-חייב מיתה בידי שמים, שנאמר "ולא יחללו, את-קדשי בני ישראל... והשיאו אותם עון אשמה". אבל האוכל מדבר שנטלה ממנו תרומה גדולה ותרומת מעשר, ועדין לא הפריש ממנו מעשרות, ואפלו לא נשאר בו אלא מעשר עני-הרי זה לוקה משום אוכל טבל; ואין בו מיתה, שאין עוון מיתה אלא בתרומה גדולה ותרומת מעשר.

י, כב אזהרה לאוכל טבל שלא הורמו ממנו מעשרות, בכלל שנאמר "לא-תוכל לאכל בשעריך, מעשר דגנה...". ובהלכות תרומות ומעשרות, יתבאר אינה דבר חייב בתרומה ובמעשרות, ואינה דבר פטור, ואינה דבר הוא חייב מן התורה, ואינה הוא החייב מדברי סופרים. והאוכל פזית מטבל שלדבריהם, או מפלאי הפרם וערלה שלחוצה לארץ-מפין אותו מפת מרדות.

י, כג הטבל, והחדש, וההקדש, וספיחי שביעית, והפלאים, והערלה-משקין היוצאין מפרותיהן, אסורין פמותן; ואין לוקין עליהן, חוץ מינו ושמן שלערלה ויין שלכלאי הפרם-שלוקין עליהן, כדרך שלוקין על הזיתים ועל הענבים שלהן.

י, כד יש בקדשים אסורין אחרים במאכלות, וכלן שלתורה הן-כגון אסורין שיש באכילת תרומות, ובפורים, וחלה, ומעשר שני; ואסורין שיש בקדשי המזבח, כגון פגול ונותר וטמא. וכל אחד מהן, יתבאר במקומו. ושעור כל אכילה מהן, פזית-בין למלקות, בין לכרת. וכבר בארנו אסור חמץ בפסח ודיניו בהלכות חמץ ומצה. אבל אסור אכילה ביום הכפורים, אינו אסור מין בפני עצמו; וכן אסור יוצא מגפן על הנזיר, אינו שונה בפל. ולפיכך יתבאר אסור כל אחד מהן ושעורו ודיניו, במקומו הראוי לו.

הלכות מאכלות אסורות פרק יא

האוכל כל שהוא מתקרבת עבודה זרה, מבשר או פרות, אפלו מים ומלח-האוכל מהן כל שהוא לוקה,

יא, א יין שנתנסף לעבודה זרה, אסור בהניה; והשותה ממנו כל שהוא, לוקה מן התורה. וכל

שְׁנֵאמַר "אֲשֶׁר חֵלֵב זָבַחִימוּ יֹאכְלוּ, יִשְׁתּוּ יַיִן נְסִיכִם". יַיִן שְׁנֵתְנִסֶּף לָהּ, כְּזָבַח שְׁקָרֵב לָהּ; וְכִינּוֹן שְׁאִסוּר זֶה מִשׁוּם עֲבוּדָה זָרָה הוּא, אֵינן לוֹ שְׁעוֹר, שְׁנֵאמַר בַּעֲבוּדָה זָרָה "וְלֹא-יִדְבַק בְּיַדְךָ מְאוּמָה, מִן-הַחֵרֶם".

יֵאָבֵב, בַּיַּיִן הַגּוֹיִים שְׁאִינן אֲנִי יוֹדְעִין אִם נִתְנַסֵּף אוֹ לֹא נִתְנַסֵּף, וְהוּא הַנִּקְרָא סֵתֶם יַיִנִם-אִסוּר בַּהֲנִיָּה כְּיַיִן שְׁנֵתְנִסֶּף; וְדָבָר זֶה, מִגְּזֵרֵת סוּפְרִים הוּא. וְהַשְׁוֹתָה מִסֵּתֶם יַיִנִם רַב־יַעֲיֵת, מִכִּינּוֹן אוֹתוֹ מִפֶּת מַרְדּוֹת. וְכָל יַיִן שְׁיִגַע בּוֹ הַגּוֹי, הֵרִי זֶה אִסוּר-שְׁמָא נִסֵּף אוֹתוֹ, שְׁמַח־שֶׁבֶת הַגּוֹי לַעֲבוּדָה זָרָה. הֵא לְמַדְתָּ שְׁיַיִן יִשְׂרָאֵל שְׁנִגַע בּוֹ הַגּוֹי-דִינּוֹ כְּסֵתֶם יַיִנִם, שֶׁהוּא אִסוּר בַּהֲנִיָּה.

יֵאָבֵב, גּוֹי שְׁנִגַע בְּיַיִן שֶׁלֹּא בְּכּוֹנֵה, וְכֵן תִּינּוֹק גּוֹי שְׁנִגַע בְּיַיִן-אִסוּר בְּשִׁתְיָה, וּמִתָּר בַּהֲנִיָּה. הַלּוֹקֵחַ עֲבָדִים מִן הַגּוֹיִים, וּמִלֵּן וּמִבְּלֵן-מִיָּד אֵינּוּ מְנַסְכִּין אֶת הַיַּיִן; וַיַּיִן שְׁיִגַעוּ בּוֹ מִתָּר בְּשִׁתְיָה, וְאֵף עַל פִּי שְׁעֵדִין לֹא נִהְיֶה בְּדַתִּי יִשְׂרָאֵל, וְלֹא פִּסְקָה עֲבוּדָה זָרָה מִפִּיהֶם. בְּנֵי הַשְּׁפָחוֹת הַגּוֹיֹת שְׁנִגְלְדוּ בְּרִשׁוֹת יִשְׂרָאֵל וּמְלוֹ, וְעֵדִין לֹא טָבְלוּ-הַגְּדוֹלִים אוֹסְרִין הַיַּיִן כְּשִׁיגַעוּ בּוֹ, וְהַקְטָנִים אֵינּוּ אוֹסְרִין.

יֵאָבֵב, דַּגְר תּוֹשֵׁב, וְהוּא שֶׁקִּבֵּל עָלָיו שֶׁבַע מִצְוֹת כְּמוֹ שְׁבַאֲרֵנוּ-יַיִנוֹ אִסוּר בְּשִׁתְיָה, וּמִתָּר בַּהֲנִיָּה; וּמִיַּחֲדִין אֲצִלוֹ יַיִן, וְאֵינן מִפְקִידִין אֲצִלוֹ יַיִן. וְכֵן כָּל גּוֹי שְׁאִינּוּ עוֹבְדֵי עֲבוּדָה זָרָה, כְּגוֹן אֵלֹי הַיִּשְׁמַעֲלִיִּים-יַיִנּוֹ אִסוּר בְּשִׁתְיָה, וּמִתָּר בַּהֲנִיָּה; וְכֵן הוֹרוּ כָּל הַגְּאוּנִים. אֲבָל הַנוֹצְרִיִּים-עוֹבְדֵי עֲבוּדָה זָרָה הֵן, וְסֵתֶם יַיִנִם אִסוּר בַּהֲנִיָּה.

יֵאָבֵב, כָּל מְקוֹם שְׁנֵאמַר בְּעֵנִין זֶה שְׁהֵינּוּ אִסוּר-אִם הֵיךְ הַגּוֹי שְׁנֵאמַר הַיַּיִן בְּגִלְלוֹ עוֹבְדֵי עֲבוּדָה זָרָה, הֵרִי הוּא אִסוּר בַּהֲנִיָּה; וְאִם אֵינּוּ עוֹבְדֵי עֲבוּדָה זָרָה, הֵרִי הוּא אִסוּר בְּשִׁתְיָה בַּלְבָּד. וְכָל מְקוֹם שְׁנֵאמַר גּוֹי סֵתֶם, הֵרִי זֶה עוֹבְדֵי עֲבוּדָה זָרָה.

יֵאָבֵב, אֵינן מִתְנַסֵּף לַעֲבוּדָה זָרָה, אֲלֹא יַיִן שְׁרָאוֹי לְהַקְרֵב עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ; וּמִפְּנֵי זֶה כְּשִׁגְזְרוּ עַל סֵתֶם יַיִנִם וְגִזְרוּ עַל כָּל יַיִן שְׁיִגַע בּוֹ הַגּוֹי שְׁהֵיךְ אִסוּר בַּהֲנִיָּה, לֹא גִזְרוּ אֲלֹא עַל הַיַּיִן שְׁרָאוֹי לְהַתְנַסֵּף. לְפִיכָף יַיִן מִבְּשֵׁל שְׁלִישְׁרָאֵל שְׁנִגַע בּוֹ הַגּוֹי-אֵינּוּ אִסוּר, וּמִתָּר לְשִׁתּוֹתָיו עִם הַגּוֹי בְּכּוֹס אֶחָד; אֲבָל יַיִן מְזוּגָה, וַיַּיִן שֶׁהִתְחִיל לְהַתְמִיץ וְאֶפְשֶׁר שְׁיִשְׁתֶּה-אִם

נִגַע בּוֹ, נִאָּסֵר.

יֵאָבֵב, הוֹרוּ גְאוּנֵי הַמְעַרְב, שְׁאִם נִתְעַרְב בְּיַיִן יִשְׂרָאֵל מִעֵט דְּבִשׁ אוֹ מִעֵט שְׁאֹר-הוֹאִיל וְאֵינּוּ רְאוּי לְמִזְבֵּחַ, הֵרִי הוּא כְּמִבְשֵׁל אוֹ כְּשֶׁכָּר וְאֵינּוּ מִתְנַסֵּף; וּמִתָּר לְשִׁתּוֹתָיו עִם הַגּוֹי.

יֵאָבֵב, מֵאֵימַתִּי נִאָּסֵר יַיִן הַגּוֹיִים: מִשְׁיִדְרֹךְ וּמִשְׁדֵּף הַיַּיִן-אֵף עַל פִּי שֶׁלֹּא יֵרַד לְבוֹר, אֲלֹא עֵדִין הוּא בַּגֵּת-הֵרִי זֶה אִסוּר; לְפִיכָף אֵינן דוֹרְכִין עִם הַנְּכָרִי בַּגֵּת, שְׁמָא יִגַע בְּיָדוֹ וַיִּנְסֵף, וְאֶפְלוּ הֵיךְ כְּפוֹת. וְאֵינן לּוֹקְחִין מִמֶּנּוּ גֵת דְּרוּכָה, וְאֵף עַל פִּי שְׁעֵדִין הַיַּיִן מְעַרְב עִם הַחֲרָצִנִּים וְהַזּוּגִין וְלֹא יֵרַד לְבוֹר.

יֵאָבֵב, נְכָרִי שְׁדָרְךָ הַיַּיִן וְלֹא נִגַע בּוֹ, וְהֵרִי יִשְׂרָאֵל עוֹמֵד עַל גְּבִיו, וְיִשְׂרָאֵל הוּא שְׁכֵנִסוֹ בְּחִבֵּית-הֵרִי זֶה אִסוּר בְּשִׁתְיָה. הַחֲמִץ שֶׁלְּגוֹיִים אִסוּר בַּהֲנִיָּה, מִפְּנֵי שְׁנֵעֲשֶׂה יַיִן נִסֵּף קֹדֶם שְׁיִתְמִיץ.

יֵאָבֵב, גּוֹי שְׁהֵיךְ דוֹרֵס עֲנָבִים בְּחִבֵּית-אֵף עַל פִּי שְׁהֵינּוּ צָח עַל גְּבִי יָדָיו, אֵינן חוֹשְׁשִׁין מִשׁוּם יַיִן נִסֵּף; הֵיךְ אוֹכֵל מִן הַסְּלִים, וְהוֹתִיר כְּפִסָּה וְכִסְאֵתִים, וְזָרְקוֹן לַגֵּת-אֵף עַל פִּי שְׁהֵינּוּ מְנַתֵּז עַל הָעֲנָבִים, אֵינּוּ עוֹשֶׂה אוֹתוֹ יַיִן נִסֵּף.

יֵאָבֵב, הַחֲרָצִנִּין וְהַזּוּגִין שֶׁלְּגוֹיִים-אִסוּרִין בַּהֲנִיָּה, כָּל שְׁנֵי עֲשָׂר חֲדָשִׁים; וְלֹאֲחֵר שְׁנַיִם עֲשָׂר חֲדָשִׁים, כְּכָר יִבְשׁוּ וְלֹא יִשְׁאָרָה בָּהֶן לְחִלּוּחִית, וּמִתָּרִין בְּאֲכִילָה. וְכֵן שְׁמָרִים שְׁלִינּוּ שְׁיִבְשׁוּ-לֹאֲחֵר שְׁנַיִם עֲשָׂר חֲדָשִׁים מִתָּרִין, שְׁהֵרִי לֹא יִשְׁאָר בָּהֶן רֵיחַ יַיִן וְהֵרִי הֵן כְּעֶפֶר וְכֹאֲדָמָה.

יֵאָבֵב, נוֹדוֹת הַגּוֹיִים וְקִנְיָנֵיהֶן שְׁהַכְּנִיסוּ בָּהֶן הַגּוֹיִים יַיִנִם-אִסוּר לְתַן לְתוֹכָן יַיִן, עַד שְׁיִשְׁנֹן שְׁנַיִם עֲשָׂר חֲדָשִׁים, אוֹ עַד שְׁיִחְזִירוּן לְאוֹר עַד שְׁיִתְרַפֶּה הַזָּפֶת שְׁעֲלִיהֶן, אוֹ שְׁיִתְמּוּ, אוֹ עַד שְׁיִתְּנוּ לְתוֹכָן מִיָּם שְׁלוֹשָׁה יָמִים מִעַת לְעַת וּמִעַרְהָ הַמִּיָּם וּמִחֲלִיף מִיָּם אֲחֵרִים כָּל מִעַת לְעַת שְׁלוֹשָׁה פְּעָמִים בְּשִׁלְשֵׁת הַיָּמִים: בֵּין שְׁהֵי הַפְּלִים שְׁלֵהֶן, בֵּין שְׁהֵי שְׁלִישְׁרָאֵל וְשְׁאֵלוֹ אוֹתָן וְהַכְּנִיסוּ בָּהֶן יַיִנִם. וְאִם נָתַן לְתוֹכָן יַיִן קֹדֶם שְׁיִטְהַר אוֹתָן, הֵרִי זֶה אִסוּר בְּשִׁתְיָה. יֵאָבֵב, וּמִתָּר לְתַן לְתוֹכָן שֶׁכָּר אוֹ צִיר אוֹ מְרִיס מִיָּד, וְאֵינּוּ צָרִיךְ לְכָלוּם; וּמִתָּר לְתַן הַיַּיִן לְתוֹכָן אֲחֵר שְׁיִתְּנוּ הַצִּיר אוֹ הַמְרִיס, שֶׁהִמְלַח שׁוֹרְפָן.

יֵאָבֵב, הַלּוֹקֵחַ פְּלִים חֲדָשִׁים שְׁאֵינּוּ מְזַפְתִּין מִן הַגּוֹיִים-נוֹתֵן לְתוֹכָן יַיִן מִיָּד, וְאֵינּוּ חוֹשְׁשִׁים שְׁמָא נִתְּנוּ

בְּהוֹן יִין נֶסֶד; וְאִם הָיוּ מְזַפְתִּין-מְדִיתָן, וְאִף עַל פִּי שְׁהוֹן חֲדָשִׁים. וְכֵן כְּלֵי שְׁנֵתָנוּ בּוֹ יִין נֶסֶד וְאִין מְכַנְסוֹ לְקִיּוּם, כְּגוֹן כְּלֵי שְׁחוּשָׁף בּוֹ אוֹ הַמְשַׁפֵּד וְכִיּוּצָא בְּהוֹן-מִשְׁכָּשְׁכוּ בַמִּים, וְדִיו. וְכֵן כּוֹס שְׁלַחְרַס שְׁשֵׁתָהּ בּוֹ הַגּוֹי, אֲסוּר לְשִׁתּוֹת בּוֹ פַּעַם רֵאשׁוֹנָה וְשֵׁנִיָּה; וְשְׁלִישִׁית מִתֵּר, שְׁכַבְרֵהּ הִלְכוּ צִחְצֻחֵי הַיִּין שְׁבוּ: וְהוּא שְׁהִיָּה מְצַפָּה בְּאֶבֶר כְּדָרָךְ שְׁהִיּוּצְרִין עוֹשִׂין, אוֹ שְׁהִיָּה מְזַפֵּת; אֲבָל שְׁלַחְרַס, צְרִיךְ הַדְחָה.

יֵא, טו כְּלֵי חֶרֶס הַשְּׁוֹעִים בְּאֶבֶר שְׁנִשְׁתַּמְשׁוּ בְּהוֹן בְּיִין נֶסֶד-אִם הָיוּ לְבָנִים, אוֹ אֲדָמִים, אוֹ שְׁחוּרִים-מִתְרִין; וְאִם הָיוּ יִרְקִין-אֲסוּרִין, מִפְּנֵי שְׁהוֹן בּוֹלְעִין. וְאִם יֵשׁ בְּהוֹן מְקוֹם מְגַלָּה שְׁלַחְרַס-בֵּין לְבָנִים, בֵּין יִרְקִין-אֲסוּרִין, מִפְּנֵי שְׁהֵם בּוֹלְעִין. וְיִרְאָה לִי, שְׁאִין הַדְּבָר אֵלָא בְּשִׁפְנוֹסוֹ בְּהֵם לְקִיּוּם; אֲבָל אִם לֹא כְּנָסוּ בְּהֵם לְקִיּוּם-מְדִיתָן וּמִתְרִין, וְאִפְלוּ הֵן שְׁלַחְרַס.

יֵא, טז גַּת שְׁלֵאבּוֹן וְשְׁלַעֲצִין שְׁדָרָךְ בְּהוֹן הַגּוֹי, אוֹ גַּת שְׁלֵאבּוֹן שְׁזַפְתָּהּ הַגּוֹי אִף עַל פִּי שְׁלֵא דָרָךְ בְּהוֹן-מְדִיתָן בַּמִּים וּבְאֶפֶר אַרְבַּעָה פַּעַמִּים, וְדוֹרָךְ בְּהוֹן: וְאִם הֵיָּתָה בְּהוֹן לְחִלּוּחֵיתָ, מִקְדִּים הָאֶפֶר לַמִּים; וְאִם לֹא, מִקְדִּים הַמִּים.

יֵא, יז גַּת שְׁלֵאבּוֹן מְזַפֵּת שְׁדָרָךְ בְּהוֹן הַגּוֹי, אוֹ גַּת שְׁלַעֲצִין זְפוּתָהּ אִף עַל פִּי שְׁלֵא דָרָךְ בְּהוֹן-צְרִיךְ לְקַלְפָּה אֶת הַזְּפֵת. וְאִם יֵשׁנָה שְׁנַיִם עֲשָׂר חֲדָשׁ, אוֹ נֶתָן בְּהוֹן מִים שְׁלוּשָׁה יָמִים מֵעַת לַעַת-אִינוּ צְרִיךְ לְקַלְפָּה: לֹא תִהְיֶה הַגַּת חֲמוּרָה יֵתֵר מִן הַקְּנָקְנִים; לֹא נֶאֱמַר יְקַלְפָּה, אֲלֵא לְהַתִּירָה מִיָּד.

יֵא, יח גַּת שְׁלַחְרַס-אִף עַל פִּי שְׁקַלְפָּה אֶת הַזְּפֵת, אֲסוּר לְדָרָךְ בְּהוֹן מִיָּד: עַד שְׁיִחַם אוֹתָהּ בְּאֵשׁ, עַד שְׁיִרְפָּה הַזְּפֵת. וְאִם יֵשׁנָה, אוֹ נֶתָן בְּהוֹן מִים שְׁלוּשָׁה יָמִים-מִתְרַת כְּמוֹ שְׁבִאֲרָנוּ.

יֵא, יט מִשְׁמֶרֶת שְׁלִינִין שְׁלֵגוּיִים-אִם הֵיָּתָה שְׁלִשְׁעָר, מְדִיתָהּ וּמִשְׁמֶר בְּהוֹן; וְאִם הֵיָּתָה שְׁלַצְמֶר, מְדִיתָהּ

בַּמִּים וּבְאֶפֶר אַרְבַּעָה פַּעַמִּים, וּמְנִיחָה עַד שְׁתַּנְּגַב, וּמִשְׁמֶר בְּהוֹן; וְאִם הֵיָּתָה שְׁלִשְׁשׁ, מִיֵּשְׁנָה שְׁנַיִם עֲשָׂר חֲדָשׁ: וְאִם יֵשׁ בְּהוֹן קְשָׁרִים, מִתְרִין.

יֵא, כ וְכֵן כְּלֵי חֶלֶף וְהַנְּצִים וְכִיּוּצָא בְּהוֹן, מִקְפִּיפּוֹת שְׁדוֹרְכִין בְּהוֹן הַיִּין-אִם הָיוּ תְּפוּרִין בְּחֻבְלִים, מְדִיתָן; וְאִם הָיוּ אֲחוּזוֹת זוּ בְּזוּ בְּסִבּוּד קֶשֶׁה, מְדִיתָן בְּאֶפֶר וּבַמִּים אַרְבַּעָה פַּעַמִּים וּמְנַגְּבֵן, וּמִשְׁתַּמְשׁ בְּהוֹן; וְאִם הָיוּ תְּפוּרוֹת בְּפִשְׁתָּן, מִיֵּשְׁנָה שְׁנַיִם עֲשָׂר חֲדָשׁ: וְאִם יֵשׁ בְּהוֹן קְשָׁרִים, מִתְרִין.

יֵא, כא כְּלֵי הַגַּת שְׁדָרָךְ בְּהוֹן הַנְּכָרִי יִין נֶסֶד, כִּיּוּצָא מִתְרִין אוֹתָן כְּדֵי שְׁיִדָּרָךְ בְּהוֹן הַיִּשְׂרָאֵלִי: הַדְּפִין וְהַעֲדָשִׁים וְהַלּוּלָבִין, מְדִיתָן. הַעֲקָלִין שְׁלַנְּסִרִין וְשְׁלַבְצָבוּץ, מְנַגְּבֵן. שְׁלִישִׁפָּה וְשְׁלַגְמִי, מִיֵּשְׁנָה שְׁנַיִם עֲשָׂר חֲדָשׁ; וְאִם רָצָה לְטַהֵר מִיָּד-מִגְעִילוֹ בְּרוֹתְחִין, אוֹ חוֹלְטָן בְּמֵי זֵיתִים, אוֹ מְנִיחָן תַּחַת צְנוּר שְׁמִימִין מְקַלְחִין אוֹ בְּמַעַן שְׁמִימִין רוֹדְפִין שְׁתִּים עֲשָׂרָה שְׁעוֹת, וְאַחַר כֶּךָ יֵתֵרוּ.

יֵא, כב בְּזִמְן שְׁהֵיָּתָה אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כְּלָה לְיִשְׂרָאֵל, הָיוּ לוֹקְחִין הַיִּין מִכָּל אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל, וְאִין חוֹשְׁשִׁין לוֹ; וּבְחוּצָה לְאֶרֶץ, לֹא הָיוּ לוֹקְחִין הַיִּין מִכָּל אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל, אֲלֵא מֵאָדָם שְׁהַחֲזִק בְּכִשְׁרוֹת. וּבְזִמְן הַזֶּה, אִין לוֹקְחִין יִין בְּכָל מְקוֹם אֲלֵא מֵאָדָם שְׁהַחֲזִק בְּכִשְׁרוֹת; וְכֵן הַבֶּשֶׂר וְהַגְּבִנָּה וְחַתְּפַת דָּג שְׁאִין בְּהוֹן סִימָן, כְּמוֹ שְׁבִאֲרָנוּ.

יֵא, כג הַמִּתְאַרְח אֲצֵל בַּעַל הַבַּיִת בְּכָל מְקוֹם וּבְכָל זְמַן, וְהַבִּיא לוֹ יִין אוֹ בֶּשֶׂר אוֹ גְּבִנָּה וְחַתְּפַת דָּג-הָרִי זֶה מִתֵּר, וְאִין צְרִיךְ לְשָׂאֵל עָלָיו: אִף עַל פִּי שְׁאִינוּ מְכִירוּ, אֲלֵא יוֹדֵעַ שֶׁהוּא יְהוּדִי בְּלִבָּד. וְאִם הַחֲזִק שְׁאִינוּ כֹּשֶׁר וְלֹא מְדַקְדָּק בְּדָבָרִים אֵלּוּ, אֲסוּר לְהַתְאַרְח אֲצֵלוֹ; וְאִם עָבַר וְנִתְאַרְח אֲצֵלוֹ-אִינוּ אוֹכְלֵי בֶּשֶׂר וְלֹא שׁוֹתֵה יִין עַל פִּיו, עַד שְׁיַעֲיֵד לוֹ אָדָם כֹּשֶׁר עֲלֵיהֶם.

הַלְכוֹת מְאָכְלוֹת אֲסוּרוֹת פֶּרֶק יב

יב, ב וְכֵן אִם אֲחַז כְּלֵי פְתוּחַ שְׁלִינִין, וְשִׁכְּשְׁכוּ-אִף עַל פִּי שְׁלֵא הַגְּבִיָּה הַכְּלִי, וְלֹא נִגַּע בְּיִין-נֶאֱסַר הַיִּין. וְנִטְלַת הַכְּלֵי שְׁלִינִין, וְהַגְּבִיָּהוּ וְיִצַק הַיִּין-אִף עַל פִּי שְׁלֵא שִׁכְּשַׁד-נֶאֱסַר, שְׁהָרִי בָּא הַיִּין מִפּוֹחוֹ. הַגְּבִיָּה, וְלֹא שִׁכְּשַׁד וְלֹא נִגַּע-מִתֵּר.

יב, ג נְכָרִי שְׁהֵיָּה אוֹחֵז הַכְּלֵי בְּקַרְקַע, וְיִשְׂרָאֵל צָק

יב, א כִּיּוּצָא הִיא הַנְּגִיעָה שְׁאֲוֶסֶר בְּהוֹן הַגּוֹי הַיִּין-הוּא שְׁיִגַּע בְּיִין עֲצָמוֹ, בֵּין בְּיָדוֹ בֵּין בְּשֵׁאֵר אֲבָרָיו שְׁדָרְכָן לְנֶסֶד בְּהוֹן, וְיִשְׁכָּשַׁף. אֲבָל אִם פָּשַׁט יָדוֹ לְחֻבֵּיתָ, וְתַפְסוֹ אֶת יָדוֹ קֹדֶם שְׁיּוּצִיאָהּ, וְלֹא יִנִּידָהּ, וּפְתַחוּ הַחֻבֵּית מִלְמַטָּה עַד שְׁיִצָּא הַיִּין וְיֵרַד לְמַטָּה מִיָּדוֹ-לֹא נֶאֱסַר הַיִּין.

לתוכו יין-היין מתר; ואם נדנד הגוי הפלי, נאסר היין. פלי סתום-מתר הגוי לטלטלו ממקום למקום, ואף על פי שהיין מתנדנד: שאין זה דרך הנסוה. העביר נוד שלנין ממקום למקום, והוא אוזח פי הנוד בידו-בין שהיה הנוד מלא או חסר-מתר, ואף על פי שהיין מתנדנד. העביר פלי חרס פתוח מלא יין, אסור שמה יגע בו; ואם היה חסר, מתר אלא אם כן שקשכו.

יב, ד גוי שנגע ביין, ולא נתפון לזה-הרי היין מתר בהנהגה בלבד. פיצד-פגון שנפל על נוד שלנין, או שהושיט ידו לחבית על מנת שהיא שמן ונמצאת יין. בא היין מפוחו שלגוי בלא פונה-הואיל ולא נגע ביין, הרי זה מתר בשתייה. פיצד: פגון שהגביה פלי שלנין ויצק לכלי אחר, והוא מדמה שהוא שכר או שמן-הרי זה מתר.

יב, ה גכנס הגוי לבית או לחנות לבקש יין, ופשט ידו פשהוא מחפש, ונגע ביין-אסרו: שהרי ליין נתפון, ואין זה נוגע בלא פונה.

יב, ו חבית שנסדקה לארפה, וקדם הגוי וחקקה פדי שלא יתפרדו התרסים-הרי זה מתר בהנהגה; אבל אם נסדקה לרחבה, ותפס בסדק העליון פדי שלא יפלו-הרי זה מתר בשתייה, שהרי אין היין על פוחו שלגוי.

יב, ז גוי שנפל לבור שלנין והעלוהו משם מת, או שמדד הבור שיש בו היין בקנה, או שהמיז את הזבוב והצרעה מעליו בקנה, או שהיה מטפח על פי החבית הרותמת פדי שתנוח הרתיתה, או שנלט חבית וזרקה בתחתו לבור-הרי זה מתר בהנהגה בלבד; ואם עלה הגוי חי, היין אסור בהנהגה.

יב, ח חבית שהיה נקב בצדה, ונשמט הפקק מן הנקב, והניח הגוי אצבעו במקום הנקב, פדי שלא יצא היין-פל היין שמראש החבית עד הנקב, אסור; ושפתת הנקב, מתר בשתייה.

יב, ט מניקית כפופה שעושיין אותה ממתכת או זכוכית וכיוצא בהן, שהניח ראשה לתוך היין שבתחית והראש האחר חוץ לחבית, ומצץ היין והתחיל היין לירד פדרך שעושיין תמיד, ובא הגוי והניח אצבעו על פי המניקית ומנע היין מלירד-נאסר פל היין שבתחית: שהפל היה יוצא ונגרר לולי ידו, ונמצא הפל כבא מפוחו.

יב, י המערה יין לתוך פלי שיש בו יין גויים-נאסר פל היין שבפלי העליון, שהרי העמוד הנצוק מתבר בין היין שבפלי העליון ובין היין שבפלי התחתון; לפיכך המודד לגוי לתוך פלי שבנדו-ינפץ נפיצה או יזרק זריקה, פדי שלא יהיה נצוק חבור ונאסר עליו מה שישאר בפלי העליון.

יב, יא משפך שמדד בו לנכרי-אם יש בקצה המשפך עקבת יין-לא ימדד בו לישראל, עד שידיחנו וינגב; ואם לא הדית, הרי זה אסור.

יב, יב פלי שיש לו כמין שני חטמין יוצאין ממנו, כמו הפלים שנוטלין בהן לידים, שהיה מלא יין ביד ישראל, והיה ישראל מוצץ ושותה מחטם זה והגוי מוצץ ושותה מחטם השני-הרי זה מתר. והוא שניקדים הישראל ויפסק, ועדין הגוי שותה: שמשפסק הגוי-יחזר היין שישאר בחטם לפלי ונאסר פל מה שישאר בו, שהרי בא היין מפוחו.

יב, יג גוי שמצץ היין מן החבית במניקית, אסר פל היין שבה-שפשיפסק, יחזר היין שעלה במניקית במציצתו, ויפל לחבית, ונאסר הפל.

יב, יד נכרי שהיה מעביר עם ישראל פדי יין ממקום למקום, והוא הולך אחריהן לשמרן-אפלו הפליגו ממנו פדי מיל, הרי אלו מתרות: שאימתו עליהן, ואומרין עתה יצא לפנינו ויראה אותנו. ואם אמר להם, לכו ואני אבוא אחריכם-אם נתעלמו מעיניו פדי שיפתחו פי הפד ויחזרו ויגיפו אותה ותגב, הרי היין פלו אסור בשתייה; ואם פחות מכאן, מתר.

יב, טו וכן המניח נכרי בתנותו-אף על פי שהוא יוצא ונכנס פל היום פלו, היין מתר; ואם מודיעו שהוא מפליג, ושהה פדי שיפתח ויגף ותגב-היין אסור בשתייה. וכן המניח יינו בקרון או בספינה עם הגויים, ונכנס לעיר לעשות צרכו ויצא-היין מתר; ואם הודיען שהוא מפליג, ושהה פדי שיפתח ויגף ותגב-היין אסור בשתייה. וכל הדברים האלו, בתביות סתומות; אבל בפתוחות-אפלו לא שהה-מאחר שהודיען שהוא מפליג, היין אסור.

יב, טז ישראל שהיה אוכל עם הגוי, והניח יין פתוח על השלחן ויין פתוח על הדלפקי, ויצא-שעל השלחן אסור, ושעל הדלפקי מתר; ואם אמר לו, מזג ושתייה-פל היין הפתוח שבפית אסור.

יב, יז היה שותה עם הנכרי, ושמע קול תפלה בבית

הכנסת ויצא-אף היין הפתוח, מתר: שהנכרי אומר, עתה יזכר היין ויבוא במהרה וימצא אותי נוגע ביינו; ולפי זה אינו זז ממקומו, ואין נאסר אלא מה שילפניו בלבד.

יב, יח נכרי וישראל שהיו דרין בתצר אחת, ויצאו שניהן בבקלה לראות חתן או הספד, וחתר הגוי וסגר הפתח, ואחר כך בא הישראלי-הרי היין הפתוח שבבית הישראלי בהתרו: שלא סגר הגוי אלא על דעת שפכר נכנס הישראלי לביתו, ולא נשאר אדם בחוץ; וכמדמה לו שהוא קדמו.

יב, יט יין שלישראל ושלגוי בבית אחד, והיו החביות פתוחות, ונכנס הגוי לבית, ונעל הדלת בעדו-ונאסר כל היין. ואם יש חלון בדלת, שמסתכל ממנו העומד אחורי הפתח ורואה כנגדו-כל החביות שפנגד החלון, מתרות; ושמן הצדדיו, אסורין: שהרי מפחד מן הרואה אותו.

יב, כ וכן אם שאג ארי וכיוצא בו, וברח הגוי ונתפא בין החביות הפתוחות-היין מתר: שהוא אומר שפא ישראל אחר נתפא פאן, והוא רואה אותי כשאגע.

יב, כא אוצר שליון שהיו חביותיו פתוחות, ויש לגוי חביות אחרות באותו הפנדק, ונמצא הגוי עומד בין חביות ישראל הפתוחות-אם נבהל כשנמצא ונתפס עליו פגנב, הרי היין מתר בשתייה: שמפחדו ויראתו, אין לו פנאי לנסף. ואם לא נתפס פגנב אלא הרי הוא בוטח שם, היין אסור. ותינוק הנמצא בין

החביות-בין כך ובין כך, כל היין מתר.

יב, כב גדוד שנכנס למדינה, דרך שלום-כל החביות הפתוחות שבחביות, אסורות; וסתומות, מתרות. ובשעת מלחמה, אם פשט הגדוד במדינה ועבר-אלו ואלו מתרות, מפני שאין להן פנאי לנסף.

יב, כג גוי שנמצא עומד בצד הבור שליון-אם יש לו מלוה על אותו היין, הרי זה אסור: מפני שלבו גס בו, שולח ידו ומנסף. ואם אין לו עליו מלוה, היין מתר בשתייה.

יב, כד זונה גויה במסבה שלישראל-היין מתר, שאימתן עליה ולא תגע; אבל זונה ישראלית במסבת גויים-יינה שילפניה בכליה אסור, מפני שהן נוגעין בו שלא מדעתה.

יב, כה גוי הנמצא בבית הגת-אם יש שם לחלוחית יין כדי לבלל הפה, עד שתבלל הפה לכף שנייה-צריך להדיח כל בית הגת, וינגב; ואם לאו-מדיח הגת בלבד, וזו הרחקה יתרה.

יב, כו חבית שצפה בנהר-אם נמצאת פנגד עיר שרבה ישראל, מתרת בהנה; פנגד עיר שרבה גויים, אסורה.

יב, כז מקום שהיו רב מוכרי היין בו ישראל, ונמצאו בו פלים גדולים מלאים יין, והן פלים שדרך המוכרין לבדם לכנס בהן היין-הרי אלו מתרין בהנה. חבית שפתחה גנבים-אם רב גנבי העיר ישראל, היין מתר בשתייה.

הלכות מאכלות אסורות פרק יג

יג, א הלוקח בית או ששכר בית בתצרו שלגוי, ומלאהו יין-אם הנה הישראלי דר באותה תצר-אף על פי שהפתח פתוח, היין מתר: מפני שהגוי מפחד תמיד ואומר, עתה יכנס לביתו פתאום וימצא אותי בתוך ביתו. ואם הנה דר בתצר אחרת-לא יצא עד שישגר הבית, ויהיה המפתח והחומתם בידו; ואינו חושש שפא יזיף הגוי, ויפתח הבית.

יג, ב יצא ולא סגר הפתח, או שסגר והניח המפתח ביד הגוי-הרי היין אסור בשתייה, שפא נכנס הגוי ונסף: שהרי אין הישראלי שם. ואם אמר לו, אחז לי מפתח זה עד שאבוא-היין מתר, שלא מסר לו שמירת הבית אלא שמירת המפתח.

יג, ג נכרי ששכר לישראל לדרך לו יינו בטהרה, כדי

יג, ד אפלו כתב הגוי לישראל שנתקבל ממנו המעות למכר לו בהן יין-הואיל ואין הישראלי יכול להוציאן מרשות הגוי, עד שימתן לו המעות-הרי הוא שלגוי ואסור, אלא אם הנה השומר דר שם בתצר. ואין השומר צריך להיות יושב ומשמר

תמיד, אלא נכנס ויוצא כמו שבארנו, בין ברשות בעל הנין, בין ברשות גוי אחר.

יג, ה הנה ניין זה הטהור שלגוי מנח ברשות הרבים, או בבית הפתוח לרשות הרבים, וישראל הולכים ושבים-מֵתָר, שעדין לא נכנס ברשות הגוי. ואשפה, ותלון, ודקל אף על פי שאין בו פרות-הרי אלו ברשות הרבים; וחבית ניין שם וגוי הנמצא שם, אינו אוסרה. ובית הפתוח לשם, הרי הוא כפתוח לרשות הרבים.

יג, ח חצר החלוקה בפסיפס וגוי בצד זה וישראל בצד אחר, וכן שני גגין שהיה גג ישראל למעלה וגג הגוי למטה, או שהיו זה בצד זה ויש ביניהן פסיפס-אף על פי שיד הגוי מגעת לחלק ישראל-אינו חושש משום יין נסוד, ולא משום טהרות.

יג, ט מתר לישראל להפקיד יינו בכלי סתום בנד גויים-והוא שיהיה לו בו, שני סימנין; וזה הוא הנקרא חותם בתוך חותם. כיצד: סתם החבית בכלי שאינו מהדק כדרך שסותמין כל אדם, וטח בטיט-הרי זה חותם אחד; היה פלי מהדק, וטח עליו מלמעלה-הרי זה חותם בתוך חותם.

יג, יח וכן אם צר פי הנוד, הרי זה חותם אחד; הפך קצה פי הנוד לתוכו וצר עליו, הרי זה חותם בתוך חותם. וכן כל שנוי שמשנה מדברים שהן דרך כל אדם, הרי הן פחותם אחד; והטיחה או הקשירה, הרי זה חותם שני. ואם הפקיד בנד גוי בחותם אחד-הרי זה אסור בשתייה, ומתר בהנחה: והוא, שיחד לו קרן זוית.

יג, ט יין מבשל, והשכר, או יין שערבו עם דברים אחרים כגון דבש ושמן, וכן החמץ, והגבנה, והחלב, וכל שאסורו מדברי סופרים, שהפקידו בנד גוי-אינו צריך שני חותמות, אלא חותם אחד בלבד דיו; אבל הנין והבשר נחתפת דג שאין בהן סימן, שהפקידן בנד גוי-צריכין שני חותמות.

יג, י יראה לי, שכל מקום שאמרנו בענין ניין שלנו שהוא אסור בשתייה ומתר בהנחה, מפני צד נגיעה שנגע בו הגוי-בשהיה הגוי עובד עבודה זרה; אבל אם היה אסורו בגלל גוי שאינו עובד עבודה זרה, כגון ישמעאלי שנגע בנין שלנו שלא בכונה, או שטפח על פי החבית-הרי זה מתר בשתייה. וכן כל פיוצא בזה.

יג, יא אבל המפקיד ניין בנד גר תושב, או ששלחו עמו והפליג, או שהניח ביתו פתוח בתצר גר תושב-הרי זה אסור בשתייה: שכל חשש שלחלוף וזיוף, יראה לי שכל הגויים שונים בו-הואיל ונעשה ניין ברשותו, נאסר בשתייה על כל פנים.

יג, יב יש דברים שאין בהן אסור נסוד כלל, ואסרו אותן חכמים כדי להרחיק מן הנסוד; ואלו הן: לא ימוג הגוי המים לתוך הנין שבנד הישראלי, שמא יבוא לצק הנין לתוך המים; ולא יוליך הגוי ענבים לגת, שמא יבוא לדרך או לגע; ולא יסיע לישראל בשעה שמריק הנין מפלי לכלי, שמא יניח הפלי בנד הגוי ונמצא הנין בא מכוחו. ואם סיע, או מזג הנין, או הביא ענבים-הרי זה מתר.

יג, יג וכן מתר שירית הגוי בחבית שלינין שלנו; ומתר לישראל להרית בחבית שלינין נסוד, ואין בזה שם אסור-שאין הרית כלום, לפי שאין בו ממש.

יג, יד כבר בארנו שכל דבר שהוא אסור בהנחה, אם עבר ומכרו דמיו מתרין-חוצץ מעבודה זרה, ומשמשייה, ותקרבת שלה, ונין שנתנסף לה; והחמירו חכמים בסתם יינם, להיות דמיו אסורין כדמי יין שנתנסף לעבודה זרה.

יג, טו לפיכך גוי ששכר את ישראל לעשות עמו בנין, שכרו אסור. וכן השוכר את החמור להביא עליו יין, או ששכר ספינה להביא בה יין-שכרו אסור: אם מעות נתנו לו, יוליכו לים המלח; ואם נתנו לו בשכרו פסות או פלים או פרות, הרי זה ישרף אותן ויקבר האפר כדי שלא להנות בו.

יג, טז שכר לגוי חמור לרכב עליו, והניח עליו לוגין שלינין-שכרו מתר; שכרו לשבר יין נסוד-שכרו מתר ותבוא עליו ברכה, מפני שממעט בתפלה.

יג, יז השוכר את הפועל ואמר לו, העבר לי מאה חביות שלשכר במאה פרוטות, ונמצאת אחת מהן יין נסוד-שכרו פלו אסור.

יג, יח אמר לו, העבר לי חבית בפרוטה חבית בפרוטה, והעביר, ונמצא ביניהן חביות שלינין-שכר חביות שלינין אסור, ושאר שכרו מתר.

יג, יט אמני ישראל ששלח להם גוי חבית שלינין בשכרו, מתר שיאמרו לו תן לנו את דמיה; ואם משוכנסה לרשותו, אסור.

יג, כ ישראל שהיה נושה בגוי מנה-הלך הגוי ומכר

עבודה זרה ויין נסוד, והביא לו דמיהן-הרי זה מתר. ואם אמר לו קדם שימכר, המתן לי עד שאמכר עבודה זרה או יין שלי ואביא לך-אף על פי שהיא סתם יינו ומכר והביא לו, הרי זה אסור: מפני שהישראל רוצה בקיומו, כדי שיפרע ממנו חובו. יג, כא וכן גר וגוי שהיו שתפין, ובאו לחלק-אין הגר יכול לומר לגוי, טל אתה עבודה זרה ואני מעות, אתה יין ואני פרות: שהרי רוצה בקיומו, כדי שיטל כנגדו. אבל גר וגוי שיירשו את אביהן גוי-יכול הגר לומר לו, טל אתה עבודה זרה ואני מעות, אתה יין ואני פרות: קל הוא שהקילו בירשת הגר, כדי שלא יחזר לסורו. ואם משבאו לרשות הגר, אסור.

יג, כב ישראל שמכר יינו לגוי-פסק עד שלא מדד לו, דמיו מתרין: שמשפסק סמכה דעתו, ומשמשך קנה, ויין נסוד אינו נעשה, עד שיגע בו-נמצא בשעת מכירה, היה מתר. מדד לו עד שלא פסק הדמים, דמיו אסורין: שהרי לא סמכה דעתו אף על פי שמשך, ונמצא כשנגע עדין לא סמכה דעתו לקח, ונאסר היין בנגיעתו, והרי זה פמוכר סתם יינם.

יג, כג במה דברים אמורים, בשמדד הישראל לכליו; אבל אם מדד לכלי הגוי, או לכלי ישראל שביד הגוי-צריך לקח את הדמים, ואחר כך ימדד. ואם מדד, ולא לקח דמים-אף על פי שפסק, דמיו

אסורים: שמשגיגע לכלי, נאסר כסתם יינם. יג, כד הנותן דינר לחנוני גוי, ואמר לפועלו הגוי, לך ושטה ואכל מן החנוני, ואני מחשב לך-הרי זה חושש שמה ישטה יין: שזה כמי שקנה לו יין נסוד, והשקהו. וכנגד זה בשביעית אסור, פגון שנתן דינר לחנוני ישראל עם הארץ, ואמר לפועלו הישראלי, לך ואכל ואני מחשב לך; ואם אכל הפועל דבר שאינו מעשר, אסור.

יג, כה אבל אם אמר להם, אכלו ושתו בדינר זה, או שאמר להם, אכלו ושתו עלי מן החנוני ואני פורע-אף על פי שגשתעבד-הואיל ולא נתחד שעבודו, הרי זה מתר; ואינו חושש לא משום יין נסוד, ולא משום שביעית, ולא משום מעשר.

יג, כו מלך שהיה מחלק יינו לעם, ולוקח מהן דמיו כפי מה שיצר-אל יאמר אדם לגוי, הא לך מאתים זוז והכנס תחתיו באוצר המלך, כדי שיקח הגוי היין שכתבו בשם ישראל, ויתן הגוי הדמים למלך; אבל אומר לו, הא לך מאתים זוז, ומלטני מן האוצר.

יג, כז גוי שנגע ביינו של ישראל לאנסו, מתר למכר אותו יין לאותו הגוי שאסרו לבדו: שפיון שנתפון זה הגוי להזיקו, ולאסר יינו-הרי זה כמי ששברו או שרפו, שחייב לשלם; ונמצאו הדמים שלוקח ממנו דמי ההזק, לא דמי המכירה.

<p>4</p> <p>ראשון Sunday</p>	<p>כה</p> <p>25</p>	<p>7:04 נץ החמה</p> <p>9:36 סו"ז קר"ש - גר"א</p> <p>10:27 סו"ז תפלה - גר"א</p> <p>6:29 צה"כ לשיטת ר"ת</p> <p>בבלי: בבא קמא צד • ירושלמי: שבת נג • תוספתא: יבמות ח</p> <p>נ"ך: דניאל ה-ו • רמב"ם: מאכלות אסורות ז</p>	<p>5:51 עלות השחר</p> <p>9:00 סו"ז קר"ש - מג"א</p> <p>10:03 סו"ז תפלה - מג"א</p> <p>5:16 שקיעה</p>
<p>5</p> <p>שני Monday</p>	<p>כו</p> <p>26</p>	<p>7:03 נץ החמה</p> <p>9:36 סו"ז קר"ש - גר"א</p> <p>10:27 סו"ז תפלה - גר"א</p> <p>6:30 צה"כ לשיטת ר"ת</p> <p>בבלי: בבא קמא צה • ירושלמי: שבת נד • תוספתא: יבמות ט</p> <p>נ"ך: דניאל ז-ח • רמב"ם: מאכלות אסורות ח</p>	<p>5:50 עלות השחר</p> <p>9:00 סו"ז קר"ש - מג"א</p> <p>10:03 סו"ז תפלה - מג"א</p> <p>5:17 שקיעה</p>
<p>6</p> <p>שלישי Tuesday</p>	<p>כז</p> <p>27</p>	<p>7:01 נץ החמה</p> <p>9:35 סו"ז קר"ש - גר"א</p> <p>10:27 סו"ז תפלה - גר"א</p> <p>6:32 צה"כ לשיטת ר"ת</p> <p>בבלי: בבא קמא צו • ירושלמי: שבת נה • תוספתא: יבמות י</p> <p>נ"ך: דניאל ט-י • רמב"ם: מאכלות אסורות ט</p>	<p>5:48 עלות השחר</p> <p>8:59 סו"ז קר"ש - מג"א</p> <p>10:03 סו"ז תפלה - מג"א</p> <p>5:19 שקיעה</p>
<p>7</p> <p>רביעי Wednesday</p>	<p>כח</p> <p>28</p>	<p>7:00 נץ החמה</p> <p>9:34 סו"ז קר"ש - גר"א</p> <p>10:26 סו"ז תפלה - גר"א</p> <p>6:33 צה"כ לשיטת ר"ת</p> <p>בבלי: בבא קמא צז • ירושלמי: שבת נו • תוספתא: יבמות יא</p> <p>נ"ך: דניאל יא-יב • רמב"ם: מאכלות אסורות י</p>	<p>5:47 עלות השחר</p> <p>8:58 סו"ז קר"ש - מג"א</p> <p>10:02 סו"ז תפלה - מג"א</p> <p>5:20 שקיעה</p>
<p>8</p> <p>חמישי Thursday</p>	<p>כט</p> <p>29</p>	<p>6:59 נץ החמה</p> <p>9:34 סו"ז קר"ש - גר"א</p> <p>10:26 סו"ז תפלה - גר"א</p> <p>6:34 צה"כ לשיטת ר"ת</p> <p>בבלי: בבא קמא צח • ירושלמי: שבת נז • תוספתא: יבמות יב</p> <p>נ"ך: עזרא א-ב • רמב"ם: מאכלות אסורות יא</p>	<p>5:46 עלות השחר</p> <p>8:58 סו"ז קר"ש - מג"א</p> <p>10:02 סו"ז תפלה - מג"א</p> <p>5:21 שקיעה</p>
<p>9</p> <p>ששי Friday</p> <p>Candle Lighting 5:04 הדלקת הנרות</p>	<p>ל</p> <p>30</p>	<p>Rosh Chodesh Adar I</p> <p>6:58 נץ החמה</p> <p>9:33 סו"ז קר"ש - גר"א</p> <p>10:26 סו"ז תפלה - גר"א</p> <p>6:35 צה"כ לשיטת ר"ת</p> <p>בבלי: בבא קמא צט • ירושלמי: שבת נח • תוספתא: יבמות יג</p> <p>נ"ך: עזרא ג-ד • רמב"ם: מאכלות אסורות יב</p>	<p>א' דראש חודש אדר א'</p> <p>5:45 עלות השחר</p> <p>8:57 סו"ז קר"ש - מג"א</p> <p>10:02 סו"ז תפלה - מג"א</p> <p>5:22 שקיעה</p>
<p>10</p> <p>שבת Shabbos</p> <p>Shabbos Ends 6:37 זמן מוצש"ק</p>	<p>א</p> <p>1</p>	<p>Rosh Chodesh Adar I</p> <p>6:57 נץ החמה</p> <p>9:33 סו"ז קר"ש - גר"א</p> <p>10:25 סו"ז תפלה - גר"א</p> <p>6:37 צה"כ לשיטת ר"ת</p> <p>בבלי: בבא קמא ק • ירושלמי: שבת נט • תוספתא: יבמות יד</p> <p>נ"ך: עזרא ה-ו • רמב"ם: מאכלות אסורות יג</p>	<p>משפטים, ב' דראש חודש אדר א'</p> <p>5:44 עלות השחר</p> <p>8:57 סו"ז קר"ש - מג"א</p> <p>10:01 סו"ז תפלה - מג"א</p> <p>5:24 שקיעה</p>

ווען א מענטש טוט א מצוה פרייליכער הייט, איז א סימן אז זיין הארץ איז גאנץ מיט'ן אייבערשטן.

(ספר המדות אות שמ"ה סימן א')